

བོད་ཀྱི་ནང་བསྐྱེད་དཔེ་ཚོགས་ལྷེ་གནས།

Tibetan Buddhist Resource Center

Text Scan Input Form - Title Page

Work:	W00KG03610	ImageGroup:	I00KG03725
LCCN:	n/a	ISBN:	n/a

Title:	བོད་ཀྱི་གསར་འགོད་ལས་རིགས་དང་དེའི་ལྟ་ལེན bod kyi gsar 'god las rigs dang de'i lag len
Author:	n/a
Descriptor:	the articles are written in tibetan and english language
Original Publication:	n/a;n/a
Place:	dharamsala, h.p.
Publisher:	bod kyi gsar 'god mihun tshogs
Date:	1999
Volume:	1
Total Volumes:	1
TBRC Pages:	2
Introductory Pages:	n/a
Text Pages:	n/a
Scanning Information:	Scanned at M/S Satluj Infotech Images, E-45, Sector 27 Noida, District Gautam Buddha Nagar, U.P. 201301 via New Delhi, IN for the Tibetan Buddhist Resource Center, 150 17th st., New York, NY 10011, U.S.A 2006. Comments: from (0000 drive) on Dummy 17, no: 6



# བོད་ཀྱི་གསར་འགོད་ལས་ རིགས་དང་དེའི་ལག་ལེན།

བོད་ཀྱི་གསར་འགོད་པའི་རྒྱལ་སྤྱི་ཚོགས་ཆེན་  
ཐེངས་དང་པོའི་གསུང་འཤད་དང་ཚུལ་ཡིག་ཁག་  
༡༩༩༩ ཟ๳་ཟླ་ ༥ ཚེས་ ༣༩

---

ཚོགས་ཆེན་གྱི་སྤྱི་གཞི།

བོད་ཀྱི་གསར་འགོད་མཐུན་ཚོགས།

Convened by  
**Press Club of Tibet**

---

Proceeding of the first International  
Convention of Tibetan Journalists  
3-4 May, 1999

**Status of the  
Tibetan Media**



བོད་ཀྱི་གསར་འགོད་ལས་རིགས་དང་དེའི་ལག་ལེན།

## Status of the Tibetan Media

བོད་ཀྱི་གསར་འགོད་བའི་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཚོགས་ཆེན་ཐངས་དང་བའི་གསུང་བཤད་དང་རྩ་  
ཡིག་ཁག

༡༩༩༩ ཕྱི་ཟླ་ ༥ ཚེས་ ༣༧

Proceedings of the First International Convention of Tibetan

Journalists

3-4 May, 1999

ཚོགས་ཆེན་གྱི་སྤྱི་བཀ

བོད་ཀྱི་གསར་འགོད་མཐུན་ཚོགས།

Convened by

Press Club of Tibet



## ACKNOWLEDGMENT

For any task, no matter how big or small, for it to succeed, there is always the need of two things, unity of purpose and peer support. Here in this case of not only organising the First International Convention of Tibetan journalists but also its final culmination in the form of this book of the proceedings, these golden rules have been applied.

All the executive members, especially Mr. Kunsang Paljor, Mr. Rabsal, Mr. Ugyan Norbu, Mr. Lobsang Wangyal and Mr Pema Dhondup have toiled selflessly to make this first ever congregation of Tibetan journalists and the publication of the proceedings in book form possible. The effort put in by the staff of Tibet Times newspaper cannot be missed for acknowledgement in this regard as their facilities were used and taken for granted.

The financial support provided by The Tibetan Parliamentary and Policy Research Centre, New Delhi and also the guidance in organising this convention has been the back bone of this success. As a gratitude we commit ourselves to treading their path of strengthening the roots of democracy and freedom within the Tibetan community.

We thank the Department of Information and International Relations, Dharamsala for their kindness and care in organising this convention. Giving us access to all their conference facilities helped us in making the First international Convention of Tibetan Journalists really a great success. However, the greater acknowledgement here would go for their moral support for the formation of the Press Club itself as our interaction would be most with them in the future.

Finally, this whole episode would not have been possible to reach our readers if it wasn't for the support and vision of the Director and the staff of Tibetan cultural printing press, Dharamsala. Such support and unity of purpose will go a long way in regaining what we have lost.

Press Club of Tibet  
May 25th 1999  
Dharamsala





# དཀར་ཆག

ཆེད་བཟོད།	VII
ཡགོང་ས་མཆོག་གི་གསུང་འཕྲིན།	IX
བསྐྱབས་གདམ།	XI
དབུ་འབྱེད་མཛད་སྒོ།	1
ཨོ་རྒྱན་ཙོར་བུའི་ཐེབས་བསུའི་གསུང་བཤད།	1
ལད་མ་དོན་གྲུབ་གྱི་ངོ་སྟོན་གསུང་བཤད།	3
སྐུ་མགོན་པོ་ཐོ་བཀའ་སྟོན་བྱི་པ་བསོད་ནམས་སྟོབས་རྒྱལ་ མཆོག་གི་གསུང་བཤད།	6
དམིགས་བསལ་སྐུ་མགོན་བཀའ་མཐོང་ཆོ་དབང་ཆོས་རྒྱལ་ མཆོག་གི་གསུང་བཤད།	12
རབ་གསལ་གྱི་ཐུགས་རྗེ་ཆེ་ཞུའི་གསུང་བཤད།	16
བོད་ཀྱི་གྲོས་ཚོགས་དང་སྤྱད་བྱས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་གི་འགན་འཛིན་ ཆེ་རིང་མཆོམ་ལགས་ཀྱི་མཛུགས་སྒྲིམ་གསུང་བཤད།	18
Freedom of Speech & Professional Ethics	
Dr. N. K. Trikha	23
བཅན་བྱོལ་བོད་གཞུང་གིས་གསར་འགོད་རང་དབང་ལ་གཞིགས་སྟོན།	
ཕྱི་དྲིལ་དྲུང་ཆེ་ལས་འཕར་དུགས་པོ་བསོད་ནམས་ཙོར་བྲ།	40
གསར་འགྱུར་ལས་རིགས་ཀྱི་རྣམ་པ་དང་དེ་འབྲེལ་རང་གི་ཕྱོང་བའི་	

ཐུང་མོ་འགའ་ཞིག བེས་བྱ་ཚུམ་སྒྲིག་པ་བུམས་པ་བསྟན་འཛིན།	45
རྒྱང་འཕྲིན་དང་དེའི་འཕེལ་རིམ། རྣམ་ཐེ་བོད་ཀྱི་རྒྱང་འཕྲིན་ཁང་གི་	
ཀུན་བཟང་དབལ་འབྱོར།	54
ཚོགས་ཆེན་སྐབས་ཀྱི་འདྲ་བར་ཁག་གཅིག	73
The Electronic Media for the Tibetan Community	
Pema Dhondup, Director, Tibet Communications	77
སྐྱ་བཟླ་དང་དབང་དང་བོད་ཀྱི་སྐྱ་ཚོགས།	
བོད་ཀྱི་དུས་བབ་ཚུམ་སྒྲིག་པ་རབ་གསལ།	90
སྐྱ་བཟླ་དང་དབང་དང་གསར་འགོད་པའི་སྐྱ་ཚོགས་ཀྱི་འགན།	
ཕྱི་ཁྱིམ་གྱི་ཡིག་གསར་འཕྲིན་གྱི་ཚུམ་སྒྲིག་པ་རྒྱ་བ་ཆེ་རིང་།	96
བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་སྤངས་བྱེད་སྤངས་དང་གསར་འགོད་རང་དབང་སྒྲོར།	
རྣམ་ཐེ་སྐྱ་བྱུང་ཚུམ་སྒྲིག་པ་རྣམ་གཅིང་འཛིགས་མེད།	105
གསར་འགོད་དང་སྐྱ་ཚོགས། བྲིམས།	
ཨེ་ཤ་ཡ་རང་དབང་རྒྱང་འཕྲིན་ཁང་གི་གསར་འགོད་པ་ཨོ་རྒྱན་རྣོ་བུ།	114
བོད་མིའི་སྐྱ་ཚོགས་དང་གསར་འགོད་རང་དབང་།	
ཚལ་ཁ་གསུམ་གསར་ཤོག་གི་ཚུམ་སྒྲིག་པ་བད་མ་རིན་ཆེན།	119
Freelance Photojournalism in Tibetan Society	
Lobsang Wanggyal	126

## ཆེད་བཟོད།

བོད་མི་དམངས་ལ་དམངས་གཙོའི་ལམ་སྲོལ་ཞིག་དགོས་གཤམ་ཆགས་པ་མཉམ་  
དུ། རང་དབང་ཅན་གྱི་གསར་འགོད་བརྒྱད་ལམ་ཡང་དགོས་གཤམ་ཆགས་པར་གྱུར་  
ཡོད། ཇི་སྲིད་ང་ཚོས་དམངས་གཙོའི་ལམ་སྲོལ་ལ་དང་ལེན་བྱེད་པ་དེ་སྲིད་དུ། ང་  
ཚོས་རང་དབང་ཅན་གྱི་གསར་འགོད་བརྒྱད་ལམ་ཡང་འདོར་མི་རུས། དེ་བས་ང་  
ཚོའི་དམངས་གཙོའི་ལམ་སྲོལ་དང་གསར་འགོད་བརྒྱད་ལམ་གཉིས་ནི་ཕན་ཚུན་  
ཆ་ཤས་ཀྱི་ངོ་བོར་གནས་ཡོད།

འདས་པའི་ལོ་ངོ་བཅུ་ཙམ་གྱི་རིང་བཙན་བྱོལ་བོད་ཀྱི་སྤྱི་ཚོགས་ནང་རང་དབང་  
ཅན་གྱི་གསར་འགོད་བརྒྱད་ལམ་ཇེ་མང་སོང་བ་དང་མཉམ་དུ། དེ་དག་གིས་གཞུང་  
འབྲེལ་གསར་འགོད་བརྒྱད་ལམ་ཁག་དང་སྤྱི་ལ་ནས་གྲུལ་སྤྱིའི་ནང་དང་ལྷག་པར་  
བོད་ཀྱི་ནང་དུ་གནས་པའི་གཞིས་བྱེས་བོད་རིགས་ཚོར་རང་གི་ཅ་དོན་ཐོག་གཏུང་  
སེམས་མཉམ་བསྐྱེད་ཡོང་བ་དང་། ཤེས་རྟོགས་ཡོང་བ། མ་འོངས་པར་བསམ་  
གཞིགས་བྱེད་པ་སོགས་ཀྱི་ཐད་གནད་དུ་སློན་པའི་གྲུབ་འབྲས་ལྗངས་ཡོད་པའང་  
གཤོན་མི་ཟ།

ཡིན་ན་ཡང་། བོད་ཀྱི་གསར་འགོད་ལས་རིགས་གཉེར་མཁན་ཚོར་ནང་ཁྲུལ་  
བསམ་ཚུལ་བཅེ་ལེན་བྱེད་པའི་ལམ་སྲོལ་ཆད་ལྡན་ཞིག་ད་བར་ང་ཚོར་མ་བྱུང་མོད།  
འདས་པའི་ལོ་ཤས་རིང་དོན་གཉེར་ཅན་རེ་བྱང་གིས་འབད་བཙོན་བྱས་པ་བརྒྱད་  
བོད་ཀྱི་གསར་འགོད་མཐུན་ཚོགས་འདི་བཞིན་གསར་དུ་ཚུགས་སྟབ་པ་བྱུང་ངོས་  
ནས་ད་ལམ་བོད་ཀྱི་གསར་འགོད་ལས་རིགས་གཉེར་མཁན་རྣམས་ཀྱིས་ནང་ཁྲུལ་

བསམ་ཚུལ་སྤེལ་རེས་དང་འབྲེལ་གསར་འགོད་ལས་རིགས་གོང་འཕེལ་གཏོང་  
སྟོགས་ལ་བསམ་ཞིབ་བྱེད་སྤྱད། བོད་ཀྱི་གསར་འགོད་པའི་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཚོགས་ཆེན་  
དང་པོ་འཚོགས་ཐུབ་པར་དགའ་སྟོབས་བྱུང་ཞིང་། ལྷག་པར་ཚོགས་ཆེན་ཐོག་  
གསར་འགོད་པའི་བསྐྱབས་གཏམ་དེ་མགྱོན་དབྱངས་གཅིག་གྱུར་གྱིས་བསྐྱབས་  
པ་དེས་བོད་ཀྱི་བདེན་མཐའ་སེལ་ཐབས་ཀྱི་ལུང་གསར་པ་ཞིག་གསར་འགོད་པ་  
ཚོས་དང་ལེན་བྱས་ཡོད།

ད་ལམ་ཚོགས་ཆེན་ཐོག་གནང་བའི་གསུང་བཤད་ཁག་དང་། སྟོག་སྦྱང་གནང་བའི་  
ཙོམ་ཡིག་ཁག་སྟོགས་བསྟོམས་གྱིས་དེབ་གཟུགས་སུ་པར་སྐྱུན་ཞུ་ཐུབ་པ་བྱུང་བ་  
འདིས་བོད་ཀྱི་གསར་འགོད་ལམ་སྟོལ་ནང་གཞུང་ལུགས་རང་བཞིན་གྱི་ལམ་སྟོལ་  
ཞིག་ཡོང་རྒྱའི་སྟོབས་པ་འཕར་མ་ཞིག་རྟེན་བྱུང་།

གལ་གནད་ཆེ་ཤོས་ཤིག་ནི། བོད་ཀྱི་གསར་འགོད་ལས་རིགས་ཚགས་ཚུད་ཅིག་  
ཡོང་མིན་དེ་གསར་འགོད་ལས་རིགས་གཉེར་མཁན་ཙོམ་མིན་པར། གཙོ་བོར་རང་  
རེའི་གཞུང་དང་རང་རེའི་སྤྱི་ཚོགས་བཅས་སྟོགས་ཡོངས་ལ་རག་ལས་བྱིར།  
དམངས་གཙོའི་ཀ་བ་བཞི་པར་བྲགས་པའི་གསར་འགོད་བརྒྱུད་ལམ་ཆད་ལྡན་  
ཞིག་ཡོང་སྤྱད་ཀྱན་གྱིས་མཐུན་འགྱུར་གནང་རོགས་ཞེས་འབོད་སྐུལ་ཞུ་བ་ཡིན།

བོད་ཀྱི་གསར་འགོད་མཐུན་ཚོགས་གྱིས།



# THE DALAI LAMA

༡༣། མཚན་ཉིད་ཚང་བའི་རང་དབང་མང་གཙོའི་སྲིད་ལུགས་ནང་སྤྱོད་བཟོད་ཀྱི་རང་དབང་གལ་  
གནད་ཆེན་པོར་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་ལྟར་རང་དབང་ཅན་གྱི་གསར་ཤོག་ནི་རྒྱ་ཆེའི་མང་ཚོགས་ཀྱི་  
མིག་ལམ་དུ་ཉིན་བཞིན་སྤྱོད་པའི་འཚོ་བའི་ཆ་ལག་གལ་ཆེ་ཞིག་ཡིན་པར་བརྟེན། གསར་ཤོག་བརྒྱུད་  
འཇམ་སྲིང་གི་གནས་ཚུལ་འཕོ་འཁྱར་གྱི་དང་། སྤྱིར་བཏང་རིག་གསར་ཤེས་བྱ་སྒྲ་ཚོགས། བྱེ་བྲག་བོད་  
དོན་དང་འབྲེལ་བའི་གནས་ཚུལ་རིགས་སྐབས་འཕུལ་སོ་སོར་འདོན་སྤྱོད་ཐོག་ནས་རྒྱལ་བའི་སྤྱི་ཁྱབ་བསམ་  
ཚོགས་ཀྱི་སློབ་གྲྭ་སྒྲོ་བརྒྱུ་ཡང་པོར་བྱེ་སྤྱོད་དཔྱད་སྤྱོད་གོང་མཐོར་སྤྱོད་བའི་སྤྱི་ཁྱབ་བསམ་  
ཁུར་བརྩོན་ཡུན་བསྐངས་བྱེད་གལ།

ད་ལམ་བོད་ཀྱི་གསར་འགོད་ལས་རིགས་ཡར་རྒྱས་ཚགས་ཚུད་འབྱུང་སྤྱད་གསར་འགོད་མཐུན་  
ཚོགས་གསར་འཛུགས་བྱེད་འཆར་ལ་འཚམས་འདྲི་དང་བྲག་ཤིས་བདེ་ལེགས་ཡོད། ཡར་ཐོན་རང་  
དབང་ཅན་གྱི་གསར་འགོད་མཐུན་ཚོགས་མིག་དཔེར་འོས་པ་ཞིག་ཡོང་རེའི་སྒྲོན་འདུན་དང་བཅས།  
ཤུགས་དགོས་སྤྱོད་དུ་ལའི་སྤྱོད་པ་བཟུང་འཛིན་གྱི་མཚོས། བོད་རབ་བྱུང་བཅུ་བདུན་པའི་མེ་སྲང་ཟླ་ ༩  
ཆེས་ ༤ ཟླ་ལོ་ ༡༩༩༧ ཟླ་ ༡༡ ཆེས་ ༤ ལ།





བོད་ཀྱི་གསར་འགོད་པའི་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཚོགས་ཆེན་ཐེངས་དང་  
པོར་ཐེབས་པའི་ཚོགས་བཅར་བ་ཡོངས་ཀྱིས་སྒྲེལ་བའི་

### བསྐྱབས་གདམས།

ང་ཚོ་བོད་ཀྱི་གསར་འགོད་ལས་རིགས་ཐོག་ལས་ཀ་བྱེད་བཞིན་པ་ཆེད་ངོས་ནས་  
འགོང་ས་མཆོག་གི་སྐྱོན་མེད་པའི་དབུ་འབྱིད་ལ་གསུམ་བཅི་དང་ཡིད་ཆེས་ཞུ་བ་  
དང་ཆབས་གཅིག སྤྱི་ཚོགས་ཞབས་ཞུ་ལེགས་ཤོས་ཤིག་ནི་གསར་འགྱུར་དང་  
གནས་ཚུལ་ཁག་དང་བདེན་དང་རང་དབང་གི་ཐོག་ནས་བྱ་བ་སྒྲེལ་བུ་རྒྱ་དེ་ཡིན་  
པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

དེ་བཞིན་གསར་འགོད་རང་དབང་དང་མང་ཚོགས་ཀྱིས་གནས་ཚུལ་ཤེས་རྟོགས་  
ཆོག་པའི་ཐོབ་ཐང་གཉིས་ནི་དམངས་གཙོའི་ལམ་སྲོལ་ནང་མེད་ཐབས་མེད་པ་  
དང་ལྷན་སྦྲེས་སུ་ཡོད་དགོས་ངེས་ཀྱི་ཡན་ལག་ཅིག་ཡིན་པ་མ་ཟད། དེ་ཐད་མི་  
ཉམས་གོང་འཕེལ་དུ་གཏོང་རྒྱའི་འབད་བཅོན་ཞུ་རྒྱ་ཡིན།

གསར་འགོད་བརྒྱུད་ལམ་དང་སྤྱི་ཚོགས་གང་ཡིན་ཡང་ཡུན་གནས་གོང་འཕེལ་  
ཡོང་རྒྱ་ནི་གང་ཟག་སྒྲེར་པ་ཁག་གིས་རང་ཉིད་ཀྱི་གཞི་རྩའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་  
ལ་ཡོངས་སུ་སྤྱོད་ཐུབ་མིན་རག་ལས་ཡོད། དེར་བདེན་ང་ཚོས་འདི་དག་གོང་འཕེལ་  
དང་སྤུང་སྦྱོབ་བྱ་རྒྱ་ཡིན།

གསར་འགོད་པའི་ཐོབ་ཐང་འདི་དག་ལེམས་སུ་འཇགས་ངོས་ནས་གསར་འགོད་

བའི་ལས་འགན་སྡེ་བྱུང་དུ་འཕགས་པའི་ཆེད་ལས་ཚགས་ཚུད་ཅིག་ཡོང་གྱི་ཆེད་  
གསལ་གསལ་གྱི་དོན་གནད་ཁག་བསྒྲུབ་གྱི་དམ་འབྲུལ་ཁྱ་གི་ཡོད།

༡ ང་ཚོས་དང་བདེན་གྱི་གནས་ཚུལ་བྱུང་སྡེ་ལ་དང་ཕྱོགས་སྒྲིག་ཞུ་གྱི་དང་།  
དང་བདེན་གྱི་འབྲུལ་བཟོད་དང་དབྱུང་བཟོད་ཡོང་སྒྲིབ་སྒྲིབ་སྒྲིབ་དང་ཐབས་  
ཤེས་གང་ཡོང་ཞུ་གྱི་ཡིན།

༢ ང་ཚོས་གསར་འགྱུར་ཁག་ཆེས་དྲང་བའི་ཐོག་ནས་འགོད་གྱི་དང་། དགོས་  
ངེས་གྱི་དངོས་ཡོད་གནས་ཚུལ་ཁག་སྒྲིག་གསར་མི་བྱེད་གྱི། སྤྱི་གཞོན་  
ཤུགས་གྱི་དབང་དུ་མ་སོང་བའི་ཐོག་ནས་ཕྱོགས་སྒྲིབ་བྱུང་བའི་ལས་སྒྲིབ་  
ལ་སྒྲིབ་བཅི་ཞུ་གྱི་ཡིན།

༣ དུས་དང་ནམ་པ་གང་ཞིག་དུ་མི་སྤྱི་གཞོན་གིས་གནས་ཚུལ་བཀག་འགོག་  
བྱས་ན། ང་ཚོས་དེ་ལ་གཏོང་ལེན་དང་ང་ཚོར་ཉིད་གྱིས་ཀྱང་གནས་ཚུལ་  
འགོག་ཐབས་རིགས་བྱེད་གྱི་མིན།

༤ ང་ཚོས་བོད་མི་དམངས་ཀྱི་ཁེ་སན་དང་གཞི་རྒྱུ་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལ་  
སྒྲིབ་སྒྲིབ་དང་གོང་འཕེལ་གཏོང་ཐབས་བྱེད་གྱི་ཡིན།

༥ ང་ཚོས་རང་ཉིད་སྒྲིབ་པ་ཆེད་གཞན་གྱིས་བཅད་སྒྲིབ་གཏོང་དུ་མི་འཇུག་གྱི་  
མ་ཟད། རང་ཉིད་གྱིས་ཀྱང་རང་གི་གནས་བབ་སྒྲིབ་པ་ཆེད་བཅད་སྒྲིབ་  
གཏོང་གྱི་མིན་ཞིང་། སྒྲིབ་གྱི་བྱ་སྒྲིབ་ཁག་གིས་རང་གི་ཆེད་ལས་ལ་ཤུགས་  
སྤྲོད་མ་ཐེབས་པ་བྱ་གྱི་ཡིན། ང་ཚོས་བྱུང་དུ་འཕགས་པ་དང་ཡོད་ཆེས་  
འཕེར་ངེས་ཀྱི་གསར་འགོད་གྱི་ཆེད་ལས་ཐོག་ནས་མང་ཚོགས་ཀྱི་སྤོ་  
བཅོང་འཁེལ་བ་ཞིག་ཡོང་བའི་ཐབས་འཚོལ་ཞུ་གྱི་ཡིན།

༦ གལ་སྲིད་མང་ཚོགས་ཀྱིས་འདོད་མོས་དང་ཤེས་འདོད་ཡོད་ན་མ་གཏོགས་



ང་ཚོས་ཆེད་གཉེར་གང་ཟག་སྒྲེར་པའི་ཐོབ་ཐང་དང་སེམས་ཚོར་ལ་ཐེ་བྱས་  
བྱ་རྒྱ་ཡིན། ཡིན་ནའང་སྤྱི་ཚོགས་ཐོག་གི་གྲགས་ཅན་མི་སྣ་དང་སྤྱི་ཚོགས་  
ཀྱི་མི་སྣ་ཁག་གི་གནས་ཚུལ་ནི་མང་ཚོགས་ཀྱི་འདོད་མོས་ཆེད་སྤེལ་རྒྱུ་འི་  
གསར་འགོད་ཐོབ་ཐང་ལ་གྱོང་གུན་གཏན་ནས་གཏོང་རྒྱ་ཡིན། གང་ཡིན་ཞེ་  
ན། སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་ཁག་སྤྱི་ཚོགས་ནང་གསལ་བོར་སྤེལ་དགོས་  
པ་ཡིན།

ཕ གཞི་གང་ཞིག་ནས་རྣམ་པ་གང་འདྲ་ཞིག་སྤྱད་ནས་གསར་འགོད་ལས་  
རིགས་སྤྱི་དང་། ལྷག་པར་གསར་འགོད་པ་སྒྲེར་པ་སུ་འདྲ་ཞིག་ལ་ཡང་  
གཞན་གྱི་གསར་དང་ཉེས་དྲུང་བཏང་ཆེ་ང་ཚོས་གཅིག་སྒྲིལ་གྱི་ཐོག་ནས་དེར་  
གཏོང་ལེན་བྱ་རྒྱ་ཡིན།

༤ ང་ཚོས་རང་ཉིད་ཆེད་ལས་ཆད་ལྡན་དང་ལས་ཀའི་སྤྱས་ཆད་མཐོ་རུ་གཏོང་  
སྤྱད་འབད་བཅོན་བྱ་རྒྱ་ཡིན།

༥ ང་ཚོས་རྒྱས་ཤུགས་གཅིག་སྒྲིལ་གྱིས་བོད་ཀྱི་གསར་འགོད་པའི་ལས་དོན་  
གྲ་སྒྲིག་ཚགས་ཚུད་དང་རྒྱས་ཤུགས་ཆེ་རུ་གཏོང་ཐབས་བྱ་རྒྱ་ཡིན།

༡༠ ང་ཚོས་བོད་ཀྱི་རྩ་དོན་དང་འབྲེལ་བའི་གནས་ཚུལ་ཁྲབ་སྤེལ་གཏོང་རྒྱ་དང་  
ཁ་འཐོར་དུ་གནས་པའི་བོད་རིགས་རྣམས་བསམ་འདུན་གཅིག་གྱུར་ཡོང་  
ཐབས་བྱ་རྒྱ། དེ་བཞིན་བོད་ཀྱི་མི་རིགས་དང་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་ཚོས་  
རིག་གོམས་གཤིས་སྤྱང་སྒྲོབ་བྱ་རྒྱ་བཅས་ཀྱི་ལས་འགན་འདི་ནམ་ཡང་མ་  
བཟེད་པ་བྱེད་རྒྱ་ཡིན།



བོད་ཀྱི་གསར་འགོད་པའི་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཚོགས་ཆེན་ཐེངས་དང་པོ།

## དབུ་འབྱེད་མཛད་སྒོ།

བོད་ཀྱི་གསར་འགོད་མཐུན་ཚོགས་ཀྱི་དྲུང་ཆེ་ཨོ་རྒྱན་ནོར་བུ་ལགས་ཀྱི་  
ཐེགས་བསྟུའི་གསུང་བཤད།

ང་ཚོའི་གསར་འགོད་པ་ཚང་མ་རུག་རུག་བྱེད་པ་འདིའི་ཐོག་ཐེགས་པའི་སྐྱེ་  
མགོན་གཙོ་བོ་བཀའ་སློན་ཁྲི་བ་མཆོག་དང་། བྱི་རྒྱལ་བཀའ་སློན་མཆོག་ ང་ཚོའི་  
གཞུང་གི་དྲུང་ཆེ་ནམ་པ། རྒྱ་གར་རྒྱལ་ཡོངས་གསར་འགོད་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་  
གཙོ་ Dr. N.K. Trikha མཆོག་ དེ་ནས་ང་ཚོའི་སྤྱི་ཚོགས་ནང་གི་ཚོགས་པ་ཁག་  
དང་། གཞུང་འབྲེལ་དང་གཞུང་འབྲེལ་མིན་པའི་གསར་འགོད་ལས་རིགས་ཀྱི་སྐྱེ་  
ཚབ་ཚང་མ། དེ་ནས་སློབ་གླེའི་གསར་འགོད་འཐུས་མི་ཚང་མར་བདག་གིས་དགའ་  
བསྟུའི་མཆོམས་འདྲི་ཞུ་ཡི་ཡོད།

ང་ཚོའི་བཙན་སྒྲུལ་ནང་དུ་ཡོད་པའི་གསར་འགོད་པ་ཚང་མ་མཉམ་འཛུགས་  
བྱེད་པའི་རྒྱུད་རིམ་དེ། དང་པོར་ང་རང་ལ་ཆ་བཞག་ན་ ༡༩༩༩ ལོའི་ནང་ལ་མ་  
ཡོངས་པ་དང་། བོད་ཀྱི་གསར་འགོད་ལས་ཁང་ཟེར་བ་ཞིག་སྤྱི་རྒྱལ་གྱི་རྒྱལ་རམ་  
འོག་བཙུགས་པ་རེད། འདིས་གསར་འགྱུར་གྱི་སྐྱད་འཁོར་དེ་འདྲ་འདོན་སྤེལ་བྱས་  
ཏེ་ུམ་སུ་ང་ཚོས་(Radio Hope) རེ་བའི་རྒྱུང་འཕྲིན་ཟེར་བ་ཞིག་བྱང་ན་ཞེས་  
ཤུགས་བརྒྱབ་པ་རེད། དེ་ང་ཚོ་གཅིག་སུས་ཡོང་གི་མི་འདུག་ཅེས་ང་ཚོའི་བོད་པའི་  
ནང་ལ་ཡོད་པའི་གསར་འགོད་ལས་རིགས་ནང་ལ་ཞུགས་བསྟུན་པའི་རང་དབང་  
ཅན་གྱི་གསར་འགོད་པ་གང་མང་ཞིག་མཉམ་པོར་བསྐྱུས་ནས་ལས་རིམ་འདི་  
རིགས་བཅོས་པ་ཡིན་ན་ཡག་པོ་འདུག་ཅེས་དེ་དུས་ Association of

**Tibetan Independent Journalists** ཟེར་བ་ཞིག་བྱུང་ན་ཡག་པོ་འདུག་  
 ཟེར་ནས་ སྤེལ་ ༤༩ ལོའི་ནང་ལ་ང་ཚོ་ཁ་ཤས་ཤིག་མཉམ་འཛུགས་བྱེད་ཆུ་བྱུང་།  
 ང་ཚོའི་མ་འོངས་པའི་ཚོགས་པ་དེ་དངུལ་མེད་པའི་རྒྱུ་རྒྱུས་འཐོར་ཞིག་བྱིན་ཡོད་  
 པ་རེད། དེ་ནས་ལོ་གཅིག་གི་རྗེས་ལ་ ༡༩༩༧ ལོའི་ལྷ་ ༩ ཚེས་ ༡༩ ཅམ་ཞིག་ལ་  
 བོད་ཀྱི་དུས་བབ་གསར་ཁང་གི་ནང་དུ་ང་ཚོ་གསར་འགོད་པ་ཁ་ཤས་འཛུགས་ནས་  
 གསར་འགོད་མཐུན་ཚོགས་ཤིག་བྱུང་ན་ཡག་པོ་འདུག། ང་ཚོ་ཆང་མས་ཕན་ཚུན་  
 བསམ་ཚུལ་བརྗེ་རེས་བྱས། ང་ཚོ་ཆང་མའི་ལས་ཀ་གཅིག་རེད། དེ་འདྲའི་སྐད་ཆ་  
 བྱུང་། ༩༧ ལོའི་ལྷ་ ༩ ཚེས་ ༢༡ ཅམ་ལ་ང་ཚོ་མང་ཆེ་བ་ཞིག་ **Hotel Tibet** ནང་  
 ལ་འཛུགས་ནས་ང་ཚོའི་སྤྱི་ག་གཞི་དེ་ཚོ་གང་འདྲ་བྱས་ནས་བཟོ་དགོས་ཀྱི་འདུག་  
 ཚོགས་པ་གང་འདྲ་བཟོ་དགོས་ཀྱི་འདུག་ དེ་འདྲ་བྱས་ནས་ང་ཚོས་འོས་ཤོག་བྱུགས་  
 ནས་ང་ཚོ་མི་བརྒྱད་རྒྱུན་ལས་ལ་འདེམས་པ་རེད། འདམས་ནས་བོད་ཀྱི་གསར་  
 འགོད་མཐུན་ཚོགས་ཞེས་མིང་བདགས། དེ་འདྲ་བྱས་ནས་ང་ཚོའི་ཚོགས་པའི་  
 ཚོགས་གཙོ་དང་ཁ་ཤས་བྱུང་བ་རེད། དེ་ཡིན་ནའང་ད་ང་ཚོར་ཅ་འཛིན་ཡིག་ཆ་དང་  
 ཚོགས་པ་དེ་བ་སྐྱེལ་བྱེད་དགོས་ཀྱི་འདུག་ ཡིག་ཆ་དེ་དག་བོད་ཡིག་ཐོག་ལ་དགོས་  
 ཀྱི་འདུག་ཅེས་དེ་འདྲ་བྱུང་ཡོད་པ་རེད། དེ་ནས་ང་ཚོས་ཚོགས་པ་འདི་ལྷགས་  
 མཐུན་ཀྱི་ཐོག་ནས་དབུ་འབྱེད་གནང་དགོས་ཀྱི་འདུག་ དབུ་འབྱེད་ག་དུས་བྱེད་ཆུ་  
 ཟེར་ནས་དུས་ཚོད་མང་པོ་ཞིག་འགྲུངས་པ་རེད། ང་ཚོར་དཔལ་འབྱོར་ཡོད་པ་མ་  
 རེད། དེ་དུས་ང་ཚོ་གསར་འགོད་པ་ཆང་མ་རྒྱུར་འཛུགས་པ་ཡང་ཁག་པོ་སོང་ཅང་  
 གནང་བྱབ་མེད་པ་རེད། དེ་འདྲ་བྱས་ནས་དུས་ཚོད་འགོར་བ་དང་། ད་ལས་ང་ཚོའི་  
 ཚོགས་གཙོའི་ངོས་ནས་ལྷི་ལི་བོད་ཀྱི་གྲོས་ཚོགས་དང་སྤྱི་བྱས་ཉམས་ཞིབ་སྡེ་  
 ཆན་ལ་འབྲེལ་བ་གནང་ནས་ཁོང་རྣམ་པས་ང་ཚོར་གསར་འགོད་པ་ཆང་མ་མཉམ་  
 འཛུགས་བྱས་ན་ཡག་པོ་འདུག་ ཟེར་ནས་ཁས་ལེན་བྱས་པས་ང་ཚོ་འདིར་གསར་

འགོད་པ་ཚང་མ་ཐོག་མར་འཛུམས་པ་རེད།

ཕགོང་ས་མཆོག་ལ་གསོལ་འདེབས་ཞུས་པ་བཞིན་ང་ཚོའི་ཚོགས་པ་འདིར་  
ཕགོང་ས་མཆོག་གིས་གསུང་འཕྲིན་ཐེབས་ཡོད་པ་རེད། གསུང་འཕྲིན་དེ་ཚང་མར་  
བཀམས་ཡོད། ངས་འདིར་ང་ཚོ་གསར་འགོད་པ་ཚང་མའི་ཆབ་བྱས་དེ་སྤྱིང་ཐག་པ་  
ནས་ཐུགས་རྗེ་ཆེ་ཞུ་གྱུ་ཡིན།

བོད་ཀྱི་གསར་འགོད་མཐུན་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་གཙོ་པདྨ་དོན་གྲུབ་ལགས་ཀྱི་  
ངོ་སྤྱོད་གསུང་བཤད།

སྐུ་མགྱོན་གཙོ་བོ་དཔལ་ལྷན་བཀའ་སློན་གྱི་བ་མཆོག་དང་། དམིགས་བསལ་སྐུ་  
མགྱོན་དཔལ་ལྷན་གྱི་དྲིལ་བཀའ་སློན་མཆོག་ དེ་བཞིན་འདིར་ཐེབས་པའི་གཞུང་གི་  
མཛད་གཙོ་རྣམ་པ། ལས་གྲོགས་དང་སློབ་གྲོགས་རྣམས་ལ་ཞུ་གྱུར། སྤྱིར་ང་ཚོའི་  
གསར་འགོད་མཐུན་ཚོགས་འདི་བྱང་སྤངས་སྒྲོར་བྱང་ཆེ་ཨོ་རྒྱན་ནོར་བུ་ལགས་  
ཀྱིས་གསལ་བོ་གསུང་སོང་། ངས་དམིགས་བསལ་འདིའི་སྒྲོར་ལ་འཕར་མ་ཞུ་ཡ་  
མེད། ཡིན་ནའང་དུས་དྲག་དུང་རང་གི་བསམ་པའི་ནང་ག་རེ་དྲན་གྱི་ཡོད་ཟེར་ན།  
དམངས་གཙོའི་ལམ་ལུགས་ལ་ཁས་ལེན་བྱེད་པའི་སྤྱི་ཚོགས་ཤིག་ཡིན་ནའང་རེད།  
རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཡིན་ནའང་རེད། དེའི་ནང་གསར་འགོད་ལས་རིགས་ཉ་ཅང་གི་གལ་  
ཆེན་པོ་ཞིག་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་གྱི་ཡོད།

སྤྱིར་བཏང་རང་དབང་ལྷན་པའི་གསར་འགོད་ཀྱི་ཐོག་ལ་འབྲེལ་བཤད་མང་པོ་  
ཞིག་བརྒྱབ་ཡོད་པ་རེད། དེའི་ནང་ལ་དམིགས་བསལ་གྱིས་མཁས་པ་ཚོས་གསར་  
འགོད་པ་ཚོ་ནི་སྤྱི་ཚོགས་ལ་སྤངས་འཛིན་བྱེད་མཁན་དང་། སྤྱི་ཚོགས་ནང་གི་ཐམ་  
པ་ལྟ་བུ་ཞིག་རེད་ཅེས་དེ་འདྲ་གསུངས་ཡོད་པ་རེད། དེར་ང་རང་གིས་ཀྱང་ངོས་

འཛིན་བྱེད་གྱི་ཡོད། ཡིན་ན་འང་ང་ཚོའི་བཅན་བྱོལ་སྤྱི་ཚོགས་ནང་གི་གནས་སྡངས་  
དེ་རང་དབང་ལྡན་པའི་རྒྱལ་ཁབ་དང་མི་འདྲ་བས་མང་པོ་ཞིག་ལ་ང་ཚོས་བལྟ་  
དགོས་པ་ཞིག་ཀྱང་ཆགས་ཡོད་པ་རེད་བསམ་གྱི་འདུག།

སྤྱིར་བཏང་ཆན་པ་མང་པོ་ཞིག་གིས་གསུང་བ་ལ་བོད་པའི་སྤྱི་ཚོགས་ནང་གི་  
གསར་འགོད་བརྒྱད་ལམ་ཁག་དུ་ལས་ཀ་བྱེད་མཁན་མང་ཆེ་བས་དེའི་ཐོག་སྤྱིང་  
བཅར་གནང་ཡོད་པ་མ་རེད་ཟེར་གྱི་ཡོད་པ་རེད། དེ་ཏན་ཏན་བདེན་པ་རེད་བསམ་  
གྱི་འདུག ཡིན་ན་འང་ད་ལྟ་བར་དུ་བསྐྱས་པ་ཡིན་ན་གསར་འགོད་བརྒྱད་ལམ་གྱི་  
ཐོག་དུ་ལས་ཀ་དེ་སླེར་ངོས་ནས་ཐབས་ཤེས་བྱས་པ་རྒྱང་རྒྱང་རེད་བསམ་གྱི་  
འདུག དཔེར་ན། གཞུང་འབྲེལ་གྱི་གསར་ཐོག་ཁག་ཀྱང་ཐོག་མར་སླེར་ཁ་ཤས་གྱིས་  
མགོ་བཙུགས་ནས་ངེས་གྱིས་གཞུང་ལ་ཐུལ་བ་དེ་འདྲ་རྒྱང་རྒྱང་ཆགས་ཡོད་པ་  
རེད་བསམ་གྱི་འདུག དེ་འདྲ་ཡིན་དུས་གསར་འགོད་པའི་སློབ་སྦྱོང་བྱས་མེད་ན་འང་  
སྤྱི་ཚོགས་ནང་ལ་གསར་འགོད་གྱི་བརྒྱད་ལམ་དེ་གལ་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡིན་པ་དང་།  
འདིས་སྤྱི་ཚོགས་ནང་མན་ཐོགས་བྱུང་ཡོང་བསམ་ནས་ཐབས་ཤེས་བྱས་པ་ཞིག་  
རེད་བསམ་གྱི་འདུག།

དེ་འདྲ་ཡིན་དུས་ང་རང་གིས་གསར་འགོད་པ་ཟེར་ན་གང་འདྲ་ཞིག་ལ་ངོས་  
འཛིན་བྱེད་གྱི་ཡོད་ཅེ་ན། སྤྱི་ཚོགས་གྱི་གནས་ཚུལ་བདེན་པ་ཞིག་དྲང་པོའི་ཐོག་  
ནས་བཤད་ཐུབ་པ་ཞིག་ཡིན་ན་དེ་གསར་འགོད་པ་བྱེད་ཐུབ་པ་ཞིག་དང་བྱེད་ཆོག་  
པ་ཞིག་རེད་བསམ་གྱི་འདུག གསར་འགྱུར་དེ་ཡག་པོ་དང་བཤད་མཁས་པོ་བྱེད་རྒྱ་  
དེ་སླེར་སོ་སོའི་ཡོན་ཏན་དང་སློབ་སྦྱོང་ལ་རག་ལས་པ་ཞིག་རེད་མ་གཏོགས་ཅ་  
བའི་གཞི་དེ་བདེན་པ་གང་ཡིན་པ་དེ་དྲང་པོ་དྲང་བཞག་ཅིག་གི་ཐོག་ནས་བཤད་  
ཐུབ་པ་དེ་གལ་ཆེ་ཤོས་ཞིག་རེད་དྲན་གྱི་འདུག།

འདས་པའི་དུས་ཚོད་ནང་ང་ཚོའི་སྤྱི་ཚོགས་ནང་གི་གསར་འགོད་ལས་འགན་གྱི་

སྒྲིཊ་ཚན་ཚང་མ་ (Untrained professional) སོ་སོས་རང་དབང་བྱས་ནས་  
 བསྐྱད་པ་རེད། དེ་འདི་འདྲ་བྱས་ནས་བཞག་ན་ཡག་པོ་མི་འདུག ང་ཚོ་ཚང་མ་རྒྱག་  
 རྒྱག་བྱས་ནས་ང་ཚོའི་ལས་ཀ་དེ་ཚགས་ཚུད་ཅིག་དང་ཕན་ཚུན་བར་ལ་འབྲེལ་བ་  
 ཡག་པོ་ཞིག་བྱེད་ཐུབ་པར་ང་ཚོར་ག་རེ་བྱེད་རྒྱུ་འདུག་ཅེས་བསམ་སྒྲོ་མང་པོ་  
 བཏང་ནས་མཐུན་ཚོགས་ཟེར་བ་ཞིག་འཛུགས་ཐུབ་ན་ཏན་ཏན་ཕན་ཐོགས་ཡོང་ས་  
 རེད་ཅེས་བཤད་ནས་དྲུང་ཆེས་གསུངས་པ་ནང་བཞིན་བྱུང་བ་རེད།

ཡིན་ནའང་ང་ཚོས་ Press Club ག་རེ་བྱས་ནས་བཏགས་པ་རེད་ཟེར་ན།  
 འདི་ལ་ང་ཚོར་རྒྱུ་མཚན་ཞེ་དྲག་ཡོད། ཐོག་མར་ང་ཚོ་འཛེམས་དུས་ Journalist  
 Union ཟེར་བ་འདྲ་བོ་དང་། Association ཟེར་བ་དེ་འདྲའི་ཆོག་མང་པོར་  
 བསམ་སྒྲོ་བཏང་བ་རེད། ཡིན་ནའང་ད་ལྟའི་བཅའ་སྲོལ་གྱི་སྐབས་འདིར་མིང་ཡན་  
 ཆད་ལ་ཡང་སྤྱི་མིས་གོ་ནིར་ཐེབས་སོང་ན་ཡག་པོ་མི་འདུག་ཟེར་ནས། ང་ཚོར་ང་  
 གིས་འགན་འཁུར་ནས་ Union ཟེར་བའི་ཆོག་དེ་འགྲིག་གི་མི་འདུག ང་ཚོས་སྤྱི་  
 གན་ལ་ཡང་ཐོབ་ཐང་རྩོད་ལེན་བྱེད་དགོས་པ་མེད་ཟེར་དེ་འགྲིག་གི་མི་འདུག་  
 ཅེས་ལབ་པ་རེད། དེ་ནང་བཞིན་ Association ཟེར་བ་བཏགས་ནས་མ་འགྲིག་  
 བ་ཞིག་འགྲིག་ཐབས་བཟོ་བའི་ཐབས་ཤེས་འདྲ་ཡང་གང་ཡང་མེད། Club ཟེར་  
 བ་དེ་ང་རང་ཚོ་འཛེམས་ནས་ཕན་ཚུན་བར་ལ་བསམ་ཚུལ་སྤེལ་རེས་དང་། ཕན་  
 ཚུན་བར་ལ་འབྲེལ་བ་བཟང་པོ་ཡོང་རྒྱུའི་ཆེད་དུ་གསར་འགོད་མཐུན་ཚོགས་ཟེར་  
 བའི་མིང་དེ་ཡག་པོ་འདུག་ཅེས་ང་ཚོས་བསམ་སྒྲོ་དེ་འདྲ་ཞིག་བཏང་བ་རེད། དེ་  
 ལྟར་ང་ཚོས་གོ་མ་འགྲོས་གསར་བ་ཞིག་སྤྱིས་པ་དེ་བྲིམས་དང་མཐུན་པའི་ཡག་པོ་  
 ཞིག་བྱུང་ན་བསམ་ནས་རྒྱ་གར་གྱི་བྲིམས་གཞིར་བཟུང་གིས་དེ་བ་སྤེལ་བྱེད་རྒྱུའི་  
 འཆར་གཞི་བཟོས་ནས་ང་ཚོས་རྩ་འཛིན་ཡིག་ཆ་སོགས་བཟོ་རྒྱུའི་འབད་བཙོན་  
 བྱས་ཏེ་མཐར་ཡིག་ཆ་འགྲུབ་ནས་ Indian Society of Registration

ནང་དེ་བ་སྒྲིལ་བྱས་པ་དང་། དེ་བ་སྒྲིལ་གཞིར་བཟུང་ནས་སྒྲིག་གཞི་དེ་མུ་མཐུད་  
གནས་ཐུབ་པ་དང་། ཚགས་ཚུད་ཡོང་བའི་འབད་བཅོན་ཞུ་བྱ་ཡིན།

མཐའ་མར་ཞུ་བྱ་ཞིག་ལ། ཅ་བའི་ང་ཚོའི་ལས་འགུལ་འདིར་བསམ་སྒྲོ་གྱུ་  
ཡངས་པོ་ཞིག་དང་། ལྷག་བསམ་གྱི་སྒྲིབ་ནས་རྒྱ་ཆེའི་མང་ཚོགས་ཀྱིས་དན་དན་  
རྒྱབ་སྐྱོར་གནང་གི་རེད་བསམ་གྱི་འདུག་ལ། དེ་བཞིན་ང་ཚོའི་གཞུང་གི་ངོས་ནས་  
ཀྱང་དན་དན་རྒྱབ་སྐྱོར་གནང་གི་རེད་བསམ་གྱི་འདུག།

དེ་འདྲ་ཡིན་དུས་ཀྱི་ལ་བ་རིན་པོ་ཆེའི་གསུང་འཕྲིན་ནང་ལ་ཐེབས་པ་ནང་  
བཞིན་ས་ཁོངས་པར་གསར་འགོད་མཐུན་ཚོགས་འདིས་སྤྱི་ཚོགས་ནང་ཞབས་ཞུ་  
ཡག་པོ་ཞིག་བྱེད་ཐུབ་པར་འབད་བཅོན་གནང་གི་རེད་ལ། དེ་བཞིན་ཡོང་བའི་སྒྲིན་  
ལས་ཡང་ཞུ་བཞིན་ཡོད། ཐུགས་རྗེ་ཆེ།

སྐུ་མགྲོན་གཙོ་བོ་བཀའ་སྒྲོན་ཁྲི་བ་བསོད་ནམས་སྟོབས་རྒྱལ་མཆོག་གི་  
གསུང་བཤད།

དེ་རིང་འདིར་གསར་འགོད་མཐུན་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་གཙོ་དང་དྲུང་ཆེ། གསར་  
འགོད་ཀྱི་ཐུག་ལས་གནང་མཁན་ཚོ། སྐུ་མགྲོན་རྣམ་པ། གཙོ་བོ་སྟོབ་སྟོན་པ་ Dr.  
N. K. Trikha བཅས་ཚང་མར་དང་པོར་བཀྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས་ཞུ་ཡ་ཡིན།

དམངས་གཙོའི་ནང་ལ་གལ་ཆེ་ཤོས་ཤིག་གཏམ་བཞེད་རང་དབང་རེད་ཟེར་གྱི་  
ཡོད་པ་ཡོངས་གྲགས་རེད། གཏམ་བཞེད་རང་དབང་གི་ནང་ནས་ཀྱང་གསར་འགྱུར་  
ལས་རིགས་དེ་གཏམ་བཞེད་རང་དབང་ནང་གི་གལ་ཆེ་ཤོས་ཤིག་རེད་ཅེས་  
དམངས་གཙོའི་ལུང་པའི་ནང་བཞེད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད། རྒྱ་གར་ལ་ཆ་བཞག་ནའང་དང་  
པོར་རྒྱ་གར་གྱི་མེས་པོ་དམ་པ་རྒྱན་རྟེ་སྟགས་ཀྱིས་གསར་ཤོག་དོན་དུ་ཁོ་རང་ཚོས་



སྐྱུང་ལ་བསྐྱོན་ནས་མི་དཔལ་ལ་སྒྲོབ་གསོ་གཏོང་བ་དང་། མི་དཔལ་གྱི་བསམ་  
སྒྲོལ་ར་རྒྱས་གཏོང་རྒྱུ་འི་ཐོག་ཕུག་ལས་གནང་འདུག དེ་འདྲ་ཡིན་དུས་གསར་  
འགོད་གྱི་ལས་རིགས་དེ་གལ་ཆེན་པོ་ཡིན་པ་ངས་ཁེ་དྲག་འགྲེལ་བཤད་བྱེད་  
དགོས་པ་མ་རེད་བསམ་གྱི་འདུག།

གསར་འགོད་གྱི་ལས་རིགས་དེ་གལ་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡིན་པས་དེ་ལ་དགེ་སྐྱོན་  
གཉིས་ཀ་ཡོད་པ་རེད་བསམ་གྱི་འདུག་ལ། ཡི་གེ་འབྲི་ཐུབ་ཅིང་དང་གནས་ཚུལ་  
གོ་བ་དེ་བརྒྱག་ཐུབ་ཅིང་བྱེད་པ་དེས་ལས་ཀ་འགྲུབ་ཐུབ་གྱི་ཡོད་པ་མ་རེད། དེ་མི་  
རིགས་ཤིག་དང་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ལ་ཁབས་འདེགས་ཞུ་བའི་ལས་ཀ་གལ་ཆེ་ཤོས་  
ཤིག་དཔལ་གཏོར་ནང་ལ་ཆགས་བསྐྱེད་ཡོད་པས། ལས་ཀ་བྱེད་དུས་རྒྱལ་ཁབ་  
དང་མི་རིགས་གྱི་ཁེ་ཕན་ལ་ཕན་གྱི་འདུག་དང་མི་འདུག འཕུལ་ལ་ཕན་གྱི་འདུག་  
མི་འདུག ཕུགས་ལ་ཕན་གྱི་འདུག་མི་འདུག ཕན་པ་ལས་སྒྲོག་སྒྲེ་གཞོན་སྐྱོན་ཡོང་  
གི་འདུག་མི་འདུག་ལ་བཟུང་དགོས་པ་དེ་བཤད་མི་དགོས་པ་ཞིག་རེད། དེ་འདྲ་ས་  
ཡིན་པར་ཚོགས་པ་དེ་ངོ་ཚྭ་ཚོགས་པ་ཞིག་དང་། གསར་འགོད་གྱི་ལས་ཀ་བྱེད་  
མཁན་ཚོ་ཡང་ངོ་ཚྭ་བྱེད་མཁན་ལྟ་བུ་ཞིག་ཆགས་པ་ཡིན་ན་ཕན་ཐོགས་ཁེ་དྲག་  
ཡོང་གི་མ་རེད་བསམ་གྱི་འདུག དེ་འདྲ་ཡིན་དུས་གསར་འགོད་ལས་རིགས་ལ་  
དཔུང་ཞིབ་ནན་པོ་བྱེད་རྒྱ་དང་། དགེ་སྐྱོན་ག་རེ་ཡོང་མིན་ལ་བཟུང་རྒྱ་དེ་ཅ་ཅང་གི་  
གལ་ཆེན་པོ་ཞིག་རེད་བསམ་གྱི་འདུག།

ལྷག་པར་ང་ཚོ་བོད་པའི་གནས་ཚུལ་ལ་ཆ་བཞག་པ་ཡིན་ན། ང་ཚོ་བཙན་བྱོལ་  
དུ་བསྐྱེད་ཡོད་པ་རེད། མིའི་ལུང་པའི་ནང་བསྐྱེད་ཡོད་པ་རེད། མི་ལ་བརྟེན་བསྐྱེད་  
ཡོད་པ་རེད། དེ་མ་གཏོགས་སོ་སོ་རང་དབང་བྱེད་པའི་ཆ་རྟེན་གང་ཡང་ཡོད་པ་ས་  
རེད། དེ་འདྲའི་གནས་ཚུལ་ཞིག་ལ་བཟུང་སྟངས་ང་ཚོར་དམིགས་བསམ་ལ་གྱི་  
དཀའ་ངལ་ཞིག་དང་རྟོག་དྲ་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡོང་སྟངས་ཞིག་རེད། ལྷག་པར་ང་ཚོའི་

ཀྱི་ཆེད་མི་མང་དང་སོ་སོའི་ལུང་པ་མྱི་རྒྱལ་བཙན་འཛུལ་བྱེད་མཁན་ཞིག་གི་འག་  
ཤོར་བསྐྱད་ཡོད་པ་རེད། འདི་འདྲའི་གནས་སྐབས་རྩྭ་ཅིག་ཡོད་དུས་གཞན་  
ཀྱིས་གཟབ་གཟབ་བྱེད་པ་ལས་ལྷག་པ་ཞིག་ང་ཚོས་གཟབ་གཟབ་བྱེད་དགོས་པ་  
ཞིག་ཆགས་ཡོད་པ་རེད་བསམ་གྱི་འདུག།

ཀྱི་མིས་ཡིན་ནའང་ང་ཚོའི་གསར་འགྱུར་དེ་ཚོར་ཞེ་དྲག་གིས་དོ་སྣང་བྱེད་ཀྱིན་  
འདུག་ཅེས་ང་རང་ལ་ཀྱི་མི་དོ་ཤེས་ཞིག་གིས་ལབ་སོང་། གསར་འགྱུར་རྒྱབ་ལ་  
དང་བཤད་ལ་དེ་ཚོ་དཔེ་མི་སྤྱིད་པའི་གལ་ཆེན་པོ་འདུག། གསར་ཤོག་དེ་ཚོ་ཆ་ཆང་  
བོད་ནང་སླེབས་གྱི་འདུག། གང་འདྲ་བྱས་ནས་སླེབས་གྱི་འདུག་ཟེར་ན། ཆགས་པར་  
སྒྲིག་མཁན་པ་མྱི་ལིར་འདུག། བལ་ཡུལ་དུ་འང་འདུག་ཟེར། དེ་ཚོ་པར་ལ་སླེབས་  
ཡོང་དུས་གང་ལ་སླེབས་གྱི་འདུག་ཟེར་ན། བོད་པ་ལས་ཀ་བྱེད་མཁན་ཚོའི་ལག་  
པར་སླེབས་གྱི་འདུག། བོད་པའི་ལས་ཀ་བྱེད་མཁན་གྱི་ལག་པར་སླེབས་ཡོང་དུས་  
གནས་ཚུལ་རིམ་པས་ཆང་མར་བཀྲམ་འགོ་ཡི་འདུག་ཟེར། དེ་ཡིན་དུས་མི་ཆང་  
མས་ཁོ་རང་གི་བསམ་ཚུལ་འགྲུབ་པའི་ཆེད་དུ་མི་མང་གིས་དོ་སྣང་ཞེ་དྲག་བྱེད་གྱི་  
འདུག་ཟེར། དེ་འདྲ་ཡིན་ཅང་ཀྱི་མིས་སྒྲིན་བརྗོད་བྱས་བཞག་པ་བྲངས་ལུང་མེད་པ་  
དེ་འདྲ་མང་པོ་ཞིག་ཡོང་བསྐྱད་གྱིན་ཡོད་པ་རེད། དེ་ཚོའི་གྲས་ལ་ལན་ཞིབ་ཆགས་  
པོ་ཞིག་གསར་འགྱུར་དེ་ཚོས་རྒྱག་རོགས་བྱོས། དེ་ཚོ་བརྒྱབ་ན་པར་ལ་སླེབས་ཐུབ་  
གྱི་འདུག་དེ་པན་རོགས་ཞེ་དྲག་ཡོང་གི་འདུག་དེ་མ་གཏོགས་པར་ནས་གོ་ལ་དེ་ཀྱི་  
མིས་སྒྲིག་ཅག་ལབ་བསྐྱད་པ་དེ་ལས་གཞན་མ་ཤེས་པ་དེ་འདྲ་ཡོང་བསྐྱད་གྱི་  
འདུག་ཅེས་དེ་འདྲ་ལབ་གྱི་འདུག། ཀྱི་མིས་དོ་སྣང་ཆེན་པོ་བྱེད་པ་བཤད་མི་དགོས་  
པ་རེད། དེ་འདྲ་ཡིན་ཅང་དེར་དགོངས་པ་བཞེས་ཀྱི་གལ་ཆེན་པོ་རེད་བསམ་གྱི་  
འདུག།

ཆིག་རྒྱག་སྐབས་འདྲ་པོ། དཔེར་ན། སྤྱ་མདུན་བི་ལིན་ཅོན་ལ་དང་པོར་མཇུག་

དུས་ཡིན་ནམ། གཉིས་པའི་སྐབས་དེ་འདྲ་ཞིག་ལམ་རིའི་རྒྱང་འཕྲིན་ཁང་གིས་  
 བཀའ་འདྲི་ཞུ་དུས་ཁི་ཡིན་ཤོན་གྱིས་བོད་རང་བཅན་ལ་རྒྱབ་སྐྱོར་གནང་གི་འདུག་  
 གས་ཞེས་སྐུ་མདུན་ལ་བཀའ་འདྲི་ཞུས་པ་རེད། སྐུ་མདུན་གྱིས་དེར་བཀའ་གནང་  
 ཤོན། དེ་ཕན་ཐོགས་ཡོང་བ་ཞིག་གི་ཆེད་ཡིན་ན་སྐད་ཆ་འདྲི་སྐད་ས་དེ་མ་རེད། སྤྱིད་  
 འཛིན་དང་བཀའ་མོལ་གནང་སྐད་ས་གང་འདྲ་བྱུང་སོང་ལ་བ་ན་དེར་འགྲེལ་བཤད་  
 རྒྱལ་རྒྱ་ཡོད་པ་རེད། མ་རིའི་གཞུང་གིས་བོད་རང་བཅན་ངོས་ལེན་བྱེད་ཀྱི་མེད་པ་  
 ཡོངས་གྲགས་རེད་ལ། དེ་ག་རེ་བྱས་ནས་ལ་བ་དགོས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད། དེ་ལྟར་སྐུ་  
 མདུན་ཡིན་ནའང་ཆིག་རེ་རེ་ལ་དེ་འདྲའི་དགོངས་པ་བཞེས་ཀྱི་འདུག། རྒྱང་འཕྲིན་  
 དང་གསར་ཤོག་ཆང་མར་སྐབས་སྐད་ཆ་དྲག་གནང་གི་འདུག། དེ་འདྲའི་འགྲེལ་  
 བཤད་བརྒྱབ་ན་བོད་ནང་གི་མིས་གོ་ན་ག་རེ་བྱེད་ཀྱི་རེད། ག་ཆོད་ཅིག་གི་སློ་ཕམ་  
 ཡོང་གི་རེད། ང་ཆོས་ཁོང་ཆོའི་སེམས་པ་དགའ་བ་ཞིག་བྱེད་མ་སྐབ་ནའང་ཁོང་ཆོར་  
 སློ་ཕམ་སྐྱེས་པ་ཞིག་བྱས་ན་དེ་དཔེ་མི་སྤྱིད་པའི་ཕངས་པོ་རེད། དེ་འདྲ་ཡིན་དུས་ང་  
 ཆོའི་གསར་འགྱུར་ལས་རིགས་གནང་མཁན་ཆང་མ་ད་ལྟ་ཡག་པོ་ཞེ་དྲག་ཡོད་པ་  
 རེད། ངས་ད་ལྟ་མི་འདུག་ཅེས་ཞུ་ཡི་མེད། ཡིན་ནའང་གལ་ཆེན་པོ་ཡིན་པའི་གནས་  
 ཚུལ་དེ་ཆོ་ཞུས་ན་ཡག་པོ་འདུག་བསམ་པ་ཡིན། ངས་སྒྲོན་ལ་ཞུས་པ་བཞིན་  
 གནས་ཚུལ་ཞིག་བཀོད་པ་ཡིན་ན་དེས་སྐྱོ་ཆོགས་ལ་ཕན་གྱི་ཡོད་དམ་གཞོད་ཀྱི་  
 ཡོད་མེད་ལ་དབྱུང་དགོས་པ་གལ་ཆེན་པོ་རེད། སྐྱིར་བཏང་སྒྲོན་བཟོད་བྱེད་པ་དེ་  
 དམངས་གཙོའི་ནང་ཡར་རྒྱས་གཏོང་བའི་ཆ་རྒྱུན་གཙོ་པོ་ཞིག་ཆགས་བསྐྱེད་ཡོད་  
 རེད་ལ། སྒྲོན་བཟོད་བྱས་པ་ཡིན་ན་དེ་སེལ་བའི་ཐབས་ཤེས་ཞིག་བྱེད་ཀྱི་རེད། དེ་  
 ལས་སྐབས་ཏུ་གཏོང་གི་མ་རེད། བྱས་ཅང་སྒྲོན་བཟོད་བྱེད་པ་གལ་ཆེན་པོ་རེད། ཡིན་  
 ནའང་སྒྲོན་བཟོད་བྱེད་པ་དེས་ཕན་ཐོགས་དང་གཞོད་སྒྲོན་གཉིས་ལ་བརྟུག་དབྱུང་  
 བྱེད་དགོས་པ་དེ་ད་ལྟ་ང་ཆོའི་དུས་ཆོད་ཇ་དྲག་ཡིན་པས་ངེས་པར་དུ་དགོངས་པ་

བཞེས་ཀྱི་དེ་གལ་ཆེན་པོ་རེད། ལྷག་པར་བོད་ནང་གི་རྒྱ་ཆེན་མི་མང་དང་ང་ཚོ་  
བཙན་བྱོལ་དུ་ཡོད་པའི་མི་མང་གི་བསམ་སྒྲིལ་ནང་ལ་དངོས་ཡོད་གནས་ཚུལ་  
ཤེས་ཐུབ་པ་ཞིག་དང་། དེ་ཆོའི་གྲས་དེ་ལྷག་བསམ་དང་སེམས་ཤུགས་སྤངས་སྤོབས་  
འཕེལ་བའི་ཆ་རྒྱུན་ཞིག་དུ་དགོངས་པ་བཞེས་ཀྱི་གལ་ཆེན་པོ་འདུག།

སྤྱི་བཏང་གཞུང་ལ་སྒྲིན་བཞེད་བྱེད་དགོས་པ་རེད། གཞུང་ལ་སྒྲིན་ཡོད་པ་དེ་  
གཤམ་དགོས་ཡོད་པ་མ་རེད། དེ་འདོན་དགོས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད། ཡིན་ནའང་སྒྲིན་བཞེད་  
བྱེད་པ་དང་ཆབས་ཅིག་དུ་གཞུང་གི་ངོས་ནས་དེ་ལ་གསལ་བཤད་ག་རེ་ཡོད་མེད་  
དེར་ངེས་པར་དུ་བལྟ་དགོས་ཀྱི་འདུག། ཁག་ཅིག་གིས་ག་དུས་ཡིན་ནའང་ཕར་  
གཞུང་ལ་སྒྲིན་བཞེད་བྱེད་མཁན་དེར་སྐད་ཆ་གང་ཐུབ་ཐུབ་དྲིས་དེ་ཞེ་དུག་བྱུག་  
བསྐྱགས་བྱས་པ་དང་། ཕར་སྤྱོད་ཀྱི་ལོ་ལ་ཕར་སྤྱོད་ཀྱི་ལོ་ལ་ཕར་སྤྱོད་ཀྱི་ལོ་ལ་  
དང་མ་རེད་ཟེར་བའི་སྐད་ཆ་གཉིས་པ་ཞིག་ཡོད་པ་དེར་སྐད་མེད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་  
རེད། གསར་འགྱུར་ལས་རིགས་ཤིག་ཡིན་ཕྱིན་སྤྱོད་ཀྱི་སྐད་ཆ་དེ་མང་  
ཆོགས་ལ་བཤད་དགོས་པ་རེད་མ་གཏོགས། ཐག་གཅོད་བྱེད་པའི་དབང་ཆ་གང་  
ཡང་ཡོད་པ་མ་རེད་ལ། བཤད་ཡ་དེ་སྤྱོད་ཀྱི་ཆང་མའི་བདེན་པ་སྤྱི་བཏང་ལ་མ་འདྲ་བ་  
ཡོད་པ་དེ་ཕར་བཤད་དགོས་པ་རེད། སྤྱི་བཏང་དེ་གཉིས་ཀ་ཤེས་པའི་ཆེ་ཐག་  
གཅོད་དེ་སུ་ཞིག་གིས་བྱེད་ཀྱི་རེད་ཟེར་ན། སྤྱོད་མཁན་དང་ཉན་མཁན་གྱིས་ཐག་  
གཅོད་བྱེད་ཀྱི་རེད། དེ་ཡིན་དུས་སྤྱོད་ཀྱི་ཆང་མའི་གནས་ཚུལ་སྤོབས་ཐུབ་པར་  
འབད་བཙོན་ཞུ་གལ་ཆེན་པོ་རེད། དེ་བཞིན་གཞུང་ཡིན་ནའང་རེད། ང་ཚོ་བོད་  
པའི་སྤྱི་ཆོགས་སྤྱི་ག་འཛུགས་ཡིན་ནའང་རེད། མི་སྤྱོད་ཡིན་ནའང་རེད། སུ་དང་སུ་  
ཡིན་ན་བསམ་འཆར་འདོན་དུས་སྒྲིན་ཆ་དེ་འདོན་དགོས་ཀྱི་འདུག་ལ་ལེགས་པའི་  
ཆ་དེའང་འདོན་དགོས་ཀྱི་འདུག། གསར་འགྱུར་འགོད་དུས་ཀྱང་སྒྲིན་རྒྱང་རྒྱང་  
བཙན་ཀྱི་དེ་མ་རེད། ལེགས་པའི་ཆ་དེ་ཡང་འདོན་དགོས་ཀྱི་འདུག་ཉེས་པའི་ཆ་དེ་

ཡང་འདོན་དགོས་ཀྱི་འདུག གཉིས་ཀ་འདོན་ཐུབ་པ་ཡིན་ན་མང་ཆོགས་ཀྱི་བསམ་  
སྒྲིལ་ནང་ལ་ཚད་དང་ལྡན་པའི་ཤེས་ཚད་ཅིག་དང་བརྟག་དབྱུང་བྱེད་པའི་རྣམ་དཔྱོད་  
ཅིག་སྟེབས་ཡོང་གི་རེད། དེ་མ་གཏོགས་སྟོགས་གཅིག་ཁོ་ན་བྱས་ཏེ་ག་དུས་ཡིན་  
ནའང་སྟོན་ཀྱང་ཀྱང་བཀོད་བསྐྱད་པ་ཡིན་ན་དེས་ཕན་ལས་གཞོད་མང་བ་ཡོང་གི་  
རེད།

ལྷག་པར་ད་ལྟའི་ཆ་ལ་ཕ་རྒྱལ་བ་རིན་པོ་ཆེས་དམངས་གཙོའི་ཐོག་ལ་ཐུགས་  
ཁུར་གནང་གི་ཡོད་པ་རེད། ངས་ཏྲག་པར་བཤད་ཀྱི་ཡོད། ཕ་རྒྱལ་བ་རིན་པོ་ཆེས་ཚུ་  
ཚུགས་གནང་ནས་སྐྱེ་དབང་བེད་སྟོད་གནང་སྟེ་དམངས་གཙོ་བྱེད་དུ་བརྟག་པ་རེད།  
ཁོང་གིས་དངོས་གནས་དམངས་གཙོའི་ཐོག་ལ་དེ་འདྲ་གནང་ཡོད་པ་རེད། དེ་ཡིན་  
དུས་ང་ཆོ་རྒྱ་གར་ལུང་པ་རང་དབང་དང་དམངས་གཙོའི་རྒྱལ་ཁབ་ཆེ་ཤོས་ཤིག་གི་  
ནང་བསྐྱད་ཡོད་དུས་འདིརི་ནང་གི་ལེགས་ཆ་དེ་ཆོ་ཆང་མ་ལེན་དགོས་ཀྱི་འདུག་ལ།  
ཉེས་པའི་ཆ་ཡང་ཡོད་པ་རེད། ང་ཆོ་དང་ཏན་ཏན་མ་རན་པ་དེ་འདྲའང་ཡོད་པ་རེད།  
དེ་ཆོ་ང་ཆོས་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཐུབ་པ་ཡིན་ན་ཡག་པོ་ཞི་དུག་ཡོང་གི་རེད་བསམ་གྱི་  
འདུག ངས་ཁྱེད་ལ་ཕལ་ཆེར་དེ་འདྲ་ཞིག་ཡིན། དེ་མིན་ང་གསར་འགོད་ཀྱི་སྒྲོར་ཤེས་  
མཁན་དེ་འདྲ་མ་རེད་ལ་མཁས་པ་དེ་འདྲའང་མ་རེད། (བཞད་མོ་དང་བཅས) ག་  
རེ་རེད་ཟེར་ན། ཨ་མ་ཉོར་བྱིས་དེད་ནས་གྲལ་མགོར་སྟེབས་ཟེར་བ་འདྲ་བོ་དེ་འདྲ་  
ཞིག་བྱས་ནས་ང་འདིར་སྟེབས་པ་རེད། ཡིན་ནའང་རྣམ་པ་ཆོས་སྟོན་ལ་གསུང་བ་  
བཞིན་སོ་སོས་ལྷག་བསམ་རྣམ་པར་དག་པའི་དང་དུ་སྒྲུངས་ནས་བོད་སྐྱེ་ཡོངས་  
ལ་ཕན་པའི་བསམ་སྟོ་ཞིག་བཅངས་ནས་ཐུག་ལས་གནང་བ་རེད། དེ་འདྲའི་ཐུག་  
ལས་གནང་སྐབས་གཞི་རྩའི་སྐྱེ་འལ་ཡོད་པ་རེད། དེ་ཡིན་དུས་ལས་ཀ་དངོས་སུ་  
བྱེད་དུས་བརྟག་དབྱུང་ཞིབ་འཇུག་གིས་ཕན་གཞོད་ལ་དགོངས་པ་རྒྱ་ཆེན་པོས་  
ཞིབ་འཇུག་གནང་བ་ཡིན་ན་ཕན་ཐོགས་ཆེན་པོ་ཡོང་གི་རེད་བསམ་གྱི་འདུག ཆང་

མར་ཐུགས་ཇེ་ཆེ་ཞུ་རྒྱུ་ཡིན།

དམིགས་བསལ་སྐུ་མགྲོན་ཕྱི་དྲིལ་བཀའ་སློན་བཀའ་མཐོང་ཆེ་དབང་ཆས་  
རྒྱལ་མཆོག་གི་གསུང་བཤད།

སྐུ་ངོ་བཀའ་སློན་གྱི་བ་དང་། གསར་མགོད་མཐུན་ཆོགས་ཀྱི་ཆོགས་གཙོ། སྐུ་  
མགྲོན་ནམ་པ་ཚོ། Dr. N. K. Trikha མཆོག་བཅས་ཆང་མར་བཀྲ་ཤིས་བདེ་  
ལེགས་ཞུ་བ་དང་། དེ་རིང་འདིར་གསར་འགོད་ལྷན་ཆོགས་གནང་བ་འདིར་མགྲོན་  
སྟོན་གནང་བར་ཐུགས་ཇེ་ཆེ་ཞུ་རྒྱུ་ཡིན།

ང་ལ་ཞེ་དྲག་ཞུ་ཡ་མེད་རུང་ང་རང་ཆོ་གསར་འགྱུར་འགོད་པའི་ལས་འགུལ་དེ་  
ག་འདྲ་ཡིན་མིན་དང་ད་ལྟ་བར་དུ་མཐོང་ཐོས་ག་རེ་བྱུང་བ་དེའི་ཐོག་ནས་རོབ་ཙམ་  
ཞུས་ཆོག་པ་ཞུ།

དང་པོ་དེར་ང་ཆོས་ག་རེ་མཁྱེན་དགོས་ཀྱི་འདུག་ཅེ་ན། ང་ཆོ་རྒྱ་གར་དམངས་  
གཙོའི་ལུང་པ་ཞིག་དུ་བཞུགས་ཡོད་པས་འདི་འདྲ་འཛུགས་པའི་གོ་སྐབས་རེག་པ་  
རེད། ང་ཆོར་སྐུ་བའི་རང་དབང་དེ་མེད་ན། གསར་འགོད་ལྷན་ཆོགས་འཆོགས་རྒྱ་  
མར་བཞག་ནས་ང་ཆོ་མི་ལྟ་དྲག་ཅིག་རུག་རུག་བྱས་ནའང་འཛིན་བཟུང་བྱེད་པའི་  
ཉེན་ཁ་ཡོད་པ་དེ་ང་ཆོའི་ལུང་པར་བལྟས་ན་མཁྱེན་གསལ་རེད།

དེ་འདྲ་ཡིན་དུས་སྐུ་བའི་རང་དབང་དེ་ག་ཆོད་གལ་ཆེན་པོ་ཡིན་མིན་དེ་སྐུ་བས་  
བཙུལ་ལ་ཐེབས་ནས་གཙོ་བོ་དེའི་ཐོག་ཐུག་ལས་གནང་མཁན་མང་པ་དང་། དེའི་  
ཐོག་སློབ་སློང་གནང་ནས་དེ་བཅད་སློད་གནང་གི་ཡོད་པ་འདི་རེད། འདི་འདྲའི་ལས་  
འགུལ་དེ་འདྲ་གནང་ཐུབ་པ་དེར་ཞེ་དྲག་དགའ་བོ་དང་སློབས་པ་བྱུང་། ལྟ་བུ་ང་  
དགའི་སྐབས་ཀྱི་ན་གཞོན་གྱི་གས་དེ་ཆོད་ལྟ་གན་པའི་གས་ལ་སླེབས་ཆར་ཡོད་

པ་རེད། ད་ལྟ་དེའི་ཐུགས་འགན་དེ་ཁྱེད་རང་ཚོར་ཡོད་པ་རེད། ཐུགས་འགན་ཡོད་  
 པའི་ནང་ནས་གལ་ཆེ་ཤོས་དེ་ད་ལྟ་སྐྱོད་བཀའ་སློན་གྱི་པའི་བཀའ་སློབ་གནང་བ་  
 དེ་རེད། ང་ཚོའི་བོད་མི་དམངས་དེ་བོད་ནང་དུ་ཡོད་ནའང་རེད། ང་ཚོ་སྤྱི་ཁྱུ་དུ་ཡོད་  
 ནའང་རེད། ཆང་མས་སོ་སོའི་རྒྱལ་ཁབ་ལ་ཤ་ཞེན་སྤྲེས་པ་དང་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་  
 གནས་ཚུལ། དེང་དུས་ཀྱི་བོད་གཞུང་གི་སྲིད་བྱུས། སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་གང་  
 ཅིའི་ཐོག་ལ་གསལ་བོ་དང་བདེན་པ་མཐའ་གསལ་ཤེས་པའི་ཕུག་ལས་ཀྱི་འགན་  
 དེ་གསར་འགོད་པའི་ཐོག་དུ་ཡོད་པ་རེད། ཐུགས་འགན་དེ་ཤེས་པར་བྱས་ནས་དེ་  
 རིང་འདིར་འཛོམས་གནང་བ་དེར་ངས་བཀའ་ཤིས་བདེ་ལེགས་ཞུ་རྒྱུ་ཡིན།

ད་ལྟ་ང་ཚོས་དམངས་གཙོའི་ལོ་རྒྱུས་གསུངས་དུས་འགྲེལ་བཤད་མང་པོ་ཞིག་  
 བཞུགས་ཡོང་གི་ཡོད་པ་རེད། དམངས་གཙོའི་ཀ་བ་གསུམ་པ་ཟེར་བ་དང་། དམངས་  
 གཙོའི་ཀ་བ་བཞི་བ། ཡང་དབྱིན་ཇིའི་འགྲེལ་བཤད་ཅིག་དུ་དམངས་གཙོའི་ཀ་བ་ལྔ་  
 བ་ཟེར་བ་ཞིག་ཀྱང་ཡོད་པ་རེད། འདིས་གསར་འགོད་པའི་རང་དབང་ལ་དམངས་  
 གཙོའི་ཀ་བ་ལྔ་བ་ཞེས་བཛྲོད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད། སྤྱི་མོ་ཡིན་ན་དམངས་གཙོའི་རྒྱལ་  
 ཁབ་ཀྱི་གྲོས་ཚོགས་ནང་གསར་འགོད་པ་འགྲོ་ཆོག་གི་ཡོད་པ་མ་རེད། གསར་  
 འགོད་པ་ཚོས་སྤྱི་ལོགས་སུ་སྤྱག་ནས་ཚོགས་འདུ་གྲོལ་བ་དང་བཀའ་འདྲི་ཞུས་  
 ནས་གཞན་གྱིས་ག་རེ་བཤད་པ་དེ་བཞེད་ནས་བྱུང་བ་སྤྱགས་བྱས་པ་རེད། དེ་ནས་  
 གསར་འགྲུར་དེ་མི་མང་ལ་བཤད་དགོས་པ་དང་མི་མང་གིས་གནས་ཚུལ་བདེན་པ་  
 དེ་ཚོ་ཤེས་དགོས་པར་བདེན་གསར་འགོད་པ་ཚོ་གྲོས་ཚོགས་ནང་ལ་འགྲོ་ཆོག་པའི་  
 ཐོབ་ཐང་རེག་པ་རེད། དབྱིན་ཇི་ལ་ལུགས་སྟེལ་དེ་དར་ནས་ལོ་མང་པོ་སྤྱིན་ཡོད་པ་  
 མ་རེད། དེ་འདྲེ་ཡིན་དུས་གསར་འགོད་པའི་ཐུགས་འགན་དེ་ཉ་ཅང་གི་གལ་ཆེན་  
 པོ་རེད། ཐུགས་འགན་ཆེན་པོ་དེའི་སྤྱིང་དངོས་གནས་བདེན་པ་དབང་ལ་བཞག་ནས་  
 གནས་ཚུལ་བཞེད་དེ་མི་མང་ཆང་མས་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་གནས་སྤངས་གསལ་བོ་ཉ་གོ་

བ་བྱེད་དགོས་པ་དང་། གསར་འགོད་པའི་ཐུགས་འགན་སྡེ་བ་གཅིག་ག་རེ་རེད་ཅེ་  
 མ། གཞུང་ལ་སྒྲིན་ཡོད་ན་སྒྲིན་དེ་སྤྱི་ཚོགས་ནང་ལ་འདོན་དགོས་པ་རེད། དེ་བྱེད་པ་  
 ལ་སྒྲོ་སྒྲོབས་དང་། བདེན་པ་དཔང་པོར་བཞག་ནས་སུ་གང་ལ་འང་ཞེད་སྤང་འཆེར་  
 སྤང་མེད་པའི་ཐོག་ནས་རྒྱག་ཐུབ་པ་བྱེད་དགོས་པ་དེ་གལ་ཆེན་པོ་ཞིང་དྲག་རེད།  
 ཡིན་ནའང་སྒྲུ་རོ་བཀའ་སྒྲོན་གྱི་བས་གསུངས་པ་བཞིན་གནས་ཚུལ་རྒྱབ་དུས་  
 འགན་ཞིག་ཀྱང་ཡོད་པ་རེད། འགན་དེ་གནས་ཚུལ་སུས་བརྒྱབ་པ་ཡིན་ནའང་  
 གནས་ཚུལ་དེར་སོ་སོས་འགན་འབྲེར་ནས། གནས་ཚུལ་དེ་བརྒྱབ་པ་ཡིན་ན་སྒྲིན་  
 ག་རེ་ཡོང་གི་ཡོད་མེད་ལ་བསམ་སྒྲོ་ཡག་པོ་ཞིག་བཏང་ནས་ཐག་གཅོད་མ་བྱས་  
 ན་དེའི་འགན་ཆེན་པོ་ཞིག་སོ་སོས་ཁྱར་བསྐད་ཡོད་པ་རེད། གསར་འགོད་པ་ཟེར་བ་  
 དེ་ཞིང་དྲག་ལུས་ཐུགས་ཆེན་པོ་རེད།

ང་ཚོས་དམིགས་བསལ་བདུན་པོ་གནང་དགོས་པ་ཞིག་ག་རེ་ཡོད་པ་རེད་ཞུས་  
 མ། རྒྱ་གར་རེད། དེ་བཞིན་དམངས་གཙོའི་རྒྱལ་ཁབ་མང་ཆེ་བའི་ནང་མི་དམངས་  
 ལ་ཡོན་ཏན་ཡོད་པ་དང་། སྤྱི་དོན་གྱི་སྒྲོབ་སྤྱོད་དང་བྲིམས་གྱི་སྒྲོབ་སྤྱོད་ཡོད་པ་  
 རེད། ད་ལྟ་ང་ཚོ་དམངས་གཙོའི་སྐྱེས་འཛུགས་དང་པོ་དེར་ཡར་འཛུགས་ཡོང་གི་  
 ཡོད་དུས་མི་དམངས་གྱི་བསམ་སྒྲོ་དེ་དངོས་གནས་ཐུགས་ཆེན་པོ་ཞིག་དང་ལྷག་  
 བསམ་རྒྱུ་དག་ཅིག་རེད། འདིའི་ནང་ལ་དགྲོག་གཏམ་ཞིག་ཕྱིན་པ་ཡིན་ན་ཉེན་ཁ་  
 ཆེན་པོ་ཞིང་དྲག་རེད། ང་ཚོས་མི་དམངས་ལ་དམངས་གཙོའི་སྒྲོབ་སྤྱོད་བྱེད་དུས་ཀྱང་  
 ཁོང་ཚོས་ཡག་པོ་གསལ་བོ་ཞིག་དང་བདེན་པ་ཞིག་དུ་མ་གོ་ན་མི་དམངས་གྱི་བདེ་  
 འཇགས་འབྲུག་འགྲོ་ངེས་རེད་ལ། མི་དམངས་དང་གཞུང་གི་བར་ལ་འང་གཞོད་  
 སྒྲིན་ཡོང་གི་རེད། རྒྱལ་ཁབ་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡིན་ན་མི་རིགས་གྱི་བར་ལ་གཞོད་སྒྲིན་  
 ཡོང་གི་རེད་ལ། ཚོས་ལུགས་གྱི་བར་ལ་འང་ཡོང་གི་རེད། མདོར་ན་དགྲོག་གཏམ་  
 ཟེར་བ་དེ་ཕྱིན་པ་ཡིན་ན་ལས་འགན་ཆེན་པོ་ཞིག་དང་འགལ་བསྐད་ཡོད་པ་རེད།



དེ་འདྲ་ཡིན་དུས་དེ་ཚོ་གསར་འགོད་པ་ཚོས་མ་བཤེད་པར་སྤྲུགས་ལ་བཞག་  
 རོགས་གནངས་ཟེར་ཡང་གཅིག་དང་། དེ་ནས་ང་ཚོའི་གསར་འགོད་པ་ཚོས་གསར་  
 འགོད་སློབ་སྦྱང་བྱས་སྤང་ཡོད་པ་མ་རེད་ཅེས་བཤད་གྱི་ཡོད་པ་རེད། གསར་འགོད་  
 པའི་སློབ་སྦྱང་བྱེད་རྒྱ་དེ་གལ་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡིན་ནའང་། དཔེར་ན། རྒྱ་རྒྱུ་ཐོག་  
 མར་གསར་འགོད་གྱི་ཕྱག་ལས་གནང་ཡོད་པ་རེད་འོན་ཀྱང་གསར་འགོད་པའི་སློབ་  
 སྦྱང་གནང་སྤང་ཡོད་པ་མ་རེད། ཡིན་ན་ཡང་ད་ལྟ་བར་གསར་འགོད་པ་ཚང་མའི་  
 རང་ནས་སྐད་ལྟགས་ཆེ་བ་ཞིག་དང་ཉ་ལས་པའི་རྩ་སྒྲིག་མཁས་པ་ཞིག་ཆགས་  
 པ་རེད། འཛམ་གླིང་གི་སྤྱིད་གྱི་གནས་ལ་མཁས་པ་དབྱིན་ཇིའི་སྤྱིད་སློན་  
 W.Churchil ཡིན་ནའང་དེ་འདྲ་རེད། སློབ་གྲྭ་ཡང་གཞུག་འབྲེལ་བྱ་བ་ཡོད་པ་མ་  
 རེད། ཁོང་གིས་ཀྱང་གསར་འགོད་པ་གནང་ཡོད་པ་རེད། དེ་ནས་གོས་ཚོགས་ཀྱི་  
 འཐུས་མི་དང་སྤྱིད་སློན་བྱས་པ་རེད། དེ་བ་བཅུ་མས་ཡོད་པ་རེད། མཐའ་མ་ཉ་ལས་  
 པའི་རྩ་སྒྲིག་པ་ཞིག་ཆགས་པ་རེད། སོ་སོར་རང་བཞིན་གྱི་རྒྱས་སྤྲུགས་དང་ཡོན་  
 ཏན་ཡོད་ན་གསར་འགོད་པའི་སློབ་སྦྱང་གནང་དགོས་ཡོད་པ་མ་རེད། གསར་  
 འགོད་གྱི་སློབ་སྦྱང་ཟེར་བ་དེ། གསར་འགྱུར་ལས་རིགས་བྱེད་སྤངས་བྱེད་ལྟགས་  
 དེར་གང་འདྲ་བྱས་ནས་རྒྱས་སྤྲུགས་ཐོན་པ་དེ་ལྟགས་སྟོལ་ཞིག་ཆགས་པ་རེད་མ་  
 གཏོགས། དངོས་གནས་བདེན་པ་སྤྲུགས་ཆེན་པོ་ཞིག་གིས་གནང་ན་མིས་ཆ་འཛོག་  
 ཅིག་ཡོང་གི་རེད། འདི་ང་རང་གི་བསམ་ཚུལ་དེ་ཞུས་པ་ཡིན།

ང་ལ་ཞེད་དྲག་ཞུ་ཡ་མི་འདུག ཕྱག་ལས་འདི་འདྲ་དབྱ་བཅུགས་གནང་ཡོད་  
 པས་ཚང་མས་སྤྲུགས་འགན་བཞེས་འདུག ད་ལྟ་ཡོད་པ་དེ་ཚོས་སྤྱི་དོན་བཀའ་  
 གནང་པ་དེར་དོ་སྣང་ཞེ་དྲག་གནང་གི་འདུག དཔེར་ན། ང་ཚོའི་ཤེས་བྱ་རེད། དེ་མིན་  
 པའི་གསར་འགྱུར་དེ་ཚོར་ང་ཚོ་ཅམ་མ་ཟད། ང་ཚོའི་ཁ་གཏད་རྒྱ་མིས་ཀྱང་མ་རེག་  
 བཞིན་དུ་ཐབས་ཤེས་གིས་དོ་སྣང་བྱས་ཏེ་སློབ་གི་ཡོད་པ་རེད། ང་ཚོས་དབྱིན་ཇིའི་

མོག་ལ་བརྒྱན་དེ་བ་བཏོན་པ་དང་ཚགས་པར་བཏོན་པ་དེ་ཚོ་སྤྱི་ཚུལ་གང་དུ་སྤྱིན་  
 རུང་མང་ཆེ་བ་ཞིག་སྤྱེ་བས་འདུག བྱས་ཅང་དེ་འདྲིའི་དོ་སྣང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།  
 ད་ལྟ་བར་དུ་གྲུབ་འབྲས་གང་འཚམས་ཐོན་ཡོད་པ་རེད། ད་དུང་ཡིན་ནའང་སྤྱིས་  
 དག་དུ་གཏོང་བ་དང་ནུས་ཤུགས་ཆེ་རུ་བཏང་སྟེ་སྤྱི་ཚོགས་ལ་ཕན་པ་ཐུགས་ལ་  
 བཞག་ནས་སྤྱག་ལས་གནང་རོགས་གནང་ཞེས་ཞུ་ཡ་ཡིན། ཐུགས་རྗེ་ཆེ།

### རབ་གསལ་གྱི་མཐུག་སྒྲིམ་གསུང་བཤད།

མཐུག་སྒྲིམ་གསུང་བཤད་ཞུ་བ་ལ་འགྲོ་སྐྱངས་བྱས་ན་ཐུགས་རྗེ་ཆེ་ཞུ་བ་འདྲ་  
 བོ་ཞིག་ཆགས་ཀྱི་འདུག དེ་མ་ཞུས་སྒྲིམ་ལ་ང་རང་སྒྲེར་གྱི་ཆོག་ཁ་ཤས་ཞུས་ན་  
 བསམ་བྱུང་།

ང་ཚོའི་གསར་འགོད་མཐུན་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་གཙོ་དང་ཁོང་ཚོས་གསར་འགོད་  
 མཐུན་ཚོགས་འཛུགས་དགོས་པའི་རྒྱུ་དེས་དེར་འབྲེལ་བཤད་རོབ་ཅམ་བསྒྲིན་  
 སོང་། ཅུ་བའི་ང་རང་སྒྲེར་གྱི་བསམ་ཚུལ་དང་མཐོང་ཚུལ་བྱས་པ་ཡིན་ན། གསར་  
 འགོད་མཐུན་ཚོགས་འདི་སྤྱེ་བས་དགོས་པ་སྟེ་དཀའ་ངལ་ཞིག་དང་། ཡང་ན་ལས་ཀ་  
 ཚགས་མ་ཚུད་པ་ཞིག་ལ་བདེན་ནས་སྤྱེ་བས་པ་ཡིན་བསམ་པ་ཞིག་དྲན་བསྐྱེད་ཀྱི་  
 ཡོད། དཔེར་ཆ་བཞག་ན། བོད་ཀྱི་བདེན་མཐའ་ཚོད་པའི་འཐབ་ཚོད་ཀྱི་རྒྱས་པ་  
 ཤུགས་ཆེ་ཤོས་དེ་གསར་འགོད་དང་དྲིལ་བསྐྱགས་ཀྱི་ཐོག་ནས་ཐོན་གྱི་ཡོད་པའི་  
 བསམ་ཚུལ་ཞིག་ང་ལ་སྤྱི་བཏང་ནས་ཡོང་བསྐྱེད་ཀྱི་ཡོད། དེའི་ཐོག་ནས་ཞུས་པ་  
 ཡིན་ན། དཔེར་ན། བོད་གཞུང་གི་སྤྱག་ལས་གནང་སྟེགས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་དེ་ཆོང་ཆོ་  
 རྒྱ་ལས་ས་ལར་ཡོད་པའི་གསར་འགོད་པ་ལ་སྤྱི་ཚུལ་གྱི་གསར་འགོད་པ་ཚོའི་  
 ལག་ནས་ཚུར་གནས་ཚུལ་གཉིས་པ་ལྟ་བུ་ཞིག་བྱས་ནས་རག་གི་ཡོད་པའི་དཀའ་

ངལ་ཞིག་འཕྲད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད། དེའི་ཐོག་ལ་ང་ཚོས་བསམ་སྒྲོ་བ་རེ་བྱུང་བ་རེད་  
 ཟེར་ན། ང་ཚོའི་ཐོག་ནས་དེ་འདྲ་མ་ཆགས་པ་བྱས་ཏེ་ཕྱི་རྒྱལ་བ་དེ་ཚོར་གསར་  
 འགྱུར་དགོས་ཀྱི་ཡོད་ན། བོད་ཀྱི་གསར་འགོད་པ་ནས་ཐར་གསར་འགྱུར་འགྲོ་ཐུབ་  
 པ་ཞིག་བྱུང་ན་ཡག་པོ་ཡོད་པ་རེད་བསམ་ཀྱི་ཡོད། སྤྱོད་པ་གཉིས་ནས་ང་ཚོའི་  
 སྒྲོས་ཚོགས་ལོ་གཅིག་ལ་ཆར་གཉིས་འཚོགས་བསྐྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད། སྒྲོས་ཚོགས་  
 ཀྱི་སྒྲུང་ལ་ཉ་སྐབས་མགོན་རིན་པོ་ཆེ་ཆེབས་བསྐྱུར་གནང་དུས་ང་ཚོ་གསར་འགོད་  
 པ་ལ་གོ་སྐབས་ཐེངས་གཅིག་གཉིས་ཅུ་མ་གཏོགས། དེ་མེས་དེར་འགྲོ་ཆོག་པའི་  
 གོ་སྐབས་རྒྱུ་ཡོད་པ་མ་རེད། དེ་འདྲའི་ཐོག་ནས་ཀྱང་གསར་འགོད་མཐུན་ཚོགས་  
 འདི་འདྲ་ཞིག་ཡོད་ན་མ་འོངས་པར་དཀའ་ངལ་དེ་ཚོའི་རིགས་སངས་ཐུབ་པའི་  
 ལམ་ཁ་ཞིག་རྙེད་ཀྱི་རེད་བསམས་རེད། དེ་འདྲ་ཞིག་ཞུ་ཡ་ཡིན།

དེ་ནས་དེ་རིང་འདིར་ཆེབས་བསྐྱུར་གནང་བའི་སྐུ་མགོན་གཙོ་བོ་མི་ཇེ་བཀའ་  
 སློན་ཁྱི་བ་བསོད་ནམས་སྟོབས་རྒྱལ་མཆོག་དང་། རང་གཞུང་ཕྱི་དྲིལ་བཀའ་སློན་  
 བཀའ་མཐོང་ཆེ་དབང་ཆོས་རྒྱལ་མཆོག་ཁོང་ཚོའི་ཐོག་ནས་གསུང་བཤད་གནང་བ་  
 དེ་ང་རང་སྤྱིར་གྱིས་བསམ་སྒྲོར་ཞེ་དྲག་ནང་ཞེན་དང་ཤ་ཞེན་ཆེན་པོ། བརྩེ་སེམས་  
 ཆེན་པོ་ཞིག་གི་ཐོག་ནས་བཀའ་སློབ་ཐེབས་སོང་བསམ་པ་བྱུང་སོང་། ཐད་ཀར་  
 གནས་ཚུལ་འགོད་སྤངས་དང་གནས་ཚུལ་གྱི་ངོ་བོ་ལ་བསམ་སྒྲོ་གཏོང་དགོས་པ།  
 མི་རིགས་ཀྱི་ཁེ་ཐན་དང་གྲོང་གཞི་ག་རེ་ཡོད་མེད་སོགས་མ་འོངས་འབྱུང་འབྱུར་  
 ལ་བསམ་སྒྲོ་གཏོང་སྤྱོད་པ་ཐད་ཤ་ཆོ་བའི་བཀའ་སློབ་ཐེབས་སོང་། དེ་ལ་ཐུགས་རྗེ་  
 ཆེ་ཞུ་བ་དང་། དེ་རིང་འདིར་ཐེབས་པའི་རང་གཞུང་གི་མཛད་གཙོ་རྣམ་པ་དང་  
 ཚོགས་པ་ཁག་གི་ཚོགས་མི། དམིགས་བསལ་བོད་ཀྱི་གསར་འགོད་ཀྱི་ལས་ཀ་བྱེད་  
 མཁན་ཆང་མར་ཚོགས་འདུར་ཐེབས་པར་ཐུགས་རྗེ་ཆེ་ཞུ་བ་ཡིན།

གཞན་ཡང་ང་ཚོའི་ཚོགས་པ་འདི་འདྲེན་རྒྱུ་ཡིན་ཞེས་སྐད་ཆ་བྱུང་བ་ནས་

བཟུང་བཞུང་གི་ཐོག་ནས་ང་ཚོར་མཐུན་འགྱུར་ཞེ་དྲག་ཡག་པོ་གནང་སོང་ལ།  
 དམིགས་བསལ་གྱིས་སྤྱི་ལོ་ལས་ཁུངས་ཀྱི་ཐོག་ནས་མཐུན་འགྱུར་གནང་ཡོད་པ་  
 རེད། ང་ཚོར་གསར་འགོད་པའི་ལག་འཁྱེར་གནང་བ་སོགས་དང་། ཚོགས་འདུ་  
 འདིའི་ཐོག་ལ་ཡིན་ནའང་སྒྲ་མེད་ཐོག་ཚོགས་ཁང་གཡར་གནང་བ་དང་། ཉིན་གྲང་  
 གསོལ་ཚོགས་ཤིག་གནང་རྒྱུ་ཞལ་བཞེས་བྱུང་སོང་། དེར་ཐུགས་རྗེ་ཆེ་ཞུ་བ་ཡིན།  
 མཐའ་བསྐྱེམས་གལ་ཆེ་བ་ཞིག་ལ། ང་ཚོ་ཐེངས་དང་པོར་འདིར་འཛོམས་རྒྱ་དེ་ག་  
 དུས་ཡིན་ནའང་དཔལ་འབྱོར་གྱི་དཀའ་ངལ་ཆགས་བསྐྱད་ཡོད་པ་རེད། སྤྱི་ལོར་  
 ཡོད་པའི་བོད་ཀྱི་གྲོས་ཚོགས་དང་སྤྱི་དབུས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་གིས་ང་ཚོའི་ཚོགས་  
 འདུ་འདི་ལ་སྦྱོན་བདག་གནང་ནས་འཚོགས་ཐུབ་པའི་གོ་སྐབས་བྱུང་བ་རེད། དེ་  
 ཡིན་དུས་བོད་ཀྱི་གསར་འགོད་མཐུན་ཚོགས་ཀྱི་ཐོག་ནས་གྲོས་ཚོགས་ཉམས་ཞིབ་  
 ཁང་ལ་ཐུགས་རྗེ་ཆེ་ཞུ་བ་ཡིན། ཐུགས་རྗེ་ཆེ།

བོད་ཀྱི་གྲོས་ཚོགས་དང་སྤྱི་དབུས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་གི་  
 འགན་འཛིན་ཆེ་རིང་མཆོམ་ལགས་ཀྱི་གསུང་བཤད།

ཐོག་མར་བོད་ཀྱི་གསར་འགོད་མཐུན་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་གཙོ་དང་རྒྱན་ལས་རྣམ་  
 ཤ། བོད་ཀྱི་གསར་འགོད་པའི་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཚོགས་ཆེན་ཐེངས་དང་པོར་ཆིབས་བསྐྱར་  
 གནང་བའི་གསར་འགོད་པ་རྣམ་ཤ། དེ་བཞིན་བོད་ཀྱི་སྒྲིབ་སྐྱོབ་གྲུ་ནས་ཐེབས་པའི་  
 སྐྱོབ་ཕུག་རྣམ་ཤ་དང་བྱུར་ཉན་དུ་ཐེབས་མཁན་རྣམས་ལ་ངས་བོད་ཀྱི་གྲོས་ཚོགས་  
 དང་སྤྱི་དབུས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་གི་ཆབ་ཞུས་ནས་འཆམ་འདྲི་བཀུ་ཤིས་ལེགས་ཞུ་  
 གི་ཡོད།

ཚོགས་ཆེན་འདི་གོ་སྐྱོག་གནང་མཁན་གྱི་ཚོགས་གཙོ་མཆོག་ལ་ཡང་འདིར་སྐད་

ཆ་བཤད་པའི་གོ་སྐབས་གནང་བ་དེར་ངས་སྤྲོད་ཐབས་པ་ནས་ཐུགས་རྗེ་ཞུ་བ་དང་།  
 ངའི་སྒྲིགས་ནས་འདིར་དམིགས་བསལ་འབྲེལ་བཤད་མང་པོ་ཞིག་གྲག་རྒྱ་མེད།  
 ཡིན་ནའང་ཆོག་ཁ་ཤས་ཤིག་ཞུས་ན་བསམ་པ་ཞིག་སེམས་ལ་ཤར་བྱུང་། བོད་ཀྱི་  
 གྲོས་ཚོགས་དང་སྤྲོད་བྱས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་དེ་གང་འདྲ་ཞིག་ཡིན་མིན་མང་པོ་ཞིག་  
 གིས་ཉན་ཉན་མཐུན་གྱི་ཡོད་ངས་རེད། འོན་ཀྱང་སློབ་ཐུག་མང་པོ་ཞིག་སེབས་  
 ཡོད་པར་བརྟེན་སློབ་ལ་ཆོགས་པ་འདིའི་སློབ་ལ་ཆོག་ཁ་ཤས་ཞུ་བྱུང་ན་བསམ་  
 བྱུང་།

བོད་ཀྱི་གྲོས་ཚོགས་དང་སྤྲོད་བྱས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་འདི་གཞུང་འབྲེལ་མ་ཡིན་  
 པའི་ཆོགས་པ་ཞིག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱེད་གྱི་ཡོད་པ་རེད། ཡིན་ནའང་ཆོགས་པ་འདི་  
 ཆོགས་པ་གཞན་དང་མི་འདྲ་བ་ཞིག་ཆགས་གྱི་ཡོད་པ་རེད། ག་རེ་བྱས་ནས་  
 ཆགས་གྱི་ཡོད་པ་རེད་ཅེ་ན། ཆོགས་པ་གཉིས་བར་གྱི་འབྲེལ་བའམ་སྒྲིག་འཛུགས་  
 གཉིས་བར་ལ་འབྲེལ་བ་བྱེད་མཁན་དེ་འདྲའི་ཆོགས་པ་ཞིག་ཆགས་གྱི་ཡོད་པ་  
 རེད། དེ་ཡང་ང་ཚོའི་བོད་མི་མང་སྤྱི་འཐུས་ལྷན་ཆོགས་དང་ཁྲི་ལིར་ཡོད་པའི་འཇར་  
 མན་རོགས་ཆོགས་གཉིས་འབྲེལ་བ་བྱས་ནས་ཁོང་ཚོའི་བར་ནས་ཆགས་པའི་  
 ཆོགས་པ་ཞིག་ཆགས་ཡོད་པ་རེད། དེ་འདྲ་ཡིན་དུས་གཞུང་འབྲེལ་མ་ཡིན་པའི་  
 ཆོགས་པ་གཞན་དང་ཅུང་ཅམ་མ་འདྲ་བ་ཞིག་ཆགས་ཡོད་པ་རེད།

སྤྱིར་བཏང་ང་ཚོའི་སྤྱི་ཆོགས་ནང་ལ་འབྲོད་བསྟེན་དང་ཤེས་ཡོན་སོགས་གནས་  
 ཚུལ་མང་པོ་ཞིག་གི་ཐད་རོགས་རམ་གནང་མཁན་ཆོགས་པ་མང་པོ་ཞིག་ཆགས་  
 བསྐྱེད་ཡོད་རེད། ཡིན་ནའང་ཆབ་སྤྲོད་ལས་མགོ་ཞིག་ཙམ་དུས་སྐབས་ལ་རོགས་  
 རམ་གྱི་ཐད་སྤྱོད་ལ་མང་པོ་ཞིག་འཐུད་གྱི་ཡོད་པ་རེད། དེ་འདྲ་ཡིན་དུས་ད་ལྟའི་ང་  
 ཚོའི་ཆོགས་པ་འདི་བརྒྱད་ནས་ཆབ་སྤྲོད་དང་འབྲེལ་བའི་ལས་འགུལ་ག་རེ་ཡིན་  
 ནའང་དེ་ལ་རྒྱབ་སློབ་གནང་བ་དང་། མཐུན་ཁྱེན་རོགས་ལམ་གནང་བྱུང་མིགས་

ཡུལ་གཙོ་བོ་ཞིག་ཆགས་ཡོད་པ་རེད།

གཉིས་ནས་ང་ཚོའི་སྤྱི་ཚོགས་ནང་ཕྱུགས་མགོན་རིན་པོ་ཆེའི་བྱུགས་ཇེ་བཀའ་  
དྲིན་དང་བོད་མི་མང་སྤྱི་འཐུས་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་འོག་ད་ལྟ་བར་དུ་མང་གཙོའི་ལས་  
ལུགས་དེ་གང་ཐུབ་ཐུབ་ཀྱིས་སྤེལ་གནང་བ་དེ་ལས་འགུལ་གཤམ་ཆེན་པོ་ཞིག་  
ཆགས་བསྐྱེད་ཡོད་པ་རེད་ཅེས་དགོངས་བཞེས་གནང་སྟེ་ང་ཚོའི་ཚོགས་པ་བརྒྱུད་  
ནས་མང་གཙོའི་སྤྱི་ག་འཛུགས་འདི་ཆགས་ཚུད་ཡོང་བའི་སྒྲོར་ལ་འབད་བཙོན་ཞུ་  
ཆུ་དེ་འང་ཚོགས་པ་འདིའི་དམིགས་ཡུལ་གཙོ་བོ་ཞིག་ཆགས་ཡོད་པ་རེད་ཅེས་ཞུ་  
ཆུ་ཡིན།

ད་ལྟ་ནས་བ་ཚོས་ཚོགས་ཆེན་འདི་འདྲ་ཞིག་འཚོགས་ཐུབ་པ་དེ་དངོས་གནས་  
གཤམ་ཆེན་པོ་རེད་བསམ་གྱི་འདུག ངས་གོང་དུ་ཞུས་པ་བཞིན་ང་ཚོའི་ཚོགས་པ་  
འདིའི་དམིགས་ཡུལ་དང་ཉན་ཉན་མཐུན་པ་ཞིག་ཆགས་བསྐྱེད་ཡོད་པ་རེད། མང་  
གཙོའི་སྤྱི་ག་འཛུགས་འདི་ག་ཚོར་ཆགས་ཚུད་པོ་དང་བཟན་པོ་བཟོ་ཆུ་དེ་ང་ཚོའི་  
ལས་འགུལ་ཞིག་ཆགས་བསྐྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད། དེ་འདྲ་ཡིན་དུས་བོད་ཀྱི་གསར་  
འགོད་མཐུན་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་པ་ཞིག་བཙུགས་གནང་ཡོད་འདི་ཆགས་ཚུད་ཡོང་  
མིན་དེ་ནས་བ་ཚོར་རག་ལས་ཡོད་རེད། ཡིན་ནའང་ཚོགས་པ་འདིར་རྒྱབ་སྒྲོར་  
གནང་བ་དང་། དེ་བཞིན་ཚོགས་པ་འདི་ཚོའི་རིགས་ཡར་རྒྱས་ལ་གཏོང་བར་ངས་  
སྒྲོན་ལ་ཞུས་པ་བཞིན་ང་ཚོས་འབད་བཙོན་གནང་གི་རེད་ལ། མ་འོངས་བར་ཡང་ཞུ་  
གནང་གི་རེད་ཅེས་ང་ལ་རེ་བ་དང་ཡིད་ཆེས་ཡོད་ཅེས་ཞུ་ཆུ་ཡིན།

གཉིས་ནས་ཚོགས་འདུའི་ཐོག་གསར་འགོད་པ་ཞིག་དང་ལྷག་པར་བོད་པ་ཞིག་  
ཡིན་པའི་ཆ་ནས་གསར་འགོད་པའི་ལས་འགན་ག་འདྲ་ཞིག་གནང་དགོས་མིན་  
ཐད་བཀའ་ཚུལ་ལྟག་པོ་གནང་སོང་། ང་རང་ཡང་བོད་པ་དགུས་མ་ཞིག་ཡིན་པའི་  
ཆ་ནས་བསམ་སྒྲུབ་ནང་ག་རེ་འཁོར་གྱི་འདུག་ཟེར་ན། ལས་འགུལ་འདྲ་བོ་གཉིས་

མཐོང་གི་འདུག སྤྱོད་པ་གཅིག་ནས་མང་གཅིད་སྤྱི་ཚོགས་ཤིག་གི་ནང་བསྐྱེད་ཡོད་  
 བས་གནས་ཚུལ་གང་འདྲ་ཞིག་ཡིན་ནའང་མང་ཚོགས་ལ་བྱུང་བསྐྱབས་བྱེད་  
 དགོས་པ་གཤམ་ཆེན་པོ་ཆགས་ཡོད་པ་རེད། ལྷག་པར་དུ་བཙན་བྱོལ་དུ་གནས་ཡོད་  
 བ་འདི་མ་བཞེད་པ་ཞིག་བྱས་ནས་ལས་འགུལ་གང་འདྲ་ཞིག་གནང་དགོས་མིན་  
 དེར་དགོངས་པ་བཞེས་དགོས་ཀྱི་འདུག་ཅེས་ཞུ་རྒྱུ་ཡིན། དེ་བཞིན་ཚོགས་འདུ་  
 འདིའི་ཐོག་ལ་བོད་གཞུང་དང་ལྷག་པར་སྤྱི་དྲིལ་ལས་བྱེད་ཀྱིས་རྒྱབ་སྐྱོར་ཏེ་ཅང་  
 ལེགས་པོ་གནང་སྟངས་། དེར་ང་རང་དགའ་བོ་བྱུང་། མ་འོངས་པར་གཞུང་དང་གཞུང་  
 འབྲེལ་མ་ཡིན་པའི་ཚོགས་པ་དང་གསར་འགོད་པ་བཙས་ཀྱི་བར་འབྲེལ་ལམ་  
 ཡག་དུ་གཏོང་བར་ག་རེ་གནང་དགོས་མིན་གྱི་ཐད་ཏན་ཏན་བཀའ་མོལ་ཡོང་གི་  
 རེད་ལ། བོད་ཀྱི་གསར་འགོད་མཐུན་ཚོགས་ཀྱིས་ལས་འགུལ་འདི་རིགས་ཐད་  
 དགོངས་པ་བཞེས་དགོས་པ་གཤམ་ཆེན་ཞེ་དྲག་ཆགས་ཀྱི་འདུག་བསམ་གྱི་འདུག་  
 དེར་ཚོགས་གཙོས་བཀའ་གནང་བ་བཞིན་སང་ཉིན་གནང་ས་ཉིན་གསར་འགོད་པ་ཚོ་  
 འཛིན་ནས་བཀའ་བསྐྱར་ལྷག་པོ་གནང་གི་རེད། སྐབས་དེར་བོད་ཀྱི་གསར་  
 འགོད་མཐུན་ཚོགས་ངོས་ནས་བོད་གཞུང་མི་མང་བར་གྱི་འབྲེལ་ལམ་གང་འདྲ་  
 བྱས་ནས་ཡར་རྒྱས་གཏོང་དགོས་མིན་བཙས་ཀྱི་ཐད་ལ་བཀའ་མོལ་གནང་བར་  
 ཡིད་ཆེས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

འདི་གོ་སྒྲིག་ཞུ་མཁན་དང་བོད་བྱིས་སློབ་གྲྭ་གཉིས་ལ་ཐུགས་རྗེ་ཆེ་ཞུ་རྒྱུ་ཡིན།  
 གང་ཡིན་ཟེར་ན། འདིར་གཞོན་སྐྱེས་མང་པོ་ཞིག་ཐེབས་འདུག མ་འོངས་པའི་བོད་  
 ཀྱི་སོན་ཅ་དེ་རྣམ་པ་ཚོ་རེད། མ་འོངས་པའི་ལས་འགུལ་དེ་འདིར་ཐེབས་པ་དེ་  
 གཅིག་ཕུ་མ་རེད། རྣམ་པ་ཚོས་སློབ་གྲྭ་ཐོན་ཆར་ནས་གནང་དགོས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།  
 ད་ལྟ་ནས་འདི་འདྲའི་ཉམས་སྤྱོད་བསགས་པ་དེ་གཟི་བཞིན་དང་ལྷན་པའི་གནས་  
 ཚུལ་ཞིག་རེད། དེ་འདྲ་ཡིན་དུས་མ་འོངས་པར་ཡང་འདི་རིགས་ལ་རྒྱབ་སྐྱོར་གནང་

རོགས་གནང་ཞེས་འབོད་སྐྱེལ་ཞུ་ཡ་ཡིན། དེ་བཞིན་འདིར་དགྲུང་ལོ་བགྲེས་པའི་ང་  
ཚོའི་གསར་འགོད་པ་རྣམ་པ་ཚོ་ཐེབས་འདུག ལྷག་པར་སྐྱོང་བྱམས་བསྟན་ལགས་  
འདིར་ཆིབས་བསྐྱར་གནང་ནས་ལམ་སྟོན་བཀའ་སློབ་གནང་བ་དེ་ཚོ་དགྲུང་ལོ་ཚུང་  
བ་ཚོས་སྐྱགས་ལ་བཅངས་ན་ཏན་ཏན་མན་ཐོགས་ཡོང་གི་རེད་བསམ་པའི་ཡིད་  
ཆེས་འདུག།

དེ་ནས་ང་རང་གིས་བྱད་མེད་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་ནང་ལས་ཀ་བྱས་ནས་ལོ་མང་སྟིན་  
ཡོད་པ་རེད། ང་རང་བྱད་མེད་ཅིག་ཡིན་པའི་ཆ་ནས་འདིར་བྱད་མེད་གསུམ་ཙམ་  
ཞིག་ཐེབས་བྱབ་པ་འདི་དངོས་གནས་ཡག་པོ་རེད་བསམ་གྱི་འདུག ངས་འདིར་  
བྱད་མེད་ངེས་པར་དུ་དགོས་ཀྱི་རེད་ཅེས་ཞུ་ཡི་མེད། ཡིན་ནའང་སྐྱོ་ཚོགས་གནས་  
ཚུལ་འདྲ་མིན་ཡོང་གི་ཡོད་དུས་གནས་ཚུལ་ཁ་ཤས་ནང་ཏན་ཏན་བྱད་མེད་ཀྱི་  
དགོངས་འཆར་དང་བསམ་ཚུལ་གང་འདྲ་ཡིན་མིན་དེ་ཁ་ཁ་ཡོང་སྟིད་པ་རེད། དེ་  
འདྲ་ཡིན་དུས་འདི་འདྲ་ལ་རྒྱབ་སྐྱོར་གནང་རྒྱ་དང་། མ་འོངས་པར་བྱད་མེད་གསར་  
འགོད་པ་དེ་འདྲ་ཡོང་བར་རྒྱབ་སྐྱོར་གནང་རོགས་ཞུ་ཡ་ཡིན། ངས་ཡང་བསྐྱར་  
འདིར་སྐད་ཆ་བཤད་པའི་གོ་སྐབས་གནང་བར་སྙིང་ཐག་པ་ནས་སྐྱགས་རྗེ་ཆེ་ཞུ་བ་  
ཡིན། གོ་སྐྱེག་གནང་མཁན་ཚོ་དང་རྣམ་པ་ཚོ་ཚང་མར་བཀྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས་དང་  
སྐྱགས་རྗེ་ཆེ་ཞུ་བ་ཡིན།



# Freedom of Speech & Professional ethics

Dr. N.K. Trikha

President, National Union of Journalists (INDIA)

I would like to thank Mr. Perna at the outset for having chosen a very apt topic for this forenoon session, "Freedom of speech and professional ethics" You are all journalists you know the importance of freedom of speech, so we need not go into what freedom of speech means. What is its importance and all such related questions as they are usual way of starting a discussion on such subjects. We will begin with, whom does this freedom belong to?

If you can think of a newly born child, what does a child do? What do you hear when the child first enters this world? The child cries. Later sometimes after his or her birth, you see the child smiling. Sometimes you find the child holding and clutching to his mother. What does all this mean? It only means that the child is trying to express in some way. Now, the child by doing so is trying to exercise what? His or her freedom of expression. And, who has given him this freedom? Is there any body who gives the child this freedom? Has the mother given this freedom? No, the child when exercising this right does not ask anyone for permission and nobody needs to give or deny him permission to do so. As such, this freedom of expression that a child exercises, is not a given freedom. It is a freedom that man inherits, it's a freedom that man gets naturally. The nature gives us this freedom and nobody has ever been successful in suppressing this freedom because this is a natural right

of a person. So freedom of expression goes far beyond the government and constitutional structures. In short, It is not that man gets freedom of speech because the constitution of a country permits it. It is a natural right and it belongs to each and everyone who takes birth. This is a fundamental concept that we must always keep in mind. This fundamental right is very essential for the survival of the society itself. We cannot take informed decisions, particularly in a democratic society, if you do not have the opportunity of yourself being informed.

A democracy, it is said, is the government of the people, but the people themselves do not form the government. They form the government through their representatives and we must know about the policies and programs of those who are governing us, and also how they are functioning. Are they worthy of the trust that we have imposed on them? If they are not, they must be out. If not immediately, by the next election. So it is necessary for an orderly and good society that it should be an informed one. This job of informing the society, enabling the society to take the right decision is the job of the journalist. So when a journalist does this, he is not doing this because this is some right that belongs to him. He is supposed to be doing this on behalf of the society and for the society. And as I said, this is a fundamental right which whether it is given by any government or not, whether it is written by any constitution or not, it belongs to each and every one who is living in the society. That is why it has been recognised as so all over the world.

In 1948, the United Nations adopted what is called the Declaration of Human Rights i.e. UNDHR. There was an attempt made by United State in 1950s in the UN to bring about a kind of a treaty on freedom of speech and information. This did not succeed because certain coun-

tries like the countries of the communist world (they had different notions of the freedom of information) opposed it. However, The Universal Declaration of Human Right, which was adopted in 1948 recognised freedom of speech and expression as a fundamental human right. Although UNDHR does not have a force of a treaty, it has been recognised by all as constituting one of the most important elements of international law. This means, all members of the U.N including China, Cuba and countries run by dictators and all other countries run by all kinds of political systems are supposed to be wedded to the concept of freedom of information, freedom of holding opinion and freedom of imparting information, as a fundamental human right. Mind you, this right is not confined only to the citizens of various nations. It is also available to the stateless people as such, although you are not living in Tibet even then you are entitled to this fundamental human right. You can express what you want, you can bring out papers, you can write what you want because this right has been granted to you by the international community, even if we forget that it is a natural right. So in 1948, when the declaration of human right was adopted, its article 19 said, everyone has the right to freedom of opinion and expression. This right includes freedom to hold opinions without interference and to seek, receive and impart information and ideas through any media regardless of frontiers. Each word in this one sentence is meaningful. This declaration, as I said, is not a treaty, if it was, then you are bound by it, but it has acquired a form of international law. After this there were international covenants and these are signed, they are treaties. They also make it very clear regards the fundamental rights of freedom of speech and expression. The article is the same in the International Covenant on Civil and political rights i.e. Article 19 that discusses these rights. This covenant

was adopted in 1976 and as many as 90 countries of world have signed it by 1990. This Covenant says in article 19:

- 1) Everyone will have the right to hold opinion without interference.
- 2) Everyone shall have the right of freedom of expression and this right shall include, freedom to seek, receive and impart information and ideas of all kinds regardless of frontiers either orally or in writing or in prints in the form of art or media of his or her choice.

Now various countries have adopted these ideas and have guaranteed these freedoms of expression, of holding opinion and propagating them through their constitutions. It was as early as 1766 almost 233 years ago that in Sweden the freedom of Press Act was made part of the constitution of that country. It is a constitutional law and the constitution guarantees these freedoms in very great detail. In America, the original constitution did not include the word freedom of expression or the press. They later realised it was a great blunder that they had committed by leaving out a very important part of democracy. No democracy can run without free press or freedom of expression, opinion and ideas. So the first thing that they did with regard to their constitution was that they enacted what is called the first amendment. The law itself goes by the name of first amendment, even now. This first amendment says; The Congress shall make no laws abridging the freedom of speech and of the press. So in that way they included the word "Press" in their constitution. As such, the American Congress cannot do anything that takes away or minimizes or abridges the right to freedom of expression and of the press. Various other countries too have done this with regard to their constitutions now.

Indian constitution guarantees as a fundamental right certain freedoms to its citizens. There are seven of them in total. The top most, the very first is the freedom of speech and expression. I don't know whether it was by design or coincidence but in the Indian constitution also the article relating to the freedom of press or the freedom of expression is the same as in the UDHR i.e. article 19. Article 19(1)(a) says that every citizen will have the right to carry on any profession it wants. This means to carry on the profession of journalism is a fundamental right given by the constitution to all the citizens of India. The Indian constitution goes even further than that. In 1978, the constitution was amended to include a new clause, a new sub-article i.e. article 361 was added. This article gave the Indian press, both print as well as electronic to print or broadcast whatever is said on the floor of the house of the Parliament or the state legislature. This is a further guarantee given to the citizen of India by the constitution of this country. I said citizen of India because Indian constitution talks of the citizen. However, a person living in India and not being an Indian citizen also has the right to express his or her opinion. The only difference is that the constitution may not protect his/her right as a fundamental right. Now, there is difference between a fundamental right and a legal right. You can claim this right and that is why all Embassies bring out their journals. Various individuals who are not citizens can also bring out their publications. So this right is guaranteed to everyone. However, no right is absolute. You can not say that I have the right to write what so ever because this has been guaranteed to me by the constitution. Every right carries with it a corresponding duty and the corresponding duty is fundamentally that the exercise of your right should not take away the exercise of the right of another individual. If the exercise of your right adversely affects the rights

of others or takes away his/her freedom then the state can restrict your freedom to that extent. This is because the guarantee has been given not only to you but also to everybody else. It is not only the constitution of India, which says this; it is also same in the Universal Declaration of Human Rights. So this freedom is not without limitations.

The provisions of article 29 of Universal Declaration of Human Rights says that government may limit the enjoyment of this right but in accordance of article 29. Such limitations requires that it must be determined by law and should be solely for the purpose of securing due recognition and respect for rights and freedom of others. As I said, your freedom is therefore subject to the protection of the freedom of others too. So, while this right has been given to you, it is circumscribed by certain obligations, which are cast on the press. In the Covenant also article 19 subsection 3 says, the exercise of the right provided in paragraph 2 of this article carries with it special duties and responsibility. It may therefore be subject to certain restrictions but shall only be such as are provided by law and are necessary for the protection of national security or public order or of public health or morals. So governments can put restrictions, however, not arbitrarily but by an executive order. These restrictions should remain confined to certain requirements of the society like, protection of public order, morality, public health, etc. Then again there is article 20 that is important in respect of Tibet. Article 20 (ii) says: Any advocacy of national, racial or religious hatred that constitutes incitement to discriminate or hostility and violence shall be prohibited by law. This is exactly what the Chinese authority is doing. It is clear violation of universal declaration of human rights. You must be aware of all these things. We have the right to write about this

and as I said earlier, it is the special duty of you Tibetan journalists to bring forth these things. Tell the world about these things and this is your duty cast by the Universal Declaration of Human Rights itself.

In the Indian constitution under article 9(1)(a), citizens have been granted fundamental right of speech and expression, but 19(ii) allows the state to impose certain restrictions in respect of certain subjects by enacting a law of Parliament. What is important, however, is that the restrictions can not be excessive. Unreasonable restrictions cannot be placed. You can impose restriction for sometime but not for all times. You can impose restrictions for some measure but not in a manner that it takes away the freedom itself. So, the restrictions have to be reasonable. But, who will decide what is reasonable? It certainly cannot be the government; it is the courts that will decide.

In India, the areas in which restrictions can be placed are; the interest of the sovereignty and integrity of India, the security of the state, friendly relations with foreign states, public order, decency and morality or in relation to contempt of court, defamation or incitement to offence. These are areas in regards to which restrictions can be placed under the Indian constitution on the writings by journalists. However, these have to be in a reasonable manner.

So, this is the area of the freedom of speech. Sometimes the question arises; is freedom of the Press included in the freedom of speech and expression? This is raised because there are some constitutions in which there is no express provision about the freedom of the press. Indian constitution no way talks of the freedom of press and yet, India is one of the countries that enjoy the

freedom of the press the most. This is because the Supreme Court, right from the year 1950 when the constitution was enforced has interpreted that the freedom of the press is included in the freedom of speech and expression. In most countries too it is taken to be so. The reason why it is has not been spelled is because it was thought this freedom of expression, as I said, being a natural right belongs to everybody and not only to the Pressman. This takes me to the other part of today's discussion now.

Whose freedom? Is it my freedom as a journalist or is it the freedom of any news organisation. It is not our freedom alone, I say. We as journalists exercise this freedom as trustees of the people, as such, of the society at large. This freedom belongs to the society itself and sometimes when Indian journalist indulge in actions which are self-serving taking advantage of the freedom of press, I think they do a wrong thing. It is a misconduct. It cannot be allowed. The profession of journalism is not to earn money and build buildings, not to malign and threaten people or go around telling that we are special. No, it is a kind of a responsibility that is cast upon us to keep the society informed. So this concept of the freedom of the press involves a kind of a public trust and this must be always kept in mind when we write. Whenever we write we must always keep this in mind that we are writing on behalf of the people. We are writing for the welfare of the people, we are writing so that the society remain orderly, we are writing so that our nation is not threatened and we are writing so that the human being is able to live in an environment of freedom. And that is why, the press must always defend the fundamental human rights, that is its basic duty.

As journalists, we have the right and freedom to write



and express our opinion but our right is restricted by law under certain circumstances. Suppose, despite this restriction, we keep writing something that is wrong, then what happens. The govt will take action against us. Shall we allow the government to take action? As a principle, no government in the world has ever enjoyed giving total freedom to the press. But, we as journalists have the duty to say what we think needs to be said however much to the annoyance of the people in authority it may be. Now the question is that if we really do not act in a manner that we should be acting then who is entitled to or who should be given powers to take action against you. Should the President or the Prime Minister take action? Who should take action? It is we who have to exercise restraint. This we will be doing only when we cultivate a kind of a sense of responsibility, professional commitment to doing or writing only, which is right for the interest and welfare of the society. And, that takes us to the need of observing what is called ethics, the professional ethics.

What is ethics?

Ethics is a set of rules that guide our conduct. It tells us what is right or wrong, good or bad, what is in the interest of the people and what is not in the interest of the people. So ethics gives us a kind of guidance to conduct ourselves in regard to our profession. As I said, the authorities or the executives cannot be given the right to take action against you because no authority likes your freedom and at the slightest opportunity they will take away this freedom. Who then can take action, the courts of law? Yes, the courts cannot be deprived of their right to take action if a complaint goes to them or if so motto, they take up such complaints and adjudicate them. But, we all know what happens in courts. So courts are not

the ideal place. The ideal thing is that we exercise restraints ourselves. If we don't do it individually then there should be some kind of body that does it on behalf of the entire profession.

Recently, I wrote a review of a book. I will read a part of it that will give you an idea about the ethics. Journalism was in the United States in its formative stages when in 1923, Thomas Jefferson wrote, press is the best instrument for enlightening the mind of the man and improving him as a rational, moral and social being. Thus, he underlined the role of the press as the promoter of moral values. The press has the role to promote moral values and moral values can be promoted only when you are ethical. But, to discharge such a function, the press itself should stand firm on moral and ethical foundations. You cannot discharge this duty unless you yourself stand on moral foundations. However, some 25 years ago, media scholars John Merrill and Ralph De Berne lamented the context of American journalists. They said that journalists specially seem to be frustrated in the field of ethics, flailing about in the mash land of subjectivism with little to support them. They have actually thought very little about the theories of ethics and almost know nothing about the history of moral authority. They further observed how the methodology of their craft has distracted their attention from the motivation and the consequences of their work. Morality, if it is considered at all, has taken a kind of peripheral position to the mechanism of technology and an obsession with methodology. So what is important is when we write, we must always think what will be the consequences of what we write. This is a very important part of the ethics.

Now, what is the importance of ethics?

Journalistic ethics provide the profession and the indi-

vidual with standards and principles with which to judge whether their actions are right or wrong, proper or improper, whether it is in the interest or against the interests of the society. It also infuses a sense of self-discipline, commitment for fair play and encourages withstanding undesirable pressures and eschewing temptations. It inspires them to always remain accountable to themselves and the society for their conduct. What I am doing, I must be responsible for my actions. That is what the ethics tell us. So, it give us certain standards, certain measure to know whether our actions are right or wrong, our conduct is good or bad. Therefore, the press has laid a set of ethical principles for itself. You see in America, particularly in the last century, in the 19th century, journalists were writing all kinds of muck. They were indulging in almost free for all kind of writing, bringing down people, their reputation and also insinuating them without any sense of responsibility. Everybody was fed up. The reputation of the press was going down. Ultimately the press people got together and decided to do something about it themselves. In 1923, they drafted a code of conduct that included various points of ethics of journalism and this was done by the American Society of Newspapers Editors. Since then there have been many codes and various organisations have adopted those codes. Some newspapers have now even evolved codes themselves for their own journalists. Later came organisations like the press councils to impose codes upon journalists. In Sweden, first press council was set up in 1916. It was given the powers to look into the writings of the newspapers and see that they conform to certain journalistic norms and principles of ethics of journalism and to punish their own members for violations. So that was a voluntary decision taken by the journalists in Sweden. Later on, such bodies were set up in other parts of the world too.

Now, broadly speaking, these principles are truth, accuracy and fairness. These are very fundamental principles. Something that you know is not truthful, you shall not write. But sometimes we may not be able to get at the truth. So, whatever truth we have been able to lay our hands upon that should be written. And, where we know it is not true, we shall not write that deliberately. When we know something is half-truth also, we shall not write about it. Therefore, we must try to get as much nearer to the truth as possible within the time constraint and other physical constraint that we may be facing. Then you must ensure that what you write is accurate. You cannot say that in a riot 50 persons have been killed where as actually only 15 or 5 persons have been killed or simply hurt. You must be accurate about it, to the extent possible. Then comes fairness, which is very important. You should not be unfair to anybody. When we write about somebody, we should not be deliberately unfair to him. Fairness includes an attempt to see that his views are also included in what you write, particularly if you are writing against him. If he denies it and even you know he is lying you write it. Simply because he says its wrong you do not stop writing about it. You write it, but at the same time you can say that the person denied the fact or what ever his explanation is should be incorporated.

Then comes, pre-publication verification. Before publication of anything you must verify it. Simply because somebody has come to you and says so and so is corrupt, you just don't write about it without finding out whether its correct or not. Now even if you are not able to find out about the whole thing, whatever extent you are able to you write and whatever is left out, you say, it could not be confirmed. You have then been fair and objective. You do not be subjective like, because I don't

like certain person he must be corrupt or he must be pulled down. So a journalist can always write only what is right if he can inculcates in himself the ideal of being objective all the time. And, for being objective, one practical way is that you must give all sides to a story.

Another important principle of ethics is judge nobody unheard, that means, don't give an opinion, a verdict without giving opportunity to the man about whom you are going to write. This is also called the right to natural justice. Many a times judges know that a particular person is guilty and they can straight away pronounce his sentence but they cannot do that without hearing him also. And journalists are like thousands of judges put together because a legal judgement may effect only one person or a group of persons or a few hundred thousand persons but when a journalist gives a verdict, it effects lakhs and lakhs of person. It effects a whole nation or a community. So that is why, journalists must always see that it does not give any judgement without hearing the other party's viewpoint.

Now, very often-defamatory statements are made. We bring a charge against somebody or talk of personal conduct of people; all these are defamatory. Any thing of such nature must be avoided. Defamation is a very high crime because my good name is my greatest asset. Nobody should take it away. If anybody gets a bad name in society, you cannot recover it. It's a grave crime and we journalists have been indulging in this crime the most. So you must be very cautious all the time. This is one of the tenets of ethics. But, what if somebody has really done something wrong. Then you must write about it even if it is defamatory. This is your duty otherwise journalism will not be serving any purpose if you do not fulfil this duty. While writing something that is defam-

atory you must be guided by two principles one, that it is not written with malicious intention. Second principle is what ever is written, it is for public good. Just because anything is right or correct and truthful may not be good to write and everything that is truthful need not necessarily be non-defamatory. So the guiding principle is you should know whether it serves the public interest or not. If it does not serve the public good and you make a defamatory statement then you are liable to be punished. So while writing defamatory things you must be very cautious. And I must tell you that in Indian constitution defamation is included amongst the restriction that can be placed on journalism.

Privacy is another tenet. I am doing something in my house; you have no right to pry into it. My relationship with my wife is nobody's concern but if it is a public figure then, he cannot claim the right to privacy as an ordinary person can. A public man has to expose how he conducts himself even in his private life. Of course there are limitations also.

Another important point is association by suggestive guilt. This means you associate some body to a crime simply because he is related to so and so. This is wrong. However, if an immediate relative commits the crime, like the son of the Prime Minister then the Prime Minister's name will definitely come.

There are times also when we write things that are wrong. This is because we are under pressure. What do we do then? One principle of ethics is as soon as we come to know of it or somebody points it out; we must immediately publish a clarification. And, if it is a grave mistake you also apologies for it. This clarification and apology should be as prominent as the original story. An

obscure clarification or an apology is as good as not made.

This morning we were talking of what the Tibetan journalist are working for. They have a paramount interest to serve. One can say this is being subjective. Yes, nations are subjective. We are subjects of a nation. My nation first, there is nothing wrong about it, so long as it does not mean the other nation must be brought down for the sake of my nation. We have to serve the interest of the state or we do not deliberately hurt the interest of the state. As such there we must exercise restraint.

Then of course our conduct should be such that we do not misuse our position for personal gains. The other aspect is we should not let ourselves be used by others. We should not be willing partners in the misuse of the powers and privileges of the press. It also means, we do not impose censorship and at the same time do not accept censorship. So we have to function without fear or favor. This gives us the sense of courage to stand up to any attempt to influence us, to favor somebody or strike a fear in our mind so that we don't write something which is right or stop writing which is wrong.

Obscenity and vulgarity should be avoided. Violence should not be glorified, similarly we should avoid any thing that would bring disorder in the society, particularly in the Indian context where communal riots takes place, ethnic strife exists and caste wars go on. Its not that you do not report it, it should be reported, but in a restraint manner. Do not play it.

Confidence must also be respected. We journalist work on the basis of sources and as such, we must respect their confidence. Therefore, when somebody gives us

information, we should not disclose his or her identity. Disclosure even before the court of law could harm the interest of your source. As such, you should even be prepared to go to jail rather than disclose the source of your information. It is therefore considered very unethical to harm the interest of the source on which you published the material.

One more important principle of ethics is the deliberate misrepresentation of a fact. This is to say we know something is false or it may give a false picture of the reality and yet we write it. This should not be done.

Friends, I am glad that you are going to make a declaration. It is very good. I must congratulate you and particularly Mr. Pema for this. We at the National Union of Journalists too had adopted a declaration like this in 1981 at a conference in Agra. We called it the Agra declaration. It was considered very important and was also included in the second Press Commission's report. These are universal tenets of ethics of press. We must commit ourselves to them. I am very glad this is being done by you. Kudos to you, Congratulations.

I wish you all well. I would even ask you to go further and that is, if you think it proper at a certain point of time, you can establish some kind of a Press Council of your own. This can be done by the profession itself. As you now know, the best regulation is self-regulation. As I said earlier, it cannot be left to the authorities to impose restrictions on you because authorities never like complete freedom of the press. If this right is given to the authorities, at the slightest opportunity they will take away all your freedom. So self-regulation is far better.

In India we have a statutory press council, this means,



its set up by the law made by Parliament but in many other countries it is not statutory, it is set up by the profession itself. Therefore, you can too set up a Press Council of the Tibetan press.

Thank you very much for listening to me so patiently.

# བཅན་བྱུ་ལ་བོད་གཞུང་གིས་གསར་འགོད་རང་དབང་ཐོག་ གཟིགས་སྟོན་གསུམ།

ཕྱི་དྲིལ་དྲུང་ཆེ་ལས་འཕར་དུགས་པོ་བསོད་ནམས་ནོར་བུ།

བཅན་བྱུ་ལ་བོད་མིའི་ནང་གཞི་ཅུའི་ཐོབ་ཐང་གི་ནང་ནས་གལ་འགངས་ཆེ་  
ཤོས་སྟུ་བཞེད་རང་དབང་གི་ཐོབ་ཐང་ཡོད་མེད་ཀྱི་སྒྲོར་རྒྱལ་སྤྱིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་  
ཐང་གི་གསལ་བསྟན་དང་། མ་འོངས་བོད་ཀྱི་ཅ་བྱིས་སྤྱི་བཅན་བྱུ་ལ་བོད་མིའི་  
བཅའ་བྱིས་སོགས་ནང་ཐོབ་ཐང་དེ་ཆོ་འཁོད་ཡོད་མེད་དང་། གལ་ཆེར་བཅིས་  
ཡོད་མེད་ལ་རག་ལས་ཡོད། དེ་མཚུངས་བཅན་བྱུ་ལ་བོད་མི་ཆོས་དངོས་ཡོད་ཐོག་  
སྟུ་བཞེད་ཀྱི་ཐོབ་ཐང་དང་རང་དབང་བེད་སྤྱོད་ཡོད་མེད་ལ་ཐུག་ཡོད། དངོས་ཡོད་  
གནས་སྟངས་ཐོག་ང་ཆོའི་ཅ་བྱིས་སྤྱི་བཅན་བྱུ་ལ་བཅའ་བྱིས་ལ་གཟིགས་པ་ཡིན་ན་  
བཅན་བྱུ་ལ་བོད་མིའི་སྤྱི་ཆོགས་ནང་སྟུ་བཞེད་རང་དབང་ཆད་མཐོན་པོ་ཞིག་ཡོད་པ་  
ཡིན། སྟུ་བཞེད་རང་དབང་ཡོད་པ་ཡིན་ན། དེ་དང་འདྲ་བར་གསར་འགོད་ཀྱི་རང་  
དབང་ཡང་རང་བཞིན་གྱིས་ཡོད་བསྟན་པ་ཞིག་ཆགས་ཡོད་པ་རེད། སྤྱིར་བཏང་  
འཛམ་བུ་གླིང་དུ་དམག་གི་དུས་སྐབས་དང་ཇ་དྲག་གི་གནས་སྐབས་སྟུ་སྟུ་བཞེད་  
རང་དབང་དང་གསར་འགོད་རང་དབང་སོགས་སྤྱིར་བསྟུ་བྱེད་པའི་སྟུ་ཞིག་ཡོད་  
པ་རེད་བསམ་གྱི་འདུག ཡིན་ནའང་བོད་ཀྱི་གནས་སྟངས་ཇ་དྲག་དང་གཅན་འབྲང་  
ཆེན་པོ། དཀའ་ངལ་ཡོད་པའི་སྐབས་ཤིག་ཡིན་རུང་བོད་གཞུང་གིས་གསར་འགོད་  
རང་དབང་ཐོག་ལ་གཟིགས་སྟོན་གསུམ་ཡིན་ནའང་འདྲ། དེ་བཞིན་སྟུ་བཞེད་རང་དབང་  
དང་དེ་མཚུངས་ཀྱི་གཞི་ཅུའི་རང་དབང་ཁག་ལ་བཅི་མཐོང་ཆེན་པོ་གནང་སྟེ་མ་

ཁོངས་བོད་ཀྱི་ཅ་བྲིམས་ཟིན་བྲིས་དང་བཅའ་བྲིམས་སོགས་ཐོག་གསལ་བོར་  
བཀོད་ནས་ལག་བསྟར་གནང་བཞིན་ཡོད་པ་རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༡ ལོར་བཅན་བྱུལ་བོད་གཞུང་གིས་བཅའ་བྲིམས་གཏན་འཁེབས་  
གནང་བ་རེད། བཅའ་བྲིམས་དེའི་ནང་ཐོབ་ཐང་དེ་དག་གི་སྒོར་ཏུ་ཅང་གི་གསལ་བོ་  
འཁོད་ཡོད་པ་རེད། བཅན་བྱུལ་བོད་མིའི་བཅའ་བྲིམས་དོན་ཚན་བཅུ་གཉིས་པའི་  
ནང་གཞི་ཅུའི་རང་དབང་དང་ཐོབ་ཐང་ཞེས་བཀོད་ཡོད་པ་རེད། གཞི་ཅུའི་རང་  
དབང་དང་ཐོབ་ཐང་དེའི་ནང་གསལ་གཉིས་པ་དེ་གཏམ་བཟླ་དང་དབང་རེད་  
འདུག དེའི་ནང་གསལ་བཞི་བའི་ནང་ག་རེ་གསུང་ཡོད་པ་རེད་ཅེ་ན། གསར་ཤོག་  
དང་དུས་དེབ། ཚྭ་ཡིག་རིགས་དཔར་སྐྱེད་དང་བྲུབ་སྒྲེལ་ཞེས་གསལ་བོ་འཁོད་  
ཡོད་པ་རེད། དེ་འདྲ་ཡིན་དུས་བོད་གཞུང་གི་ངོས་ནས་གསར་འགོད་ཐོག་ལ་རང་  
དབང་ཆ་ཚད་ཞིག་གནང་ཡོད་པ་རེད་ཅེས་ཞུ་ཡ་དེ་གཅིག་ཡིན།

སྤྱིགས་གཞན་ནས་བལྟས་པ་ཡིན་ན། སོ་སོ་གནས་སའི་རྒྱལ་ཁབ་དེའི་གནས་  
ཚུལ་ལའང་རག་ལས་ཀྱི་རེད་བསམ་གྱི་འདུག གལ་སྲིད་ང་ཚོ་དམངས་གཙོའི་  
ལམ་སྒོལ་དེ་ཙམ་ཚད་མཐོན་པོ་མེད་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་གི་ནང་བསྐྱེད་ཡོད་ན།  
དེའི་ཡུལ་བྲིམས་བྱར་དགོས་པ་ཞིག་ཆགས་ཀྱི་ཡོད་དུས་སྤྱི་བཟོད་རང་དབང་དང་  
གསར་འགོད་རང་དབང་དེ་ལའང་ལྟ་ཚུལ་ཞིག་ཡོད་གི་རེད་བསམ་གྱི་འདུག ང་ཚོ་  
གནས་ས་དེ་རྒྱ་གར་ཆགས་ཡོད་པ་རེད། རྒྱ་གར་གྱི་དམངས་གཙོའི་འཕེལ་རིམ་དེ་  
དཀའ་ངལ་དང་རྒྱ་དྲ་མང་པོ་ཞིག་གི་བརྒྱུད་རིམ་ནང་ཉམས་སྤྱོད་མང་པོ་ཞིག་  
བསགས་ནས་འཕེལ་རྒྱས་ལ་བྱིན་ནས་ད་ལྟ་དམངས་གཙོའི་རྒྱལ་ཁབ་ཆེན་པོ་  
ཞིག་ཆགས་ཡོད་པ་རེད། ཁོར་ཡུག་འདྲིའི་གོམས་བཞིས་ཀྱི་དབང་གིས་སྤྱི་བཟོད་  
རང་དབང་དང་གསར་འགོད་རང་དབང་དེ་ང་ཚོའི་ནང་རང་བཞིན་གྱིས་བྲུབ་ཆེན་པོ་  
ཞིག་དང་དོ་སྤྲང་ཆེན་པོ་ཞིག་སྤེལས་བསྐྱེད་ཡོད་པ་རེད།

ང་ཚོ་བཙན་བྱོལ་ལ་དང་བོ་ཡོང་བའི་སྐབས་དེར་གསར་ཤོག་དང་དུས་དེབ་དེ་  
 འདྲ་མང་པོ་མེད་པ་ཞིག་ཆགས་བསྐྱད་ཡོད་པ་རེད་ལ། ཡོད་པ་དེ་དག་གྲང་གཞུང་  
 འབྲེལ་ཆགས་བསྐྱད་ཡོད་རེད། རྒྱ་འཕྲིན་ལ་ཆ་བཞག་ན་ All India Radio  
 ཟེར་བ་ཞིག་ཡོད་པ་རེད། དེ་ཡང་རྒྱ་གར་གཞུང་གི་སྤངས་འཛིན་འོག་དུ་གནས་  
 ཡོད་པ་རེད། ཉེ་བའི་ལོ་བརྒྱད་དག་ཙམ་གྱི་ནང་བཙན་བྱོལ་སྤྱི་ཚོགས་ནང་དུ་  
 གསར་ཤོག་དུས་དེབ་ཉ་ཅང་མང་པོ་ཞིག་ཐོན་ཡོད་པ་རེད། དེ་བཞིན་རྒྱ་འཕྲིན་དང་  
 བརྒན་འཕྲིན་མང་པོ་ཞིག་སྤེལ་སྤྱོད་ཡོད་པ་རེད། དཔེར་ན། ཨ་རི་ནས་ VOA  
 དང་། RFA བོད་སྐད་སྡེ་ཚན་གཉིས་དང་། རྩོམ་སྒྲིག་གི་རྒྱ་འཕྲིན་ཁང་  
 བཙས་ཡོད། གོང་གི་རྒྱ་འཕྲིན་ཁག་གཉིས་ཨ་རིའི་གཞུང་ནས་གསར་འཛུགས་  
 ཞུས་པ་ཡིན་རུང་། བོད་ནང་དུ་ཡོད་པའི་མི་མང་གིས་འཛམ་གླིང་གི་གནས་ཚུལ་  
 དང་བོད་པའི་གནས་ཚུལ་མཁྱེན་པའི་ཆེད་དུ་དམིགས་བསལ་ཞིག་ཡིན་སྐབས་ཕན་  
 ཐོགས་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་ཡིན།

གསར་ཤོག་ལ་ཆ་བཞག་ན་གཞུང་འབྲེལ་མ་ཡིན་པའི་སྤྱི་རེ་སོས་བཏོན་པ་  
 མང་པོ་ཞིག་ཡོད་པ་རེད། ང་ཚོའི་བཙན་བྱོལ་ནང་གི་སྤྱི་བཟོད་རང་དབང་དང་། དེ་  
 བཞིན་གསར་ཤོག་གི་འཕེལ་རིམ་ལ་གཞིགས་པ་ཡིན་ན་དངོས་གནས་སྤོན་མ་ཉུང་  
 ཉུང་ཞིག་དང་དེ་ཡང་གཞུང་འབྲེལ་གྱི་སྤངས་འཛིན་འོག་དུ་གནས་ཡོད་པ་རེད།  
 དེ་ནས་རིམ་བཞིན་འཕེལ་རྒྱས་གྱིས་གང་ལྟར་བོད་པའི་སྤྱི་ཚོགས་ནང་གཞུང་  
 འབྲེལ་མིན་པའི་གསར་ཤོག་དང་། གསར་འགོད་པ་བྲལ་སྤེལ་ཆེན་པོ་ཕྱིན་ཡོད་པ་  
 རེད། ཅུ་བའི་བོད་གཞུང་གི་གསར་ཤོག་ཚང་མ་གཞུང་གི་སྤྱི་དུས་དེ་མི་མང་གི་  
 མཁྱེན་རྟོགས་ཡོང་བ་དང་། དེ་མི་མང་གིས་ལག་ལེན་བསྟར་བའི་ཆེད་དུ་གནང་གི་  
 ཡོད་པ་རེད། བོད་གཞུང་གི་ཚགས་པར་ཡིན་པའི་ཆ་ནས་ཚུ་མ་སྤྱི་ག་པ་དང་གསར་  
 འགོད་པས་གཞུང་གི་གཏན་འབེབས་སྤྱི་དུས་གྱི་ངོ་བོ་མཚོན་པའི་ཐོག་འབྲི་

དགོས་པ་རེད།

གལ་ཆེ་ཤོས་ཤིག་ག་རེ་མཐོང་གི་འདུག་ཟེར་ན། བོད་གཞུང་གི་སྤངས་འཛིན་  
འོག་ཡོད་པའི་གསར་ཤོག་ཁག་ཡིན་ནའང་འདྲ། ཚོགས་པ་སོ་སོའི་ངོས་ནས་འདོན་  
བཞིན་པའི་གསར་ཤོག་ཁག་ཡིན་ནའང་རེད། ད་ལྟའི་སྐབས་འདིར་བོད་དེ་ཕྱི་  
རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་གི་འོག་དུ་ཤོར་ཡོད་པས་ཆང་མས་དམིགས་ཡུལ་གཙོ་བོར་བོད་  
རང་དབང་གི་འཐབ་རྩེ་དེར་རོགས་པ་བྱེད་དགོས་པ་རེད་བསམ་གྱི་འདུག་སྟབས་  
གཅིག་ནས་ང་ཚོ་བཙན་བྱོལ་ནང་ཡོད་པའི་མི་མང་དང་། གཞིས་ལུས་མི་མང་ཆང་  
མས་འཛམ་གླིང་གི་གནས་ཚུལ་ཤེས་རྟོགས་ཡོང་བ་བྱེད་རྒྱ་དང་། བོད་ནང་གི་  
གནས་ཚུལ་དང་བཙན་བྱོལ་ནང་གི་གནས་ཚུལ། འབྲོད་བསྟེན་དང་ཤེས་རིག་བྱུང་  
སྐལ་གཏོང་རྒྱ། བཙན་བྱོལ་གཞུང་གི་སྲིད་བྱུས་དེ་ཚོ་མི་མང་ལ་ངོ་སྟོན་བྱས་ནས་ང་  
ཚོའི་རང་དབང་བསྐྱར་གསོ་བྱེད་རྒྱ་དེ་ཆང་མའི་ལས་འགུལ་ཆགས་ཡོད་པ་རེད་  
བསམ་གྱི་འདུག། བོད་གཞུང་གིས་གསར་འགོད་རང་དབང་ཐོག་ལ་གཟིགས་  
སྟབས་དེ་སྟོན་ལ་ཞུས་པ་བཞིན། བཙན་བྱོལ་ནང་ཅ་བྱིས་ས་ཅིན་བྱིས་ནང་  
གསལ་བོ་ཞེ་དྲག་ཅིག་ཡོད་པ་རེད། དེ་ལ་འགལ་སྒྲུབ་ནས་ཡོད་པ་མ་རེད། ད་  
ལྟ་བར་དུ་བོད་གཞུང་གི་གཞུང་འབྲེལ་ཐོག་ནས་དེ་འདྲར་བཀག་འགོག་བྱས་པ་  
དང་། སྤྱི་འཐུས་གྱི་ངོས་ནས་བཀག་འགོག་བྱས་ཏེ་དེ་འདྲ་བྱས་ཚོག་གི་མ་རེད་  
ཟེར་བ་དེ་འདྲ་བྱུང་སྟེང་ཡོད་པ་མ་རེད་བསམ་གྱི་འདུག། ཅ་བའི་གནས་ཚུལ་ཁ་  
ཤས་ཐོག་ལ་སྤྱི་འཐུས་ནང་བཀའ་ཁྲིལ་བྱུང་ཡོད་སྲིད་གྱི་རེད་ལ། བཀའ་ཤག་ནང་  
ཡང་བཀའ་ཁྲིལ་བྱུང་སྟེང་སྲིད་པ་རེད། ཡིན་ནའང་བཀའ་ཁྲིལ་བྱུང་ནས་བཀའ་  
ཤག་གིས་བཀག་འགོག་གནང་བཞག་པ་ཡོད་པ་མ་རེད་ལ། སྤྱི་འཐུས་གྱི་ནང་གྲོས་  
ཚོད་འཛིག་པ་དེ་འདྲ་ཡང་བྱུང་སྟེང་ཡོད་པ་མ་རེད་བསམ་གྱི་འདུག། དེ་འདྲ་ཡིན་  
དུས་བྱིས་ས་དང་སྤྱི་གཞི་གང་གི་ཐོག་ལ་བཞུས་པ་ཡིན་ནའང་གཞུང་གི་ངོས་

ནས་གསར་འགོད་ཐོག་རང་དབང་དང་སྤྱོད་ཚད་མ་སྤྱད་ཡོད་པ་རེད། གང་ལྟར་  
 ང་ཚོ་བཙན་བྱོལ་ལ་སྤེབས་ནས་ངོ་ལོ་བཞི་བརྒྱ་འཁོར་ཡོད་པ་རེད། བཙན་བྱོལ་བའི་  
 སྐབས་འདི་ནི་གསར་ཐོག་དང་དུས་དེའ། རྒྱ་འབྲིན་སོགས་ཉ་ཅང་གི་མང་པོ་ཐོན་  
 བའི་དུས་ཚོད་ཅིག་ཆགས་ཡོད་པ་རེད། འདིས་བཙན་བྱོལ་སྤྱི་ཚོགས་ནང་སྤྱོད་  
 རང་དབང་དང་། གསར་འགོད་རང་དབང་ཡོད་པ་ཞིག་རང་བཞིན་གྱིས་མཚོན་གྱི་  
 ཡོད་པ་རེད་བསམ་གྱི་འདུག།

གསར་འགྱུར་ལས་རིགས་ཀྱི་ནས་པ་དང་དེ་འབྲེལ་རང་གི་སྤྱིང་  
བའི་སྤྱིང་མོ་འགའ་ཞིག

ཤེས་བྱ་ཚུམ་སྒྲིག་པ་བུམས་པ་བསྟན་འཛིན།

༡༡ ། ད་ལས་བོད་ཀྱི་གསར་འགྱུར་ལས་རིགས་ཀྱི་ཁྱུ་ལ་སྤྱི་ཚོགས་ཆེན་  
ཐངས་དང་པོ་ཚོགས་པར་ངོས་ནས་བཟུ་ཤིས་བདེ་ལེགས་ཞུ་རྒྱུ་དང་། འཐབ་  
གྲོགས་རྣམ་པར་འཆམས་འདྲི་དང་གསུང་འདུད་ཞུ་རྒྱུ་ཡིན། ཚོགས་འདུ་བྱ་སྒྲིག་  
གནང་མཁན་ཚོས་སྟན་ལ་གསར་འཛིན་གྱིས་བོད་ཀྱི་སྤྱི་ཚོགས་ནང་པན་རྒྱས་གང་  
འདྲ་འཛོན་གྱི་ཡོད་མེད་སྟོར་ཚུམ་ཡིག་ཅིག་འབྲི་དགོས་ཞེས་གསུངས་པར་མིན་ཞུ་  
མ་རྒྱས་པར་ང་རང་གསར་འགྱུར་ཚུམ་སྒྲིག་པ་དཀྱུས་མ་ཞིག་གི་མིང་ཐོག་ནས་  
ཚུམ་ཡིག་འདི་བྲིས་པ་ཡིན་པས་འདིའི་ནང་སྟོན་ནོར་ཡོད་ངེས་ལ་ངས་ཐོག་མ་  
ཉིད་ནས་དགོངས་སེལ་ཞུ་རྒྱུ་ཡིན།

མིའི་སྤྱི་ཚོགས་གོང་དུ་འཕེལ་བའི་རྗེས་སུ་འབྲངས་དེ་གསར་ཐོག་དང་། ཏུས་  
དེག་ རྒྱུང་འཛིན་སོགས་ནི་དེང་སང་མི་རྣམས་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་འཆོ་བའི་ནང་གི་  
དགོས་མཁོ་གལ་ཆེན་ཞིག་ལ་བྱུར་ཡོད། དེས་ན་སྲིད་གཞུང་དང་། སྲིད་དོན་གྱི་  
ཚོགས་པ་སོགས་ཀྱིས་གསར་འགྱུར་གྱི་ལས་རིགས་འདྲ་མིན་དོ་གལ་ཆེན་པོས་  
གཉེར་གྱི་ཡོད་པ་ལྟར། རང་རེ་བོད་མིའི་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་གཞུང་སྐྱེར་གསར་འགྱུར་  
ལས་རིགས་ཁག་གྱང་གོང་གསལ་དང་གཅིག་མཚུངས་ཡིན་ཞིང་། དེ་དག་ལ་རྒྱས་  
པ་ངེས་ཅན་ཞིག་ཡོད་པ་རེད། གཞུང་སྐྱོགས་ཀྱི་ངོ་ཐོ་ལྟན་བའི་གསར་ཐོག་དང་  
ཏུས་དེབ་ནི་གཞུང་གི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ལག་ཆ་གལ་ཆེ་ཞིག་ཡིན། དེས་གཞུང་གི་

མགྲིན་ཚབ་གྱི་རྒྱས་པ་འདོན་པ་དང་ཆབས་ཅིག་མི་མང་གི་མགྲིན་ཚབ་གྱི་རྒྱས་  
པའང་འདོན་གྱི་ཡོད།

གཞུང་འབྲེལ་གསར་ཤོག་གིས་གཙོ་བོ་བོད་ཀྱི་བདེན་མཐའ་གསལ་ཐབས་ཀྱི་  
འཐབ་ཚུད་ལས་འགལ་འཕེལ་རིམ་གྱི་གསར་འགྱུར་དང་། འཛམ་གླིང་འགྱུར་བའི་  
གསར་འགྱུར་ཁག་གི་སྤྱི་བོ་བསྐྱས་ཏེ་དུས་ཐོག་དུ་སྤེལ་རྒྱ་དང་། དུས་དེབ་གྱིས་  
གོང་གསལ་གནས་ཚུལ་སྒྲིལ་བྱུང་ཞིབ་ཅུམ་བཞོད་པ་དང་ཆབས་ཅིག་སྐབས་  
བསྐྱེད་གསལ་བཤད་གང་འཚམ་བྱེད་དགོས་པ་དང་། ལྷག་པར་སྤྱི་བོ་བོད་ནི་གཞུང་  
གི་ཆབ་སྲིད་ལངས་སྟོགས་དང་། སྤྱི་བོ་སྤྱུལ་མཛད་སྟོགས་བཅས་ཇི་ལྟར་ཡིན་པ་  
དང་། མི་མང་གི་ངོས་ནས་གང་དང་གང་བྱེད་དགོས་པ་དེ་བཞིན་བོད་ནང་རྒྱ་གཞུང་  
གིས་གདུག་རྒྱབ་གྱི་དབང་སྒྱུར་དང་། མི་མང་ལ་མནར་གཅོད་ཇི་ལྟར་གཏོང་གི་  
ཡོད་པ་ཐེར་འདོན་དང་། སྐབས་བསྐྱེད་བོད་དོན་ཐད་འབྲོག་བཤད་གྱི་ཚོམ་ཡིག་  
གསལ་གཏམ་བཤད་སྤེལ་བ་རྣམས་ལ་ལན་འདེབས། རྒྱལ་སྤྱིའི་སྟོགས་གང་སའི་  
རྒྱབ་སྒྲིལ་ཡོང་བའི་འབོད་སྒྱུལ། མདོར་ན་བོད་མི་མང་གི་ཕྱགས་བསམ་འགྲུབ་ངེས་  
ཡིན་པའི་བདེན་པའི་སྤྱི་བོ་སྟོགས་ལ་བརྟེན་ནས་མི་མང་གི་རེ་བའི་སེམས་སྟོགས་  
ནས་ཡང་ཉམས་པ་མེད་པར་གོང་ནས་གོང་དུ་འཕེལ་ཐབས་བྱེད་དགོས་པ་ཡིན།  
གཞུང་འབྲེལ་གསར་ཤོག་གིས་གཞུང་ལ་སྒྲིལ་བཅོལ་བྱེད་ཆོག་གི་མེད།

འོན་ཀྱང་གནས་ཚུལ་མི་ལོགས་པའི་རིགས་གཞུང་སྒྲེར་གང་ལ་ཡོད་ཀྱང་སེལ་  
ཐབས་འབོད་སྒྱུལ་གྱི་ལམ་ནས་དུས་ཐོག་སོ་སོར་ཞུ་དང་ཞུ་བཞིན་ཡོད་ཅིང་། སྤྱིར་  
བཏང་གསར་འགྱུར་གྱི་འགྲོ་ལུགས་ལྟར་འོད་གསལ་གྱི་སྟོགས་གྱིས་བརྩམས་པའི་བརྒྱུད་  
ཟིན་པ་དང་། ཟུན་སྟོགས་གྱིས་བརྩམས་པའི་གཞིས་མ་བཞུལ་བ་བྱེད་དགོས་ཀྱི་ཡོད་པ་  
རེད། འདས་པའི་མི་ལོ་བཞི་བརྒྱའི་རིང་རང་རེའི་བོད་དོན་འཐབ་ཚུད་འདི་འཛམ་  
གླིང་ཆབ་སྲིད་འཐབ་ཚུད་གྱི་གར་སྟོགས་ཐོག་གནས་ཐུབ་པ་ནི་བོད་གཞིས་ལུས་



མི་མང་གི་སྤྱི་ཚོམ་འགྱུར་བ་མེད་པར་གནས་པ་འདི་ཡིན། དེ་ཡང་སྤྱི་ནོར་ཉ་གོང་  
ས་ཉ་སྤྱུབས་མགོན་ཆེན་པོའི་ཡང་དག་པའི་དབུ་བྲིད་དང་། བཅན་གྱིས་གཞུང་གི་  
སྤྱི་ག་འཛུགས་གི་ནུས་པ་ལས་བྱུང་བ་ཡིན། དེའི་ནང་གསར་འགྱུར་གྱིས་བསྐྱབས་  
གི་ནུས་པ་ཚུད་ཡོད་སྟེ།

གཞུང་འབྲེལ་མ་ཡིན་པའི་གསར་ཤོག་ཁག་ལ་རང་རང་གི་རོ་བོ་དང་བྱང་ཆོས་  
མི་འདྲ་བ་ཡོད་ཅིང་། ལྷག་པར་གཞུང་གི་ལས་དོན་ལ་སྤྱོད་ཆ་ཡོད་ན་སྤྱོད་བཟོད་  
བྱེད་ཆོག་པའི་དམིགས་བསལ་གྱི་ཐོབ་ཐང་ཡོད་པ་རེད། འོན་ཀྱང་སྤྱི་འཇུག་ནས་  
བཤད་ན་བཅན་གྱིས་བོད་མིའི་བཅའ་བྲིམས་ནང་། བོད་གྱི་ཡུལ་མི་རྣམས་ནས་  
“བོད་དོན་བདེན་མཐའ་གསལ་ཐབས་བྱ་རྒྱུ་” ཞེས་གསལ་ཡོད་པས་འདི་ནི་རང་  
རེ་ཆང་མའི་བྱ་སྤྱོད་དང་གདམ་བཟོད་མཐའ་དག་གི་གཞི་འཛིན་ས་ཡིན།

བོད་དང་བོད་མིའི་གསར་འགྱུར་དང་། དེའི་རྩ་མ་སྤྱི་ག་པའམ་ཡང་ན་གསར་  
འགོད་པ་ཞིག་ཡིན་ཕྱིན་རྩ་མ་གྱི་དང་མར་གྱི་འོ་བསྐྱུང་ཞིམ་ཞིག་ངས་པར་བྱོ་རྒྱུ་ཡོད་  
པ་ཞིག་དགོས། དེ་ལྟར་ཡོང་བ་ལ། གསར་འགྱུར་དེ་ཉིད་བོད་གྱི་སྤྱད་ཡིག་རིག་  
གཞུང་ཐོག་རྩ་བ་བརྟན་པོ་ཚུགས་པ་ཞིག་དགོས། དེ་ནས་ད་ལྟའི་སྐབས་སུ་རང་  
རེའི་བཅན་གྱིས་གནས་བབ་གྱི་སྤྱི་ནང་རྒྱ་རྒྱུ་སྤྱོད་ཆོག་པ་པོ་ཤིང་དེ་དག་ལ་  
བསྐྱར་ཤེས་པ་ཞིག་དགོས་རྒྱུ་གལ་ཆེན་པོ་ཡིན། ད་ལྟའི་རང་རེའི་སྤྱོད་ཆོག་པ་ནང་  
བོད་གྱི་སྤྱད་ཡིག་ལ་བརྟན་པའི་གསར་འགྱུར་ཆེད་ལས་སྤྱོད་སྤྱོད་བྱེད་སྤྱོད་བའི་མི་  
མལ་ཆེར་མེད། རྒྱ་མཆན་དེ་ལ་བརྟན་ནས་མི་ལ་ལས་བོད་ཡིག་གསར་ཤོག་ཆད་  
ལྷན་མིན་པ་ལ་ཤོད་སྤྱོད། ངས་བཟུས་ན་དེ་ལ་ང་ཚོ་སྤྱོད་ཆོག་དགོས་དོན་མེད་སྟེ།  
གྱི་འདུག ཆད་ལྷན་ཡིན་མིན་གྱི་ཞིབ་བཤེར་བོད་གྱི་ཆབ་སྤྱོད་དང་སྤྱད་ཡིག་རིག་  
གཞུང་གི་ཐོག་ནས་བྱེད་དགོས་པ་ལས། རྒྱའི་སྤྱད་ཡིག་གསལ། ཡང་ན་སྤྱི་རྒྱལ་གྱི་  
སྤྱད་ཡིག་རིག་གཞུང་འཇུག་བྱེད་ཆད་གཞིར་བཟུང་ནས་ཡོང་ན་སྤྱས་དང་ཡོན་བྱེད་

ཐུབ་གི་རེད་དམ། ཐུ་རྒྱལ་ལ་ཐུ་རྒྱལ་གི་བྱང་ཆོས་ཡོད་ལ། ང་ཆོས་ང་ཆོས་བྱང་ཆོས་  
 ཡོད། ང་ཆོས་ཐུ་རྒྱལ་ལ་སློབ་སྦྱང་བྱེད་དགོས་ཡོད། སློབ་སྦྱང་བྱེད་སྐབས་ལ་བྱང་  
 བར་ཡོད། དེའི་ཐད་བོད་གི་མཁས་པ་ཆོས་སྒྲུབ་ཆོག་འདི་འདྲ་ཞིག་གསུངས་ཡོད་  
 པ་སྟེ། སོ་སའི་མི་རིགས་གི་སྐད་ཡིག་རིག་གཞུང་གི་མང་གཞི་ཡག་པོ་ཡོད་མཁན་  
 ཞིག་གིས་ཐུ་རྒྱལ་གི་སྐད་ཡིག་རིག་གཞུང་སློབ་སྦྱང་བྱས་ན་དེས་གཞན་གི་  
 ལེགས་ཆ་ལེན་ཐུབ་པ་དང་། སོ་སའི་མི་རིགས་གི་སྐད་རིག་གཞུང་གི་མང་གཞི་  
 ཡག་པོ་མེད་མཁན་ཞིག་གིས་ཐུ་རྒྱལ་གི་སྐད་ཡིག་རིག་གཞུང་སློབ་སྦྱང་བྱས་ན་  
 ཐུ་རྒྱལ་རིག་གཞུང་གི་བླ་བུ་ལོག་དུ་འགྱུར་རྒྱུ་ཉེན་ཁ་ཡོད་ཅེས་གསུངས་ཡོད།  
 ཆེད་ལས་སློབ་སྦྱང་བྱེད་མ་སྦྱང་ཡང་བོད་གི་སྐད་ཡིག་རིག་གཞུང་གི་མང་གཞི་  
 ཅུང་ཡག་པོ་ཡོད་པ་དང་བཙོན་སེམས་ཡོད་མཁན་ཞིག་ཡིན་ན། བོད་གི་གདམ་  
 དཔེར། “བྱ་བ་ཐམས་ཅད་ལ་འདྲ་མོ་ཡིན། ལ་འདྲ་མོའི་ནང་ནས་སྤྱ་མཁས་ཡིན།” ཞེས་  
 བརྗོད་པ་ལྟར་ང་ཆོས་བྱེད་མི་ཐུབ་པ་མེད་སྟེ།

གསར་འགྱུར་གི་ངོ་བོས་གསར་འགྱུར་གི་ལས་འགན་ཐག་གཅོད་གི་ཡོད། དེ་  
 ནས་གསར་འགྱུར་ལ་དངོས་ཡོད་གི་རང་བཞིན་དང་། ཏུས་ཚོད་གི་རང་བཞིན། ཤེས་  
 བྱའི་རང་བཞིན། རོ་བཅུད་ལྡན་པའི་རང་བཞིན་བཅས་དགོས་པ་འདི་ནི་གསར་  
 འགོད་ལས་རིགས་གི་རང་བཞིན་སྤྱི་ག་ལམ་ལྟ་བུ་ཞིག་ཆགས་ཡོད། དངོས་ཡོད་  
 རང་བཞིན་ནི་ཆོག་གཅིག་ལ་བསྒྱུས་ནས་བཤད་ན། གསར་འགྱུར་དེ་དངོས་ཡོད་དང་  
 བདེན་པ་ཡིན་དགོས་པ་དེ་ཡིན། ཞིབ་ཅུམ་བཤད་ན་རང་རེའི་བོད་དོན་འཐབ་ཅོད་  
 འདི་བདེན་པ་ཡིན་པ་དང་མཐར་ཐུག་རྒྱལ་ཁ་ཐོབ་ངེས་ཡིན་པ་དེ་ལ་བསྒྲགས་དང་།  
 དེ་མཚུངས་རང་རེའི་འཐབ་ཅོད་བྱེད་ཡུལ་གྱི་དམར་གཞུང་གི་གདུག་ཅུབ་དང་  
 གཞུ་རྒྱ་ཆེ་བའི་བྱ་སྦྱོང་ལ་སྤྱང་རྒྱུ་མ་བྱས་པར་ཉམས་ཞིབ་བྱས་ནི་འགལ་བ་ཐེར་  
 འདོན་གྱིས་མི་མང་གི་འཐབ་སེམས་གོང་དུ་འཕེལ་ཐབས་བྱེད་དགོས། ནང་བྱུང་



ཡིན་ནམ། དེང་སང་བོད་ཡིག་འདི་སྟོན་ཐོན་ཡིན་ཟེར་བའི་སྐད་ཡིག་དང་བསྐྱར་དུ་སྤྲོད་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ལ་མཆོག་དམན་ཞེ་སའི་བྱད་བར་ཡོད་པ་འདི་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་  
 ཏེ་ཅང་ཕྱག་པོ་ཡོད་པའི་མཆོན་བྱེད་ཅིག་ཟེར་ཅེས་མགྲིན་པ་གཟུངས་སུ་བསྟོན་  
 ནས་བཏོན་ཀྱི་ཡོད་པ་ཟེར། འདས་པའི་ལོ་བརྒྱ་ཕྱག་མང་པོའི་རིང་མི་རབས་གོང་  
 མ་རྒྱལ་སྤྱི་པ་ཕྱུ་ལ་སྟོན་སྟེ་དཔོན་སྟགས་བཀུར་འོས་ཆེན་པོ་རྒྱལ་སྤྱི་མཆོན་གྱི་  
 མཐུག་ཏུ་ “མཆོག་” ཅེས་པའི་ཆོག་འདི་དེས་པར་སྟེར་གྱི་ཡོད། བར་སྐབས་ཤིག་  
 ནས་རྒྱུ་འབྲིན་ནང་བཀུར་སྟོན་ཆེ་གེ་མོ་རལ་གས་རཞེས་བཏོན་པ་འདིས་དེང་སང་  
 ཆོག་ས་འདུ་འགའ་ཞིག་ཐོག་ཀྱང་མེད་སྟོན་བྱེད་པའི་སྟེ་ལ་ངན་ཞིག་དར་བ་དེར་  
 འབྲུག་པོ་ཡོ་བསྐྱེད་སྟེ་མཁན་པལ་ཆེར་མི་འདུག དེ་ནི་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་རིག་  
 གཞུང་བཟང་པོ་ཉམས་པའི་དྲགས་ཡིན་ལ། དེའི་ཐོག་ནས་བོད་གཞུང་གི་རིན་ཐང་  
 ངམ་དབང་ཐང་ཉམས་པ་ལྟ་བུའི་མཐོང་སྒྲུང་ཞིག་ཡོང་བཞིན་པ་ཟེར། ཡང་དེ་དང་  
 སྟབས་མཐུངས་བསྟོན་མི་ཤེས་པའི་ཆེ་བསྟོན་བྱེད་པ་དེ་ཡང་རིག་གཞུང་ཉམས་  
 པའི་རྒྱར་འགྲོ་བ་ཡིན། དཔེར་ན། དགོངས་པ་སྟེ་ངན་ལས་འདས་ཞེས་པ་འདི་སྟེ་  
 འཆི་ལ་རང་དབང་ཐོབ་པའི་སྟེ་ས་བུ་དམ་པ་རྒྱལ་སྤྱི་པ་དགོངས་པ་གཞན་དོན་དུ་  
 གཤེགས་སྐབས་སྟེར་བ་ལས། སྟེར་བཏང་སྟེ་ཆོག་ས་ལ་བྱས་ཇེས་ཆེན་པོ་གང་འདྲ་  
 ཞིག་ཡོད་རུང་སྟེ་པལ་བ་ལ་སྟེར་ན་བཞད་གང་གི་རྒྱ་ཡིན། ཡང་དེང་སང་བོད་  
 ཡིག་གི་ཚུ་མ་ཡིག་གམ། གསལ་བསྐྱབས་ནང་གི་རྒྱལ་གྱི་མིང་ཆོག་དབྱིན་ཡིག་  
 སྟེ་ནས་དབྱིན་ཡིག་མ་ཤེས་ན་ཡིག་ཆ་དེའི་གོ་དོན་ཆ་ཆང་ཤེས་ཐབས་བྲལ་བའི་  
 གནས་ཚུལ་ཞིག་ཡོང་གི་འདུག སྟེ་རྒྱལ་གྱི་མིང་ཆོག་མེད་སྟོན་དེས་པར་གཏོང་  
 དགོས་པ་ཡོང་རྒྱ་ཡང་། ཡིག་རིགས་གཞན་གྱིས་བོད་ཡིག་ལ་ལྷན་པ་རྒྱག་དགོས་  
 དོན་འདུག་དང་མི་འདུག་དགོངས་པ་ཞིག་བཞེས་དང་། དཔེར་ན་རྒྱ་དམར་གཞུང་  
 གིས་ཆབ་སྲིད་དང་འབྲེལ་བའི་མིང་ཆོག་མང་པོ་ཞིག་བོད་སྐད་ལ་བསྐྱར་མེད་ཀྱང་

དེ་དག་གི་སྒྲ་བོད་ཡིག་རང་བྱིས་པ་ལས་རྒྱ་ཡིག་གི་ལྷན་པ་རྒྱག་གི་མི་འདུག མ་  
འངས་པར་བཅན་བྱོལ་ནང་གི་བོད་ཡིག་འདི་བོད་དབྱེན་ཤན་སྒྲར་བཅོ་རྒྱུའི་འཆར་  
གཞི་དང་། དགོས་པ་རྒྱ་མཚན་ཡོད་ན་ནི་ངས་མི་ཤེས། དེ་མིན་ད་ལྟ་ནས་རྒྱ་དན་  
ལས་སྐར་དུ་མ་སོང་བ་གནང་གལ་ཆེ་བ་འདུག

བྱོ་བ་ལྷན་པའི་རང་བཞིན་ནི། གོང་གསལ་ཤེས་བྱའི་རང་བཞིན་རྣམས་འཛོམས་  
ན་རྩྭ་མ་ཡིག་དང་གསར་འགྱུར་གང་དང་གང་ཡིན་ཡང་བཟོད་བྱ་སྟན་ཞིང་འཇེབས་  
ལ། ཆོག་དོན་ཟབ་པ། སྒྲ་ཆོག་སྤྱི་འགལ་མེད་པ། ཆོག་སྒྲུབ་རེ་རེ་ལའང་བསམ་སྒྲོ་  
མང་པོ་གཏོང་རྒྱ་ཡོད་པ། ལྷག་པར་བོད་རྒྱ་འབྲེལ་བའི་གནས་རྒྱལ་ཐད་ཆོག་བེད་  
སྤྱོད་བྱེད་སྟངས། དུས་བསྟན་འབྲེལ་བའི་གནས་རྒྱལ་ལ་གཞིགས་ཏེ་འཇམ་རུབ་  
གང་ཞིག་སྤྱོད་དགོས་གོ་མ་སྒྲིག་ཡོང་བ་སོགས་སྒྲིག་མཁན་དང་ཉན་མཁན་གང་  
ཞིག་ཡིན་རུང་དེ་དག་གི་ཡིད་དབང་འགྲུགས་ཐུབ་པ་ཡོང་རྒྱ་དང་། དེ་ལ་གཞིགས་  
པའི་རྣམས་པའང་འཛོན་རྒྱ་རེད།

མཐུག་བསྐྱེམས། གསར་འགྱུར་ལས་རིགས་ནི་ཆབ་སྲིད་ཅམ་མ་ཡིན་པར་སྤྱི་  
ཆོགས་ཀྱི་འགན་འཁུལ་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་ཞིག་ཡིན་པ། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་འགལ་རྒྱུན་  
ཡང་ཆེན་པོ་ཡོད། དེང་སང་འཇམ་སྤྱིང་ཐོག་གསར་འགོད་པར་གཏོད་འཆེ་འཁེལ་  
བ་ཉུང་ཉུང་མིན། རང་རེར་མཚོན་ན་བཅན་བྱོལ་གྱི་གནས་བབ་ཐོག་སྤྱི་ཆོགས་ཀྱི་  
གནས་རྒྱལ་ཡང་ཉུང་འཁྲུགས་ཆ་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་དང་། ལྷག་པར་པ་རོལ་དགྲ་  
སྤྱགས་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་འགོག་ཆོལ་གྱིས་མཐའ་བསྐྱོར་བའི་ནང་གནས་ཡོད་པས་འགྲོ་  
ལས་བདེ་བོ་ཞིག་མེད། གསར་འགྱུར་ནི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་མཚོན་ཆ་ཡིན་པས་མི་མང་གི་  
སྤྱགས་ནས་ལངས་ཏེ་དྲང་པོ་ཞིག་བཏོན་ན་ཁག་གཅིག་ལ་ཐོག་རྒྱག་འགྲོ་རེས་  
ཡིན་ལ། ཐོག་རྒྱག་གཏོང་མ་ཐུབ་ན་གསར་འགྱུར་གྱི་ལས་འགན་མ་འགྲུབ་པ་རེད།  
དེར་བརྟེན་གསར་འགོད་པ་སྒྲེར་གྱི་ངོས་ནས་མི་ཆེའི་མདུན་ལས་འདི་གཞན་དང་

འདྲ་བའི་ཡངས་པོ་ཞིག་ཡིན་མིན་བཟླ་དག་ལ། ཡིན་ནའང་སྤྱི་ནོར་ཕགོང་ས་  
 ཕྱུགས་མགོན་ཆེན་པོས་ཐོག་མཐའ་བར་གསུམ་དུ་བོད་ཀྱི་རང་དབང་བསྐྱར་གསོ་  
 དང་བོད་ཀྱི་སྤྱི་ཚོགས་འདི་འཛམ་གླིང་གི་ཡར་ཐོན་མང་གཙོའི་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་གདན་  
 གཤམ་དུ་ཞགས་ཐུབ་པའི་ཆེད་དུ་གང་ཉིད་ཀྱི་སྤྱི་ཚེ་རྒྱལ་པོར་ཐུགས་བརྩན་གནང་  
 དང་གནང་བཞིན་ཡོད། དེ་ནི་བོད་མི་ས་ཡ་དུག་གི་ཐུགས་འདུན་ཡང་ཡིན། དེས་ན་  
 རང་རེར་གསར་འགྱུར་ལས་རིགས་ཀྱི་དབྱུང་ཁག་རྩུང་བྱུང་རྒྱུ་པ་ཞིག་མེད་དུ་མི་  
 རྩུང་བ་ཡིན་པ་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་དགོས་མཁོས་ཐག་བཅད་ཡོད། འདི་འདྲའི་དུས་སྐབས་  
 ལུ་མི་རབས་གསར་བའི་ན་གཞོན་གསར་འགོད་པ་ཁག་ཅིག་གིས་གྲ་སྒྲིག་གནང་  
 རྟེ་བོད་ཀྱི་གསར་འགྱུར་ལས་རིགས་ཀྱི་ཚོགས་ཆེན་འདིའི་ཐོག་ནས་སྒྲིག་འཛུགས་  
 ཤིག་ཐོན་པ་ནི་དུས་ཀྱི་འཕེལ་ལྔོགས་དང་མཐུན་པ་ཡིན་པས་སྤྱད་སྤྱོད་གསར་  
 འགྱུར་ལས་རིགས་ཀྱི་རྣམས་པ་དེ་བས་ཆེ་བ་འདོན་ཐུབ་རྒྱུའི་རེ་བ་ཡོད། གང་ཡིན་  
 ཞེ་ན་སྒྲིག་འཛུགས་ནི་སྒྲིག་ཁྲིམས་ཀྱི་རང་བཞིན་ལྡན་པ་ཞིག་དང་། སྒྲིག་ཁྲིམས་ནི་  
 ཆེན་རིག་གི་རང་བཞིན་ལྡན་པ་ཞིག་རྟེ། བྱ་བ་གང་ཞིག་ཡིན་ཡང་འཆར་གཞི་འགོ་  
 ཁྲིད་ཡོད་པའི་ཐོག་ནས་ལས་དོན་ཟུར་མགྲོགས་ངང་སྐྱེལ་ཐུབ་པ་ཡོང་གི་ཡོད།  
 གང་ཉེ་འདི་འདྲ་ཞིག་མ་བྱུང་ན་སྒྲིག་འཛུགས་དེའང་མིང་སྟོང་ཅམ་དུ་ལུས་རྒྱུ་རེད།  
 དེ་ལུགས་གསར་འགྱུར་ལས་རིགས་གཉེར་མཁན་མི་རབས་གསར་བའི་ན་གཞོན་  
 རྣམས་ཀྱིས་ཐུགས་ལ་བཅངས་ནས་གཉན་འབྱུང་གི་དུས་སྐབས་འདིར་མི་རིགས་  
 ཀྱི་ལྷག་བསམ་སྒྲིང་སྒྲོབས་འགྱུར་བ་མེད་པ་དང་། ཤེས་བྱའི་འཛིན་ཐང་གཉིས་  
 འཛོམས་ཀྱི་ཐོག་ནས། ནང་ཁུལ་མཐུན་སྒྲིལ་ལ་ཐུགས་སྒྲོན་དང་མན་རྩུན་དགོ་སྒྲོན་  
 གོ་བཤུར། གཞན་གྱི་བསམ་འཆར་ཉན་ཤེས་པ་བཅས་གནང་སྟེ་ད་ཕྱིན་དྲིལ་  
 བསྐྱགས་གསར་འགྱུར་གྱི་ལས་དོན་འདི་བོད་དོན་བདེན་མཐའ་གསལ་བར་སྤྲོན་  
 རེས་ཀྱི་གོང་འཕེལ་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡོང་ཐབས་གནང་གཤམ་ཆེ་བའི་རེ་འདུན་ཐུ་བཞིན་

ཡོད་ལ། རྒྱ་ཆེན་ལྷོ་ག་པ་པོ་རྣམ་ལའང་གསར་འགྱུར་ལས་འགན་ལ་མཐོང་ཆེན་  
གྱིས་རྒྱ་བ་སྐྱོར་གནང་དགོས་པའི་རེ་སྐུལ་ཞུ་རྒྱུ་ཡིན།

# རྒྱུང་འབྲིན་ནང་དེའི་འཕེལ་རིམ།

ནོར་མེའི་རྒྱུང་འབྲིན་ཁང་གི་ཀུན་བཟང་དཔལ་འབྱོར།

ངས་བྲེལ་བ་ཚ་བོ་ཞིག་གི་ཐོག་ནས་ཡིག་ཐོག་ལ་ཕབ་དེ་ཆང་མར་བཀྲམ་གྱི་  
མ་བྱུང་ནང་། ཟིན་བྲིས་འདྲ་བོ་ཞིག་འདིར་ཡོད། ཐོག་མར་ངས་ང་ཚོ་གསར་འགོད་  
བ་ཆང་མ་འདིར་འཛོམས་ཡོད་པ་རེད། ང་ཚོ་ལས་ཀའི་ངོ་བོ་གཅིག་ཡིན་དུས་  
འཐབ་གྲོགས་རང་ལ་བཅིས་དེ་ཆང་མར་གྲོགས་པའི་འདྲ་ཤེས་ཀྱི་ཐོག་ནས་  
མཚམས་འདྲི་ཞུ་བ་དང་། གསར་འགོད་པའི་ཚོགས་འདུ་འདི་འདྲ་བསྐྱོང་བྱུང་བ་  
ཡིན་དུས་མཐུན་འགྱུར་གནང་མཁན་ཆང་མར་ངས་གོ་སྐབས་འདི་བཟུང་སྟེ་ཐུགས་  
རྒྱུ་ཆེ་ཞུ་ཡི་ཡོད།

ངའི་སྐྱེང་གཞི་བོད་པའི་སྤྱི་ཚོགས་ནང་གི་རྒྱུང་འབྲིན་གྱི་འཕེལ་རིམ་དང་། དེས་  
སྤྱི་ཚོགས་ནང་ལ་ཕན་གནོད་ག་རེ་བྱུང་གི་ཡོད་མེད་གཙོ་བོར་ཞུ་དགོས་པ་ཡིན་  
དུས། དེ་རིམ་བཤུག་གསུམ་ལ་དབྱེ་བ་བྱེས་ཡོད། ཐོག་མར་ང་ཚོའི་བོད་པའི་སྤྱི་  
ཚོགས་ནང་རྒྱུང་འབྲིན་གྱི་བསམ་ཚུལ་ཐོག་མ་དེ་གང་འདྲ་བྱས་ནས་སྐྱེས་པ། ད་ལྟ་  
གང་འདྲ་ཞིག་ཡོད་པ་དེ་གཅིག་དང་། གཉིས་པ་དེ་ད་ལྟ་བར་བོད་ཕྱི་ནང་གཉིས་སུ་  
གནས་པའི་སྤྱི་ཚོགས་ནང་ལས་ཀ་དེར་བྱགས་ཆེ་ཤོས་དེ་སྤྱི་བརྒྱུ་བ་ཡོད་མེད་  
དང་། ཁོང་ཚོས་ག་འདྲ་བྱས་ནས་བརྒྱུ་བ་ཡོད་པ། དེ་ནས་ལོ་རབས་དགུ་བརྒྱ་ཅུ་ཙམ་  
ནས་འཛམ་གླིང་ནང་ལ་བོད་དོན་ཐོག་འགྱུར་བ་མང་པོ་བྱུང་བ་དང་། ལྷག་པར་ ༥༩  
ལོར་ལྷ་སར་ངོ་ཚོལ་བྱས་པའི་རྗེས་སུ་དྲག་པོའི་བཀག་རྒྱ་བསྐྱམས་པ་དེ་འདྲ་བྱས་  
པ་ཡིན་དུས། དམིགས་བསལ་གྱིས་བོད་པའི་ཐོག་ལ་སེམས་བྱར་བྱེད་མཁན་  
འཛམ་གླིང་ནང་མང་པོ་ཞིག་སྐྱབས་ཡོད་དུས། བོད་སྐད་ཀྱི་རྒྱུང་འབྲིན་ལས་རིམ་



གཅིག་གི་རྗེས་ལ་གཅིག་མཐུད་དེ་འཕེལ་རྒྱས་བྱུང་བ། འཕེལ་རྒྱས་བྱུང་བའི་  
བརྒྱད་རིམ་དེ་ཚོ་ལ་དམིགས་བསལ་བྱད་ཚོས་ག་རེ་མཐོང་གི་ཡོད་པ། བྱད་ཚོས་  
ག་རེ་མཐོང་གི་ཡོད་རེད་ཟེར་བ་དེ་ང་རང་གཅིག་ཤུའི་མཐོང་ཚུལ་ཞུ་གི་ཡོད་པ་  
རེད་མ་གཏོགས་ཚབ་ཞུས་ནས་ཞུ་གི་ཡོད་པ་མ་རེད།

ད་ལྟ་ཡོད་བཞིན་པའི་དཔེར་ན། ང་རང་གིས་ལས་ཀ་བྱེད་སའི་རྒྱང་འཕྲིན་ཁང་  
འདི་ག་འདྲ་བྱུང་བ་རེད། དེའི་ནང་ག་རེ་བྱེད་གྱི་ཡོད་པ་རེད། འདིས་ཉིན་ཞག་སྤྱི་  
བརྒྱ་དུག་བཅུའི་རིང་ལ་ག་རེ་བྱེད་གྱི་ཡོད་པ་དེ་གསལ་བོ་ཤེས་ཡང་དང་། དེ་ནས་  
བོད་མའི་སྤྱི་ཚོགས་དང་རྒྱང་འཕྲིན་བར་གྱི་འབྲེལ་ལམ་དེ་ཞུ་དགོས་བསམ་བཤུད་  
ཡོད། གང་མདོར་བསྟུན་བྱས་ནས་ཞུ་རྒྱུ་ཡིན། དང་པོ་དེ་ལ། སྤྱིར་བཏང་བོད་མའི་སྤྱི་  
ཚོགས་ནང་རྒྱང་འཕྲིན་དར་སྤེལ་བ་མ་རེད། འདི་མི་ཆེ་ལོ་རྒྱས་བྱས་ནའང་རྒྱ་མི་  
བོད་ལ་སྤྲེགས་ཚར་བའི་རྗེས་སུ་མ་གཏོགས་ཤེས་གྱི་མེད། དེ་སྔོན་བོད་ནང་གི་མི་  
ཚང་འབྱོར་ལྡན་དེ་འདྲའི་ནང་ལ་སྤྱི་རྒྱལ་གྱི་རྒྱང་འཕྲིན་ཉན་མཁན་དེ་འདྲ་ཡོད་པ་  
རེད་ཟེར་བ་མ་གཏོགས་སྤྱི་ཚོགས་ནང་དེར་དེ་སྤྲད་བྱེད་མཁན་མི་འདུག། གཞུང་ངོས་  
ནས་རྒྱང་འཕྲིན་བཅུགས་པ་དེ་འདྲ་ངས་ཤེས་ཏོགས་མ་བྱུང་། ཡིན་ནའང་སྐྱོ་རོ་སྟག་  
ལྟས་བྲིས་པའི་རྒྱལ་རབས་ནང་ ༧༧ ལོར་སྤྱི་སྤྱོད་སྟག་བྲག་རིན་པོ་ཆེས་སྟག་སྟ་  
དང་བསམ་པོ། བྲ་རིང་། ཚ་རོང་བཅས་ལ་དབྱིན་ཇི་དང་རྒྱ་སྐད་གྱི་གསར་འགྱུར་  
རྒྱང་འཕྲིན་དེ་ཚོར་ཉན་ནས་ཕབ་བསྐྱར་གྱིས་ཡར་གཞུང་ལ་སྟན་མེད་ཞུ་དགོས་པའི་  
བཀའ་བྲལ་གནང་ཡོད་པ་ཞིག་བྲིས་འདུག། འདིའི་སྒོར་དེ་ཅུམ་ལས་རྒྱས་པ་ཞིག་  
མཐོང་རྒྱུ་མི་འདུག། ཉེ་ཆར་འདི་སྟག་རོགས་གཅིག་གིས་ཆེ་རིང་གྲུ་ལགས་གྱིས་  
བཅུམས་གནང་བའི་བོད་གྱི་དེང་དུས་རྒྱལ་རབས་དེའི་ནང་རྒྱ་མི་བོད་ལ་སྤྲེགས་  
ཚར་བའི་རྗེས་གྱི་གནས་འཕྲང་སྐབས་དེར་རྒྱང་འཕྲིན་ཞིག་བཅུགས་ཡོད་པ་མ་ཟད།  
དབྱིན་ཇི་དང་བོད་སྐད་རྒྱ་སྐད་བཅས་སྐད་ཡིག་གསུམ་ནང་ལ་ཡོད་པ་དེ་འདྲ་ཞིག་

བཤད་འདུག་ཅེས་གསུང་གི་འདུག་སྟེ། ང་ལ་དེའི་སྐོར་གསལ་ལ་བོ་ཞུ་ཡ་མེད།

བོད་པ་ཚོ་རྒྱུང་འཁྲིན་ལ་ཐོག་མར་དོ་སྒྲུང་ཡོང་བ་དེ་ ༧༧ ལོར་རྒྱ་དམར་གྱི་དགུང་བཅུགས་པའི་རྗེས་སུ་བོད་དང་ཐའེ་མན་གཉིས་ཀྱི་ནག་དང་བྲལ་དུ་མི་རུང་བའི་ཆ་ཤས་ཡིན་པ། ང་ཚོས་ས་ཁུལ་དེ་གཉིས་ལ་བཅེངས་འགྲོལ་གཏོང་གི་ཡིན་ཞེས་པའི་གསལ་བསྒྲགས་དེ་དག་ལེ་ཅིན་ན་ཡོད་པའི་ཀྲང་དབྱང་མི་དམངས་ཀྱི་ཁྱབ་རྒྱུང་འཁྲིན་ཟེར་བ་བརྒྱུད་སྐབས་དེར་རྒྱ་ནང་དུ་ལུས་པའི་དགེ་བཤེས་ཤེས་རབ་རྒྱ་མཚོ་དམ་པ་དེ་བཅད་སྟོན་བཏང་ནས་བཤད་དུ་བཅུག་པ་དེ་འདྲ་བྱས་ནས་བོད་པའི་སྤྱི་ཚོགས་ཐོག་རྒྱུང་འཁྲིན་ལ་དང་བོར་ཚོར་སྒྲུང་བྱུང་ཡོད་པ་འདྲ།

ད་ལྟ་བར་དུ་རྒྱུང་འཁྲིན་ཐོག་ལ་རྒྱས་ཤུགས་ཆེ་ཤོས་འདོན་མཁན་དང་། རྒྱུང་འཁྲིན་བཅད་སྟོན་ཆེ་ཤོས་བྱེད་མཁན། རྒྱུང་འཁྲིན་ཐོག་འགྲོ་སོང་ཆེ་ཤོས་གཏོང་མཁན་དེ་སུ་ཆགས་ཡོད་པ་རེད་ཟེར་ན། རྒྱ་དམར་ཆགས་བསྐྱད་ཡོད་པ་རེད། ༡༩༧༩ ལོར་ལྷ་སར་ཐོག་མར་སྐྱད་ཡོད་རྒྱུང་བསྒྲགས་ལས་ཁུངས་ཤིག་བཅུགས་འདུག དེའི་ཐོག་ནིན་དེའི་ཚུ་ཚོར་དུག་གི་རིང་གསལ་བསྒྲགས་བྱེད་གྱི་ཡོད་པ་ལས་རྒྱ་སྐད་གྱི་ལེ་ཆན་ཚུ་ཚོར་གཉིས་དང་བོད་སྐད་གྱི་ལེ་ཆན་ཚུ་ཚོར་བཞིའི་རིང་ཡོད་ས་རེད། གསལ་བསྒྲགས་བྱེད་པ་དེ་རྒྱ་ནང་གི་སྤྱི་ཚོགས་རིང་ལུགས་ཡར་རྒྱས་ཕྱིན་པའི་ལོ་རྒྱུས་དང་གསར་བརྗེ་བྱས་པའི་ལོ་རྒྱུས། སྐབས་དེའི་རྒྱལ་བ་རིན་པོ་ཆེའི་མཛད་རྗེས་རེ་གཉིས་ཙམ་བཀོད་པ་མ་གཏོགས་མང་ཆེ་བ་བོད་ལ་འབྱོར་བའི་རྒྱ་མིའི་དམག་མི་ཚོས་དཀའ་ལས་བརྒྱབ་པའི་ལོ་རྒྱུས་དེ་མང་ཤོས་བཤད་གྱི་ཡོད་ས་རེད། དེ་མིན་བོད་པ་ཚོས་སྐབས་དེར་བོད་ལ་འབྱོར་བའི་རྒྱ་མི་ཚོར་རོགས་པ་བྱས་པའི་ལོ་རྒྱུས་དེ་འདྲ་བཤད་བསྐྱད་ཡོད་ས་རེད། ཕྱི་ལོ་ ༧༩ ལོའི་རྗེས་སུ་གཞི་ནས་བོད་སྟོངས་མི་དམངས་ཀྱི་ཁྱབ་རྒྱུང་འཁྲིན་ལས་ཁུངས་ཟེར་བ་བཅུགས་འདུག དེའི་ལས་རིམ་གྱི་བརྒྱ་ཆ་བརྒྱ་ཐམས་པ་གཞུང་གི་དབང་བསྐྱར་འོག་དུ་ཡོད་པ་རེད། ལས་

རིམ་དེ་ཉིན་རེ་བཞིན་ཡར་རྒྱས་སུ་བྱིན་ནས་ད་ལྟ་ཀྱི་ཆེན་པོ་ཞི་དྲག་རེད། ད་ལྟ་བོད་  
 སྐད་ཀྱི་ལས་རིམ་སྤྱོད་ཆོག་པ་ཤིག་ཡོད་པའི་ནང་ནས་རིང་ཤོས་དེ་ཆགས་བསྐྱེད་  
 འདུག ང་ལ་ཉེ་དུས་བོད་མཛུང་རྒྱུ་འཕྲིན་དང་བརྟན་འཕྲིན་ཁང་གི་ཆགས་པར་ཁ་  
 ཤས་ཤིག་ཉི་ཉོང་གི་གྲོགས་པོ་ཞིག་བརྒྱུད་ནས་རེག་སོང་། དེའི་ལས་རིམ་དེར་  
 བལྟས་པ་ཡིན་ན་ང་ཆོས་ཀྱི་ལ་ན་ཡོད་པའི་བོད་པའི་རྒྱུ་འཕྲིན་གྱི་དུས་ཚོད་སོགས་  
 དང་ཁོང་ཆོའི་ལས་རིམ་གྱི་བར་ལ་གནམ་ས་ལྟ་བུའི་བྱེད་པར་བྱིན་འདུག ཁོང་ཆོས་  
 ཀྱི་ཆེན་པོ་དང་དུས་ཚོད་རིང་པོ་དེ་འདྲ་ཞིག་ཡོད་ན་འང་ནང་དོན་སལ་ཆེ་བ་ཀྱི་  
 དམར་གཞུང་གི་ལྟ་བ་གཅིག་ལུ་མ་གཏོགས་མེད་པ་རེད། དེ་བཞིན་ཉིན་གཅིག་གི་  
 ནང་གཅིག་མཐུན་གྱི་གསར་འགྱུར་མཉམ་བསྐྱབས་ལེ་ཆན་ཟེར་བ་ཞིག་འདུག དེའི་  
 མང་ཆེ་བ་ཞིག་བོད་སྐད་ནང་དུ་ཡོད་པ་རེད་མ་གཏོགས་དེ་ལས་འཕྲོས་ཆང་མ་ཀྱི་  
 སྐད་ནང་དུ་ཡོད་པ་རེད། སྐབས་རེར་སློབ་བརྟན་འདྲ་བོ་དེ་འདྲ་རེ་གཉིས་བོད་སྐད་  
 ནང་ལ་བསྐྱར་ནས་གཏོང་གི་ཡོད་པ་རེད། དེའི་ནང་དོན་ཡང་མི་ཆང་ཆེན་པོ་ཞིག་  
 དང་འགོ་དཔོན་ཞིག་གིས་མི་དམངས་སྤྱོད་པོ་ལ་གཉའ་གནོན་ཤུགས་ཆེན་པོ་བཏང་  
 རྟེ་མི་དམངས་ཆོས་དེར་བྱེན་ལངས་བྱེད་པ་དེ་འདྲ་རེད། འདི་དག་ལ་བལྟས་པ་  
 ཡིན་ན། མགོ་ནས་འདུག་པར་དུ་གྲུང་བྱེད་གཞུང་གི་ལྟ་བ་བྱེད་པ་དེ་རེད་  
 མ་གཏོགས་དེའི་ནང་ང་ཆོ་བོད་པར་དམིགས་བསལ་པན་ཐོགས་པ་ཞིག་ཡོད་པ་མ་  
 རེད། ས་གནས་སོ་སོའི་གནས་ཚུལ་ཡིན་ན་འང་ས་གནས་དེར་དེ་འདྲ་བྱས་འདུག་  
 ཟེར་བ་ཅུ་ལས་གཙོ་བོ་གྲུང་བྱེད་ཀྱི་ལྟ་བ་དེའི་ཆེད་འཁྲོག་བཤད་དང་བདེན་  
 བ་མ་ཡིན་པ་དེ་འདྲ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད། བོད་པ་ཆོས་མི་འདོད་བཞིན་དུ་དེར་ཉན་  
 དགོས་པ་ཞིག་དང་མ་ཉན་མི་འགྲིག་པ་ཞིག་ཆགས་ཡོད་པ་རེད། དཔེར་ན། སྤྱི་ལོ་  
 ༡༩༩༩ སྐབས་དེར་བོད་ནང་དུ་ཆོས་སྤྱད་ཅག་རེད། ཆོས་རྩན་མ་རེད། དུག་རེད་ཅེས་  
 ཐོག་མར་བཤད་དུས་བོད་པ་སུས་གོ་བ་ཡིན་ན་འང་སྤྱོད་པ་དང་ཉང་སངས་དགོས་པ་

ཞིག་ཆགས་ཀྱི་ཡོད་ནའང་། རིམ་པས་དེར་ལྟར་བཤད་དུས་དེའང་སྤང་མེད་ཅིག་  
 ཆགས་ཡོད་པ་རེད། བཙུག་ཁང་ནང་བཞགས་སྤོང་མཁན་དེ་ཚོས་གསུངས་ཀྱི་འདུག  
 བཙུག་ཁང་དུ་ཁོང་ཚོར་དེ་ལྟར་བཤད་དུ་བཅུག་པས་གང་འཆམས་ཞིག་ནས་རྩ་མི་  
 དེ་ལྟར་བཤད་མཁན་ཚོ་ལས་ལྷག་པ་ང་ཚོའི་མི་དེ་ཚོས་བཤད་ཐུག་ཀྱི་འདུག་ཟེར་།  
 འདི་ལྟར་ལོ་ནས་ལོ་མཐུད་དེ་གྲུང་ཁྲན་ཏང་གི་ལྟ་བ་བརྒྱད་བསྒྲགས་བྱེད་པ་དང་།  
 རྩ་མི་ལྟ་བུ་ཡིན་ན། བོད་ལ་བཙན་བཟུང་བྱེད་དགོས་པ་དེ་བོད་ཐོག་མར་རྩ་མིའི་  
 མངའ་ཁོངས་སུ་ཚུད་པར་སླེང་སྟོགས་བཅོས་ནས་ལོ་རྒྱུས་དེ་ཚོར་ངོས་ལེན་བྱེད་  
 ཐུག་པ་ཞིག་བཅོས། སླེང་སྟོགས་བཅོས་པ་དེར་ངོས་ལེན་མ་བྱས་ན་བྱེད་རང་གསར་  
 བརྗེ་ངོ་ལོག་པ་རེད་ཅེས་ལོ་བཅུ་བཙུག་པོའི་བཙུག་འཇུག་བྱེད་པ་སོགས་དེ་ལྟར་བྱས་  
 ནས་ད་བར་བསྐད་པ་རེད།

ངས་ཉི་དུས་རང་བོད་ལ་བཅིངས་འགྲོལ་ཐོབ་ནས་ལོ་བཞི་བཅུ་འཁོར་བའི་  
 བྱུང་འབྲས་ཟེར་བའི་དེ་བཙུག་མཐོང་སོང་། དེའི་ནང་བཀོད་པ་ལྟར་ན། བོད་རང་  
 སློང་སློངས་ཟེར་བའི་ནང་རྫོང་ཁག་བདུན་བཅུ་དོན་བཞི་འདུག། རྫོང་ཚང་མར་རྒྱུང་  
 འཕྲིན་དང་བརྟན་འཕྲིན་བཅུགས་ཡོད་པ་དང་། དེ་ཡང་ཉིན་རེར་རྒྱ་ཚོད་བཅུ་བདུན་  
 ནས་བཙུག་བར་ཡོད་ཚུལ་འདུག། ཡིན་ནའང་དེའི་ནང་བོད་སྐད་དེ་ཁོ་ཚོ་གཞུང་  
 གིས་གཏན་འབེབས་བྱས་པའི་ཉིན་རེའི་མཉམ་བསྒྲགས་གསར་འགྱུར་ཟེར་བ་དེ་  
 ལས་ལྷག་གང་ཡང་མི་འདུག། ཁོང་ཚོས་ད་ལྟ་བར་དུ་ནུས་པ་དང་འགྲོ་སོང་ཆེན་པོ་  
 དེ་འདྲ་ཞིག་བཏང་བ་དང་། རྒྱ་ཆེན་པོ་དེ་འདྲ་ཞིག་སྟེལ་ཡོད་ནའང་དེས་བོད་པ་ཚོར་  
 བཅོམ་ཐོགས་པ་ཞིག་བྱུང་ཡོད་པ་མ་རེད།

གང་ལྟར་གནས་ཚུལ་གང་འདྲ་ཞིག་ཡིན་རུང་། ས་གནས་གང་དུ་ཕྱིན་པ་ཡིན་  
 ནའང་སྤྲོན་མ་མེད་པ་ཞིག་དང་སང་ཡོད་པ་དེ་ལ་བོད་མིས་དགའ་བོ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་  
 པ་དེ་འདྲ་བྲིས་ན། དེ་ཞེ་དྲག་ཆགས་པར་དུ་རྒྱག་གི་རེད་ལ། མི་གནས་ཚུལ་འབྲི་

མཁན་ཁོ་ཡང་དཔེ་མི་སྤྱད་པའི་ཡག་པོ་ཞིག་ལ་བཙུག་གི་རེད། ང་རང་ཀྱང་གར་ལ་  
 སྐྱེ་བའ་ནས་ལོ་སྟུང་བཅུ་ལའོར་བའི་རྗེས་ཀྱི་ད་ལྟའི་ངས་ལས་ཀ་བྱེད་སྐྱེས་  
 འདིར་བལྟ་དུས་སྟོན་མ་དེ་ཆོང་རང་གིས་མི་བྱེད་ཀ་མེད་ཞིག་ཆགས་འདུག བྱང་  
 ཁུན་ཁོ་ཆོ་ཡང་སྐྱུགས་པ་སྐྱུགས་རྒྱུ་རེད། དེ་འདྲ་བྱས་བཞག་ན་ཁོ་ཆོད་གའ་ཐག་  
 ཆོད་ཡོང་གི་རེད། ཐུགས་གཅིག་ནས་དེ་ཆོ་རྩུན་མ་རེད། འབྲོག་བཤད་རེད། ཁོ་ཆོས་  
 རྒྱ་དངོས་པོ་དེ་འདྲ་མང་པོ་བཏང་ནས་མིའི་བསམ་སྒྲུབ་ཆོད་འཛིན་བྱེད་པ་དང་།  
 ལྟག་པར་དུ་སོ་སོའི་སྤྱད་དབང་བཏན་པོ་ཡོང་ཆེད་སྐྱེས་བཞེས་ནས་དེ་ཁོ་  
 རང་ལ་ཤུགས་སྟོན་རྒྱུ་རྒྱ་དེ་གནད་འགག་ཆེན་པོ་ཞིག་ལ་བཙུག་ཡོད་པ་རེད། དེ་  
 ཡང་མི་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་སྟོན་མ་སྟུག་ཅག་ཡོད། ད་ལྟ་སྤྱད་པོ་ཡོད་ཟེར་བ་དེ་  
 གཅིག་ཤུའི་ཆེད་དུ་རེད། དེར་ཁོང་ཆོས་ཤུགས་ཆེན་པོ་ཞེ་དྲག་བརྒྱབ་ཡོད་པ་རེད།

བོད་ཀྱི་ས་ཆ་གཞན་ལ་ཆ་བཞག་ནའང་། མདོ་སྤྱད་ཁྲལ་གྱི་མཆོ་སྟོ་ཆབ་ཆ།  
 མགོ་ལོག་ཁྲལ་སྤྱེད་བྱ་མདོ། མཆོ་རུག་སྟོ་སྟོ། མཆོ་བྱང་། ཀན་སྟོ་ཁྲལ་ཐེན་ཀུའུ་  
 བོད་རིགས་རང་སྤྱོད་ཁྲལ་ཨ་མདོ་ར་བ། དེ་བཞིན་དར་ཅེ་མདོ། ཡུན་ནན་ཁྲལ་རྒྱལ་  
 ཐང་རྫོང་ཁག་གསུམ་སོགས་དེ་ཆོ་ཆང་མར་རྒྱུང་འཕྲིན་དང་བརྒྱན་འཕྲིན་གཉིས་ཀ་  
 བཅུགས་འདུག ལྟག་པར་དེད་དུས་སྤྱང་སྒྲར་བརྒྱད་བརྒྱན་འཕྲིན་སོགས་ལ་བལྟ་རྒྱ་  
 ཡོད་དུས་དེ་རྒྱ་ཆེན་པོ་ཞེ་དྲག་རེད། རྒྱ་ཆེན་པོ་དེ་འདྲ་ཞིག་ཡོད་ནའང་དངོས་ཡོད་  
 ཀྱི་ལམ་ནས་དེས་བོད་མི་དམངས་ལ་ཕན་ཐོགས་གང་འདྲ་ཞིག་ཡོང་གི་ཡོད་མེད་  
 དེ་བོད་ནས་ཐེབས་མཁན་ཆང་མས་མཁྱེན་གྱི་རེད། ལུས་གྲུང་ཁུན་དང་ལ་བསྟོད་  
 བསྟགས་མ་བྱས་ན་ཁོ་གསར་བརྗེ་ངོ་ཤོལ་བ་རེད། ཁོ་འགོ་ས་བྲིམས་དང་བཙོན་  
 ཁང་མ་གཏོགས་མེད་པ་ཡིན་དུས་ཁོ་ཆོས་ལས་ཀ་གང་འདྲ་ཞིག་བྱེད་གྱི་ཡོད་མེད་  
 དང་དངོས་ཡོད་མི་དམངས་ལ་ཕན་ཐོགས་གང་འདྲ་ཞིག་ཡོད་མེད་དེ་གསལ་པོ་ཞེ་  
 དྲག་རེད། དཔེར་ན། བོད་སྤྱོདས་མི་དམངས་ཀུན་ཁྲབ་རྒྱུང་འཕྲིན་ཟེར་བའི་ཐོག་

སྐབས་ཅེས་བོད་ཡིག་སྒྲིབ་པ་དང་། སྐབས་ཅེས་དབྱིན་ཡིག་སྒྲིབ་པའི་ལེ་ཆན་ཞིག་  
 འདུག དེར་ནུས་པ་ཚོས་ཐུགས་སྦྱང་གནང་བ་ཡིན་ན། བོད་སྐད་བསྐྱབ་པ་དེ་ཆོ་ཆང་  
 མ་བོད་ནང་དུ་ཡོད་པའི་རྒྱ་མི་ཚོའི་ཆེད་ཁོ་ན་རེད། དཔེར་ན། ཁྱིམ་དུ་ཕྱིན་བ་ཡིན་ན་  
 ཅ་ལག་ཉེ་སྤངས་སོགས་ཀྱི་སྐྱོར་སྒྲིབ་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད། དེ་ཕྱི་རྒྱལ་མགོ་ལེན་ཚོས་གོ་  
 བ་ཡིན་ན་རྒྱ་མིས་བོད་ནང་གི་རིག་གཞུང་གཅེས་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་མ་ཟད། རྒྱ་  
 འབྲིན་ནང་དུ་འད་བོད་སྐད་དང་དབྱིན་ཇི་བསྐྱབ་ཀྱི་འདུག་བསམ་པའི་ཚོར་བ་ཞིག་  
 ཡོད་གི་རེད། དོན་དངོས་སུ་བོད་པ་ཚོར་ཅ་བ་ནས་ཕན་ཐོགས་ཀྱི་ཡོད་པ་མ་རེད།  
 བོད་ནང་གི་རྒྱ་འབྲིན་གྱི་གནས་སྤངས་ད་ལྟ་བར་དེ་འདྲ་ཞིག་ཆགས་ཡོད་པ་རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩ ལོ་ནས་འཛམ་གླིང་ནང་བོད་མི་བཅན་བྱུལ་བ་ཆགས་པ་དང་། བོད་  
 པའི་ཐོག་ལ་དོ་སྦྱང་བྱེད་མཁན་ཡང་ལོ་ལྷམ་ལོ་ལྷམ་མང་དུ་ཕྱིན་ཡོད་པ་རེད་ལ།  
 དེ་བཞིན་རྒྱ་འབྲིན་གྱི་ལས་རིམ་དེ་འདྲ་རིམ་བས་ཡར་འཕར་ཡོད་པ་རེད། ཕྱི་ལོ་  
 ༡༩ ལོར་རྒྱ་གར་རྒྱལ་ཡོངས་རྒྱ་འབྲིན་ཁང་གིས་བོད་སྐད་ལེ་ཆན་ཞིག་བདུན་  
 ཐུག་གཅིག་ལ་ཐེངས་གསུམ་ཅེས་བཏང་འདུག དེ་ཡང་སྐར་མ་བཅོ་ལྔ་ལྟག་མེད་  
 བ་འདྲ། ༡༩༩༢ ལོར་ས་མཆམས་ནས་དམག་འབྲུག་བྱུང་དུས་གཞི་ནས་རྒྱ་འབྲིན་  
 ལས་རིམ་དེ་རྒྱ་ཚོད་མེད་ཀར་བཅོས་འདུག་ལ། ད་ལྟ་སྐར་མ་ ༩༡ རིང་གཏོང་གི་  
 ཡོད་པ་རེད། རྒྱ་གར་རྒྱལ་ཡོངས་རྒྱ་འབྲིན་ལས་ཁུངས་ཀྱི་ལས་རིམ་ནང་ཡོད་  
 པའི་བོད་སྐད་ཀྱི་ལེ་ཆན་དེ་ཕྱི་རྒྱལ་དུ་ཡོད་པའི་བོད་སྐད་ཀྱི་རྒྱ་འབྲིན་ལས་རིམ་  
 ཐོག་མ་དེ་རེད། ང་ཚོ་བོད་ནང་ཡོད་དུས་སྤྱིར་བཏང་ཉན་ཆོག་གི་མ་རེད་དེ་ཞེ་དུག་  
 ཉན་མྱོང་། ཅ་བའི་རྒྱ་གར་གཞུང་གི་གསར་འགྱུར་ཁག་ཡོད་གི་ཡོད་པ་རེད། དེའི་  
 ནང་ལ་བོད་གནས་དང་ཆེ་བཟང་དུས་བཟང་ལ་ཉ་རྒྱལ་བ་རིན་པོ་ཆེས་གསུང་  
 བཤད་གནང་བ་ཡོད་གི་རེད། དེ་འདྲའི་ཐོག་ནས་བོད་ནང་ལ་ཕན་ཐོགས་ཆེ་ཤོས་  
 ཤིག་ཡོད་གི་ཡོད་པ་རེད་མ་གཏོགས། གསར་འགྱུར་རང་གི་ཐོག་ནས་བཤད་ན་རྒྱ་

གར་གཞུང་གིས་གཏན་འཁེབས་བྱས་པའི་གསར་འགྱུར་གྱི་རིགས་ཡིན་དུས་བོད་  
 རང་ལ་ཕན་ཐོགས་ཞིང་དུག་ཅིག་བཟོ་བྱུང་ཡོད་པ་མ་རེད་བསམ་གྱི་འདུག ཡིན་  
 རེད་དེས་རྒྱས་པ་གང་འཆམས་ཤིག་ཐོན་ཡོད་པ་རེད། དཔེར་ན། རིག་གནས་  
 གསར་བཟེས་སྐབས་སུ་བོད་རང་དུ་བོད་གཞས་ཙ་བ་ནས་གཏོང་ཆོག་གི་ཡོད་པ་མ་  
 རེད། རྒྱ་ལོ་ ༤༤ རས་ ༧༤ ལོའི་བར་བོད་གཞས་ཙ་བ་ནས་གཏོང་མི་ཆོག་པའི་  
 སྐབས་སུ་རྒྱ་གར་རྒྱལ་ཡོངས་ཀྱི་རྒྱང་འཕྲིན་ནང་ནས་བོད་གཞས་གཏོང་བ་དང་།  
 གཞས་དེ་ཆོར་འགྲེལ་བཤད་བརྒྱབ་པ་སོགས་ཀྱིས་བོད་རང་དུ་ཡོད་པའི་བོད་མི་  
 ཆོར་སེམས་ཤུགས་འཕེལ་བར་ཕན་ཐོགས་ཏན་ཏན་བྱུང་ཡོད་པ་རེད། དེ་འདྲ་ཡིན་  
 དུས་ཁོ་བཅུགས་པ་དེས་ཕན་ཐོགས་དེས་ཅན་ཞིག་བྱུང་ཡོད་པ་རེད། ཡིན་ནའང་  
 བོད་མིའི་དགོས་འདུན་དང་བསྐྱར་ན་དེས་འགྲུབ་བྱུང་མེད་པ་མ་ཟད། ཐག་ཉེ་སར་  
 ཡང་སྤེབས་བྱུང་ཡོད་པ་མ་རེད། དེ་རྒྱ་མཚན་གང་ཡིན་ཞེ་ན། གསར་འགྱུར་ནང་དུ་  
 རྒྱ་གར་གཞུང་གིས་གཏན་འཁེབས་བྱས་པ་དེ་གཅིག་ཕུ་ལས་མེད་པ་ཡིན་དུས་  
 བོད་མི་ལ་ཕན་ཐོགས་ཡོད་པ་མ་རེད།

གཞན་ཐའེ་ཕན་དུ་བོད་སྐད་རྒྱང་འཕྲིན་ཞིག་འདུག དེ་ཐའེ་ཕན་དབུས་གཞུང་  
 གིས་རྒྱ་ནག་སྐམ་ས་ཆེན་པོར་གཏོང་བའི་རྒྱང་འཕྲིན་ལས་རིམ་ནང་ཡོད་པའི་ལེ་  
 ཆན་ཞིག་རེད། དེ་སྔོན་གཟའ་ཉི་མ་ཁ་ཤས་ལ་མ་གཏོགས་མེད་པ་ཞིག་རེད་འདུག ་  
 དེ་བོད་སྐད་ལ་བསྐྱར་མཁན་ཆོའི་སྐད་ཡག་པོ་མེད་པས་གོ་ཁག་པོ་ཞིག་རེད་ལ།  
 མགོ་བཅུགས་དུས་ཐའེ་ཕན་གྱི་རྒྱལ་སྤྱི་གཏོང་བ་མ་གཏོགས་བོད་གཞས་དེ་འདྲ་  
 གཏོང་རྒྱ་མེད་པ་ཞིག་རེད། ཙ་བའི་སྐབས་དེར་ལས་རིམ་དེ་བོད་རང་ལ་ཤུགས་  
 ཆེན་པོ་སྤེབས་པ་རེད་དེ། ཡིན་ནའང་བསྐྱར་མཁན་གྱིས་རྒྱ་ཡིག་གི་ཡིག་འབྲུ་རེ་རེ་  
 བོད་ཡིག་ནང་ཚུར་བསྒྲིགས་དུས་ཡག་པོ་བསྒྲིགས་མ་བྱུང་པས་གཅིག་བཤད་ཀྱི་  
 ཡོད་རུང་ཞིང་དུག་ཏུ་མི་གོ་བ་དེ་འདྲའི་རྒྱང་འཕྲིན་ལས་རིམ་ཞིག་རེད།

དེ་བཞིན་མི་སྤྱད་འཕྲིན་ཁང་ཟེར་བ་དེ་རེད། ངས་ཕྱིན་ལ་དེར་དོ་སྤྱད་མ་བྱུང་  
 ཡང་། ང་ཚོའི་སྤྱད་འཕྲིན་ཁང་དེ་ ༢༩ ལོར་དེ་བརྒྱད་ནས་མགོ་བཙུགས་པ་རེད། ཅ་  
 བའི་འདིའི་ནང་ལ་ཆབ་སྲིད་གྱི་འབྲེལ་བ་གང་ཡང་མི་འདུག ཡིན་ནའང་དེའི་ནང་  
 བོད་གཞས་ཡག་པོ་དེ་འདྲ་གཏོང་གི་ཡོད་པ་མ་ཟད། སྤྱི་མདུན་གྱི་བཀའ་སློབ་ཀྱང་  
 ཡག་པོ་གཏོང་གི་ཡོད་པ་རེད། དེ་འདྲིན་སྤྱད་བྱེད་མཁན་དེ་ཕལ་ཆེར་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་  
 ཆོགས་ཤིག་ཡིན་པ་འདྲ། ཁོང་ཆོས་ཆགས་པར་དེ་འདྲའི་ཐོག་གསལ་བསྐྱབས་  
 གནང་བ་སོགས་བྱས་ཏེ་ད་ལྟོ་ཡག་པོ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད་ས་རེད། དེ་ནས་ཕྱི་རྒྱལ་དུ་  
 ཡོད་པའི་སྤྱད་འཕྲིན་ཨང་བཞི་བ་དེ་ ༡༩༩༢ ལོའི་ཇུས་ལ་ཨ་རིའི་གཞུང་གིས་བོད་  
 ཏོན་ཐོག་དམིགས་བསལ་གྱིས་དགོངས་བཞེས་གནང་བྱུ་ཤུགས་ཆེ་བུ་ཕྱིན་ནས་ཨ་  
 རིའི་གྲོས་ཆོགས་གྱིས་ཤུགས་བརྒྱབ་ནས་ཨ་རིའི་བོད་སྤྱད་འཕྲིན་དེ་ཐོག་མར་  
 བཙུགས་པ་རེད། ཐོག་མར་སྐར་མ་བཅོ་ལྔ་དང་དེ་ནས་ཚུ་ཚོད་ཕྱེ་ཀ། དེ་ནས་ཚུ་ཚོད་  
 གཅིག་བྱས་ཏེ་ད་ལྟོ་ཆར་ཉིན་གཅིག་ལ་ཐེངས་གསུམ་བྱས་ནས་ཕལ་ཆེར་ཚུ་  
 ཚོད་བརྒྱད་གྱི་རིང་ལ་ཡོད་ས་རེད། སྤྱད་འཕྲིན་དེ་བོད་སྤྱད་གཙང་མ་དང་། དེ་མིན་  
 འགྲོ་གྲོན་ཐོག་ལའང་ཐོགས་པ་མེད་པ་ཡིན་དུས་ས་གནས་མང་པོར་གསར་འགོད་  
 པ་ཆེད་འཕྲིགས་བྱས་ཡོད་པ་དང་། ཉིན་རེའི་ལས་རིམ་དེ་ཞི་དྲག་སྤྱི་ཁ་འཛོམས་  
 པོ་ཡོད་པ་རེད། འདིའི་ཕྱོགས་གཅིག་ནས་འགྲོ་སོང་གཏོང་མཁན་དེ་ཨ་རིའི་གཞུང་  
 ཆགས་གྱི་ཡོད་དུས་སུས་ཀྱང་བཀག་འགོག་བྱེད་མི་ཐུབ་པ། དཔེར་ན། སྤྱད་འཕྲིན་  
 ཡོང་ས་མིས་དྲར་ཁག་བཞི་བཙུགས་ཡོད་པ་ཡིན་དུས་གཅིག་བཀག་ཀྱང་གཅིག་  
 ཡོང་ཐུབ་གྱི་ཡོད་པ་རེད། གསར་འགྱུར་དེའང་རྒྱལ་སྤྱིའི་གསར་འགྱུར་དང་བོད་དང་  
 འབྲེལ་བའི་གསར་འགྱུར། དེ་བཞིན་ཕ་རྒྱལ་བ་རིན་པོ་ཆེ་ཕྱི་རྒྱལ་ཡུལ་གྱུ་ཁག་དུ་  
 ཆེ་བས་བསྐྱར་གནང་བ་དང་། ལྷག་པར་ཨ་རིའི་ནང་ལ་ཆེ་བས་བསྐྱར་གནང་བའི་  
 སྐབས་གསར་འགོད་པ་ཆོས་དམིགས་བསལ་གྱིས་གནས་ཚུལ་ཕྱོགས་བསྐྱབས་བྱས་



དེ་ཉིན་རེ་བཞིན་གཏོང་གི་ཡོད་པ་རེད།

བོད་ནས་ཐེབས་མཁན་ཚོས་བཟོད་དོན་བྱས་ན། བོད་ནང་ཨ་རིའི་རྒྱུང་འཕྲིན་ལ་  
ཉན་མཁན་མང་བ་ཡོད་པ་རེད་ཟེར་གྱི་འདུག་ལ། ད་ལྟ་ཕྱི་རྒྱལ་དུ་ཡོད་པའི་རང་  
དབང་ཅན་གྱི་རྒྱུང་འཕྲིན་མང་པོའི་ནང་ནས་བྱུང་ཆེ་ཤོས་དང་ཉན་མཁན་མང་ཤོས་  
དེ་ཆགས་ཡོད་པ་རེད། དེས་ནས་པའང་ཤུགས་ཆེན་པོ་ཐོན་གྱི་ཡོད་པ་རེད། དཔེར་  
ན། དཀར་མཛེས་བྱལ་གྱི་ཚོང་ཁང་ཞིག་གི་ནང་རྒྱུང་འཕྲིན་རྒྱུང་རྒྱུང་དེ་འདྲ་མང་པོ་  
ཞིག་མ་འགྲིམས་པར་གསོག་འཛིན་བྱས་ཡོད་པ་དེ་སློབ་ཕྲུང་དུ་སྐྱབ་གཉིས་གྱི་རིང་  
ཚང་མ་བཙོང་ཚར་བ་མ་ཟད། ད་དུང་དགོས་གྱི་ཡོད་ཟེར་མཁན་ཡོང་གི་འདུག་དེ་ག་  
རེ་ཟེར་ན། ཕྱི་ལོགས་སུ་ཡོད་པའི་ལོག་སློབ་པ་དེ་ཚོས་རྒྱུང་འཕྲིན་ཐོན་སློབ་བཏང་  
སྟེ་གནས་རྒྱལ་མང་པོ་བཀམས་གྱི་ཡོད་དུས། བོད་པ་ཚོས་དེར་ཉན་མགོ་རྒྱགས་པ་  
རེད་ཟེར་ནས་ཁོ་ཚོའི་ཡིག་ཆ་ཞིག་གི་ནང་འདུག་གང་ལྟར་དེ་བཅུགས་པ་ནས་བོད་  
མི་ཚོས་གནས་རྒྱལ་ཉན་ཡང་དང་། དེ་ལ་དོ་སྣང་བྱེད་པ་སོགས་གནས་རྒྱལ་གྱི་  
རྟོགས་བྱེད་པའི་མདུན་ལམ་རྒྱ་ཆེ་རུ་ཞེ་འདྲ་ཕྱིན་པ་རེད། རྒྱ་མིའི་གཞུང་གིས་ཀྱང་  
རྒྱུང་འཕྲིན་བཀག་འགོག་བྱེད་པ་དེ་ཤུགས་ཆེ་རུ་བཏང་ཡོད་པ་རེད། མངོན་སུམ་  
འཛེམས་མེད་གྱིས་ཕྱི་རྒྱལ་གྱི་རྒྱུང་འཕྲིན་ལ་ཉན་མི་ཆོག་ དེ་ཚོས་དཀྱོགས་གཏམ་  
མ་གཏོགས་བཤད་གྱི་མ་རེད་ཅེས་དམིགས་བསལ་གྱི་བྲིམས་བཅོས་ནས་ཉན་མི་  
ཆོག་དང་། གལ་དེ་ཉན་ནས་མི་ལ་བཤད་པ་ཡིན་ན་ཆེད་མངགས་ནག་ཉེས་  
གཡོགས་པ་དེ་འདྲའི་གནས་རྒྱལ་ཆགས་ཡོད་དུས་བོད་པའི་རྒྱུང་འཕྲིན་དེས་ནས་  
པ་ཤུགས་ཆེན་པོ་ཞིག་ཐོན་གྱི་ཡོད་པ་རེད་བསམས་གྱི་འདུག།

ད་ལྟ་ང་རང་གིས་ལས་ཀ་བྱེད་བཞིན་པའི་ནོར་མེ་རྒྱུང་འཕྲིན་ཁང་དེ་གང་འདྲ་  
བྱས་ནས་བྱུང་འདུག་ཅེ་ན། ཐོག་མར་ ༡༩༩༩ ལོའི་ཟླ་ ༥ ཚེས་ ༡༩ ཉིན་ལོག་ས་  
མཆོག་གིས་སྤར་ལམ་སྤར་ཤུགས་འགན་ཆེ་བཞེས་གྱིས་པཱ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེའི་ཡང་

སྤྱིད་དག་འདུན་ཚོས་གྱི་ནི་མར་ཐུགས་གཏན་འཁེལ་ནས་ལོ་གཅིག་ཐུན་པའི་རྟེན་  
 འབྲེལ་གྱི་ནིན་མོར་དབྱ་བཅུགས་པ་རེད། རླུང་འཕྲིན་ཁང་དེ་གཞུང་འབྲེལ་ཙ་བ་  
 ནས་མ་རེད། གཞུང་འབྲེལ་མ་ཡིན་པའི་ལས་ཁུངས་ཤིག་ཆགས་ཡོད་པ་རེད། རླུང་  
 འཕྲིན་ཁང་དེ་ནོར་མེ་ན་ཡོད་པའི་ World View རོགས་རམ་ཚོགས་པ་དང་།  
 ནོར་མེ་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཚོགས་པ། ནོར་མེ་ན་ཡོད་པའི་བོད་དོན་གྲུབ་སྒྲོར་  
 ཚོགས་པ་དེ་ཚོགས་སུ་མ་ཐུན་མོང་གིས་བཅུགས་བཞག་པ་ཞིག་རེད། དེ་ལ་གཞུང་  
 ཐོག་གིས་མཐུན་ཆུན་སྒྲེ་གཅིག་ཀྱང་ཡོད་པ་མ་རེད། ཐོག་མར་སྐར་མ་གཅི་ལྗེའི་  
 ལས་རིམ་རེད། སྐར་མ་གཅི་ལྗེའི་ལས་རིམ་གྱི་སྐབས་དེར་ཐོག་གས་གཅིག་ནས་  
 གཞུང་འབྲེལ་གྱི་མཐུན་ཆུན་མེད་པ་ཡིན་དུས་ མིས་དྲར་བཞག་གི་ གཅིག་མ་  
 གཏོགས་འཛུགས་མ་ཐུབ་པར་བརྟེན་ཆུ་ནག་གིས་ཀྱང་ མིན་དྲར་བཞག་གི་ གཅིག་  
 བོ་དེར་ག་དུས་ཡིན་ནའང་གཞོད་སྒྲོན་བཏང་སྟེ་གསལ་བོར་མི་གོ་བའི་ཐབས་ཤེས་  
 ཡོད་ཆུ་ཙལ་སྐྱགས་བྱས་ཡོད་པ་རེད། རིམ་པས་སྐར་མ་གཅི་ལྗེའི་ལས་རིམ་ལས་  
 མེད་ནའང་མི་ཚང་མས་ཡི་གེ་བཏང་སྟེ་ཡག་པོ་ཞེ་དྲག་འདུག དུས་ཚོད་རིང་དུ་  
 གཏོང་ཐབས་གནང་རོགས་གནང་ང་ཚོའི་ཞུ་བའི་སྒྲིང་བོ་དེ་ཡིན། རེ་འདོད་གཙོ་བོ་  
 དེ་ག་རང་ཡིན་སོགས་མང་པོ་ཞུས་པ་ཡིན་དུས་ཚོགས་པ་གསུམ་པོས་ཐབས་ཤེས་  
 གནང་སྟེ་མཐར་ཆུ་ཚོད་ཐུ་ཀའི་ལས་རིམ་བཟོས་པ་རེད། ལ་རིའི་རླུང་འཕྲིན་ཁང་  
 ཡིན་ན་ས་གནས་ཚང་མར་གསར་འགོད་པ་བཞག་ཡོད་པ་རེད། ང་ཚོ་ནོར་མེ་རླུང་  
 འཕྲིན་ཁང་གིས་ས་གནས་གཅིག་ལ་མ་གཏོགས་གསར་འགོད་པ་འཛུགས་ཐུབ་  
 ཡོད་པ་མ་རེད། གང་ཡིན་ཟེར་ན། དེ་ལ་གཏན་འཇགས་གྱི་མཐུན་ཆུན་མེད་པ་རེད།  
 ད་ལྟའི་ཆར་ཆུ་གར་དང་བལ་ཡུལ་གནིས་སུ་ལས་བྱེད་དུག་དང་ཨོ་སོ་སོ་རུ་ལས་  
 བྱེད་གནིས་བཅས་དེ་ལས་ལྷག་ཡོད་པ་མ་རེད། ང་ཚོའི་ལས་རིམ་དེ་སོ་སོ་རང་  
 གིས་ལས་ཀ་དེ་བྱེད་གྱི་ཡོད་དུས་ན་མ་པ་ཚོས་མཁུན་ན་ཡག་པོ་ཡོད་པ་རེད།

བསམ་གྱི་འདུག ང་རང་གིས་ཐོན་ཆགས་པར་གྱི་ལས་ཀ་བྱེད་སྤྱོད་ལྟེ། ཆགས་པར་  
 དེ་གྲུང་ཁྲན་ཏང་གི་རེད་ལ། གྲུང་ཁྲན་ཏང་ལ་འང་དབྱེངས་དེ་ཙམ་ཞུགས་ཡོད་པ་མ་  
 རེད། འཆར་ཡོངས་བྱུང་དུས་གྲུང་ཁྲན་ཏང་བརྒྱད་བྱུང་ཡོད་དུས་དམངས་གཙོའི་  
 འགོ་སྐྱོངས་དེ་འདྲ་ཤེས་གྱི་ཡོད་པ་མ་རེད། གཉིས་པ་དེར་དབྱིན་ཇི་ཤེས་གྱི་ཡོད་པ་  
 མ་རེད། རྒྱ་གར་ལ་སླེབས་ནས་ལོ་སྤྱི་མ་ཚུ་ཕྱིན་ཡོད་ནའང་། ཐད་ཀར་ལས་ཀ་བྱས་  
 ནས་འགོར་ཡོད་པ་མ་གཏོགས་དང་སངས་སླེབས་པ་དེ་ཆོ་ནང་བཞིན་ལམ་སང་  
 དབྱིན་ཇི་སྤྱང་བ་དེ་འདྲ་ཙམ་བ་ནས་རག་ཡོད་པ་རེད། དེ་ཉ་ཅང་སངས་པོ་རེད་འདུག  
 ང་རང་སྤྱིར་བཏང་གི་མི་ལས་ཅུང་ཙམ་མང་བ་དོ་སྤྱང་བྱེད་མཁན་ཞིག་ཡིན། ཅུང་  
 ཅུང་སྐབས་ལ་སློབ་གྲྭར་བོད་ནང་དང་རྒྱ་ནག་ལ་ཕྱིན་པ་ཡིན། རྒྱ་འབྲིན་འདིའི་ནང་  
 དུ་ལས་ཀ་བྱས་ཇེས་ཐོན་མ་ལས་ལྷག་པ་ཞིག་ཤེས་སོང་། རྒྱ་མཚན་གང་ཡིན་ཞེ་  
 བ། རྒྱ་འབྲིན་ལས་ཁྲུངས་ལ་གནས་ཚུལ་ཡོང་བ་དེ་ཞེ་དྲག་མཁྱོགས་པོར་ཡོང་གི་  
 ཡོད་པ་རེད། ང་ཆོས་རྒྱ་འབྲིན་ནང་ཆོག་པེད་སྤྱོད་གཏོང་དུས་གསན་མཁན་ཆོས་  
 བོ་བའི་བ་དང་། དེ་ལ་ཆོར་བ་དང་དོ་སྤྱང་ཡག་པོ་ཞིག་ཡོང་བའི་ཆེད་དུ་ག་དུས་  
 ཡིན་ནའང་ང་ཆོས་དོ་སྤྱང་བྱེད་གྱི་ཡོད་དུས། ད་ལྟའི་ཆ་ལ་སོ་སོ་ཡང་ཡར་རྒྱས་ཕྱིན་  
 སོང་ལ། རྒྱ་འབྲིན་ལས་རིམ་དེ་ཡང་གང་ལ་གང་འཆམས་ཡག་པོ་ཆགས་སོང་  
 བསམས་གྱི་ཡོད། ད་ལྟ་ང་ཆོའི་རྒྱ་འབྲིན་ཡོང་ས་དེ་ཡར་རྒྱས་ཕྱིན་ནས་ མིས་དྲར་  
 བན་གྱི་ ༩༡ དང་ མེ་ལྷ་ ༥ ༧་༩༧༧༧ ༧་༩༩༧ དེ་གཉིས་ཡོད་པ་ཡིན་དུས་རྒྱ་མིས་  
 བཀག་འགོག་བྱེད་དགོས་བསམ་ནའང་བྱེད་མི་ཐུབ་པ་ཞིག་ཆགས་ཡོད། དེ་བཞིན་  
 ང་ཆོའི་རྒྱ་འབྲིན་དེ་ཐོན་དང་མི་འདྲ་བར་ཉ་ཅང་གསལ་བོ་ཡོད་ལ། ང་ཆོ་ལས་ཀ་  
 བྱེད་མཁན་ཞིག་ཡིན་ནའང་དེ་ཡག་ཐག་ཆོད་ཅིག་འདུག་བསམ་ནས་འདོད་པ་  
 བེདས་པ་འདྲ་བོ་ཞིག་ཡོད།

ང་ཆོའི་ནོར་མེ་རྒྱ་འབྲིན་ཁང་གི་ནི་མ་གཅིག་གི་རྒྱ་ཆོད་བྱེད་ཀའི་ལས་རིམ་དེ་

ལས་རིས་གཟའ་རྒྱ་བ་ནས་ཉི་མ་བར་གྱི་སྤྱིང་བསྐྱུས་ཤིག་ཞུས་པ་ཡིན་ན། རིས་  
 གཟའ་རྒྱ་བ་ལ། དམིགས་བསལ་བོད་དོན་དང་འབྲེལ་བའི་གསར་འགྱུར་ག་རེ་ཡོད་  
 པ་དང་། རྒྱ་རམ་ས་ལར་གཞུང་དང་ཚོགས་པ། དེ་མིན་གྱི་གསར་འགྱུར་གང་ཡོད་པ།  
 གྱི་ནག་གི་མཁས་པ་ཚོས་བོད་དོན་སློར་སླེང་བ་དེ་འདྲ་མང་པོ་ཡོད་པ་དེ་རྒྱང་  
 བསྐྱེད་ཞུ་ཡི་ཡོད། རིས་གཟའ་མིག་དམར་ལ། གསར་འགྱུར་དང་བོད་ཀྱི་གནད་  
 རབས་དང་དེང་རབས་ཀྱི་གཞས་བཅས་གཏོང་གི་ཡོད། རིས་གཟའ་ལྷག་པ་ལ།  
 ཕ་རྒྱལ་བ་རིན་པོ་ཆེའི་སྐུ་ཉི་མུ་གཟའ་དང་སྐབས་བསྐྱེད་གསར་འགྱུར་ཐོག་ལ་སྐུ་  
 མདུན་གྱི་སྒྲུང་དོར་བཀའ་སློབ་གནང་བ་གཏོང་གི་ཡོད། རིས་གཟའ་ཟུར་བྱ་ལ། ད་  
 ལྟ་བར་དུ་བཅ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེའི་ཡིག་འབྲུ་བྲི་བདུན་གྱི་སྟན་ཞུ་དེ་ཆ་ཚང་རྒྱང་  
 བསྐྱེད་ཞུས་པ་ཡིན། དེ་བཞིན་བཅ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེ་འཚོ་བཞུགས་སྐབས་གསུང་  
 བཤད་གནང་བའི་གསུང་ངོ་མ་དེ་གཏོང་གི་ཡོད། རིས་གཟའ་པ་སངས་ལ། ང་ཚོའི་  
 རྒྱང་འཕྲིན་གྱི་དམིགས་ཡུལ་ལྟེ་བ་དེ་ཉི་མ་ལ་ཡའི་མར་སྐྱོགས་ན་ཡོད་པའི་གཞིས་  
 ལུས་མི་མང་གཙོ་བྱས་པའི་བཅན་བྱོལ་བོད་མི་རྣམས་ཡིན་ལ། བོད་ཕྱི་ནང་གཞིས་  
 ཀྱི་གནས་སྤངས་ཁག་བཅོད་དུས་ཀྱང་དེ་ཚོའི་ཡར་རྒྱས་གཅིག་པོ་མ་ཡིན་པར།  
 དཔེར་ན་དེ་དང་མཉམ་གྱོང་གཞན་ཡོད་ན་གྱོང་ག་རེ་ཐོགས་ཡོད་པ་དེ་ཚོ་ཇི་མ་ཅི་  
 བཞིན་དུ་བཤད་པ་དང་། དེ་བཞིན་གཞིས་ཆགས་ཐོག་མར་འཛུགས་དུས་དཀའ་  
 ངལ་ག་རེ་བྱུང་ཡོད་པ་དང་ད་ལྟ་འཕེལ་རྒྱས་ག་འདྲ་ཕྱིན་ཡོད་པ་བཅས་བཅོད་གྱི་  
 ཡོད་པ་རེད། རིས་གཟའ་སྟེན་པའི་ཉིན་མོར། གསར་འགྱུར་ཐོག་རྒྱལ་བ་རིན་པོ་  
 ཆེའི་ཆོས་འབྲེལ་གྱི་སློར། དཔེར་ན། དེང་སང་ང་ཚོས་སྤྱོད་འཇུག་གི་བཀའ་བྲིད་  
 བསྐྱེད་པ་དེ་ཟུ་མཐུད་གཏོང་གི་ཡོད། དེ་རྒྱ་མཚན་གཅིག་རེད། བོད་ནས་ཐེབས་  
 མཁན་མང་པོ་ཞིག་གིས་རྒྱལ་བ་རིན་པོ་ཆེའི་གསུང་ཆོས་དང་ལྷག་པར་དུ་དེའི་ཉིན་  
 མོར་གསོ་སྦྱང་ཡོད་ན་གསོ་སྦྱང་དེ་ཡང་གཏོང་རོགས་ཞེས་བསམ་ཚུལ་ཡོང་གི་

འདུག བོད་ནང་སྔོན་མཁན་ཚོའི་སེམས་སྤྲུགས་དང་རྒྱལ་བ་རིན་པོ་ཆེར་བརྩེ་བ་ག་  
 འདྲ་ཡོད་ཅིང། ཆོས་ལ་དད་པ་ག་ཚོད་ཡོད་ཅིང་དེ་འདྲ་རེད་དེ། ང་ཚོས་ཐར་གསོ་  
 སྔོན་གཏོང་རྒྱ་ཐར་ཞིག གསར་འགོད་པ་གསོ་སྔོན་གནང་སྐབས་བཅར་ཡང་ཆོག་  
 གི་མི་འདུག དེ་འདྲ་ཡིན་དུས་ང་ཚོས་སྔོན་འཇུག་བཏང་བ་དང་དེ་ནས་རིམ་གྱིས་སྒྲ་  
 མདུན་གྱི་བཀའ་སློབ་མང་པོ་ཡོད་པ་དེ་དག་རིམ་གྱིས་གཏོང་གི་ཡོད། གཟའ་ཉི་  
 མའི་ཉིན་མོར། བདུན་གཅིག་གི་ནང་གསར་འགྱུར་གཤམ་ཆེན་པོ་ག་རེ་ཡོད་པ་དེ་ཚོར་  
 བསྐྱར་ཞིབ་དང་། ང་ཚོ་དང་རྒྱུང་འཕྲིན་གསན་མཁན་བར་ལ་”ཁྱེད་གྱི་སྤྱིང་ཉེགས་”  
 ཞེས་པའི་འབྲེལ་བ་བྱེད་ས་ཞིག་བཅོས་ཡོད། དེ་དམིགས་བསལ་ཞུས་པ་ཡིན་ན།  
 ང་ཚོའི་འཐབ་གྲོགས་ཚང་མས་མཁྱེན་གྱི་རེད། ང་ཚོ་བོད་པའི་ནང་ལ་གསར་འགྱུར་  
 འགོད་མཁན་དང་། དཔེར་ན། གསར་ཁང་ཁག་དང་མི་མང་བར་གྱི་འབྲེལ་བ་དེ་དཔེ་  
 མི་སྤྱིད་པའི་སྒྲིབ་པ་རེད། སོ་སོ་ལ་དགོས་དོན་ག་རེ་ཡོད་ཅིང་དེ་ང་ཚོ་ལ་སྤྲུག་བྲིས་  
 གནང་བ་ཡིན་ན། ང་ཚོས་དགོས་དོན་དེ་བསྐྱབ་བྱུང་པའི་ཆེད་དུ་ཐབས་ཤེས་ཡོད་རྒྱ་  
 ཅུལ་སྤྲུགས་འདོན་གྱི་རེད་དེ། དེ་ལྟའི་འབྲེལ་བ་གནང་མཁན་ཁག་པོ་ཞིང་ལྷན་རེད།  
 ད་ལྟ་ང་ཚོས་གཟའ་སྤེན་པ་ལ་སྔོན་འཇུག་གཏོང་བ་དེ་མི་མང་པོ་ཞིག་གི་ཡི་གེ་  
 འབྱུར་ནས། ང་ཚོས་དགོས་དོན་དེ་བསྐྱབ་བྱུང་པ་བྱེད་གྱི་ཡོད་པ་རེད། ང་ཚོ་བོད་པ་  
 ན་མས་སྒྲིབ་པ་ཞིང་ལྷན་འདུག རྒྱ་གར་ནང་བཞུགས་མཁན་ཚོས་སྒྲིབ་པ་ཤིག་ལ་ཡི་གེ་  
 ཁྱོན་ནས་གཏོང་གི་ཡོད་པ་མ་རེད། ལྷན་དེ་སོ་སོར་ཆོར་བ་ཅུ་ནས་ཡོད་པ་མ་རེད།  
 ཕྱི་རྒྱལ་ལ་བཞུགས་མཁན་ང་ཚོའི་རྒྱུང་འཕྲིན་ལས་རིམ་དེ་སློབ་སྦྱང་བརྒྱད་ཕྱི་  
 རྒྱལ་ལ་གསན་མཁན་མང་པོ་ཡོད་པ་རེད། ལྷན་པར་དུ་སྤྱད་སི་དང་ཁེ་ན་ཌ། ཨ་རི་  
 བཅས་གྱི་ནང་གསན་མཁན་མང་པོ་ཡོད་པ་རེད། ཁོང་ཚོས་དོ་སྣང་བྱས་པ་མ་ཟད་  
 སྐབས་རེར་གནས་རྒྱལ་རྒྱུར་བཏང་ཡོང་གི་འདུག ད་ཆར་ང་ཚོའི་རྒྱུང་འཕྲིན་སློབ་  
 སྦྱང་བརྒྱད་ནས་ཉན་མཁན་གྲངས་ཀ་མཐོ་ཤོས་བྱས་ན་ཉིན་གཅིག་ལ་མི་ ༡༠༠

ཟེན་འདུག དེ་འདྲ་ཡིན་དུས་དོ་སྒྲུབ་གནང་མཁན་མང་ཤོས་པལ་ཆེར་སྤྱི་ཁྱེད་ཁག་  
 རང་ཡོད་པ་དེ་ཆོ་རེད། དེའི་ནང་ཁོ་ཚོས་དེ་སའི་གནས་རྒྱུ་སོགས་ལ་བྱགས་  
 འདོད་ཞེ་དྲག་ཆེན་པོ་འདུག ང་ཚོས་གཟུལ་ཉི་མའི་ཁྱེད་ཀྱི་སློང་དྲགས་དེ་ངས་  
 འབྲེལ་བཤད་བརྒྱུ་པ་དེ་ཡིན། བྱས་ཅང་ང་ཚོའི་གསར་འགོད་པ་གཞན་བ་ཆོད་ང་  
 གསར་འགྱུར་ཁག་གཞན་པ་ཚོས་དེ་འདྲའི་སློང་བཟོད་འདྲ་འབྲི་རྒྱ་ཡོད་ཆེ་བྱིས་ན་  
 ཕན་ཐོགས་འདུག གང་ལྟར་གསར་འགྱུར་ལས་རིམ་དང་མི་མང་གི་འབྲེལ་བ་དེ་  
 དམ་པོ་ཞེ་དྲག་དགོས་པ་དེ་གལ་ཆེན་པོ་ཞེ་དྲག་རེད། དེའི་ཐད་ང་ཚོར་སྦྱོར་ཆེན་པོ་  
 ཞེ་དྲག་འདུག དེ་ང་ཚོས་ལས་ཀ་བྱས་པའི་སྤྱི་ཚོར་ཐོག་ནས་གསལ་པོ་བྱུང་སྟངས་  
 དེ་ནས་ང་ཚོས་གཟུལ་ཉི་མ་ལ། བོད་ནང་ལ་རྒྱ་མིའི་བཙོན་ཁང་ནང་བཞུགས་སྤྱང་  
 མཁན་ཆབ་སྲིད་བཙོན་པ་སོགས་ ༧༥ ལོ་ནས་བཟུང་མི་མང་པོ་ཞེ་དྲག་ཅིག་ཡོད་  
 པ་རེད། ཁོ་རང་ཚོ་བཙོན་ཁང་ནང་ག་འདྲ་བྱས་ནས་བཅུག་པ་དང་དེའི་སྒྲོན་ལ་ག་རེ་  
 བྱས་པ་སོགས་ལོ་རྒྱུས་དེ་ཆོ་གཟུལ་ཉི་མའི་གོ་སྐབས་བཟུང་སྟེ་རྒྱ་བསྐྱོངས་ཞུ་  
 བཞིན་ཡོད། རྒྱ་མཚན་གང་ཡིན་ཞེ་ན། གཟུལ་ཉི་མར་བོད་ནང་གུང་གསེང་དང་  
 ལྷག་པ་བསྐྱུན་ལས་བྱེད་བཞེས་ཡོལ་མང་ཆེ་ཤོས་ཀྱིས་སྤྱོད་བསྐྱུད་འཁོར་ལོ་རྒྱུད་ག་  
 དེ་བསྐྱུམས་ནས་སློང་ག་དང་རིའི་སྤྱང་ལ་སྤྱོད་འཆམས་ལ་ཐེབས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད་  
 ཟེར། དེ་རིང་གསར་འགྱུར་ག་རེ་རག་ལ་ཡོད་དམ་ཟེར་གྱི་ཡོད་པ་རེད་ཟེར། དེའི་  
 སྤྱིར་ང་ཚོས་གོ་སྐབས་དེ་བཟུང་ནས་གང་ལྟར་བོད་ནང་བཙོན་ཁང་ནང་བཞུགས་  
 སྤྱང་མཁན་ཚོས་དངོས་གནས་སོ་སོས་གང་སྤྱངས་པ་དེ་ང་ཚོ་ནར་ཆེའི་རྒྱུད་འཕྲིན་  
 ཁང་གིས་རྒྱུད་བསྐྱོངས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། དེ་ཞུ་ཡ་གཅིག་བྱས།

ཨོ་ཤ་ཡ་རང་དབང་རྒྱུད་འཕྲིན་ཁང་ལ་ད་ལྟའི་ཆར་ཨོ་རིའི་གོས་ཚོགས་ཀྱིས་  
 རྒྱུ་སྤྱོད་གནང་ནས་འགྲོ་སྟངས་དེ་ཡང་འབད་འབད་ལྷག་ལྷག་ཡོད་མཁན། དེ་  
 བཞིན་རྒྱུད་འཕྲིན་ལས་ཁུངས་ནང་གི་གསར་འགོད་པ་དང་། མཐུན་སྦྲེན་སོགས་

སྤྱོད་པ་གང་ཐད་ནས་ཚང་མ་ཡག་ཤོས་ཡོད་པ་ཁན། ལས་རིམ་ལ་ཆ་བཞག་ན་འད-  
 སྒྲིང་རིགས་བརྒྱད་ཀྱི་ཐོག་རྒྱང་བསྐྱངས་ཞུ་བ་བཅས་ཁོར་ཡུག་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་  
 བ་གཅིག་འདུག ཨེ་རིའི་ནང་ལ་ཆ་བཞག་ན་མང་ཆེ་བ་དེ་རྒྱལ་སྤྱིའི་གསར་འགྱུར་  
 རེད། ཨེ་ཤ་ཡ་ནང་ལ་རྒྱ་ནག་དང་འབྲེལ་བའི་གནས་ཚུལ་དེ་ཞེ་དྲག་ཐུག་པོ་དང་  
 བཀའ་བརྒྱན་ཆ་བོ་བཅས་ཡིན་ལ། དཔེར་ན། རྒྱ་གཞུང་གི་ལྷ་བ་དང་མི་མཐུན་པའི་  
 རྒྱ་རིགས་མཁས་པ་གྲགས་ཅན་ཆོས་རྒྱ་ནག་ཐོག་དང་ལྷག་པར་དུ་བོད་དོན་སྐོར་  
 ལ་སྒྲེལ་བའི་དབུད་ཚུལ་རིགས། ངས་མཐོང་སྐད་དུ་དེ་འདྲའི་ཐོག་ལ་ཨེ་ཤ་ཡའི་  
 རང་དབང་རྒྱང་འཕྲིན་ཁང་དེ་དམིགས་བསལ་འདྲ་བོ་ཅིག་རེད། ངའི་ཆོར་སྐད་ལ་  
 དམིགས་བསལ་གྱི་བྱ་བ་འདྲ་བོ་ཞིག་འདུག མི་མང་པོས་རྒྱང་འཕྲིན་ཁང་སོ་སོ་ལ་  
 ཆོར་བ་དང་བྱ་བ་མི་འདྲ་བ་ཡོད་ཚུལ་བཟོད་ཀྱི་འདུག་ལ་ངའི་ཆོར་སྐད་ལ་འང་ཨེ་ཤ་  
 ཡའི་རང་དབང་རྒྱང་འཕྲིན་ཁང་དེ་རྒྱ་ནག་ཐོག་དམིགས་བསལ་གྱི་བྱ་བ་ཆེ་བ་  
 འདུག

དེ་ནས་རྒྱང་འཕྲིན་ལས་ཀ་དང་ཆགས་པར་ལས་ཀ་གཉིས་ལ་མི་འདྲ་ས་ཞེ་  
 དྲག་འདུག རྒྱ་མཚན་གང་ཡིན་ཟེར་ན། ཆགས་པར་ཡིན་ན་སྒྲོན་ལ་གནས་ཚུལ་  
 གང་རྒྱས་རྒྱས་ཤིག་ཐུགས་བསྐྱོད་པ། དེ་ནས་རིམ་པ་བྱས་ནས་ཐོན་ཡོང་དུས།  
 གནས་ཚུལ་གཞན་པ་མར་ཞོག ཐད་དེ་ག་འདྲ་བྱས་ནས་བཀོད་དགོས་པ་སོགས་  
 བསམ་སྒྲོ་མང་པོ་མ་བཏང་ན་སྒྲོན་འདྲ་མིན་སྒྲོ་ཆོགས་ཡོད་པ་རེད། ཁ་ཤས་ཀྱིས་གོ་  
 རྒྱར་ཐེབས་སྟེ་བྱད་མཚར་བོ་ཞིག་བཟོས་མི་ཡོང་ངམ་བསམ་དགོས་པ་སོགས་མི་  
 འདྲ་བ་ཞེ་དྲག་འདུག

རྒྱང་འཕྲིན་ལ་བྱད་ཆོས་གང་འདུག་ཟེར་ན། རྒྱང་འཕྲིན་དེ་ལ་ངས་པར་དུ་ཞེ་ས་  
 སྐུ་ངོ་འདྲ་བོ་ཟེར་མི་དགོས་པར་གནས་ཚུལ་གང་ཡོད་པ་དེ་ཁ་སྐྱད་རང་གི་ཐོག་  
 གན་དེ་འདྲ་བཤད་གནང་གི་འདུག དེ་འདྲ་བྱེད་ལ་རེད་འདུག་ཟེར་བ་ལྷ་བྱ་བྱས་པ་

ཡིན་ན། མི་མཐོ་དམན་དྲག་ཞན་ཚང་མས་མཁྱེན་ཐུབ་པ་སོགས་ལ་བྱད་པར་ཞེ་  
 དྲག་འདུག སྤྱིར་འཇམ་གླིང་ནང་ཚགས་པར་གྱི་ཆིག་དང་སྤྱིར་བཏང་དབྱེད་ཚུམ་  
 གཉིས་ལ་མི་འདྲ་བ་འདུག་ཟེར་གྱི་འདུག་ཡོད། རའི་བསམ་ཚུལ་དང་ཆོར་སྒྲུང་བྱས་  
 ན་རྒྱུང་འཕྲིན་ལ་དམིགས་བསལ་གྱི་མི་འདྲ་བ་འདུག རྣམ་པ་ཆོར་ཡང་དུས་ཆོད་  
 བྱུང་ན་དགོང་མོ་གཅིག་རྒྱུང་འཕྲིན་ཡོད་པ་དེ་ཆོ་མགོ་ནས་མཇུག་བར་དུ་ཐུགས་  
 ཞིབ་གནོངས་དང་། ཁོ་ཆོར་མི་འདྲ་བ་ཞེ་དྲག་འདུག སྐབས་རེར་གསར་འགྱུར་  
 གཅིག་པ་ཡིན་ཡང་ཆིག་བསྐྱར་སྒྲུངས་དང་། སྒྲན་ཆ། ཁ་གསལ་མིན་བཅས་ལ་བྱད་  
 པར་ཞེ་དྲག་འདུག དེ་འདྲ་བྱས་ན་ང་ལ་ཕན་ཐོག་ཞེ་དྲག་ཡོད་གི་འདུག་ལ་རྣམ་པ་  
 ཆོར་ཡང་ཕན་ཐོགས་ཡོད་མདོག་ཁ་བོ་རེད། གང་ཡིན་ཞེ་ན། དེས་ཆིག་དེ་བཅད་སྤྱད་  
 བཏང་འདུག་ཀྱང་དེ་འགྱུར་བོ་བྱུང་མི་འདུག དེ་ལས་ང་ཆོས་བཏང་བའི་ཆིག་དེ་  
 འགྱུར་བོ་བྱུང་འདུག་བསམ་པའི་ཆོར་བ་ཡོད་གི་འདུག བྱས་ཅང་ངས་འདི་ཆོ་མི་  
 མང་རང་ལ་དམིགས་ནས་བཤད་གྱི་ཡོད། གང་ཡིན་ཞེ་ན། ང་ཆོ་གསར་འགོད་པ་  
 ཚང་མར་ངས་འགྲེལ་བཤད་དེ་ཞུ་བཞིན་ཡོད་དུས་རྩ་བའི་དམིགས་ཡུལ་དེ་མི་  
 མང་རང་ལ་ཡིན། མི་མང་གིས་རྒྱུང་འཕྲིན་འདིའི་ཆོར་བ་དང་སྤྱོ་བ་འདྲ་བོ་འདི་ཡོད་  
 པ་རེད། འདི་ཉན་དགོས་པ་རེད། འདི་ལ་སྤྱོ་བ་འདི་ཡོད་པ་རེད་ཟེར་བའི་དབྱིངས་  
 འདྲ་བོ་ཞགས་ན་བསམ་པའི་དེའི་ཆེད་དུ་ངས་བཤད་གྱི་ཡོད།

ད་ལྟ་བར་དུ་ངས་རྒྱུང་འཕྲིན་གྱི་འཕེལ་རིམ་དང་དེས་བོད་པའི་སྤྱི་ཚོགས་ནང་  
 དངོས་གནས་ཕན་ཐོགས་ཞེ་དྲག་བྱུང་ཡོད་པའི་སྒྲོར་བཤད་པ་རེད། ལྷག་པར་དུ་  
 ཡང་ད་ལྟའི་དུས་ཆོད་དེ་ལ་རྒྱས་པ་ཡང་གང་འཆམ་འདོན་ཐུབ་གྱི་ཡོད་པ་རེད།  
 ཡིན་ནའང་ད་ཆར་རྒྱུང་འཕྲིན་ཡོད་པ་དེ་ཆོས་དུས་ཆོད་ཀྱི་ཆ་ནས་ཡིན་ནའང་འདྲ།  
 མཐུན་ཤིན་གྱི་ཆ་ནས་ཡིན་ནའང་འདྲ། གང་ལ་བལྟས་ནའང་རྒྱ་མིའི་དུས་ཆོད་དང་  
 མཐུན་ཤིན། དེ་ཆོའི་ཁ་གདང་ང་ཆོས་གཅིག་ཐུབ་གྱི་མེད་ནའང་། ང་ཆོས་ད་ལྟ་



གནས་ཚུལ་གང་ཡོད་པ་དེ་དང་པོ་དང་བཞག་གིས་ཉིན་མ་རེ་རེ་བཞིན་གྱིང་  
བསྐྱེད་སྤྱོད་བཞིན་ཡོད་དུས། ངས་དེ་དཔེ་མི་སྤྱོད་པའི་སྒྲུབས་ཆེན་པོ་དང་། བོད་དོན་  
གྱི་འཐབ་ཚོད་ནོར་ཆེན་པོ་འདིའི་སྒྲུབས་ལ་རྣམས་པ་ཆེན་པོ་ཞིག་ཐོན་ཐུབ་གྱི་ཡོད་  
པ་རེད་བསམ་གྱི་འདུག

ཕྱིན་མ་ར་གྱི་གར་ལ་སྒྲུབས་ཆེས། བོད་གཞུང་གིས་ཆོག་ལ་འདྲུ་འཆོག་ལ་དུས་ར་  
ཆོས་བོད་ནང་ལ་ལས་འགུལ་སྒྲེལ་དགོས་གྱི་འདུག ག་རེ་བྱེད་དགོས་གྱི་འདུག  
དེང་སང་ཕྱི་རྒྱལ་ཆོས་སྒྲུབ་ཕྱག་ནང་ཡི་གེ་བརྒྱུ་སྟེ་བཀའ་སྒྲུབ་གྱི་ཡོད་པ་རེད་ཟེར་  
གྱི་འདུག སྒྲུབ་ཕྱག་གཏོང་གི་མིན་ནམ་ཟེར་བ་སོགས་གོ་བསྐྱར་གནང་གི་འདུག ད་  
ཆ་སྒྲུབ་ཕྱག་དགོས་གྱི་མ་རེད། ཉིན་རེར་དཔེར་ན། ང་ཆོའི་རྒྱལ་སྤྱིའི་བོད་གྱི་གསར་  
འགོད་པའི་ཆོག་ལ་ཆེན་ཐེངས་དང་པོ་དབྱུ་འབྱེད་གནང་བ་དེ་འབྲུལ་མར་གསན་  
ཡོང་གི་རེད། བྱས་ཅང་ང་ཆོས་གསན་པ་མ་ཟད་པར་བོད་ནང་ནས་ཀྱང་གནས་ཚུལ་  
གསན་ཡོང་གི་རེད། དེ་འདྲུ་ཡིན་དུས། དེ་སྒྲུབས་ཆེན་པོ་དང་དེ་ལ་ག་འདྲུ་བྱས་ནས་  
རམ་འདེགས་བྱེད་དགོས་གྱི་རེད། རམ་འདེགས་བྱས་པ་ཟེར་ན། དཔེར་ན། ངས་དེ་  
མ་མི་མང་དང་གཞུང་གཉིས་ཀས་ཐུགས་སྒྲུབ་གནང་དགོས་པ་རེད་བསམ་གྱི་  
འདུག མི་མང་གིས་དེར་དགོས་འདུན་མང་ཙམ་བཏོན། ཡི་གེ་མང་ཙམ་བཏང་།  
གཞུང་ནས་ཀྱང་དེ་ལ་རྣམས་པ་ཆོས་ལས་ཀ་ཡག་པོ་འདུག་ད་དུང་ཡང་ཐུ་མཐུད་  
པས་ཀ་དེ་ཡག་པོ་སྒྲུབ་དགོས་གྱི་འདུག་འདྲུ་བོ་གསུངས་པ་ཡིན་ན། དེ་པན་  
གསུངས་ཆེད་ཀྱི་འདུག་ ཡང་ཁ་ཤས་གྱི་ཐུགས་ལ་དེ་འདྲུའི་ཡི་གེ་མང་པོ་བཏང་ན།  
དེ་ཆོ་ཡང་ལས་ཀ་བྱེད་མཁན་སོང་ཅང་གཅིག་བྱས་ན་གཞོད་སྤྱོད་གྱི་རེད་བསམ་  
དེ་འདྲུ་དུན་སྤྱོད་ཀྱང་དེ་འདྲུ་མ་རེད། དེས་ཁྱེད་པར་འགྲོ་གི་རེད། དཔེར་ན། རྩ་  
ལོ་རྒྱུང་འཕྲིན་དེ་ཐོག་མར་སྐར་མ་ ༡༥ སྒྲུབས་ལ་དུས་ཆོད་རིང་དུ་གཏོང་རོགས་  
པར་ཞེས་ཡི་གེ་མང་པོ་བཏང་བ་རེད། དེ་འདྲུའི་རྒྱུ་གྱིས་སྤྱིར་འགྲོ་སོང་དགོན་པོ་

ཡིན་ནའང་ཆུ་ཚོད་བྱེད་ཀའི་ལས་རིམ་བཟོས་པ་རེད། དེས་ང་ཚོའི་ལས་བྱེད་སྒྲིལ་གྱི་  
 ཐོགས་དང་ཐོབ་ཐང་ལ་ཁྱད་པར་གང་ཡང་འགྲོ་གི་མ་རེད། དེ་ཕན་ཐོགས་འགྲོ་  
 བཞིན་ཡོད་དུས། དེ་ནས་མི་ཚོས་ང་ཚོར་འགྲོ་སྐོང་ཞིག་རྒྱུ་བཤད་། རོ་ཚོས་བོད་པ་  
 རང་ལ་དངོས་གནས་ཚོར་བ་འདྲ་བོ། ཕན་ཐོགས་འདྲ་བོ་ག་འདྲ་ཡོད་ན་བསམ་པ་  
 ཞིག་སྟོན་དགོས་ཀྱི་རེད། ང་ཚོ་བོད་པ་ཚོ་ལ་དེ་སྟོན་ཆེན་པོ་ཞིང་ལཱ་འདུག དེ་འདྲ་  
 ཡིན་དུས་ངས་གོ་སྐབས་འདི་བཟུང་ནས་འདི་ཞུ་གི་ཡོད། རྒྱུ་འཕྲིན་ཡོད་པ་དེ་ཚོར་  
 དོ་སྤང་དང་གཅིས་སྟོང་། རྒྱབ་སྐྱོར་བཅས་གནང་དགོས་པ་རེད། དེ་ད་དུང་ཡག་པོའི་  
 ཐོག་ལ་ཡག་རུ་གཏོང་ཐུབ་པ་ལ་གསར་འགོད་པ་ཙམ་མ་རེད། བོད་པ་ཚང་མས་  
 གནང་དགོས་པ་རེད་བསམ་པ་ཞིག་བྱུང་གྱི་འདུག

དེ་ནས་ངས་བཤད་མཆམས་འཛོག་གི་ཡིན། མཐའ་དོན་དེ་ལ་ད་ལྟ་ང་ཚོ་བོད་  
 པའི་གསར་འགོད་པའི་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཚོགས་ཆེན་ཐངས་དང་པོ་རེད། ཚོགས་ཆེན་འདི་  
 བཟུ་བསྟོང་གནང་བ་ལས་སྤྱོ་བོ་ཅ་ནས་མ་རེད། མཐའ་མར་ང་ཚོ་རྒྱལ་ཁབ་ངང་  
 འཚོགས་ཐུབ་པ་རེད་དེ། ཚོགས་ཆེན་འདིའི་ཐོག་ནས་དཔེར་ན། ང་ཚོས་གནས་ཚུལ་  
 ག་འདྲ་ཞིག་ཡིན་རྒྱུ་སང་ཉིན་ནས་བཟུང་གཅིག་གྱུར་བྱས་ཏེ་ཚང་མ་གཅིག་ཡིན་  
 ཟེར་བ་དེ་ཅི་ཡང་མ་རེད། ང་རང་ཚོས་ད་ལྟ་ལས་ཀ་བྱེད་བཞིན་པ་དེ་འགན་ཁུར་  
 ལྡན་པའི་ཐོག་ནས་བྱང་པོ་བྱང་བཞག་ཅིག སོ་སོས་འགན་ཁུར་བའི་ལས་ཀ་དེ་སོ་  
 སོས་ཡིད་ཆེས་ཡོད་པ་ཞིག་དང་། སོ་སོས་བྱས་པའི་ལས་ཀ་དེ་ལ་འགན་ཁུར་ཐོག་  
 ནས་ཕན་ས་དེ་ལ་ངས་པར་དུ་གནང་ལ་ཐིགས་པ་ཅིག་དང་། བཤད་དགོས་པ་དེ་ཆ་  
 ཚང་ཤོད་ཐུབ་པ་ཞིག དེ་འདྲ་བྱེད་ཐུབ་པའི་དེ་ལྟ་བུ་ཚུགས་ཐུབ་པར་བྱེད་རྒྱ་གཡ་  
 ཆེན་པོ་རེད།



བཀའ་སློན་གྱི་རྒྱུ་ལྟར་མཇུག་སྒྲིག་སྒྲུབ་པའི་མཉམ་སྲུང་བཅའ་གནང་བཞིན་པ།



ཁོད་ཀྱི་གསལ་འགོད་པའི་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཚོགས་ཆེན་ཐེངས་དང་པོའི་རྒྱུ་ལ།



Dr N. K Trikha speaking at the convention



ཤེས་བླ་ཚོས་ཡུལ་པ་བྱམས་པ་བསྐྱེད་འཛིན་ལགས་ཀྱིས་གསུང་བཤད་གནང་བཞིན་པ།



ཀུན་བཟང་དཔལ་ལྔ་ཕྱོར་ལགས་ཀྱིས་གསུང་བཤད་གནང་བཞིན་པ།



གསུང་བཤད་ལ་ཉན་བཞིན་པ།



# THE ELECTRONIC MEDIA FOR THE TIBETAN COMMUNITY

Pema Dhondup  
Tibet Communications

Let me begin this presentation by talking a bit on the basics of electronic media for the convenience of those who are not familiar enough with its various aspects. The term electronic media, as you see, comprises of two vast field's electronics and media. Electronics is the technical part and media is the software aspect. The technical aspect is in itself so vast that it is beyond the scope of this paper and not relevant too for our discussion. Media, on the other hand, is the software aspect and can be television production, video production or radio broadcasts. However, my discussion will focus on TV and video production only.

What is video production and television production?

Electronic media is basically understood as television broadcast by many, however, in reality there is also video production that is of the same nature except for the fact that it is not broadcast always. However, the difference between video production and TV production have become increasingly blurred these days.

Most video production is concerned with non-broadcast programme making. Productions are recorded closed circuit on videotape, distributed and viewed by an audience. Television productions, on the other hand, are basically broadcast, i.e. shown to a large public audience by over air or cable transmission, either 'live' or

taped. In practice though, you will find broadcast material packaged for home or closed circuit viewing, and see video productions aired in broadcast programmes e.g. music videos and pop promos.

Television transmission is obliged to conform to closely controlled technical standards. Video productions are made with equipment ranging from most sophisticated professional broadcast standards, to low cost consumer items commonly known as home videos. There is no intrinsic reason though, why the screened end product should differ in quality, style or effectiveness as far as the audience is concerned. Video programmes today range from ambitious presentations intended for mass distribution to economically budgeted programmes designed for particular audience sectors.

Our concern at this moment for the exile Tibetan community in particular and Tibetans in general is of video productions. TV broadcast is inconceivable due to host of reasons like economic, marketing, technical and even political.

Video production as media:

Video production is a vast software field that encompasses everything from films, documentaries, news shows and reports etc. However, the software that is directly related with news and information only can be referred to as electronic media and we will understand it as such in our discussion. It is a debatable issue and it should suffice to say that the demarcation line is very thin.

Video production as media, may be of any nature ranging from a full-length film on any issue to short reports as part of a whole programme. The concept of news



video in itself is not new and extraordinarily brilliant, rather, it is just a simplified version of your daily watched news bulletin on television. This means, except for the fact whether a particular programme is broadcast or not, there is no other difference in terms of presentation. Of course, there is obviously the difference of the level of technological sophistication involved in the production, as well as the scope of the two mediums i.e. TV news bulletins and video newsmagazine. Thus, disbursement of news and information via videos in various programme formats, e.g. news bulletins, features, interviews, discussions etc. is in affect the electronic media that utilises video as the medium to reach its audience.

An issue raised very frequently in the journalist's fraternity these days is the superiority of the electronic media or the print media. Each has its own unique character, as such, there cannot be direct comparison of the two, but electronic media besides having all the characteristics of print media, it has to additionally collect footage or pictures for a report. However, just as no one can sit and read a newspaper or a magazine the whole day, so also no one can watch a news bulletin endlessly. As such, a primary concern of electronic media is to be concise and yet be able to convey the complete story. It is therefore increasingly felt these days by major broadcast news corporations like BBC & CNN that the primary objective of electronic media should be to reach first to the public by breaking news. In-depth analysis and finer details of a story is left to other forms of programmes like interviews, discussions, reports and even documentary films.

**Tibetan Community and News Video:**

Tibet Communications, the makers of Sargyur news

video are the pioneers of this medium of communication within the Tibetan community. It is a registered organization and so far, is and has been, managed entirely from internal resources. Due to its limited sources of funds its founders who are assisted from time to time by individual volunteers and philanthropic organizations manage the operation of the organization.

The first issue of Sargyur was released on 6th of July 1994 after a pre-launch survey covering exile Tibetan bureaucrats, monks, nuns, politicians, students and ordinary Tibetan folks. Overwhelmingly \*(89%) responded 'yes' to this new medium of mass communication for the community. However, in order to actually test the water, a prototype of the news video was launched covering the First Convention of Parliamentarians on Tibet held from March 18, 1994. It was very much appreciated by everyone and people wrote to us letters of encouragement, persuasion to continue and support in the future. Finally, covering a burning issue, Sargyur news video was actually launched. It was a proud moment not only for us but also for the entire Tibetan community and especially, the small family of independent Tibetan media.

In the inaugural speech to the magazine His Holiness said, "One reason why we lost our freedom was Tibet's technological backwardness and it is good that some of the exile Tibetans are now trying to catch up with the rest of the world. I hope this new medium will not only provide news and information of the exile Tibetans but eventually even of people who are inside Tibet". Up to the latest 25th Silver Jubilee issue, we strove to live up to his expectations.

Lately, the Department of Information and International

Relations, CTA, Dharamsala too began producing a similar monthly news video, thus providing variety to the Tibetan audience. No other individual or NGO has so far ventured into providing an additional regular news video except for the occasional video of their activities or events.

Thus, after the addition of this new high tech medium into the exile Tibetan media field all activities of the Tibetan government in exile, Public statements and religious teachings of His Holiness, can now be viewed by Tibetans everywhere. In other words, news videos and general videos showing Tibetan life in exile have physically brought us all together, not literally, but in an assumed sense that we are able to watch who's who and whats happening where.

#### **Reach & Potential reach:**

It is impossible to give any exact numerical figure of the reach of any medium of communication, and it is much more difficult in the case of the electronic media. This is because of certain obvious factors e.g. one copy of a video is watched by more than one individual and in many cases by many families. There is also these days, cable networks that distribute signals to entire local population. For example, five cable networks in Dharamsala covers more than 70% of Tibetan homes. Although commercially it is a curse, there is no better and faster way to reach maximum number of houses than through such a network. It is thus possible to get a very rough idea of the reach of this medium by certain assumptions and available real figures.

On an average in 1997 300 copies of Sargyur was distributed in India, Nepal, Bhutan and Europe. Assuming

each copy was watched by a family of four people, we have 1200 persons as audience. Add to this a very conservative figure of 20% who watched it on cable network or borrowed a copy. We get an incredible figure of 1440 (1200 + 240) viewers for one issue of Sargyur in that year. In comparison to some of the leading newspapers and monthly magazines that have a circulation of 2000 to 3000 copies, this figure of 1440 viewers is highly encouraging.

The Department of Information and International Relations news video distributed every month covering the various community activities especially public speeches and visits of His Holiness the Dalai Lama will definitely have a far higher figure of viewership. This is because it is aided mainly by the distribution of viewing facilities to settlements by the department and the regular distribution of videos free of cost. This strategy of providing infrastructure as well as raw materials without any cost to the viewer has greatly enhanced the reach of this medium within our community.

Potential reach:

\*69,428 Tibetans live in settlements in India, Nepal and Bhutan, this is 55% of our total exile population of 125,777. If each settlement has common viewing facility like a TV and a VCP or is networked through cable connection, the reach of this medium will be enormous. Let us find out how.

Cut down an unlikely percentage of say, 90% of 69,428 population as those who do not watch any video due to various reasons and we are left with a down sized figure of 10% i.e. 6942 persons, who would do so. Although this is a very conservative estimate, even then, I think it

will be the highest figure of reach by any mass medium existing within the Tibetan community at present (All these figures are regards the exile Tibetan population only, as such, comparison too is of the same target audience and not of the listeners of Tibetan radio broadcasts in Tibet.)

In short, it is to say that visual medium of such a nature has much greater reach than print media and all other conditions being the same, even radio broadcast has been surpassed by TV in terms of reach in many countries now.

Need for a visual medium of the Tibetan Community:

Now the question arises, why do we need such a medium at all?

Besides the obvious benefit of such a medium in pervading every strata of the society by ignoring differences of education and literacy within it, there is the added benefit of being able to watch things as they happen. As such, this medium actually attracts many and those who are indifferent and non-challant otherwise. However, there are two other basic reasons that I think are responsible for creating the necessity of such a medium for our community.

First, our community although grouped in settlements is vastly scattered. We have \*54 settlements, 85 scattered communities and now an estimated 7000 Tibetans living abroad in the west. These clusters of Tibetans spread all over the world collectively do not exceed over 130,000. It is a minor fraction of our total population, but it has a great responsibility. This responsibility is primarily shouldered by the person of His Holiness the 14th Dalai

Lama, who is the spiritual and temporal leader of all Tibetans and leads a government in exile comprising of various offices, institutions and organizations. Through this administrative set up the demands and aspirations of all Tibetans are raised and it may seem that this highly organised small fraction of Tibetans are close to each other in every sense of the word. They do live in exclusive settlements and communities under a vigilant centralised administrative set up but they do not have a wide communication network between them, which could unite their voice and mind. It is as such that we witness more and more disgruntled groups and factions within our small number. Thus, communication gap is one major factor responsible for these divisions.

Secondly, in the new millennium, survival is going to be much more difficult than it is today. As a basic human instinct struggle for a decent living will be our prime concern as it will be for anyone else. The pursuit of a career, good living and to many, even accumulating wealth will be the priority. We will then have everything; except time. In such a hectic life style, many will forget selfless community service and unrewarding causes such as, fighting for an ethnic identity and freedom. This second factor of being self-absorbed coupled with physical distance from the core group will dwindle our numbers. As we drift away into materialism more than mere fashion or simple attraction will then be required to attach oneself to a cause like struggle for freedom. Besides the job of providing unbiased news and information, media has then to take up the task of keeping the roots of the Tibetan people alive and shake the conscience of all those who say they belong to the land of snow but have slowly forgotten their responsibility towards it. The vital role of being a bridge between distant clusters has also to be taken up by the media in general and electronic

media in particular. As people are forced in selfish pursuit by modern life, media has to provide them the links to their roots. This responsibility of being a bridge and a conscience shaker has to be taken up professionally by the media and by doing so, we should ourselves know that it is not a favour but a great responsibility.

#### Network establishment:

Any form of print or electronic media is worthless, if it is not read or viewed by the targeted audience. This is a very vital question for the media not only in terms of reach but actually their survival in a competitive environment. No wonder we see price wars and other wars between media organizations in a free economy. Fortunately or unfortunately, exile Tibetan society does not have such a media environment yet, but we do have to strive to reach our target audience. Since it is not possible for any medium to reach every individual or every home, it is apparent that each medium should evolve its own distribution strategy in order to maximise its reach. News videos having a higher per unit cost cannot be expected to reach every home. It is therefore essential that a long-term strategy be developed and adopted to reach maximum number of exile Tibetan population as well as to our brothers and sisters within Tibet.

#### (a) Cable network:

Since all Tibetan settlements are exclusive, it is feasible to establish cable network in each of them. Depending on the geographical establishment, each camp or the whole settlement can be cabled house to house. As for the cost of such a plan, no initial charge should be levied on the subscriber but a monthly subscription amount could be collected to maintain the network. Such a cable

network then would be our own TV channel. A daily, weekly or even monthly schedule of Tibetan programmes could then be designed for each area, which would include regular news bulletins too. Many settlements already have private networks operating in them; they too can be involved in this strategy of reaching to the maximum number of Tibetans through an exclusive cable TV Tibetan channel.

**(b) Public shows:**

The strategy to cover scattered Tibetan communities including those settled abroad can be through public shows and video clubs. Public shows can easily be organised in places where the community is close knit and have NGOs like TYC and TWA. These local units of NGOs can acquire viewing facilities, which can be subsidised according to the fund status of the local unit. Subsequently videos would be distributed to them on regular basis for public shows. In order to recover some running costs a token admission fee can be collected for the show.

**(c) Video club:**

Scattered communities that are not close knit can be encouraged to form video clubs. These clubs would consist of group of households that would share the cost of subscription and take turns to view the videos. These video clubs could also rent the videos to surrounding households at nominal charges in order to increase the viewership and coverage rather than to generate any income.

In short, the spread of news and information via cable TV network, public video shows and video clubs would



ensure the reach of our government policies and decisions to the widest number of Tibetans in exile. About 95% of exile Tibetan population live in settlements and as scattered communities in India, Nepal and Bhutan, therefore reaching the maximum number of them via this medium does need government commitment and policy. Since the medium reaches people of all levels of education and even illiterate, maximum number of peoples participation can be achieved in vital community activities such as elections. Involvement of the masses in any movement is of utmost importance and to achieve their maximum involvement, they should be well and timely informed. If such an ideal situation of well informed, educated and active community is desired, we should commit to allocate resources for development of such a network in our annual government budget. Sovereign nations do it to run fully controlled government TV stations or subsidise autonomous bodies who take care of the national broadcast needs with complete or a very high degree of independence. If such is the necessity of independent nations, a community dislodged by imperialism and as a result scattered all over the world as refugees; definitely needs it.

Dissemination of news and information regards Tibet and Tibetans to the world is very essential to garner support and sympathy, but what about our own people? Isn't their support and participation equally, if not, more important? How can an ordinary Tibetan involve himself actively for a cause if he or she is not well and timely informed? It is thus important that we develop a media strategy for them too. We cannot forever rely on wall posters, govt. notices and word of mouth as the only source of information for them. These are no doubt mediums for public information but they often lead to spread of rumours too. It is time Tibetan public should

have effective organised mediums of communication and not rely only on out dated and undependable modes.

### Conclusion:

Tibetan electronic media ideally should form a part of the overall media strategy of the government in exile. Just as many sovereign nations (including India) have a national broadcast channel to reach to its people, we too should have something of similar concept. Owning or running a broadcast channel will not be feasible at this stage of our national struggle but it is definitely possible to establish cable networks to show videos to the Tibetan masses. Though such expenditure may seem huge and irrelevant immediately, in the long run, such a network will be our best investment. This investment may not yield financial returns but the social benefits will be priceless and true return to investment.

A well-established network will demand good software and for that, we should have a central production centre. We shall also have occasional regional productions to bring closer the distant clusters. The videos produced at our central production centre for distribution to our established network can also be made available for sale that may as they usually do, find their way into Tibet too. In this way, we will be able to present, visually, to our brothers and sisters in Tibet the political, social, cultural and religious developments in exile. As such, these videos will form a bridge between us, and will also unite and bring the scattered exile population closer. A platform thus created for open discussion of all issues social, political or religious, would not only strengthen our bonds but also eventually cement the cracks of our

minor differences. Our separate efforts to liberate our country would then be collective, forceful and focussed.

In the long run, this medium has also to be utilised to fight the Chinese government strategy of poisoning the minds of ordinary Tibetans in Tibet. Video films, news video and even documentaries are now being increasingly used by the Chinese administration as a strategy to annihilate our race itself. If a counter strategy is not evolved soon, not only will their false stories and claims influence the mind of innocent villagers and children now, but eventually even become sources of historical reference in the future. This is a dangerous situation we won't like to be in and before we realise its too late, lets take the first step of formulating an overall media strategy and a specific strategy to counter Chinese propaganda. Such a master strategy should involve all the mediums of mass communication so that they are put to maximum use in coordination with each other to promote Tibet's cause and strengthen our attempt to set up an ideal democratic society both now in exile and for future Tibet.

# སྤྱི་བཅོམ་རང་དབང་དང་བོད་ཀྱི་སྤྱི་ཚོགས་ལ་

## བོད་ཀྱི་དུས་བབ་ཚོམ་སྤྲིག་པ་རབ་གསལ་།

བོད་མིའི་གོམས་གཤིས་དང་སྤྱི་བཅོམ་རང་དབང་།

གཞི་ཅིའི་ཆ་ནས་བཤད་ན། དེང་སང་ང་ཚོས་བཅོམ་བཞིན་པའི་སྤྱི་བཅོམ་རང་  
དབང་ནི། ཆེ་འདི་ལས་འཛིག་དེན་འདིའི་ཆེད་དུ་ཡིན་པ་ལས་འཛིག་དེན་སྤྱི་མའི་  
བདེ་སྤྱུག་གི་དོན་ཞིག་མིན་གྱིར། ང་ཚོའི་ནང་པའི་ཆོས་གཞུང་ནང་སྤྱི་བཅོམ་རང་  
དབང་ཞེས་པའི་ཆོག་འདི་ལ་ངེས་གཏན་འཁེལ་བའི་འགྲེལ་བཤད་ཅིག་ཨེ་ཡོད་  
སྟེ། ཡིན་ན་ཡང་ནང་པའི་ཆོས་གཞུང་ནང་སྤྱི་བཅོམ་རིགས་ལ་འགྲེལ་བཤད་བྱེད་  
སྐབས་འབྲས་བུའི་ངོས་ནས་ཤུགས་ཆེར་བཤད་ཡོད།

དེ་ཡང་ངག་གི་འདུག་པ་ལ་རྩན་དང་སྤྲུམ། ཆོག་ཅུབ། ངར་རྒྱལ་བཅས་བཞི་  
དང་། དེ་ལས་ཕྱོག་པ་བཞི་སྟེ་བརྒྱད་དུ་བཤད་ཡོད་ཅིང་། དེ་དག་ལས་སྤྱི་མ་བཞི་ནི་  
འབྲས་བུ་སྤྱུག་བསྐྱེད་བའི་ཆོས་ཅན་ཡིན་པས་སྤང་བྱ་དང་། སྤྱི་མ་དགེ་བའི་ལས་  
བཞི་ནི་འབྲས་བུ་བདེ་བའི་ཆོས་ཅན་ཡིན་པས་སྤང་བྱར་གསུངས་ཡོད། དེ་ལྟར་  
བྱས་པས་སྤྱི་བོ་གང་ཞིག་གིས་རང་གི་བསམ་ཚུལ་བཅོམ་རྒྱུ་ལ་དགེ་དང་མི་དགེ་  
གང་གི་ཆ་ཤས་སུ་གདོགས་མིན་ལ་བསམ་ཞིབ་བྱེད་དགོས་པ་ཆགས་ཡོད་ཅིང་།  
བསམ་ཞིབ་བྱེད་ཚུལ་འདི་ང་ཚོའི་སྤྱི་རྒྱན་ནང་ཡུན་རིང་གནས་ཡོད་ལ། ད་ལྟའི་  
ཆར་ཡང་འདིས་ང་ཚོའི་སྤྱི་བཅོམ་ལ་ཤུགས་རྒྱུན་ངེས་ཅན་ཞིག་ཐེབས་ཡོད། འདི་ནི་  
ང་ཚོའི་སྤྱི་རྒྱན་གྱི་གོམས་གཤིས་སུ་འཇགས་པའི་སྤྱི་བཅོམ་གྱི་གོ་དོན་ཞིག་ཅི་  
ནས་ཀྱང་ཆགས་ངེས་རེད་སྟེ། ཡིན་ན་ཡང་། “ང་དང་ང་འདྲ་བས་གང་ཟག་གི་  
ཆོད་བབྱང་གི་གང་ཟག་གིས་གང་ཟག་གི་ཆོད་བབྱང་བར་མི་བྱ་སྟེ། ཉམས་བར་

འགྱུར་ཏེ་" ཞེས་དང་། ཡང་། "བྱང་ཆུབ་སེམས་དབའ་གང་ན་བཞུགས་མི་ཤེས།  
མཐོང་མཐོང་ཀུན་ལ་མ་སྟོང་རི་ཁྲོད་པ།" སྟགས་གསུངས་པ་བཞིན། གཞི་རྩའི་ཆ་  
ནས་སྒྲེ་བོ་གཞན་གྱི་བསམ་སྟོན་རིན་ཐང་དང་མིའི་རིན་ཐང་ལ་བཙུ་འཛོག་བྱེད་  
དགོས་པའི་སྒྲོར་མང་པོ་ཞིག་ནང་པའི་ཆོས་གཞུང་ནང་ཡོང་གིན་ཡོད་པ་དེའི་ཐོག་  
ནས་བཤད་ན། སྤྱི་བཟོད་རང་དབང་ལ་ཡང་རང་བཞིན་གྱིས་བཙུ་འཛོག་བྱེད་སྟེ་ལ་  
ཞིག་ང་ཚོའི་སེམས་གཤིས་ཐོག་འཇགས་མེད་དམ་སྟེ།

### སྤྱི་བཟོད་རང་དབང་གི་གོ་དོན།

སྤྱི་བཟོད་རང་དབང་གི་ཆོག་ཁྲིམ་དངས་པའི་སྤྱི་བཟོད་འདིར་གོ་དོན་གྱི་ཆེ་ཙམ་  
ཡོད་པར་སྒྲུང་། དེ་ཡང་སྒྲེ་བོ་སྤྱི་སྤྱོད་སྤྱི་ཡིན་ཡང་རང་གི་བསམ་ཚུལ་བཟོད་པ་དང་  
འབྲི་བ། སྤྱི་ལ་བ་སྟགས་སྤྱི་བཟོད་ཀྱི་ཁོངས་སུ་འདུ་བར་སྒྲུམ་ཞིང་། དེ་དག་ལ་རང་  
དབང་ཡོད་མེད་བཤད་སྐབས་གཙོ་བོར་གཞན་ལ་དམིགས་པའི་འཇགས་སྒྲུག་ཅིག་  
ཡོད་མེད་ཀྱི་དོན་ཡིན།

སྤྱི་བ་དང་བཟོད་པ་གཉིས་ནི་དོན་གཅིག་མིང་གི་རྣམ་གྲངས་ཡིན། དོན་ཡོད་  
མེད་གང་ལྟར་ཡང་སྤྱད་ཆ་ཞིག་བཤད་པ་དེ་ལ་སྤྱིས་པ་དང་བཟོད་པ་རེད་ཅེས་ཟེར།  
དེ་གཉིས་ཀྱི་ཆོག་བསྐྱུས་སམ་ཡང་ན་བརྒན་པའི་དོན་སྟོན་གྱིར་ "སྤྱི་བཟོད་" ཅེས་  
ང་ཚོའི་རག་ལམ་དུ་གོམས་པར་གྱུར་པ་གདོན་མི་བྱ། སྤྱི་བཟོད་འདི་ལ་དེ་ཙམ་གྱི་  
སྟེང་སྟོང་བྱ་དགོས་པ་མི་འདུག་སྟེ། འགངས་ཆེ་ས་ནི་རང་དབང་གི་གོ་དོན་ཡིན་  
ཞིང་། རང་དབང་གི་གོ་དོན་ལས་འཕྲོས་པའི་རྩྱུད་པ་འདི་དམངས་གཙོའི་རྒྱལ་ཁབ་  
མང་པོའི་ནང་ཡུན་རིང་གནས་ཡོད་ཅིང་། ད་ལྟ་ཡང་གོ་དོན་དེས་གཏན་འཁེལ་བ་  
གང་ཡང་མེད།

སྤྱིར་བཏགས་ཀྱི་ཆོག་འགྲོས་ལ་གཞིགས་ཆོ། རང་དབང་ཞེས་ལབ་སྐབས་རང་

ཉིད་ལ་དབང་བ་སྟེ་གཞན་ལ་སྟོས་མེད་ཅིག་ཡིན་པའི་དོན་ཡིན། ནང་པའི་ཆོས་  
 གཞུང་ལྟར་ན་ཡང་། འདུས་བྱས་ལ་གཞན་དབང་གིས་བྲལ་གསུངས་ཡོད་ཅིང་།  
 དེའི་གོ་དོན་ཡང་འདུས་བྱས་ཡིན་སྒྲིམ་གྱི་ཁྱེན་ལ་སྟོས་དགོས་པའི་དོན་གྱིས་ཡིན་  
 གསུངས་ཡོད། ཡང་སྐྱུག་བསྐྱེལ་ལས་གྲོལ་བའི་རང་དབང་ཐོབ་མིན་ཡང་སྐྱུག་  
 བསྐྱེལ་གྱི་རྒྱ་ལས་ཉན་ལ་སྟོས་དགོས་མི་དགོས་སམ་སྤང་མ་སྤང་གིས་འཛིག་རང་  
 དབང་ལ་གོ་དོན་དེ་ལྟར་འཛིག་པ་དེའི་དབང་གིས་སྤྱོད་རང་དབང་ལ་འབྲེལ་  
 བཤད་བྱེད་སྐབས་ཀྱང་། སྤྱོད་བྱེད་པ་འདི་གཞན་ལ་སྟོས་མི་དགོས་པར་རང་  
 ཉིད་ཀྱི་འདོད་མོས་ཡིན་པའི་གོ་དོན་ཞིག་བོད་མིའི་སེམས་གཤིས་སྤྱོད་འཇགས་མེད་  
 དམ་སྟེ།

བང་ལྟར་ད་ཆ་ང་ཆོས་ཡིན་ཤིག་དང་ཡོད་ཤིག་གིས་བཟོད་བཞིན་པའི་སྤྱོད་བྱེད་  
 རང་དབང་ནི་རྒྱལ་ཕྱོགས་པའི་བཤད་སྟོལ་ལས་མཆེད་པ་ཡིན་ལ། དེ་ཡང་ང་ཆོས་  
 གསར་ཤོག་འདོན་འབྲེལ་གྱི་ལམ་སྟོལ་བྱུང་བ་ནས་བཟུང་གསར་འགོད་བྱེད་  
 རྒྱར་རང་དབང་ཡོད་པ་རེད་ཅེས་འགྲོ་བ་མིའི་གཞི་རྩའི་ཐོབ་ཐང་གི་གྲས་སུ་  
 བཙུག་ནས་བཟོད་གྱི་ཡོད། རྒྱལ་ཕྱོགས་པས་སྤྱོད་བྱེད་རང་དབང་ལ་འབྲེལ་བཤད་  
 བྱེད་སྐབས་སྤྱོད་བྱེད་རང་དབང་གི་ངོ་བོ་དང་ལྔ་རྒྱུ། ཡོངས་བྲལ་རང་བཞིན་གྱི་སྤྱོད་  
 བཟོད་རང་དབང་མོགས་སྟོགས་མང་པོ་ཞིག་ནས་འབྲེལ་བཤད་བྱས་འདུག་ཅིང་།  
 དེ་དག་ལ་ཡང་དཔེར་ན་གཞུང་འཛིན་ཕྱོགས་ཁག་གིས་སྤྱོད་བྱེད་རང་དབང་འགོག་  
 སྟོམ་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་སྤྱོད་བྱེད་རང་དབང་འགོག་སྟོམ་བྱས་མི་ཆོག་པའི་  
 འཐབ་ཚད་བྱས་ཏེ། འབད་བཙོན་ཡུན་རིང་བྱས་པ་བརྒྱད་ ༡༩༧༤ ལོར་མཉམ་  
 འབྲེལ་རྒྱལ་ཆོགས་གྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་སྐོར་གྱི་ཡོངས་བྲལ་གསལ་བསྐྲགས་  
 གྲུལ་སྐབས་ཀྱང་དེའི་དོན་ཆན་བརྒྱ་དགུ་པའི་ནང་། མི་སྤྱོད་རྒྱུ་བསམ་ཚུལ་  
 རང་དབང་དང་སྤྱོད་བྱེད་རང་དབང་གི་ཐོབ་ཐང་ཡོད། ཅེས་ངོས་འཛིན་གནང་བ་

ཡང་སྐྱ་བཟླ་དང་དབང་ཞེས་པའི་ཐོབ་ཐང་འདི་ལ་རྒྱལ་སྤྱིའི་རང་བཞིན་གྱི་ངོས་  
འཛིན་གནང་བ་ཞིག་ཏུ་གྱུར་ཡོད་པ་ལྟ་བུ་རེད།

དེ་བཞིན་སྐྱ་བཟླ་དང་དབང་གི་གོ་དོན་འདོན་སྐྱབས་ཀྱང་། སྐྱ་བཟླ་དང་དབང་  
ཞེས་པ་ནི་གཞུང་ངམ་གཞན་གྱི་གནོན་ཤུགས་ཀྱི་སྐྱལ་སྤྱོད་མེད་པའི་ཐོག་ནས་ཤོད་  
བ་དང་འབྲི་བའི་རང་དབང་ཞིག་ལ་གོ་བ་དང་། ཨ་མི་རི་ཀའི་ནང་ཅ་བློམས་ཀྱི་  
ཆེས་ཐོག་མའི་བསྐྱར་བཅས་ཀྱིས་སྐྱ་བཟླ་དང་དབང་ལ་སྤྱད་སྤྱོད་བྱས་ཡོད་ཅིང་།  
དེ་ཡང་འདི་ལྟར། བྱོམ་ཆོགས་ཀྱིས་གསར་འགོད་དང་སྐྱ་བཟླ་དང་དབང་འགོག་  
པའི་བློམས་མི་བཟོ། ཞེས་སྟགས་གསལ་ཡོད་བ་དང་། གསར་འགོད་རང་དབང་ལ་  
འབྲེལ་བཤད་རྒྱལ་སྐྱབས་ཀྱང་གསར་འགོད་རང་དབང་ནི་གཞུང་གི་སྤངས་འཛིན་  
དང་ཉེས་ཆད་ཀྱི་སྐྱལ་སྤྱོད་མེད་པའི་ཐོག་ནས་གནས་ཚུལ་དང་བསམ་ཚུལ་སྟགས་  
སྐྱལ་དང་དབར་སྐྱོན་བྱེད་པའི་རང་དབང་ལ་ཟེར། ཅེས་སྟགས་གསལ་འདུག

སྐྱབས་བདེ་པོའི་འབྲེལ་བཤད་འདི་ཆོ་ཡང་ལག་ལེན་འགོལ་སྐྱབས་གནད་དོན་  
ཐག་གཅོད་དཀའ་བ་ཞིག་ནི། སྐྱ་བཟླ་དང་དབང་གི་ས་མཆམས་སྒྲོར་ཡིན། སྐྱ་  
བཟླ་དང་དབང་འདི་གནས་ཚུལ་བདེན་ཏུན་ལ་ཐད་ཀར་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་མ་ཟད།  
སྤྱི་ཆོགས་ཀྱི་ཁེ་ཕན་དང་། མི་སྣེར་གྱི་རང་དབང་སྟགས་ལ་ཐད་ཀར་འབྲེལ་བ་ཡོད་  
པའི་གནས་ཚུལ་ཞིག་ཡིན། དེ་བས་དེའི་ས་མཆམས་ཀྱང་གནས་ཚུལ་རེ་རེ་ལ་གོ་  
སྐྱབས་མི་འདྲ་བ་རེ་ཡོད་པས་སྤྱི་མཚུངས་ཀྱི་ས་མཆམས་ཤིག་འཛོག་དཀའ་བ་  
ཆགས་འདུག ཡིན་ན་ཡང་གནས་ཚུལ་གང་ཞིག་བྱལ་སྤྱོད་བྱེད་རྒྱུར་དྲང་བཤེན་  
གྱིས་བྱངས་སྤྱོད་བྱལ་སྤྱོད་ཐོག་དམངས་ཆོགས་ཀྱི་ཤེས་འདོད་ཡོད་ཆོ། དེར་ས་  
མཆམས་ཞིག་ཀྱང་ཕལ་ཆེར་མེད་བ་འདྲ།

བོད་ཀྱི་སྤྱི་ཚོགས་ནང་སྤྱི་བོད་རང་དབང་གི་གནས་བབ།

བོད་ཀྱི་ཅ་བྱིས་ས་དང་བཅན་སྤྱི་བོད་མིའི་བཅའ་བྱིས་ས། དེ་བཞིན་མ་འོངས་  
བོད་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་ལམ་སྟོན་སྤྱི་བོད་དུ། སྤྱི་བོད་རང་དབང་གི་གཞི་ཅི་  
ཐོབ་ཐང་གི་གས་སུ་བབྲངས་ཡོད་ཅིང། དེ་དག་གི་གཞི་བཅོལ་ས་ཡང་ཕལ་ཆེར་  
དམངས་གཙོའི་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་གི་ཅ་བྱིས་ས་དང། དེ་བཞིན་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་  
གི་ཡོངས་ཁྲུབ་གསལ་བསྐྱགས་སྤྱི་བོད་ཡིན་མཆོ། ཡིག་ཆའི་ཐོག་ནས་ང་ཚོར་སྤྱི་  
བོད་དང་ལྟ་ཆུང་། དཔར་སྐྱེ། གསར་འགོད་བཅས་ཀྱི་རང་དབང་ཡོད་པ་ནི་མངོན་  
གསལ་དང་ཅོད་མེད་ཡོངས་གྲགས་ལྟ་བུ་ཡིན་ཀྱང་། དེ་དག་ལག་ལེན་ལ་འགོ་བ་  
སྐབས་ལམ་སྟོན་ཡོང་གི་ཡོད་མེད་དུང་གསལ་པོ་ཞིག་ཆགས་མེད།

འདས་བའི་ལོ་ངོ་བཅུ་གྲག་གཅིག་ཙམ་གྱི་རིང་ང་ཚོའི་གསར་འགོད་བརྒྱད་  
ལམ་མངོན་གསལ་དུ་དར་ཁྲུབ་བྱུང་ཡོད་ན་ཡང་། གསར་འགོད་རང་དབང་མེད་  
སྟོང་གནང་སྤྱོད་དེ་གསར་འགོད་པ་དང་སྟོག་མཁན་གཉིས་ཀའི་ངོས་ནས་ཆད་  
ལུན་ཞིག་ཡོང་བུ་གྱི་མི་འདུག་སྟེ། དེར་རྒྱ་མཚན་གཉིས་མཐོང་གི་འདུག་དང་པོ་  
ནི། ང་ཚོར་སྤྱི་བོད་རང་དབང་མེད་སྟོང་བྱེད་པའི་གོམས་གཤིས་མི་འདུག་སྟེ། དེ་  
ནི་ང་ཚོར་སྤྱི་བོད་རང་དབང་ཅོད་ལེན་བྱ་རྒྱུར་འབད་བཅོན་གང་ཡང་མ་བྱས་པར་  
གཞན་ལས་དཔེ་བཞུས་བྱས་པ་འདིས་ང་ཚོར་སྤྱི་བོད་རང་དབང་ལ་སྤྱི་བོད་  
ནས་རྒྱས་ལོན་བྱེད་རྒྱ་མ་བྱུང་བས་ཡིན་ཞིང་། རྒྱ་མཚན་འདིའི་ནང་གསར་འགྱུར་  
འགོད་པ་དང་མཉན་པ། སྟོག་པ། གསར་འགྱུར་ལ་བསམ་ཆུང་འདོན་པ་བཅས་ཀྱི་  
གོམས་གཤིས་ཀྱང་མེད་པ་འདུས་ཡོད། གཉིས་པ་ནི། ང་ཚོར་དུང་སྤྱི་བོད་རང་  
དབང་ཐད་འཕྲད་པའི་དཀའ་ངལ་ཉུང་ཉུང་ཡིན་ཞིང་། (བོད་ནང་དུ་སྤྱི་བོད་རང་  
དབང་ཐད་འཕྲད་པའི་དཀའ་ངལ་འདིར་བབྲངས་མེད།) རེ་བྱུང་འཕྲད་སྐབས་ཀྱང་  
དེར་གཞོང་ལེན་བྱེད་རྒྱ་དང་ཕྱིར་འཐེན་བྱེད་རྒྱ་གཉིས་ལས་ཕྱིར་འཐེན་བྱེད་རྒྱ་



གདམས་ནས་ལས་སྤྱོད་པའི་ངང་ནས་མཇུག་བསྒྲིལ་བཞིན་ཡོད།

དེ་ལྟར་ང་ཚོར་སྤྱོད་པའི་ངང་དབང་ཐད་དཀའ་ངལ་འཕྲད་བ་ཉུང་བ་དང་། རེ་  
ཐུང་འཕྲད་སྐབས་ཀྱང་ལྷ་གྲུབ་དང་རྒྱ་མཚན་གྱི་འགྲེལ་བཤད་ཡོང་གིན་མེད་ཁར།  
དཀའ་ངལ་རེ་འཕྲད་ཀྱིན་གྱིས་ང་ཚོའི་ཕྱོགས་ནས་འཛེམས་ཐོན་བྱེད་ཤུགས་ཆེ་བ་  
སོང་བ་བཅས་ཀྱི་ཀྱིན་དེ་དག་ལ་བརྟེན། ད་དུང་ང་ཚོར་སྤྱོད་པའི་ངང་དབང་ཐད་སྤྱོད་  
བྱེད་པའི་གོམས་གཤིས་ཤིག་འཇགས་རྒྱར་འགོག་ཀྱིན་བཟོ་བཞིན་ཡོད།

སྤྱི་བཟླ་དང་དབང་དང་གསར་འགོད་པའི་སྤྱི་ཚུགས་ཀྱི་འགན།

སྤྱི་དྲིལ་གྱི་ཡིག་གསར་འཕྲིན་གྱི་ཚུལ་སྤྱི་བཟླ་བ་རྒྱ་བ་ཆེ་རིང་།

ང་ཞི་གྱི་ཡིག་ཚགས་ཤོག་གི་གསར་འགོད་པའམ་ཚུལ་སྤྱི་བཟླ་བ་ཞིག་ཡིན་དུས་  
ལས་ཀའི་ངོ་བོའི་ཆ་ནས་ཏོག་ཅམ་མ་འདྲ་བ་ཞིག་ཆགས་ཡོད་པ་རེད། དེ་གཙོ་བོ་  
སྤྱི་བཟླ་བ་པོ་ཁ་ཁར་རེད། བྱེད་ཆའི་སྤྱི་བཟླ་བ་པོ་གཙོ་བོ་བོད་མི་ཡིན་པ་དང་། ངའི་སྤྱི་བཟླ་  
བ་པོ་གཙོ་བོ་གྱི་མི་ཆགས་བསྐྱད་ཡོད་པ་རེད། དེ་འདྲ་ཡིན་དུས་ངས་གཙོ་བོར་ང་  
རང་གི་མིག་སྒར་ང་ཚོ་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་གནས་སྐབས་དང་བསྐྱུན་ནས་སྤྱི་བཟླ་དང་གྱི་  
རང་དབང་དང་གསར་འགོད་པའི་འགན་དབང་གི་སྒྲོར་ལ་བསམ་ཚུལ་ཞིག་བཟླ་  
ན་བསམ་སྟེང་།

གཅིག་སྤྱི་བཟླ་དང་དབང་ཟེར་བ་གང་ལ་གོ་དགོས།

ང་རང་གི་བསམ་ཚུལ་ལ་སྤྱི་བཟླ་དང་དབང་ཟེར་བ་ནི་སྤྱི་ཚུགས་སམ་ཆབ་  
སྤྱིད་ཀྱི་ཁོར་ལུག་ཅིག་ལ་གོ་དགོས། དཔེར་ན། སྤྱི་ཚུགས་ཤིག་ལ་མི་དམངས་ཀྱི་  
བསམ་ཚུལ་ལུགས་མཐུན་གྱིས་བཤད་ཆོག་པ་དང་། ཆགས་ཤོག་ཚུལ་དེ་བ་སོགས་  
སྤྱི་བཟོད་ཆོག་པ། བཤད་པ་དང་ཆགས་པར་སོགས་སྤྱི་བཟོད་ཆེས་དེ་ལ་རྒྱལ་ཁབ་  
ཀྱི་ཁྲིམས་ཐོག་ནས་བཀག་འགོག་དང་བཅོམ་འཇུག་ཉེས་ཆད་མེད་པ་ཡིན་ན། སྤྱི་  
བཟླ་དང་དབང་ཡོད་ཅེས་བཟླ་ཆོག་ མི་ཁ་ཤས་ཀྱིས་སྤྱི་ཚུགས་ནང་མི་དམངས་  
ཀྱིས་གསར་འགོད་ཀྱི་གནས་ཚུལ་རིགས་ཁ་ཤས་ལ་སྤྱི་བཟླ་དང་ངོ་མོལ་བྱས་  
ཏེ་ན། སྤྱི་བཟླ་དང་དབང་ལ་དོག་རྩལ་བཏང་བའམ་སྤྱི་བཟླ་དང་དབང་མི་འདུག་  
གསུང་བ་དེ་ཡལ་ཆེར་ནོར་བ་རེད་བསམ་གྱི་འདུག། གལ་སྤྱིད་ཁྲིམས་ཐོག་ནས་

བགག་བྱ་མེད་ན། སྤྱི་ཚྭ་ས་ཐོག་མི་དམངས་ཀྱིས་ངོ་ཚྭ་དང་སྒྲིན་བཟོད་བྱས་པ་  
 དེས་སྤྱི་བཟོད་རང་དབང་ལ་གཞོད་པ་བྱེད་མི་ཐུབ། གསལ་བཤད་བྱེད་དགོས་པ་  
 ཞིག་ལ། ངོ་ཚྭ་དང་སྒྲིན་བཟོད་ནི་བྲིམས་མཐུན་དགོས་པ་ལས་བྲིམས་འགལ་གྱི་  
 ངོ་ཚྭ་དང་སྒྲིན་བཟོད་ནི་ལྷགས་མཐུན་གྱི་ངོ་ཚྭ་དང་སྒྲིན་བཟོད་མིན་ལ། བྲིམས་  
 ཐོག་ནས་ཉེས་ཆད་མ་གཏོགས་སྤངས་སྤྱོད་ཡོད་མི་སྟི། དེ་ལྟར་བྲིམས་མཐུན་གྱི་ངོ་  
 ཚྭ་དང་སྒྲིན་བཟོད་ཀྱིས་སྤྱི་བཟོད་རང་དབང་ལ་གཞོད་པ་གང་ཡང་མེད་པ་མ་ཟད།  
 སྤྱི་བཟོད་རང་དབང་གི་ཁྱད་ཆོས་ཤིག་ཡིན། སྤྱི་བཟོད་རང་དབང་ནི་སྒྲིན་ནས་ཞུས་པ་  
 བཞིན་ཁོར་ཡུག་ཅིག་ལ་གོ་དགོས་དུས་ཁོར་ཡུག་དེའི་ནང་མི་མང་ས་ཀྱི་བསམ་  
 ཚུལ་དང་འདོད་པ་ཆང་མ་བཤད་ཆོག་པ་ལྟེ། ངོ་ཚྭ་དང་སྒྲིན་བཟོད་ཡང་མི་  
 དམངས་ཀྱི་བསམ་ཚུལ་ཞིག་ཡིན། དེ་ལྟར་སྤྱི་བཟོད་རང་དབང་ཟེར་བ་ནི་སྤྱི་ཚྭ་ས་  
 སམ་ཆབ་སྟིད་ཀྱི་ཁོར་ཡུག་ཅིག་ལ་གོ་དགོས་པ་ལས་དམིགས་བསལ་ལས་  
 རིགས་ཁག་ལ་གོ་དགོས་པ་མིན།

### གཉིས། གསར་འགོད་བའི་སྤྱི་ཚྭ་ས་ཀྱི་འགན་དབང་།

གསར་འགོད་ནི་སྤྱི་ཚྭ་ས་ཀྱི་ལས་རིགས་ཤིག་ཡིན། ལས་རིགས་དེའི་ལས་  
 ཏོན་གཙོ་བོ་ནི་སྤྱི་ཚྭ་ས་ཐོག་བྱུང་བའི་གནས་ཚུལ་མི་དམངས་ལ་ངོ་སྤྲོད་དང་  
 གསལ་བཤད་བྱ་བྱེད་ཡིན། དེ་ལྟར་གསར་འགོད་བ་ནི་སྤྱི་ཚྭ་ས་འདིའི་མི་ཞིག་  
 ཡིན་དུས་སྤྱི་ཚྭ་ས་ཀྱི་འགན་དབང་ཞིག་ཀྱང་རང་བཞིན་གྱིས་འབྲིས་ཡོད་པ་ནི་  
 བཤད་མ་དགོས་པ་ཞིག་རེད། འོ་ན་གསར་འགོད་པ་ལ་འགན་དབང་ག་འདྲ་ཞིག་  
 འབྲིས་ཡོད་པ་རེད་ཅེ་ན།

༡ གསར་འགོད་པ་ལ་ལངས་ཕྱོགས་ཡོད་དགོས་པ་རེད། སྤྱིར་བཏང་ང་ཚོས་  
 ནམ་རྒྱུན་གསར་འགོད་རང་དབང་དང་སྤྱི་བཟོད་རང་དབང་བཅས་བཤད་ཀྱིན་ཡོད་

བ་རེད། འོན་ཀྱང་གསར་འགོད་པའི་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་འགན་དབང་ཟེར་བ་བཤད་སྐྱེ་  
 ཉོག་ཙམ་ཉུང་དྲག་པ་མིན་ནམ་བསམ་གྱི་འདུག ངས་འདི་ནས་གསར་འགོད་པར་  
 ལངས་སྤྱོགས་དགོས་པ་རེད་ཟེར་དུས་སྐྱེ་དམར་གྱིས་བཤད་པའི་ “གསར་འགོད་  
 ཀྱིས་སྤྱི་ཚོགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་ལ་ཞབས་འདེགས་ཞུ་དགོས་” ཟེར་བ་  
 དང་འདྲ་བོ་གོ་འགྲོ་བ་མིན་ནམ་ཟེར་ན། སྤྱོགས་གཅིག་ནས་བལྟས་ན་ཕལ་ཆེར་འདྲ་  
 བོ་འདུག ངས་ག་རེ་ཞུ་བཞིན་ཡོད་ཅེ་ན། གསར་འགོད་པས་རང་རང་གི་ངོ་བོ་དང་  
 དམིགས་ལུལ་དེ་གསལ་བོ་ཤེས་པ་དང་། སྤྱི་ཚོགས་འདིའི་ནང་འབྲིས་པའི་འགན་  
 དབང་དེ་གསལ་བོར་ཤེས་པ་བྱ་དགོས། ངས་སྔོན་ལ་མི་མང་པོ་དང་རྩྭ་དཔ་བྱས་  
 སྤྱང་། མི་མང་པོ་ཞིག་གིས་གསར་འགོད་པ་ནི་དྲང་པོའི་ལམ་ལ་ལངས་དགོས་པ་  
 དང་། བདེན་རྒྱུ་གྱི་དབྱེ་བ་བྱས་ནས་རང་གི་ལངས་སྤྱོགས་མེད་པར་དྲང་པོའི་ཐོག་  
 ནས་སྤྱོགས་ཕན་ཚུན་གྱི་གནས་ཚུལ་བཞོད་དགོས་བཅས་བཤད་གྱི་འདུག གཞུང་  
 ལུགས་ཀྱི་ཐོག་ནས་བཤད་ན་བདེན་པ་རེད། གལ་སྲིད་དེ་ལྷར་བྱེད་ཐུབ་ན་ཉ་ཅང་  
 གི་ཡག་པོ་རེད། འོན་ཀྱང་དེ་ལྷར་ཡོང་གི་རེད་དམ། ཐོག་མར་གསར་འགོད་པ་  
 ཁྲིམས་དཔོན་མ་རེད། ཁོ་རང་གི་ལས་འགན་གནས་ཚུལ་མཐོ་སྒྲོད་བྱེད་པ་དེ་རེད་  
 མ་གཏོགས་བདེན་རྒྱུ་གྱི་དབྱེ་བ་འབྱེད་མཁན་མ་རེད། དབྱེ་བ་འབྱེད་བསམ་རུང་  
 འབྱེད་ཐུབ་པ་ཞིག་རྩ་བ་ནི་ད་ནས་མ་རེད། གཞན་གསར་འགོད་པར་སྤྱོགས་ལྟང་  
 མེད་པར་སྤྱོགས་ཕན་ཚུན་ཆང་མའི་གནས་ཚུལ་དྲང་པོར་ངོ་སྤྱོད་བྱེད་དགོས་ཟེར་གྱི་  
 ཡོད་པ་རེད། བསམ་སྒྲོ་བཏང་ན་དེ་འདྲ་དགོས་པ་ཞིག་ཡིན་རུང་དོན་དངོས་ཐོག་དེ་  
 ལྷར་བྱེད་ཐུབ་གྱི་རེད་དམ་ཞེ་ན། གསར་འགོད་པ་སྤྱི་ཚོགས་ཐོག་གི་མི་ཞིག་ཡིན་  
 པའི་ཆ་ནས་མི་དང་གནས་ཚུལ་སོགས་ལ་འདོད་མིན་དགའ་སྐྱུག་དང་ཐག་ཉེ་རིང་  
 ཡོད་པ་ནི་སུས་ཀྱང་ལྷོག་ཐབས་མེད་པ་ཞིག་རེད་ལ། ཐ་ན་མིང་སྲིང་འདྲ་འདྲ་ཡིན་  
 རུང་ཐག་ཉེ་རིང་དང་དགའ་སྐྱུག་གི་དབྱེ་བ་ཡོད་དུས་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་དང་

མི་ལ་ཐུག་དུས་དོན་དམ་གྱི་དྲང་པོ་ཞིག་ཡོད་པ་མ་རེད་ལ་ཡོང་གི་ཡང་མ་རེད།  
 ལྷག་པར་མི་ཚང་མ་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་མི་ཞིག་ཡིན་པ་མ་ཟད། ཁེ་སན་གྱི་འབྲེལ་བ་ཡོད་  
 པའི་མི་ཚོགས་སམ་ཚོགས་པའི་གོས་སུ་ཚུད་ཀྱི་ཡོད་དུས་ཤེས་ཚད་དང་མཐོང་  
 མོས་ཀྱ། རང་གི་སྤྱི་ཚོགས་ཐོག་གི་གནས་ལུལ་སོགས་ཀྱིས་གསར་འགོད་པ་ནི་  
 གནས་ཚུལ་འཁོ་འདོན་བྱེད་མཁན་ཅམ་ལས་དཀར་ནག་གི་དབྱེ་བ་འབྱེད་པའི་  
 བྲིས་ས་དཔོན་མིན་པ་དང་དབྱེ་བ་འབྱེད་མི་བྱལ་བ་གསལ་པོ་རེད། རས་དེ་ལྟར་  
 བཤད་དུས་གསར་འགོད་པས་དྲང་པོ་གནང་དགོས་ཀྱི་མ་རེད་ཅེས་བཤད་ཀྱི་ཡོད་  
 པ་མ་རེད། རས་ག་རེ་བཤད་བསམ་གྱི་ཡོད་པ་རེད་ཅེ་ན། གསར་འགོད་པས་སྤྱི་  
 ཚོགས་ནང་གི་རང་གི་ལས་འགན་དེ་གང་ཡིན་པ་ཤེས་དགོས་པ་དང་རང་གིས་རང་  
 ལ་ཚོད་དཔག་བྱལ་དགོས། གལ་སྲིད་དེ་ལས་བཟུལ་ཏེ་དཀར་ནག་གི་དབྱེ་བ་  
 འབྱེད་བསམ་ན་ཁག་པོ་རེད། དེ་ལྟར་གསར་འགོད་པས་རང་གི་ལངས་སྤྱོགས་  
 སམ་སྤྱོགས་ལྟར་མེད་མདོག་མདོག་སྟོན་ཕྱིར་གནས་ཚུལ་གང་ཡོད་པ་དེ་རང་གི་  
 ཤེས་ཚད་གཞི་བཞག་གིས་གང་བྱུང་བཀོད་པ་དང་བྲལ་སྤེལ་བྱས་ན་སྤྱི་ཚོགས་ལ་  
 བན་ལས་གཞོད་ཆེ་བ་དང་གསར་འགོད་པས་དྲང་པོ་བྱས་ཡོད་བསམ་རུང་། དོན་  
 དངོས་ཐོག་དྲང་པོ་མིན་པ་ཡང་ཡོང་སྲིད། དཔེར་ན། ཐའེ་ཨན་དང་ཨ་རིའི་སྤྱོགས་སུ་  
 རྒྱ་ཡིག་ཚགས་བར་དང་དུས་དེབ་མང་པོ་ཞིག་ཡོད་པ་རེད། དེ་དག་གི་ཐོག་རྒྱ་མི་  
 མང་པོ་ཞིག་གིས་རྒྱ་ནག་ལ་སྤང་ལེམས་སྤྲོས་ཀྱི་ཡོད་པའི་རྩོམ་ཡིག་མང་པོ་ཞིག་  
 བྲིས་ཡོད་རུང་། ཐོད་ཀྱི་གནས་ཚུལ་ཐད་རྒྱ་དམར་གྱིས་གང་བཤད་པ་དང་འདྲ་པོ་  
 རྒྱང་རྒྱང་བཀོད་ཡོང་གི་འདུག རས་སྟོན་མ་དེ་ནི་རྒྱ་ནག་གི་ཞེན་ཁོག་མིན་ནམ་  
 བསམ་སོང་། ཁོ་ཚོའི་གསར་འགོད་པར་ཐུག་དུས་སྤྱི་བཟོད་རང་དབང་དང་གསར་  
 འགོད་རང་དབང་ལྟན་པའི་སྤྱི་ཚོགས་ནང་ཁྱེད་ཚོས་དྲང་པོར་མ་བཤད་པར་རྒྱ་དམར་  
 གྱིས་གང་བཤད་པ་དེ་བཤད་ཀྱི་འདུག་ཅེས་བཤད་པ་ཡིན། ཁོང་ཚོས་མནའ་སྤྱེལ་

ནས་དེ་ལྟ་མིན། ཁོང་ཚོས་དྲང་པོ་བྱས་ནས་གནས་ཚུལ་བཞོད་ཡོད་ཅེས་བཤད་གྱི་  
 འདུག ཁོང་ཚོའི་གསལ་བཤད་དེར་ཉན་པའི་ཤེས་སུ་ད་གཟོད་ཁོ་ཚོས་དྲང་པོ་མ་  
 བྱས་པ་མ་ཡིན་ཡང་གསར་འགོད་པའི་མཐོང་རྒྱ་ཐོས་རྒྱ་དང་ཤེས་ཚད་ལ་དཔག་  
 པའི་བོད་དོན་སློང་གྱི་གནས་ཚུལ་རྒྱ་མིས་གང་བཤད་པ་ཙམ་མ་གཏོགས་དེ་མིན་  
 ཁོ་ཚོས་ཤེས་གྱི་མི་འདུག་ལ་དོ་སྤངས་ཡང་བྱས་མི་འདུག དེ་ལྟ་བུའི་གནས་ཚུལ་  
 མང་པོ་ཞིག་ཡོད་པས་གསར་འགོད་པས་གནས་ཚུལ་ཚང་མའི་དཀར་ནག་བདེན་  
 རྒྱན་གྱི་དབྱེ་བ་ག་འདྲ་བྱས་ནས་འབྱེད་དགོས་པ་རེད། དེ་ལྟ་ཡིན་དུས་གསར་  
 འགོད་པས་གནས་ཚུལ་ཡོང་ཁོངས་ནས་འདེམས་སྒྲིག་བྱ་དགོས་པ་རེད་ལ།  
 འདེམས་སྒྲིག་བྱེད་དུས་དྲང་པོ་ཡིན་མིན་ལ་གང་འདྲ་བྱས་ནས་ཉག་དབྱེད་བྱ་  
 དགོས་པ་རེད། དེ་ལྟ་བུའི་གནས་ཚུལ་མང་པོ་ཞིག་ཡོད་དུས་ཆབ་སྲིད་དང་མི་  
 རིགས་གྱི་གནས་ཚུལ་སློང་ལ་ལྟག་པར་གཟབ་གཟབ་བྱེད་དགོས་པ་ཞིག་རེད། ང་  
 རང་གི་བསམ་ཚུལ་ནི་གལ་སྲིད་སྤྱི་བོད་རང་དབང་དང་གསར་འགོད་རང་དབང་  
 ལྡན་ན་གསར་འགོད་པའམ་ཚོམ་སྒྲིག་བས་རང་རང་གི་ལངས་སྤྱོད་དང་བསྐྱུན་  
 ནས་གནས་ཚུལ་ངོ་སྤྱོད་བྱ་རྒྱ་དེ་དོན་ལྡན་ཞིག་རེད་བསམ་གྱི་འདུག ལྟག་པར་ང་  
 ཚོ་བོད་གྱི་ད་ལྟའི་གནས་སྤངས་ཏུ་ཅང་གི་ཇོ་དྲག་གི་གནས་སུ་ལྷུང་ཡོད་པས་  
 གསར་འགོད་གྱི་ངོ་བོ་དེ་ཡང་གསར་འགྱུར་མཁོ་འདོན་བྱ་རྒྱ་ཙམ་ཞིག་ཅ་བ་ཉིད་  
 ནས་མ་རེད་བསམ་གྱི་འདུག ངས་དེ་ལྟར་བཤད་དུས་སྒྲོན་ལ་ཞུས་པ་བཞིན་རྒྱ་  
 དམར་གྲིས་བཤད་པའི་ “གསར་འགོད་ལས་དོན་གྲིས་སྤྱི་ཚོགས་རིང་ལུགས་གྱི་  
 ཆབ་སྲིད་ལ་ཞབས་འདེགས་ཞུ་དགོས་” ཟེར་བ་དང་འདྲ་པོ་མ་རེད་དམ་ཟེར་ན། བྱི་  
 ཚུལ་ཙམ་ནས་བལྟས་ན་འདྲ་པོ་འདུག ངས་ག་རེ་བཤད་གྱིན་ཡོད་ཅེ་ན། བོད་པའི་  
 གསར་འགོད་པས་བོད་གྱི་ཁེ་སན་ལ་ཞབས་འདེགས་ཞུ་དགོས་ཟེར་བ་དེ་རེད། རྒྱ་  
 མིས་བཤད་པ་དང་ངས་བཤད་པ་གཉིས་ལ་མི་འདྲ་བ་ག་རེ་ཡོད་པ་རེད་ཅེ་ན།

གཅིག་ནི་སྤྱི་བོད་རང་དབང་གི་ཁོར་ལུག་དེ་རྒྱ་གཞུང་གིས་ཁོ་རང་ཚོས་བཤད་པ་  
 ལས་གཞན་ལ་སྤྱི་བོད་རང་དབང་དང་གསར་འགོད་རང་དབང་མི་སྲོད་པ། གཉིས་  
 ནི་ཞབས་འདེགས་ཞུ་བ་ཟེར་བར་ཁ་གཡར་ནས་སྤྱི་བོད་རང་དབང་པ་དེ་རེད། ངས་  
 བཤད་པ་ནི་སྤྱི་བོད་རང་དབང་དང་གསར་འགོད་རང་དབང་གི་སྲོན་འགོའི་ཆ་སྟེན་  
 འོག་བོད་ཀྱི་གསར་འགོད་པས་བོད་ཀྱི་ཁེ་སྲན་ཆེད་ཕུག་ལས་གཞུང་དགོས་པ་དེ་  
 རེད། འོན་ཀྱང་བོད་ཀྱི་ཁེ་སྲན་ཆེད་ཕུག་ལས་གཞུང་དགོས་རེད་ཟེར་དུས་སྤྱི་བོད་  
 བཤད་དགོས་པ་རེད་ཅེས་རྩ་བ་ནི་ན་ནས་བཤད་ཀྱི་ཡོད་པ་མ་རེད། སྤྱི་བོད་བཤད་  
 པ་དང་གསར་འགོད་གཉིས་སོ་སོར་རེད། དེའི་ཕྱིར་རྒྱ་མིའི་དེ་ལ་དྲིལ་བསྐྱབས་  
 སམ་ཁྲུང་པ་འབྲུས་དག་བཏང་ཟེར་གྱི་རེད་མ་གཏོགས་གསར་འགྱུར་ཟེར་གྱི་མ་  
 རེད།

འོན་གསར་འགྱུར་གྱིས་ག་འདྲ་བྱས་ནས་སྤྱི་ཚོགས་དང་མི་རིགས་ཀྱི་ཁེ་སྲན་  
 ལ་ཞབས་འདེགས་ཞུ་དགོས་ཟེར་ན། དེ་གཙོ་བོར་གསར་འགོད་པ་ལ་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་  
 འགན་ཡོད་མེད་ལ་རག་ལས་ཡོད་པ་རེད་བསམ་གྱི་འདུག བྲིམས་ཀྱི་ཐོག་ནས་  
 གནས་ཚུལ་འདི་རིགས་འགོད་ཆོག་པ་དང་འདི་རིགས་འགོད་མི་ཆོག་དེ་འདྲ་བྱས་  
 ནས་འགོད་དགོས་སོགས་བཤད་ཐུབ་ལ་ཡོད་པ་མ་རེད། གལ་སྲིད་དེ་འདྲ་བྱུང་ན་  
 སྤྱི་བོད་རང་དབང་དང་གསར་འགོད་རང་དབང་མེད་པའམ་ཆ་མ་ཆེད་པ་ཞིག་  
 རེད། ངས་ཞུ་ཡང་ལ། གསར་འགོད་རང་དབང་ཆ་ཆེད་ཡོད་དུས་གསར་འགོད་པས་  
 རང་གི་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་འགན་དབང་དེ་ག་འདྲ་བྱས་ནས་སྤྱི་བོད་པ་དེ་རེད། ཆེད་  
 མས་ཤེས་གསལ་ལྟར། ཐའེ་མན་དང་ཉོང་ཀོང་སོགས་སྤྱི་བོད་རང་དབང་ཡོད་  
 བའི་ལུང་པ་མང་པོ་ཞིག་གི་ཆགས་སོག་དང་དུས་དེབ་སོགས་ཀྱི་ནང་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་  
 གནས་ཚུལ་ཟེར་བའི་མིང་ཐོག་མི་གསོད་ཁྲག་སྤྱི་བོད་རང་དབང་མེད་ལ་བཅན་གཤམ་  
 རེད་པ། ཀུན་རྒྱུ་རྒྱུ་པ་སོགས་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་སྤྱི་བོད་རང་དབང་ཆེད་

ཆ་ཚང་བཀོད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།

ངས་ཐའེ་ཕམ་གསར་འགོད་པ་མང་པོ་ཞིག་དང་མཉམ་དུ་དེའི་སྒྲོར་ལ་སྐད་ཆ་  
བཤད་རྒྱ་བུར། ངས་གནས་ཚུལ་དེ་རིགས་མང་པོ་བཀོད་པ་དང་ཏ་ཅང་ཞིབ་པོ་  
བཀོད་དགོས་དོན་ག་རེ་རེད། དེས་སྤྱི་ཚོགས་ལ་དགོ་སྤྱོད་ག་རེ་ཡོད་པ་རེད་ཅེས་  
དྲིས་དུས། མང་པོ་ཞིག་གིས་སློག་པ་པོས་གནས་ཚུལ་དེ་རིགས་ལ་དགའ་པོ་བྱེད་  
ཀྱི་འདུག་ཟེར་བ་དང་། སྤྱི་ཚོགས་ཀྱིས་གནས་ཚུལ་དེ་རིགས་སྤྱོད་འགོག་བྱེད་པའི་  
བསམ་སློ་སྤེབས་ཐབས་ལ་ཕན་པ་ཡོད་པ་རེད་སོགས་འབྲེལ་བཤད་རྒྱག་མཁན་  
བུར། སྤྱོད་འགོག་ལ་ཕན་གྱི་རེད་ཟེར་བ་དེ་ནི་ཁ་གཡར་ས་ཞིག་རེད་བསམ་གྱི་  
འདུག། དེ་ལས་ཐོག་སྡེ་གཞན་ནུ་མང་པོ་ཞིག་གིས་ཚགས་ཤོག་ནང་གི་རྒྱད་རིམ་ཏ་  
ཅང་ཞིབ་ཕྱ་བཀོད་ཡོད་པ་ལ་དབེ་བྱས་ནས་ཉེས་པ་བསགས་པ་དང་། ལ་ལས་རང་  
རང་ལ་མིང་གྲགས་ཐོབ་པའི་ཆེད་མི་གསོད་བྲག་སྒྲོར། བྱད་མེད་ལ་བཙན་གཡེམ་  
བཏང་བ་སོགས་ཡོང་གི་ཡོད་པ་རེད། བྱ་བ་བཟང་པོ་དང་གཞན་ཕན་ལས་ཀ་བྱས་  
ན་ཚགས་པར་ཐོག་ཏུ་ལམ་བཀོད་ཀྱི་མེད་པ་དང་མི་གསོད་བྲག་སྒྲོར་རིགས་བྱས་  
ན་ཚགས་པར་ཁག་ནང་བཀོད་ཀྱི་ཡོད་དུས། འདམས་ཁ་ག་རེད་བྱེད་མིན་ཏ་ཅང་  
གསལ་པོ་རེད། དེ་འདྲ་ཡིན་དུས་གནས་ཚུལ་འདི་རིགས་ཞིབ་ཕྱ་བཀོད་པ་དེས་སྤྱི་  
ཚོགས་ལ་གནོད་པ་ལས་ཕན་པ་ཏ་ཅང་ཉུང་བ་གསལ་པོ་ཡིན་ཅུང་དཔལ་འབྱོར་ཁེ་  
ཕན་ཆེད་མུ་མཐུད་བཀོད་ཡོང་དུས། གསར་འགོད་པ་དེ་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་འགན་དབང་  
འཁུར་ལེན་བྱེད་མཁན་ཞིག་དང་ཆོད་ལྡན་གྱི་གསར་འགོད་པ་ཞིག་རེད་ཅེས་བཤད་  
ཁག་པོ་རེད། བྲིམས་ཐོག་ནས་དེ་རིགས་བཀོད་མི་ཚོག་ཅེས་བཤད་མེད་ཅུང་།  
གསར་འགོད་པས་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་འགན་དབང་གཞིར་བཟུང་ནས་གནས་ཚུལ་བཀོད་  
པ་དེས་སྤྱི་ཚོགས་ལ་དགོ་སྤྱོད་ག་རེ་ཡོང་ས་རེད་བསམ་ཞིབ་བྱ་རྒྱ་ཏ་ཅང་གལ་  
ཆེན་པོ་ཡིན་པ་དང་། བསམ་ཞིབ་བྱས་ནས་སྤྱི་ཚོགས་ཡར་རྒྱས་ལ་ཕན་མེད་



རིགས་བཞོད་ཅུང་ལུ་ཐབས་སོགས་ནི་ངས་བཤད་པའི་གསར་འགོད་པའི་སྤྱི་  
ཚོགས་ཀྱི་འགན་དབང་ཟེར་བ་དེ་རེད།

ངས་གོང་དུ་ཁྱས་པ་དེ་ཚོ་མདོར་བསྡུས་བྱས་ནས་ཁྱས་ན། ཐོག་མར་སྤྱི་བོད་  
རང་དབང་དང་གསར་འགོད་རང་དབང་ཟེར་བ་ནི་སྤྱི་ཚོགས་སམ་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ཁོར་  
ལུག་ཅིག་ལ་གོ་དགོས་པ་དང་། དེ་ལ་བྲིམས་ཐོག་དུ་གཞུང་སྲོགས་ནས་འགོག་  
སྒྲིལ་མེད་པ། ཚོགས་སྐུར་ལུས་ཀྱང་དེ་བྲིམས་འགལ་གྱི་བཀག་འགོག་བྱེད་མི་  
ཚོག་པ་བཟོས་ཡོད་ན་སྤྱི་བོད་དམ་གསར་འགོད་ཀྱི་རང་དབང་ལྡན་པ་ཞིག་ལ་  
ངས་འཛིན་བྱ་དགོས། དེ་ནས་གསར་འགོད་པ་རང་གིས་རང་ལ་གོང་ཆད་རན་པ་  
ཞིག་ཀྱང་པ་དང་། སྤྱི་ཚོགས་ནང་གི་རང་ཉིད་ཀྱི་ལས་ཀའི་ངོ་བོ་གསལ་བོར་མཁྱེན་  
རྟོགས་ཡོང་བ་བྱ་རྒྱུ་དེ་གལ་ཆེན་པོ་རེད། དེ་ག་རེ་རེད་ཟེར་ན། གསར་འགོད་པ་ལ་  
གསར་འགྱུར་ངོ་སྟོན་ཅམ་ལས་དཀར་ནག་བདེན་རླུང་དཔྱེ་བའི་དམིགས་གསལ་གྱི་  
ནུས་པ་མེད་ཅིང་། སྤྱི་ཚོགས་དང་ཁེ་ཕན་ཚོགས་པའི་ནང་གནས་ཡོད་ཕྱིར། བྱ་བ་  
དང་མི་ལ་རང་གི་སྲོགས་ནས་དགའ་མི་དགའ་དང་ཐག་ཉེ་རིང་གི་ལྷ་ཚུལ་དང་སྤང་  
ཚུལ་རང་བཞིན་གྱིས་ཡོད་པ་དང་། འཛིག་རྟེན་གྱི་གནས་ཚུལ་ཆང་མ་མཁྱེན་  
རྟོགས་ཐུབ་ཐབས་མེད་པ་བཅས་ཀྱིས་འཛིག་རྟེན་ནང་ཁེ་ཕན་དང་སྲོགས་ལྷུང་གི་  
དྲི་མས་མ་གོས་པའི་འཕགས་པ་ཞིག་ཡིན་མདོག་མདོག་མི་བྱ་བར། རང་གི་  
ལངས་སྲོགས་དང་མཐོང་ཚུལ་སོགས་གཞིར་བཟུང་ནས་གནས་ཚུལ་ངོ་སྟོན་བྱེད་  
པ་དང་། བར་སྲོགས་པས་ཀྱང་དེ་ལྟར་བྱེད་ཡོང་བ་སྒྲིལ་མེད་རེད། དེ་ལྷ་སྲོགས་ཆང་  
མ་རང་རང་སོ་སོའི་ལྷ་བ་གཞིར་བཟུང་ངོ་སྟོན་བྱས་ཤེས་དཀར་ནག་བདེན་རླུང་གྱི་  
དཔྱེ་བ་དེ་སྟོག་པ་པོ་འབྱེད་དགོས་པ་ཞིག་རེད། དེ་ནས་གསར་འགོད་པས་གནས་  
ཚུལ་མཁོ་འདོན་བྱེད་དུས་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་འགན་དབང་གཞིར་བཟུང་སྤང་སྤང་དགོས་  
ངས་དང་། སྤང་སྤང་དེ་ཡང་རྒྱ་དམར་གྱིས་སྤྱག་རྒྱན་བཤད་པ་སོགས་མིན་པ་དང་།

བྱིས་ས་ཐོག་ནས་དེ་ལ་ཡང་གསལ་པོར་དགག་བྱ་མེད་པར་གཙོ་བོ་མི་རིགས་ཀྱི་  
 མེས་ཡོན་པ་ཡིན་པའི་གསར་འགོད་པ་དང་ཚུམ་སྦྲིག་པའི་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་འགན་  
 དབང་གཞིར་བཟུང་ཐག་གཅོད་བྱ་རྒྱུ་དེ་རེད། མི་མང་པོ་ཞིག་གིས་རང་ཉིད་ཀྱི་  
 དམིགས་ཡུལ་འགྲུབ་པའི་ཆེད་བྱ་སྤྱོད་ལ་འགྲེལ་བཤད་འདྲ་ཆགས་པོ་ཞིག་རྒྱག་  
 ཐབས་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད། རས་སྤྱོན་ནས་ཞུས་པའི་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་བྱ་སྤྱོད་སྤྱུག་ཅག་  
 རིགས་རྒྱད་རིམ་ཚང་མ་ཞིབ་ཐུ་བཞོད་པ་སོགས་ཆགས་པར་ཐོག་བཞོད་པའི་  
 དམིགས་ཡུལ་ངོ་མ་ནི་ཆགས་པར་བྱིན་དགོས་པའི་ཆེད་དུ་ཡིན་ཅུང་། སྤྱི་ཚོགས་  
 ཀྱིས་དེ་སྤྱོན་འགོག་གི་བསམ་སྒྲོ་གཏོང་བའི་ཕན་པ་ཡོད་ཚུལ་འགྲེལ་བཤད་རྒྱག་  
 པ་དེ་རིགས་རེད། དངོས་གནས་བྱས་ན་དེ་ལྟར་འགྲེལ་བཤད་རྒྱག་དགོས་ཡོད་པ་  
 མ་རེད། སྤྱི་བཟོད་དང་གསར་འགོད་རང་དབང་རེད། གསར་འགོད་པས་རང་གི་  
 ལུས་ཐོག་ཏུ་ཡོད་པའི་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་འགན་དབང་དང་མི་རིགས་ཀྱི་མེས་ཡོན་ཅན་  
 ཡིན་པའི་དམིགས་གསལ་འགན་དབང་དེ་ཅིས་མེད་བཏང་ན་ལུས་ཀྱང་དགག་བྱ་  
 བྱེད་ཐབས་ལ་ཡོད་པ་མ་རེད། དེ་ལྟར་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་འགན་དབང་དེ་ནི་རང་འགྲུལ་  
 གྱིས་འགན་འཁུར་ལེན་དགོས་པ་ཞིག་རེད། འདི་དག་ངའི་བསམ་ཚུལ་ཡིན།  
 བསམ་ཚུལ་མི་མཐུན་པ་ཡོད་ན་སྤྱོན་བཟོད་གནང་རོགས་ཞུ།

བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་སྤྱད་སྟོབ་བྱེད་སྤངས་དང་གསལ་འགོད་རང་  
དབང་གི་སྒྲིང་།

ནོར་ལྷེ་སྤྱི་བྱུང་ཚུལ་སྤྱི་བ་ཉོར་གཙང་འཛིགས་མེད།

ཁྱེ་ཆེ་ས་ནས་བཤད་ན་རིག་གཞུང་ཞེས་པ་འདི་ཤེས་བྱའི་གནས་ཐམས་ཅད་  
ལ་བྱུང་བའི་ཐ་སྤྱད་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡིན་སྟབས། བྱེ་བྲག་གི་དབྱེ་ཞིབ་ལྷ་མོ་བྱས་ཆེ་  
རིག་གཞུང་གི་གོ་དོན་ལ་འབྲེལ་བཤད་ཚུགས་མཐའ་མེད་པ་རྒྱག་དུ་ཡོད་པ་ཡིན་  
ལ། རིག་གཞུང་འདི་ཉིད་མི་རིགས་པན་ཚུན་ཐ་དད་དུ་དགར་བྱེད་གི་གཞི་རྩ་ཡང་  
བྱེད་པ་ཡིན། མི་རིགས་གང་ཞིག་ལ་རང་གི་བྱམ་མིན་ཁ་སྒྲིང་དང་། མི་རིགས་དེའི་  
ཡོངས་བྱུང་རང་བཞིན་གྱི་ལོ་རྒྱུས་གཅིག་མཐུན་ཡིན་པ། ལྷ་མོ་ནས་མི་རིགས་དེ་  
གནས་སྟོད་བྱེད་སའི་ས་ཁྲོན་དུམ་བྱར་ཆད་པ། མི་རིགས་དེའི་ཆོས་ལུགས་དང་  
མོས་དང་ཡུལ་སྟོལ་གོམས་གཤིས་སོགས་ཀྱི་འདུ་ཤེས་འཛིན་སྤངས་བྱམ་མོང་མ་  
ཡིན་པ་བཅས་རྩ་བའི་བྱེད་ཆོས་འདི་བཞི་ཆང་ན་མི་རིགས་ཤིག་དུ་འཛོག་བྱེད་གི་  
བྱེད་ཆོས་མཐའ་དག་ཡར་ལྷན་དུ་ཆང་གིན་ཡོད་པ་དམངས་གཙོ་དང་དམར་ཕྱོགས་  
གི་གཞུང་ལུགས་གཉིས་ཆར་གཅིག་མཐུངས་ཡིན། ཁྱེ་མཆན་དེར་བརྟེན་ང་ཚོར་  
ཡང་གོང་གོད་མི་རིགས་སུ་འཛོག་བྱེད་གི་ཡན་ལག་གལ་ཆེན་བྱམ་མིན་རིག་  
གཞུང་ཉ་ཅང་སྟབས་པོ་ཞིག་ཡོད་སྟབས། འཛམ་གླིང་སྤྱི་ལ་ཁེ་སན་ཡོད་པའི་ཆོས་  
རིག་ལེགས་བྱང་རྣམས་སྤྱད་སྟོབ་བྱེད་དགོས་པའི་ཆོར་ཤུགས་དང་བཅས་རིག་  
གཞུང་སྤྱད་སྟོབ་གི་ལས་ཀ་མ་འདང་བའི་སྟོན་གནས་གསལ་འདོན་དང་། རིག་  
གཞུང་ཡར་རྒྱས་སྤྱད་སྟོབ་བྱེད་ཕྱོགས་སྟོར་སྤྱིང་བསྟུས་ཤིག་འཆད་ཁྱེ་ཡིན།

ལར་ནས་སྐབས་བཅེལ་བའི་གནས་སྐབས་འདིར་བྱ་བཞག་གང་ཞིག་ཀྱང་ལག་  
ལེན་བསྐར་བདེ་མེད་སྐབས། རིག་གཞུང་སྤང་སྤྱོད་དེ་ཡང་གནད་དུ་སྒྲིན་པོའི་ཐོག་  
ལག་ལེན་དོན་འབྱེད་ས་ཡོང་ཁག་པོ་ཡིན་ཀྱང་། ང་ཚོས་འབད་བཅོལ་མ་བྱས་པར་  
བདེ་སྒྲུལ་ས་སྤང་འཛིན་ཐབས་མེད་ཀྱི་དོན་གནད་འདིར་ཕན་པའི་ལམ་ཁ་མི་འདྲ་  
བ་མང་པོ་ཞིག་འཚོལ་དགོས་པ་མཐོང་།

གཅིག་ཤེས་ཡོན་སྤྱད་ཕྱོགས་དང་འབྲེལ་བའི་སྒྲོར།

མི་རིགས་གཞན་གྱི་སྤྱད་ཡིག་ཙམ་ཤེས་པའི་བོད་རིགས་དག་ཡིག་ཚུངས་པ་  
མ་ཡིན་ཡང་། བོད་རང་གི་རིག་གཞུང་དང་སྤྱད་ཡིག་གི་གཤིས་ཀ་ཡོད་པའི་བོད་མི་  
ཞིག་ལ་བརྩེ་འོས་པ་མིན་ལ། དེར་བརྟེན་བོད་མིའི་རིག་གཞུང་ལྟེ་ཡིག་ཁག་ལས་  
སྤྱོད་སྤྱོང་བྱས་པའི་བོད་རིགས་མཁས་པ་ཡིན་ནའང་བོད་རང་གི་གཤིས་ཉམས་  
ཡོད་པའི་མཁས་པ་ཞིག་ལ་བརྩེ་འོས་པ་མིན། དེ་འདྲའི་རིགས་ཀྱིས་བོད་རང་གི་  
ཐུན་མིན་རིག་གཞུང་འཛིན་སྤྱོད་ཐད་དུ་ལ་དངོས་རེ་བཙལ་ན་ལས་ལག་རྗེས་ཅི་  
ཡང་འཛིན་ཀྱས་པ་མིན།

མི་རིགས་ཤིག་གི་ཐུན་མིན་ཁ་སྤྱད་དེ་མི་རིགས་དེ་ཉིད་འཛིན་རྟེན་དུ་གསོན་  
གནས་བྱེད་ཐུབ་མིན་གྱི་འགག་ཅ་ཡིན་སྐབས། རྒྱ་མི་དང་ཕྱི་རྒྱུ་བས་བྲིས་པའི་  
བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དང་ཚོས་གཞུང་། དེ་མིན་ཡུལ་གོམས་སྒྲོར་གྱི་དཔེ་དེབ་ཁག་དང་།  
བོད་རང་གི་ཡིག་ཐོག་དུ་ཡོད་པའི་དཔེ་དེབ་ཁག་གི་གཤིས་ཀ་ལ་མི་འདྲ་བའི་བར་  
ཁྱད་ཆེན་པོ་ཡོད། རྒྱ་མཚན་གལ་ཆེན་དེས་ན། ཐུ་གུ་ནམས་བོད་རྒྱལ་ཁབ་དང་མི་  
རིགས་ཀྱི་ཐུན་མིན་རིག་གཞུང་རྒྱན་འཛིན་ཀྱས་པ་ཞིག་བཟོ་དགོས་ན་ཁྲག་དང་  
རྩས་གོག་བོད་རིགས་ཡིན་པ་ཙམ་གྱིས་ཅི་ཡང་མི་ཡོང་བས་མི་རབས་རྗེས་མ་  
ནམས་བོད་རང་གི་ཐུན་མིན་སྤྱད་ཡིག་གི་བྱང་ཚད་དང་བོད་མིའི་གཤིས་ཀ་ཡོད་པ་  
ཞིག་བཟོ་དགོས།

## ༡ སློབ་མ་དང་དགེ་ལྡན་གྱི་གསེས་ཀ

སྤྱི་ཀྱལ་སློབ་གྲྭ་ཁག་གི་སློབ་མས་དགེ་ལྡན་ལ་མེ་མདའ་གཞུ་བ་ལྟ་བུ་དགེ་  
 སློབ་བར་བཟང་སྤྱད་གྱི་གོམས་གསེས་མེད་ཅིང་། སློབ་བྲིད་བྱེད་པ་ནི་ཕོགས་ཐོབ་  
 དང་ལས་ཀ་ཁོ་ནའི་ཆེད་ཡིན་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད་པའི་དགེ་ལྡན་དེ་རིགས་ལ་བོད་  
 གྱི་སློལ་རྒྱན་བཟང་བོའི་སློབ་བྲིད་གྱི་གསེས་ཉམས་མེད་སྐབས། བོད་ཡིག་གི་བྱང་  
 ཚད་དང་གསེས་ཉམས་གྱི་སྤང་གཞི་ཡོད་ཐོག ཤེས་ཡོན་སློབ་བྲིད་གྱི་ཉམས་སྤྱང་  
 ཡང་ཡོད་པའི་སློབ་སྤྱི་དང་དགེ་ལྡན་ངེས་ཅན་དུ་དགོས་པ་ཡིན།

རང་རེའི་སྐབས་བཙལ་སྤྱི་ཚོགས་གྱི་འདུ་ཤེས་འཛིན་སྤངས་ཤིག་ནི་དགེ་ལྡན་  
 ལ་བོད་གྱི་རིག་གཞུང་གི་བྱང་ཚད་ཡོད་ཅམ་གྱིས་འབྲས་པར་འཛིན་པ་དེ་ཡིན་མོད།  
 དེ་ནི་ཆ་ཚད་པ་ཞིག་དང་ཡང་དག་པ་ཞིག་མིན། རྒྱ་མཚན་ནི་སློབ་སྤྱི་ཕོགས་སློབ་  
 གྲུའི་སྤྱི་འབྲིད་མཁན་རྣམས་ལ་བོད་གྱི་ཚོས་རིག་གི་ཤེས་ཚད་དགོས་པར་མ་ཟད།  
 དེ་ལ་ཤ་ཞེན་ཡང་དགོས་ངེས་ཡིན། གལ་སྲིད་སློབ་གྲུའི་སློབ་སྤྱི་ཞིག་ལ་བོད་གྱི་  
 ཚོས་རིག་སློར་རྒྱས་སྤྱང་དང་ཤ་ཞེན་ཅི་ཡང་མེད་ཆེ་སློབ་གྲུ་དེར་བོད་གྱི་ཚོས་རིག་  
 གནད་མིན་སློབ་བྲིད་བྱེད་སྐབས་པ་མིན། དེར་བརྟེན་དགེ་ལྡན་ཅམ་མ་ཡིན་པར་སློབ་  
 གྲུའི་མགོ་བྲིད་ཁག་ལ་བོད་གྱི་ཚོས་རིག་སློར་རྒྱས་སྤྱང་དང་དེ་ལ་ཤ་ཞེན་ཡོད་  
 མཁན་བསྟོ་བཞག་བྱེད་དགོས།

## ༢ ཡི་གེ་ལྟ་སློབ་གི་གོམས་གསེས་མེད་པ།

སྐབས་བཙལ་བྲིད་གྱི་བོད་རིགས་གཞོན་སྤྱེས་བརྒྱ་ཆ་བརྒྱད་ཅུ་ཡར་འདབས་  
 ལ་བོད་ཡིག་ཅམ་མ་ཡིན་པར་ཡི་གེ་ལྟ་སློབ་གི་གོམས་གསེས་མེད་པ་དེ་ཉ་ཅང་  
 དངངས་ཚབས་སྤྱེས་དགོས་པའི་དོན་གནད་ཅིག་ཡིན་ལ། ཡིག་སློངས་པ་མིན་ཅམ་  
 གྱིས་རྒྱལ་ཁབ་དང་མི་རིགས་ལ་ཞབས་འདེགས་ཞུ་བའི་རྒྱས་ཤུགས་དང་ཆ་རྒྱན་  
 ཚད་མེད་པ་གསལ་བོ་རེད། ཡི་གེ་ལྟ་སློབ་གི་གོམས་གསེས་མེད་པ་དེ་ཇི་ལྟར་བྱུང་

བ་ཡིན་ནམ་ཟེར་ན། སློབ་བྱ་ནས་བྱུང་བར་ཐག་བཅད་ཆོག་པ་ཡིན། རྒྱ་མཚན་ནི་ཕྱི་  
 རྒྱལ་གྱི་དགོ་གན་ཆོས་སློབ་མར་སློབ་བྲིད་བྲེད་སྐབས། ཡོད་ཚད་ངག་ཐོག་དུ་  
 འཛིན་པ་དེ་སློབ་སློང་བྲེད་སྐབས་ཐབས་སྒྲི་ཤོས་སུ་བཅིས་ཏེ་དེ་ལྟར་བྱ་མི་རུང་བར་  
 བསྐྱབ་བྱ་རྒྱག་པ་དང་རང་འགུལ་གྱིས་དཔེ་དེབ་མང་པོ་སློག་ནས་ཅ་བའི་མཐོང་  
 རྒྱ་དང་ཤེས་རྒྱ་ཡར་རྒྱས་སུ་གཏོང་བར་བསྐུལ་འདེད་བྲེད་སློལ་འདུག་ཅིང་། བོད་  
 རང་གི་སློབ་དགོ་མང་ཆེ་བས་ཀྱང་སློབ་མའི་རྣམ་དཔྱད་ཡར་རྒྱས་ལ་ཕན་པའི་  
 རོགས་འདེགས་ཅི་བས་ནན་པོ་བྲེད་སློལ་ཡོད་ཀྱང་། རང་རེའི་སྐབས་བཅོལ་ཁྲོད་  
 གྱི་དགོ་གན་ཕལ་ཆེར་གྱིས་རང་གིས་ཅི་ཞིག་བཤད་པ་རྣམས་སློབ་མའི་ངག་ཐོག་  
 དུ་འཛིན་བཅུག་ནས། མཐའ་མཚུག་གི་ཡིག་ཚད་གཏོང་སྐབས་ལྟར་སློབ་བྲིད་  
 སྐབས་བཤད་པའི་རྒྱ་ལས་འདའ་མི་ཆོག་པ་ལྟ་བུའི་གུ་དོག་གི་སློལ་རྒྱན་ཞིག་  
 བཟོས་སྐབས། སློབ་མའི་སློང་ར་སློབ་སློང་ནི་དགོ་གན་གྱི་བཤད་པ་ཅམ་ལ་གོ་ནས།  
 སློབ་དེབ་བམ་ཡང་ན་དགོ་གན་གྱིས་སློབ་ཁང་དུ་བཤད་པ་ཅམ་ལ་བསྐྱར་སློང་ཡང་  
 སློང་ལས། དཔེ་དེབ་མི་འདྲ་བ་གཞན་དག་བསྐྱབས་ཏེ་རང་གི་སློ་གྲོས་རྒྱ་ཆེ་གཏོང་  
 ཐབ་དུ་གཏོང་བའི་གོམས་གཤིས་ཅ་བཞུག་དུ་སྦྱིན་པ་རེད།

### ༢ དགོ་གན་གྱི་ཤེས་ཚད་མ་འདང་བ།

ད་དུང་དེ་ལས་ཆབས་ཆེ་བའི་དོན་གནད་ཅིག་ནི། བོད་དགོ་སློར་ཞིག་ལ་བོད་  
 ཡིག་སློབ་ཐུབ་ཅམ་གྱི་ཤེས་ཚད་ལས་མེད་སྐབས། སློབ་ཁང་དུ་ཕྱག་ལ་མཆོག་  
 གི་མཛད་རྣམ་ལྟ་བུའི་སློབ་དེབ་ཁག་སློབ་མར་སློག་དུ་འཚུག་པ་ཅམ་ལས་དེའི་  
 དངོས་ཤུགས་གྱི་བསྟན་དོན་ལ་འགྲེལ་བཤད་རྒྱག་པའི་རྒྱས་པ་ཅ་བུལ་དུ་སོང་  
 སྐབས། སློབ་མས་མཛད་རྣམ་དུ་མ་བྱ་རེ་རང་རང་གི་སློ་རྒྱས་གྱིས་ཤེས་པ་ལས་  
 གཞན་པའི་ཡར་རྒྱས་གྱི་ལམ་ཁ་གཞན་མ་རྙེད་པར་དུས་ཚོད་ཆུད་ཆོས་སུ་གཏོང་  
 བཞིན་ཡོད་པ་རེད།

ཡང་དགེ་ཆན་ཐད་ཤེས་ཡོན་ཅན་མ་རེག་པའི་དཀའ་ངལ་གཅིག་དང་། ཤེས་  
 ཡོན་ཅན་མ་བསྐྱུས་པའི་དཀའ་ངལ་གཅིག་ཀྱང་འབྱུང་བཞིན་ཡོད། ཤེས་ཡོན་ཅན་  
 མ་རེག་པའི་དཀའ་ངལ་ཟེར་བ་ནི། སྔགས་སྔོན་དམའ་དྲགས་པའི་དབང་གིས་དགེ་  
 ཆན་ཚད་ལྡན་རྣམས་རང་མགོ་གང་ཐོན་གྱིས་སྤྱར་འབྱུང་བྱས་པ་ལ་ཟེར་གྲིང་། ཤེས་  
 ཡོན་ཅན་མ་བསྐྱུས་པའི་དཀའ་ངལ་ཟེར་བ་ནི་གསོག་སྒྲར་སྒྲོབ་གྲུ་སྔགས་སྤྱ-  
 གསར་འབྱུང་ཤེས་ཡོན་ཅན་སྒྲོར་ཞིག་ཡོད་པ་ལ་གོ་སྐབས་མ་རེག་པ་དེ་ལ་ཟེར་བ་  
 ཡིན། འོན་ཏེ་དག་ལག་ལེན་དུ་མ་བསྐྱར་བའི་རྒྱ་མཚན་ཅི་ཡིན་ཟེར་ན། དེ་ནི་གནད་  
 ཡོད་མི་སྤྲོ་སྒྲོར་ཞིག་གི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་གནད་འགག་དང་ཐུག་ཡོད་པས་དེའི་སྒྲོར་  
 འགྲེལ་བཤད་རྒྱག་འདོད་མེད།

མདོར་ན་སྒྲོབ་བྲིད་ཀྱི་ཤེས་ཚད་མེད་པའི་དགེ་ཆན་མང་པོ་ཞིག་བསྒོ་བཞག་  
 བྱས་པའི་དགེ་ཆན་དེ་རིགས་ནི་ཅི་ཡང་མི་ཤེས་པའི་ཚད་གཞི་ཞིག་བཞག་པས་  
 མཐུག་ཇོགས་འགོ་བ་ཞིག་མ་ཡིན་པར་སྒྲོབ་མ་མང་པོ་ཞིག་གི་དུས་ཚད་རྒྱད་ཐོས་  
 སྤྱ་བཏང་བ་དང་། སྒྲོབ་མ་དེ་དག་གི་མི་ཆེའི་མདུན་ལ་མ་ཡང་རྒྱད་ཐོས་སྤྱ་བཏང་  
 མ་ཟད། རྒྱལ་ཁབ་བཅས་མི་རིགས་ཤིག་གི་མ་འོངས་པའི་བདག་པོ་རྣམས་རྒྱད་  
 ཐོས་སྤྱ་བཏང་བ་ཡིན།

### ༧ སྒྲོབ་དེབ་ཀྱི་ཚད་གཞི་མ་འགྲིག་པ།

སྐབས་བཙུལ་ཁྲོད་ཀྱི་སྒྲོབ་ཐུག་གི་སྒྲོ་ཚད་དང་མི་མཐུན་པ་མང་ཞིག་ཡོད་པའི་  
 དཔེ་མཚན་ཞིག་བཏོད་ན། འཛིན་གྲུ་དྲག་པ་ནས་ནང་ཆོས་ཀྱི་མཚན་ཉིད་རིག་པའི་  
 རམ་ཁ་མཐུག་ས་བདེན་བཞི་ལྟ་བུ་ཆེས་རྒྱ་ཆེ་གིང་གཏིང་ཟབ་པའི་སྒྲོབ་དེབ་  
 བཙོས་འདུག་པ་དེ་རེད། བདེན་བཞི་ནི་ནང་ཆོས་ཀྱི་གཡ་ཆེའི་སྤྱིང་དོན་ཞིག་ཡིན་པ་  
 བདེན་ཡང་། མི་ཆེ་ཐོས་བསམ་གྱིས་སྦྱེལ་མཁན་དཔེ་ཆ་བ་ཡིན་ཚད་ཀྱིས་བདེན་  
 བཞི་ལ་འགྲེལ་བཤད་གནད་སྤོན་རྒྱག་ཐུག་མིན་ཅི་རིགས་ཡོད་ན། འཚོ་ས་དང་

མཐུག་ས་ཁོ་ནར་ངམས་ནས་སློབ་མའི་སློ་ཆོད་ལ་མ་བཟུས་ན་ག་ལ་འགྲིག་སློབ་  
དེབ་དེ་རིགས་སློབ་མ་པར་ཟད་དགོ་གན་མང་ཆེ་བས་ཀྱང་འཆད་མི་ཤེས་ན་སློབ་  
མས་གོ་ཡང་མི་རྒྱས་པ་གསལ་བཤད་ག་ལ་དགོས།

ད་དུང་དེ་རིང་གི་འཛིག་རྟེན་འདིར་སྐད་ཡིག་ཡོད་པའི་མི་རིགས་པ་ལ་ཆེར་ལ་  
བྱིས་སྐྱུང་མེད་མཁན་ཉ་ལ་མ་དགོན་ཅིང་། བྱིས་སྐྱུང་དེ་ཡང་དངོས་གནས་བྱིས་པར་  
དང་བ་འདྲེན་པའི་རྒྱས་པ་ཡོད་པ་ཞིག་ཅིག་བཟོས་སྟབས། བྱིས་པར་བཅན་བསྐྱུལ་  
ཤུགས་ཆེན་ཡང་བྱ་མི་དགོས་པར་དཔེ་དེབ་ལྟ་སྟོག་གི་གོམས་གཤིས་འཇགས་  
འགྲོ་བ་ཡིན་མོད། རང་ཅག་ལ་བྱིས་སྐྱུང་དེ་རིགས་མེད་ཁར་བྱིས་པའི་ཆེད་བཟོས་  
པའི་དུས་དེབ་རེ་གཉིས་ཡོད་པ་དག་ཀྱང་ལུང་ཆོད་བྱེ་བྲག་པའི་ཁ་སྐད་མི་མང་  
བྱིངས་ཀྱི་གོ་མི་རྒྱས་པས་ལྟ་དུ་ཐོག། བྱིས་སྐྱུང་བཟོ་མཁན་དག་གིས་བྱིས་པའི་  
སེམས་ཁམས་མ་རྟོགས་པའམ་དེ་ལ་ཉམས་འཛིག་བྱེད་ཀྱིན་མེད་བཤེན། བྱིས་  
པའི་ཆེད་བཟོས་པའི་སློབ་དེབ་ཀྱིས་བྱིས་པ་ལ་པན་ཐོགས་འབྱུང་གིན་མེད་པ་  
དཔེར་ན། ཤེས་རིག་ཚོས་སྟོག་འགན་འཛིན་ཟུར་བ་ཞིག་གིས་བྱིས་པ་ལ་རབས་ལ་  
བསྐྱུལ་བའི་སྐྱུང་ཚོས་རེ་གཉིས་བྱིས་ཡོད་པ་དག་བསྐྱུག་ན་དོན་གནད་འདི་མཁྱེན་  
ངེས་ཡིན་ཅིང་། ཤིང་བཟོ་ལ་ལྷགས་དྲུང་བཅུག་པ་དང་མགར་བ་ལ་ལྷ་འབྲིར་བཅུག་  
པ་ཡིན་ན་སྟོན་གནས་དེ་དག་ནམ་ཡང་སངས་ཐབས་མེད་ངེས་རེད།

### གཉིས། བོད་མིའི་གཤིས་ཀའི་སྒོར།

མི་རིགས་ཀྱི་གཤིས་ཀ་ཟེར་བ་འདི་ཉ་ཅང་གལ་ཆེན་ཡིན། གཤོང་ས་མཆོག་  
གིས་ནམ་རྒྱུན་བོད་མིའི་རིག་གཞུང་གསུང་བཞིན་པའི་གནད་འགག་ཀྱང་འདི་རེད།  
གལ་སྲིད་བོད་མི་ཞིག་གིས་རྒྱ་ནག་པའི་བྱེད་སྤངས་ལྟར་ཞོགས་པ་ཟ་མ་བཟོ་སའི་  
སྒོད་ཆས་ཁག་མཆན་མོར་གཅིན་སྐྱག་གཏོང་སྒོད་བྱེད་པ་དང་། རྒྱབ་སྐྱོགས་ན་



གཞིན་གྱིས་པ་མའི་མདུན་ནས་དགའ་རིགས་ལ་འོ་བྱེད་པ་དང་། ཁ་ཟས་ཐོས་ཆར་  
 རིས་མདུན་ཅོག་ཐོག་ཀར་བ་རྒྱུད་པ། ལོ་བརྒྱད་ཅུ་ཅན་གྱི་ཆུན་ཆོན་འདྲ་མཐོང་ཆེ་  
 རོ་རྩེ་དང་བཀྲ་ཤིས་ལྷ་བྱ་མིང་དངོས་དམར་རྩེན་དུ་འབོད་པ་ལས་ཨ་ཁུ་དང་ཨ་ཆེ་  
 ལྷ་བྱ་ཆུན་གཞིན་བར་གྱི་གྲུས་ཞབས་མེད་པ། རང་དོན་སྤྲོད་བྱ་ཞིག་འབྲུག་ན་ལས་  
 འབྲས་དང་སྤྲོད་རྩེ། བྲེལ་དང་དོ་ཆ་གང་ལའང་མི་བསམ་པའི་ལྷགས་སྟོལ་ཞིག་  
 ཆགས་པ་ཡིན་ན་དེའི་སྟོལ་རྒྱན་རིག་གཞུང་ལ་དམིགས་བསལ་སྤྲད་སྟོབ་བྱེད་པའི་  
 གལ་གནད་རང་བཞིན་ཅི་ཡང་མེད།

ཡིན་ནའང་ང་ཚོར་ཡབ་མེས་ཚོས་བཞག་པའི་རིག་གཞུང་གོམས་གཤིས་ཀྱི་  
 ལེགས་སྦྱོམ་མི་དམན་པ་ཞིག་ཡོད། དེ་རིགས་སྟོབ་བྱ་ཆེན་མོ་ནས་སྟོབ་ཀྱང་མི་  
 ཐུབ་ལ་རིག་གཅིག་ཀར་འཛིན་མཁས་པས་གསར་བཏོད་ཀྱང་བྱ་མི་རྒྱས་པའི་རིག་  
 གཞུང་མི་རིགས་རང་གི་ཤ་ཁྲག་ལ་འབྲེས་ནས་ཡོད་པ། དེའི་བྱེད་རྒྱས་གྱིས་རང་  
 གཞན་གཉིས་ཆ་ལ་ཕན་ངེས་པའི་རིག་གཞུང་བཟང་བོ་ཞིག་ཡོད་སྟབས། སྟོལ་  
 རྒྱན་རིག་གཞུང་ཐོག་ནས་ང་ཚོར་སྤུས་ཀྱང་མཐོང་རྒྱུ་ཐུབ་ཆོད་གཏོང་རྒྱས་པ་མིན།  
 འདི་ནི་ང་ཚོར་ཡོད་པའི་ཡོད་ཆད་ཡིན་ལ། ང་ཚོར་ཡོད་པའི་མ་ཚུ་ཡིན། འདི་མེད་ན་  
 ང་ཚོ་ཡང་མེད་ངེས་ཡིན།

དེར་བརྟེན་དེ་རིང་གི་སྐབས་བཅོལ་སྤྱི་ཚོགས་སུ་ཡ་རབས་གཤིས་སྟོད་ཁག་  
 ཤེས་མེད་ཚོར་མེད་གྱི་ངང་ཉམས་དམས་སུ་འགོ་བཞིན་ཡོད་པ་མཐོང་ཚོས་རེད།  
 འདི་ནི་ཆེས་ཉེན་ཁ་ཆེན་པོ་ཡིན། འོ་ན་དེ་ཉིད་སྤྲད་སྟོབ་བྱེད་པ་ལ་མགོ་གང་ནས་  
 འཛུགས་དགོས་པ་རེད་དམ་ཟེར་ན། མཐོ་རིམ་དཔོན་རིགས་དང་སྤྱི་མ་མཁན་པོ།  
 ཆུན་རབས་དགུས་མ་བཅས་ནས་འདིའི་མགོ་འཛུགས་དགོས་པ་ཡིན། མགོ་བྲིད་  
 གཞན་དང་མགོ་རྟོག་མཁན་ཆང་མས་དོ་ཆ་དགོས་པའི་ཀུན་སྟོད་ཤ་སྟག་བྲེར་དེ་  
 ཆོད་སྟོས་ནམས་ལ་བཟང་སྟོད་གྱི་བསྐྱབ་བྱ་བརྒྱབ་ན་སྤུས་ཀྱང་ཁས་ལེན་བྱེད་

མི་སྲིད་པ་ཡིན། ནང་ཆོས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཐོག་དུའང་བསྐྱབ་བྱ་རྒྱལ་མཁན་རྣམས་ཀྱིས་  
 ཐོག་མར་རང་ཉིད་བདུལ། དེ་ནས་གཞན་དོན་བྱེད་མཁན་ཤ་སྟག་ལས། རང་ཉིད་ཀྱི་  
 གློ་གསུམ་བྱེད་སྲོད་དང་བཅས་པ་ཁ་ཐུར་དུ་བསྐྱོར་ནས་མི་ལ་བསྐྱབ་བྱ་བརྒྱབ་བ་  
 དང་མིའི་མགོན་སྐྱབས་དབྱང་གཉེན་གནང་མཁན་གཅིག་ཀྱང་བྱུང་མེད། རུ་སྡེའི་  
 གན་པོ་ཞིག་ཡིན་ནའང་རང་གི་གློ་གསུམ་ཀྱི་བྱ་སྲོད་དང་བོ་བྱས་ཏེ་སྡེ་མགོ་འཆོ་  
 མགོ་འཛིན་ཐུབ་པ་ལས། རང་གིས་རྒྱན་འཕྲོག་བཅོམ་གསུམ་སོགས་བཀྲ་མི་ཤིས་  
 བ་རྒྱང་གཉེར་བཞིན་གཞོན་སྤྱོད་ཆོའི་སྡེ་བྱིད་མཁན་ཉ་ལམ་བྱུང་མེད། སྐད་ཆ་སྟན་  
 པོ་དང་འདྲ་ཆགས་པོ་བཤད་ཤེས་ཀྱང་དེས་ལྷགས་འཕེར་མི་ཐུབ། གང་དུ་བདེན་བ་  
 མེ་སྟག་ཅམ་ཡོད་ན་དེ་ཉིད་ནམ་ཡང་གསོན་པོར་གནས་ངེས་མ་ཟད། དེའི་རིན་  
 ཐང་དེ་ནམ་ཡང་བརྒྱབ་མི་སྲིད་པ་ཡིན། དེར་བརྟེན་མགོ་བྱིད་རྣམས་ཀྱིས་སྡེ་བྱིད་  
 དེ་ཐོག་མར་རང་ཉིད་ཀྱི་རྒྱན་སྲོད་ལ་དག་ཐེར་བྱས་ཏེ་མངོན་སྟོན་ཕྱོགས་རིས་མེད་  
 པ་ཞིག་བཅོས་ན་ད་བཅོད་མི་གཞན་གྱིས་ཀྱང་ཆ་འཛོག་དང་མིག་བལྟས་བྱེད་ངེས་  
 ཡིན། འདི་ལྟར་ལག་ལེན་བསྟར་ཐུབ་ན་ང་ཆོར་རེ་བ་ཡོད།

### གསུམ། གསར་འགོད་པའི་ལས་འགན་སྒྲོར།

ང་རང་གསར་འགོད་ལས་ཀའི་སྒྲོར་ལ་རྒྱུས་སྤྱོད་མེད་སྐབས་གསར་འགོད་བྱེད་  
 ཕྱོགས་ཐད་དམིགས་བསལ་ཞུ་བཅའ་མ་མཆིས་ཀྱང་། སྤྱིར་བཏང་གསར་འགོད་པ་  
 ལ་རང་དབང་ཆེན་པོ་མེད་ཆེ་དམངས་གཙོའི་གྲུབ་ཆའི་ནང་གི་མ་ལག་གལ་ཆེན་  
 ཞིག་མ་ཆང་བ་འདྲ་ལ། དྲང་བདེན་ཡང་དག་པ་མིན་པའི་བྱེད་བབ་མང་པོ་ཞིག་མི་  
 དམངས་ཀྱིས་གོ་དོགས་འབྱུང་བའི་ལམ་ཁའང་འགག་བར་སེམས། གསར་འགོད་  
 བརྒྱད་ལམ་དང་གསར་འགོད་པ་སྤྱང་སྒྲོབ་བདེ་འཇགས་ཀྱང་དགོས་ངེས་རེད།  
 གལ་སྲིད་གསར་འགོད་བར་ཁག་ཐེག་སྤྱང་སྒྲོབ་མེད་པ་ཡིན་ན། གསར་འགོད་རང་  
 དབང་ཟེར་བ་དེ་སྐད་ཆ་སྤྱོད་བ་ཞིག་རེད་སྟེ། དེར་བརྟེན་ཁྱིམས་ལྷགས་དང་སྲིད་

རྩལ་གཉིས་ཆའི་ཐོག་ནས་གསར་འགོད་པར་སྤང་སྤྱོད་དགོས་པ་ཡིན། གསར་  
 འགོད་པར་རང་དབང་དགོས་པ་དང་ཆབས་ཅིག་འགན་ཁུར་ཡང་དགོས་གལ་ཆེ་  
 ལྷན། ལྷག་པར་སྤྱབས་བཅོལ་བྱེད་ཀྱི་གསར་འགོད་པ་ནི་རང་བཙན་རྒྱལ་ཁབ་ཡོད་  
 བའི་གསར་འགོད་པ་དང་གཏན་མི་འདྲ་བས་གསར་འགྱུར་ཚད་རན་པོ་འགོད་རྒྱ་  
 གལ་ཆེ། གསར་འགོད་པའི་རང་དབང་ཤུགས་ཆེན་སྤྱད་ནས་གཞུང་གི་མཚན་མཐོང་  
 གཟི་བཞིན་ལ་གནོད་པའང་འབྱུང་སྲིད་པས་ང་ཚོས་ཉ་ཅང་གཟན་ནན་བྱེད་གལ་ཆེ་  
 ལྷན། འདི་ལ་དཔེ་མཚོན་ཞིག་བཞག་ན་སྲིད་དོན་རྒྱལ་རབས་སུ་མ་འབྱས་པའི་  
 སློན་གནས་མང་པོ་ཞིག་ལོ་རྒྱུས་སྤྱི་བ་དང་རིག་གཞུང་སྤྱི་བ་རྣམས་ཀྱིས་མཐོང་  
 བོན་ཡོད་ཅིང་། དེ་ལ་སློན་ལེལ་གྱི་རྩོམ་ཡིག་ཀྱང་འབྲི་དགོས་གལ་ཆེ་མོད། ད་པར་  
 སུས་ཀྱང་བྲིས་མེད་ལ་ངེ་སྲིད་བོད་མི་རྣམས་སྤྱབས་བཅོལ་གྱི་ལེའུ་མ་རྫོགས་བར་  
 ཉ་ལམ་དེར་དགག་བཞག་བྱེད་མཁན་འབྱུང་མི་ཐུབ་པ་ཞིག་ཡིན། གསར་འགོད་  
 པའང་འདི་དང་ཆ་མཚུངས་བར་སྣང་སྟེ། ང་ཚོས་ངོ་ཏུག་གི་གནས་ཚུལ་དེ་འདྲ་  
 མཐོང་ནའང་འགྲེམས་སྟེལ་གྱི་དུས་ལ་བབ་ཡོད་མེད་ལ་བལྟས་ནི་བཟང་སྟོམས་  
 སུ་མི་འཛོག་མཐུ་མེད་ཀྱི་གནས་ཚུལ་ཡོང་སྲིད་ཅིང་ཡོད་དགོས་ངེས་ཤིག་ཀྱང་  
 རེད། གོང་ཁྱུས་བཞིན་གསར་འགོད་པ་རྣམས་ལ་འཕྲད་བཞིན་པའི་དངོས་ཡོད་  
 དཀའ་ངལ་རིགས་ཀྱང་བདག་རང་གིས་དངོས་སུ་སྤངས་མེད་སྤྱབས་འདི་ཙམ་  
 དཔུང་གཞིར་བྱལ་བ་ཡིན།

## གསར་འགོད་དང་། སྤྱི་ཚོགས་། བྱིས་སྐུ་

ཨེ་ཤ་ཡ་རང་དབང་རྒྱུ་འཕྲིན་ཁང་གི་གསར་འགོད་པ་ཨོ་ལྷན་ཞོ་ར་བུ།

རང་དེའི་བོད་མིའི་སྤྱི་ཚོགས་ནང་གི་གཞུང་དང་གཞུང་འབྲེལ་མིན་པའི་ཚོགས་  
པ་ཁག་གི་ཕྱག་ལས་གཞི་རྒྱ་ཆེ་རུ་འགོ་བ་དང་དུས་མཚུངས་གསར་ཤོག་དང་རྒྱུང་  
འཕྲིན་ཁག་གི་བརྒྱུད་ལས་འཕེལ་རྒྱས་སྤེལ་ཡོད། འདི་ནི་བཟང་ཕྱོགས་ཀྱི་འགྱུར་བ་  
ཞིག་རེད། གསར་འགོད་པས་སྤྱི་ཚོགས་ལ་འགན་འཁུར་བ་བཞིན་སྤྱི་ཚོགས་དེའི་  
ཚོགས་མི་ཚོས་གསར་འགོད་པར་ཡིད་ཆེས་དང་གདེང་འཛིག་གནང་གི་ཡོད་པ་རེད།  
འདི་ཙམ་ཆེན་པོ་རེད།

གཞུང་དང་ཚོགས་པ་སོགས་སྤྱི་པའི་སྤྱི་ག་འཛུགས་གང་ཞིག་གིས་གནས་ཚུལ་  
དང་གསལ་བསྐྱབས་བར་ཁྱབ་སོགས་ལུགས་མཐུན་གསར་འགོད་ལྷན་ཚོགས་དང་  
གསར་འགོད་གསལ་བསྐྱབས་བཅས་བརྒྱུད་ནས་བརྒྱུད་ལས་ཁག་ལ་མཉམ་  
བསྐྱབས་གནང་དགོས་པ་ལས་རང་གི་ངོ་ཤེས་གསར་འགོད་པ་གཅིག་ལ་གནང་བ་  
ནི་མ་འོས་པ་དང་མི་འཆམས་པ་ཞིག་རེད། རང་ཉིད་སླེར་གྱི་མི་ཆེའི་ལོ་རྒྱུས་སུ་  
རང་གིས་མཐོང་སྟོང་བྱུང་བའི་གནས་ཚུལ་འདྲ་ཡིན་ན་རང་འདོད་བཞིན་གསར་  
འགོད་པ་སུ་རུང་ལ་གསུང་ན་འགྲིག་ལ།

གཟུང་འཛིན་མི་སྣས་སྤྱི་འབྲས་རྣམ་པར་འགན་འཁུར་དགོས་པ་དང་སྲིད་དོན་  
པ་དང་སྲི་ཞུ་བས་མི་མང་ལ་འགན་འཁུར་དགོས་པ་ཡིན། གསར་འགོད་པ་ནི་མི་  
མང་སྐྱུ་ཚབ་ཡིན། སྤྱི་ཚོགས་ནང་འགན་འཁུར་ཡོད་པའི་མི་སྣ་ཚང་མས་མི་མང་གི་  
འཕུལ་ཕྱགས་ཀྱི་བདེ་ཕྱག་དང་འབྲེལ་བའི་གནས་ཚུལ་བཟང་ངན་གང་ཡིན་ཀྱང་  
སྐབས་འཕུལ་སོ་སོར་གསར་འགོད་ལྷན་ཚོགས་སྟོང་བ་དང་གསལ་བསྐྱབས་

གཏོང་བ་བཅས་ནས་ཞག་རྒྱན་ལྷན་ནས་གནང་བྱུང་བ་དགོས། གསར་འགོད་པར་  
ཆ་བཞག་ན་གལ་ཆེན་གནས་ཚུལ་འདི་རིགས་ཀྱི་ཐད་འབྲེལ་ཡོད་མི་སྣར་  
འཛིགས་ཞུས་མེད་པར་དྲི་བ་གཏོང་བྱུང་བ་དགོས།

གསར་འགོད་ལྷན་ཚོགས་ཁག་ཡང་ཡང་ཚོགས་དགོས་ངེས་སོང་། ནམ་ཞག་  
རྒྱན་ལྷན་དུ་གསོལ་མ་བཞེས་ཏོག་སྐབས་བདེ་བྲ་སྤྲིག་ཞུ་རྒྱ་ནི་གོ་སྤྲིག་གནང་  
མཁན་ཚོར་ལྷག་ལས་འཕར་མ་ཆགས་རྒྱ་ཡིན་དུས་གསར་འགོད་པ་ཚོས་བསྐྱུན་  
གཙུག་ཞུས་ན་མི་འཐད། འགའ་ངེས་གསར་འགོད་པར་གསོལ་ཆེགས་དང་གསོལ་  
མ་བཞེས་ཏོག་འབྲངས་ངེས་བཏང་ན་མ་གཏོགས་གསར་འགྱུར་ཡག་པོ་བཏོད་ཀྱི་  
མ་རེད་ཅེས་ཤོད་ཀྱི་འདུག་པ་འདི་ནི་གསར་འགོད་པར་བརྒྱས་བཅོས་དང་མཐོང་  
ཚུང་བྱས་པ་ཞིག་རེད། དེ་ལྷ་བྱ་སྤྱི་ཚོགས་གཞན་གྱི་ནང་རྒྱན་འཇགས་ཡིན་ཆོད་  
ལས་རང་རེད་ཀྱི་གསར་འགོད་པའི་ཁྱོད་ད་ལྷ་གཤིས་ངན་འདི་འཇགས་མེད་པས་  
སྤྱིས་སྤྱ་བཀའ་མོལ་འདི་རིགས་གསུང་ཐལ་མེད་པ་ཞུ་རྒྱ་ཡིན།

གསར་འགོད་པས་མཚོན་རང་གཞན་ཆང་མས་ཚོགས་འདི་སོགས་ཀྱི་ཐོག་རང་  
ཉིད་རྗེས་ལུས་ཐེབས་པའི་སྐབས་རྒྱ་གར་གྱི་དུས་ཆོད་ཡིན་ཞེས་དགོད་སློང་མདོག་  
བྱེད་ཀྱི་འདུག་པས། འདི་ནི་རང་ཉིད་རྗེས་ལུས་ཐེབས་པ་དེར་ཁག་དགྱི་འཆོལ་བ་  
དང་མི་གཞན་ལ་འང་ངན་བསྐྱབ་བརྒྱབ་པ་ཞིག་རེད། སྤྱིས་སྤྱ་ང་ཚོར་བོད་པའི་དུས་  
ཆོད་ཡིན་ཞེས་ཤོད་མཁན་མེད་ན་ལགས་སྟེ།

གསར་འགོད་པར་གནས་ཚུལ་མཐོ་སློད་གནང་སྐབས་གསར་འགོད་གསལ་  
བསྐྱགས་གཏོང་རྒྱ་ནི་ཡོངས་གྲགས་ཀྱི་ལམ་སྟེལ་ཞིག་རེད། དེ་ཡང་ད་ལྷི་ཆར་  
རང་རེད་སྤྱི་ཚོགས་ནང་གསར་འགོད་གསལ་བསྐྱགས་གཏོང་གནང་མཁན་མི་ཉུང་  
བ་ཞིག་ཡོད་མོད། གསར་འགོད་གསལ་བསྐྱགས་བོད་ཡིག་ནང་འབྲི་མཁན་ཏུ་ཅང་  
ཉུང་ཉུང་ཡིན། ལྷག་པར་དུ་གཞུང་གི་སྤྱི་བྱས་དང་མཛད་འཆར་སོགས་གནད་དོན་

གལ་ཆེན་རིགས་འཁོད་པའི་གསར་འགོད་གསལ་བསྐྱབས་ཁག་བོད་ཡིག་ནང་  
བཀོད་དགོས་ཏེ་ཅང་གལ་ཆེ་ཡིན་པ་སྟོན་མེད་ཁར་ད་ལྟ་འདི་གལ་མང་ཆེ་བ་  
དབྱིན་ཇིའི་ནང་གཏོང་འདུག་པ་ཕྱི་རྒྱལ་གསར་འགོད་པའི་ཆེད་ཡིན་ཚད་ལས་  
གསལ་བསྐྱབས་ཨ་མ་དེ་ངེས་པར་དུ་བོད་ཡིག་ནང་དགོས་པ་ཏེ་ཅང་གལ་ཆེར་  
མངོན།

གསར་འགོད་གསལ་བསྐྱབས་ནི་སྤྱི་སྡེར་སྤྱི་རུང་གི་གསར་འགོད་པ་བརྒྱད་ཀྱི་  
ཆེན་མང་ཚོགས་ལ་གོ་བརྒྱུད་པའི་ལམ་བུ་ཞིག་ཡིན། གསར་འགོད་གསལ་  
བསྐྱབས་གཏོང་བའི་ཁེ་ཕན་ནི་གསལ་བསྐྱབས་གཏོང་མི་དེས་ཀྱི་ཆེན་མང་ཚོགས་  
ལ་བརྒྱལ་མཉམ་གཏོང་དགོས་པའི་གནད་དོན་དེ་གསལ་ཁ་དོད་པོ་ཡོང་ཀྱི་དང་ཆད་  
ལུས་མེད་པ་ཞིག་ཡོང་ཀྱི་རེད།

གསར་འགོད་པར་ཡང་དུས་ཚོད་འཕྲོ་བརྒྱབ་མི་འགྲོ་བ་དང་གནས་ཚུལ་འགོད་  
བའི་བ་ཡོང་ཀྱི་རེད། གསར་འགོད་པར་དུས་བཀག་ནང་ཚུད་གནས་ཚུལ་འབྲི་  
བཀོད་བྱེད་དགོས་པར་བརྟེན་སྐབས་རེར་བྲེལ་ཚུབ་ངང་གནད་དོན་གལ་ཆེ་ཆད་  
ལུས་ཡོང་མི་སྲིད་པ་མིན་པས་དེ་ལུགས་ཕན་ཐོགས་ཡོང་ངེས་ཡིན།

གསར་འགོད་གསལ་བསྐྱབས་བོད་དབྱིན་གང་རུང་བར་བཀོད་ཀྱང་ནང་དོན་  
ཆད་ལུས་མེད་པ་དང་དོན་གནད་གཙོ་འདོན་གནད་དགོས་པ་ལས་འབྲེལ་མེད་  
རིགས་གང་བྱུང་དུ་བཀོད་ན་མི་འགྲིག། གསར་འགོད་པའི་ཁ་རྒྱན་དུ་བྲིས་མི་ལ་སོ་  
རྒྱབ་ན་གནས་ཚུལ་མིན་ཞིང་། མི་ཞིག་གིས་བྲི་ལ་སོ་རྒྱབ་ན་གནས་ཚུལ་ཡིན་ཞེས་  
ཤོད་ཀྱི་ཡོད་པ་བཞིན་རྒྱལ་ཤེས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་དང་འབྲེལ་མེད་རིགས་བྲིས་ན་ཕན་  
ཚུན་གཉིས་ཀའི་དུས་ཚོད་ཚུད་ཐོས་སྤྱི་ལས་མ་འདས།

གསར་འགོད་ལས་རིགས་ནི་མང་གཙོའི་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་ཀ་བ་བཞི་བ (Fourth  
estate) ཞེས་པ་དེ་ཡིན་པར་སོང་གསར་འགོད་ཀྱི་སྤྱི་གཞུགས་སྤྱི་བརྒྱན་བཟོ་བ་

དང་ཡར་རྒྱས་གཏོང་དགོས་པ་ནི་གཞུང་དང་མི་མང་ཆང་མང་འབྲི་བའི་འགན་  
ཞིག་ཡིན། དེ་ག་ནང་བཞིན་གསུང་འགོད་མི་སྣའི་འགན་འབྲི་ནི་སྤྱི་ཚོགས་ནི་བདེ་  
སྤྱིང་འཇགས་ཡོང་བར་མན་འདོགས་དགོས་པ་དང་སྤྱི་གསུང་སྤྱང་མེད་པའི་དངོས་  
བདེན་ར་སྤྱོད་འཕེར་བའི་གནས་ཚུལ་གཏོད་དགོས་པ་ཡིན།

ལྷོ་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་མི་ཚོས་གསར་འགོད་པར་དེ་དེ་བཞིན་དུ་བསྐྱབས་པ་ལས་  
ཁུངས་སྐྱེལ་མེད་པར་གང་ཟག་དེ་དང་དེའི་རྒྱལ་དུ་གང་ཟག་གཞན་དང་སྐོབ་ཁག་  
སྤེལ། སྐྱབས་སྐྱེལ་སྐོབ་ཁག་གཞན་ཁག་ཡོད་པ་བསྐྱད་འདོགས་པ་མི་འཐད།  
གསར་འགོད་པར་མང་ཚོགས་ནས་དྲང་བདེན་མཁྱེན་དགོས་པའི་ཐོབ་ཐང་དེ་ལག་  
ལེན་དོན་འཁེལ་གནང་རྒྱུ་མ་གཏོགས་གཞན་གྱི་འོས་འགན་གང་ཡང་མེད། གསར་  
འགོད་པས་རྒན་པ་དང་རྒྱུ་མ་གཏོགས་པུ། རིན་མེད་སྤྱོད་ཆས། དམིགས་བསལ་བསྐྱོད་ག་  
དམིགས་བསལ་ཐོབ་ཐང་བཅས་གང་ཡང་བཞེས་མི་ཚོགས་

གསར་འགོད་པས་སྒྲིང་བ་དང་སྟོན་ཁག་གཞུང་སྟོན་སྐུ་ལའང་མར་ཆོལ་  
ཕྱེད་མི་ཚོག་ལ་སྐུ་ཞིག་གི་གནོན་སྤྱུགས་ལོག་ཀྱང་ཁྱུ་མིན།

དེ་ག་ནང་བཞིན་གསུང་འགོད་བས་སུ་ཞིག་གི་ཡང་མེད་སྟུང་འག་ཚུད་ཀྱི་མིན་  
ལ། རང་ཉིད་མི་སང་གི་ངོ་ཚབ་ཡིན་པའི་གོ་གནས་དེ་སྐྱེས་བྱི་ཆེད་མེད་སྟུང་འག་  
བར་གཏོང་ཀྱི་མིན།

གསལ་འགོད་པས་སྤྱི་ཚོགས་ནང་གི་སྤྱི་པ་མཆོག་དམན་སུ་རུང་གི་སྤྱི་  
གནས་ཚུལ་བཀོད་དེ་སྤྱི་པ་དེའི་དུས་ཚོད་དང་དདུལ་མོར་ལ། དེའི་མཐོང་བརྒྱུག་ལ།  
དམའ་འབེབས་པ་བཅས་བྱས་པ་ཡིན་ན་མི་འབྲིག། ཨ་ཇིར་ཆ་མཚོན་ན་གནས་  
ཚུལ་འདི་རིགས་བྱུང་སྐབས་གང་ཟེག་དེས་བྲིམས་ཀྱི་མདུན་སར་དབང་དྲགས་  
བྱུངས་སྤྱིལ་ར་འཕྲོད་བྱུང་མཆོམས་གསལ་ཁང་དེ་ནས་གུན་གསལ་ཐོབ་ཐུབ་པ་  
ཡིན། བྲིམས་འདིར་དབྱིན་ཇིའི་ནང་ (Law of libel) རེས་ཟེར། རང་དེའི་ཆེས་

མཐོའི་བྲིམས་ཞིབ་ཁང་ནང་བྲིམས་གདུགས་སྟོན་མ་དེ་བོད་ཀྱི་དུས་བབ་གསར་  
ཁང་དང་བྱ་དར་བཟང་པོའི་དབར་མཚན་གནས་ཆེ་མཐོང་གུན་གསལ་ཞེས་པ་འདི་  
རང་ཡིན། ཡང་གོང་དུ་ཞུས་པའི་ (Law of libel) ཞེས་པའི་བྲིམས་འདི་རང་  
འའི་བྲིམས་ཡིག་ནང་བྱར་དུ་ཡོད་མིན་མི་ཤེས།

མཐའ་མ་བཅན་གྱི་ལ་བོད་མིའི་བཅའ་བྲིམས་དོན་ཚན་བརྒྱ་གཉིས་ལ། གཞི་  
ཅུའི་རང་དབང་དང་སྟོབ་ཐང་གཞན་ཁག་ཅེས་པའི་ནང་གསལ་སྟོབ་ཐང་ཨང་  
གཉིས་ལ། གདམ་བཅོལ་གྱི་སྟོབ་ཐང་དང་ཨང་བཞི་ལ། གསར་སྟོན་དང་དུས་དེབ་  
ཚོམ་ཡིག་རིགས་དབར་འགྲེམས་དང་བྱལ་སྤེལ་བཅས་བོད་མི་ཚང་མའི་གཞི་ཅུའི་  
སྟོབ་དབང་ཡིན་པས་བོད་མི་སྤྱ་འདྲ་ཞིག་ཡིན་རུང་རང་གི་རྣམ་དཔྱད་དང་ལྟ་  
དང་བསམ་ཚུལ་གྱི་བྱལ་དུ་བཏོན་ཆོག་ལ་དཔལ་འབྱོར་མཐུན་ཉེན་ལ་དཔག་པའི་  
གསར་འགོད་ལས་རིགས་གང་རུང་གཉེར་ཆོག་པ་ཡིན།



# བོད་མིའི་སྤྱི་ཚོགས་ནང་གསར་འགོད་རང་དབང་།

## ཆོས་ཁ་གསུམ་གསར་ཤོག་གི་ཚུལ་སྒྲིག་པ་པད་མ་རིན་ཆེན།

ཆང་མའི་མཁུན་ཚུབ་བཞིན། འཛམ་གླིང་རྒྱལ་སྤྱིའི་སྤྱི་ཚོགས་ནང་མང་གཙོའི་ཀ་  
བ་བཞི་བ་ཞེས་ཡོངས་སུ་བྲགས་པའི་གསར་འགྱུར་གྱི་བྱ་བཞག་འདི། འགྲོ་བ་  
མིའི་དངོས་ཡོད་ཀྱི་དགོས་མཁོ་དང་སྐབས་བསྐྱེད། དུས་རབས་བརྒྱ་བདུན་པའི་  
དུས་འགོར་ཉུག་སྒྲིགས་ཡོ་རོབ་སྤྱི་ཚོགས་ནང་སྤྱི་གུ་འབྲས་འགོ་ཚུགས་པ་དང་།  
དུས་དེ་ནས་བཟུང་འཛམ་གླིང་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཡུལ་གྱི་ཁྱོན་ཡོངས་ནང་གཞི་རྒྱ་ཆེན་  
པོས་ས་ཁྲབ་དོ་ཁྲབ་དུ་སྤྱོད་དང་འགྲོ་བཞིན་པའི་གནས་སྤངས་འོག་གནས་ཡོད་  
ཅིང་།

གསར་འགྱུར་བྱ་བཞག་འདིའི་དགོས་དམིགས་གཙོ་བོ་ནི་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༧༤ ལོའི་ཟླ་  
༡༡ ཆེས་ ༢༤ ཉིན་ཡོངས་ཁྲབ་གསལ་བསྐྱགས་གནང་བའི་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་  
ཚོགས་ཀྱི་ཅ་འཛིན་ཡི་ཆ་ལྟེ། <<གསར་འགྱུར་ལས་རིགས་ཀྱིས་ཞི་བདེ་དང་  
རྒྱལ་སྤྱིའི་གནས་ཚུལ་རྒྱལ་ལོན་བྱེད་རྒྱུ་ཤུགས་སྒྲོན་རྒྱལ་རྒྱ་དང་། འགྲོ་བ་མིའི་  
ཐོབ་ཐང་ཐད་ཡར་རྒྱས་སྐྱུལ་འདེད། མི་རིགས་རིང་ལུགས་དང་མི་རིགས་དབྱེ་  
འབྱེད། དམག་འབྲུག་སྐྱུལ་སྐྱོང་བཅས་ལ་ངོ་ཚྏ་ཀྱི་ལེགས་སྐྱེས་འབྲུལ་རྒྱུའི་གཞི་  
ཅའི་ཅ་དོན་གྱི་ཡོངས་ཁྲབ་གསལ་བསྐྱགས་སྒྲོར>> ཟེར་བའི་ཡིག་ཆའི་དོན་  
ཆན་དང་པོའི་འགོར་གསལ་འཁོད་བྱས་པ་ལྟར་ན། ཞི་བདེ་དང་རྒྱལ་སྤྱིའི་གནས་  
ཚུལ་རྒྱལ་ལོན་བྱེད་རྒྱུ་ཤུགས་སྒྲོན་རྒྱལ་རྒྱ་དང་། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཡར་རྒྱས་  
སྐྱུལ་འདེད། མི་རིགས་རིང་ལུགས་དང་མི་རིགས་དབྱེ་འབྱེད། དམག་འབྲུག་སྐྱུལ་  
སྐྱོང་བཅས་ལ་ངོ་ཚྏ་མཐའ་འཁྱོངས་བྱེད་རྒྱུ་ནི་དགོས་དམིགས་སྒྲོན་མེད་པ་དེ་

ཡིན་པ་རེད།

གསར་འགྱུར་འཁོད་སྟངས་ཀྱི་ཆ་ནས། སྤྱིར་བཏང་ཡུལ་ལུང་སོ་སོའི་ཡུལ་སྟེན་གོམས་བཞིས་དང་དགོས་པ་ལྡན་མཚན་དུ་མ་ལ་གཞི་བྱས་ཏེ་འགྲོ་ལུགས་མི་འདྲ་བ་ཅུང་ཟད་མོང་གི་ཡོད་ཀྱང་། རོབ་ཚམ་དབྱེ་ན། མང་གཙོའི་སྤྱི་ཚོགས་ནང་མང་ཚོགས་ཀྱི་མངོན་འདོད་དང་དགོས་འདུན་མཚན་པའི་རང་དབང་གི་གསར་འགྱུར་དང་། དམར་གོག་སྤྱི་ཚོགས་ནང་དབང་སྒྱུར་གྲུལ་རིམ་གྱི་སྤྱིད་བྱས་དང་ལྟ་སྤྱོད་སྟེལ་བའི་སྒྲེར་སྒྲེལ་གྱི་གསར་འགྱུར་གཉིས་སུ་མ་འདུས་པ་མེད་པར་སེམས།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༧༩ ལོར་ལྷ་སྐོ་གྲུ་དམར་གྲང་བྱན་ཏང་གིས་བོད་ཡུལ་སྤྱོད་སྟེན་བར་གསུམ་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པ་བྲིམས་འགལ་བཅན་འཛུལ་ཉམ་བཟུང་བྱས་ཤིང་། ཁོང་ཚོས་བོད་མིར་སྐབས་བདེའི་རང་དབང་སྒྱུར་བྱེད་བདེ་ཆེད་བོད་ས་ཡོངས་རྫོགས་དུ་མ་བྱ་ལྟར་ཆ་བགོས་བཅོས་ཡོད་པ་དང་། དེ་འབྲེལ་བོད་ཀྱི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་བོད་མིའི་རྩ་ཆའི་རིག་གཞུང་ཚོས་དང་ཡུལ་གོམས་གཞིས་ལུགས་གང་ཐད་ནས་ཀྱང་ཉལ་མ་མཛུབ་མོ་ཀེར་འཛུགས་བྱེད་ས་མེད་པ་ལྟ་བུ་ཞིག་བཅོས་ཡོད་པ་ནི་དྲང་བདེན་ལ་དགའ་བའི་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཚོགས་སྡེ་དང་། མ་ཁས་འཛུངས་གཉིས་ལྟན་གྱི་མཐོ་རིམ་མི་སྣ་ཁག་དེ་བཞིན་གསར་འགྱུར་པ་དང་ཙོམ་སྒྲིག་པ། ཉམས་ཞིབ་པ་སོགས་འབོར་ཆེན་ཞིག་གིས་ངོས་འཛིན་གསལ་བོ་གནང་ཡོད། གསར་འགྱུར་རང་དབང་དང་དེ་བཞིན་གསལ་དཔར་སྒྱུར་ཐད། གཞིས་ལུགས་བོད་མིའི་སྤྱི་ཚོགས་ནང་ཏོབ་ཏེ་གཞིགས་པ་ཡིན་ན། གསར་འགྱུར་ལས་རིགས་སྡེ་འཛུལ་ཙམ་འདུག་སྟེ་པའི་སྤྱོད་གསལ་མི་སྒྲེས་པའི་ངས་པ་མེད། གང་ལགས་ཞེ་ན། བོད་ནང་བོད་སྤྱོད་སྟེན་གྱི་ཆ་ནས་པར་དང་ལྟ་སའི་དགོང་དྲུའི་ཆ་ནས་པར། ཚན་རིག་ལག་རྩལ་ཆ་ནས་པར། ཀན་ལྟོའི་གསར་འགྱུར། བྲིམས་ལུགས་གསར་འགྱུར། གངས་ཅན་ན་རྒྱུང་ཆ་ནས་པར། དཀར་མཛེས་ཆ་ནས་པར། བོད་སྤྱོད་སྟེན་རྒྱུང་འབྲིན་

ལས་ཁུངས། བོད་སྡེ་ལས་བརྒྱན་འཕྲིན་ལས་ཁུངས། མཚོ་སྡེ་བརྒྱན་འཕྲིན་ལས་  
 ཁུངས། མཚོ་སྡེ་རྒྱུང་འཕྲིན་ལས་ཁུངས་ཟེར་བ་སོགས་མང་པོ་ཞིག་མིག་ལམ་དུ་  
 བསྐར་གྱི་ཡོད། འོན་ཀྱང་དེ་དག་གིས་བོད་ནང་གི་དངོས་ཡོད་གནས་སྟངས་གང་  
 འདྲ་ཞིག་ཡོད་མེད་གསལ་སྟོན་བྱེད་ཐུབ་གྱི་མེད་པར། དེ་ལས་སྡོག་སྟེ། གཙོ་བོ་གྱི་  
 གཞུང་གི་དར་ཆ་མཐོན་པོར་སྦྱར་གྱི་དང་། བོད་ཞི་བའི་བཅེངས་འགོལ་ཟེར་བ་བཟང་  
 ཚུན་བོད་མི་ཚོར་ཆོས་ལུགས་དད་མོས་རང་དབང་ཡོད་ཚུལ། དེ་བཞིན་སྤྱི་ནོར་  
 ཡོད་པ་ཡསྐབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་དང་ཁོང་གིས་དབུ་འཁྱིད་པའི་བཅན་བྱོལ་  
 བོད་གཞུང་ལ་གཞི་མེད་སྟོན་འཛུགས་བྱེད་གྱི་དེ་ཙམ་པའི་དམ་བཅའ་ཡིན་པར་སོང་།  
 གསར་འགྱུར་ལ་ཆང་དགོས་པའི་མ་མཐའི་ཆ་རྒྱུན་ཡང་ཆང་ཐུབ་མེད་ལ། ཆ་རྒྱུན་  
 མ་ཆང་བ་དེས་བོད་ནང་གི་དངོས་ཡོད་གནས་ཚུལ་དེ་བས་ཀྱང་སྟོན་མི་ཐུབ་པ་  
 གཞི་བྱུག། དེ་ནི་ང་ཚོའི་ཁ་ནས་གང་ཐོན་དང་ལག་ནས་གང་ཡོང་གིས་བ་ཞིག་མ་  
 ཡིན་པར། དེ་སྟོན་བོད་ནང་གསར་འགོད་གྱི་ཐུག་ལས་གནང་སྟེང་བའི་ལུགས་མོ་  
 མཆོས་ “སྟོས་སུ་བོད་གྱི་ཆགས་པར་རྒྱུང་འཕྲིན། བརྒྱན་འཕྲིན་སོགས་གསར་  
 འགྱུར་སྟེ་ཆོན་ཁག་ཀྱང་དེ་ལས་མ་འདས་པར་གྱི་ཆེའི་བོད་རིགས་མི་དམངས་ལ་  
 མགོ་སྐྱོར་གཏོང་བའི་གྱི་དམར་གྲུང་བྱུང་གི་མགྱོན་ཆབ་པར་གྱུར་ཡོད། བོད་གྱི་  
 ཆགས་པར་དུ་དངོས་གནས་དྲང་བདེན་གྱིས་བོད་མི་དམངས་ཀྱི་བདེ་སྤྱི་གཤི་  
 གནས་ཚུལ་བཟོད་ཤིན་ཏུ་དཀོན་པོ་རེད་” ཅེས་དང་། སུ་མཐུད། “ང་རང་གསར་  
 འགོད་པའི་བྱ་གཉེར་བའི་སྐབས་དངོས་སུ་བོད་ཁྲལ་དུ་ཕྱིན་ནས་རྒྱས་ལོན་བྱས་པ་  
 ལྟར་ན། བོད་ཁྲལ་དུ་ཐུག་པོར་གྱུར་བའི་བྱིས་ཆང་འདི་དག་ཕྱི་ནས་བལྟས་ན་ཁང་  
 བ་གསར་བ་བརྒྱབ་ཡོད་ལ། ནང་དུ་བརྒྱན་འཕྲིན་དང་འོ་དགོག་འཕྲུལ་ཆས། ཉི་འོད་  
 རྒྱས་པའི་སྟོག་སྟོན་སོགས་ཅ་ལག་ཆ་ཆང་འཕྲི་ཡོད་ནའང་། འོན་དངོས་སུ་བྱིས་  
 ཆང་འདི་དག་གྱི་གཞུང་ནས་ཉིང་སྐུལ་གྱིས་དཔུལ་ཁང་ནས་སྐྱེད་ཀ་མང་འཕར་གྱི་

དདུལ་བྱམ་བསྐྱིས་ཏེ་ཁང་པ་བརྒྱབ་པ་དང་ཅ་ལག་སོགས་ཉེས་པ་ཡིན་པ་ལས་  
 དོན་དངོས་སུ་ཕྱག་པོར་གྱུར་བ་གཏན་ནས་མ་ཡིན། ཕྱག་པོར་གྱུར་བའི་བྲིམ་ཚང་  
 འདི་དག་དོན་དངོས་སུ་བསྐྱིལ་དདུལ་གྱི་གྲངས་འབོར་མང་པའི་དོང་ནང་ལྟང་བའི་  
 ཕྱག་པོ་སྟོང་པ་ཁོ་ན་རེད།” ཅས་གསུངས་འདུག་པ་འདིས་ཀྱང་ར་འབྲོད་འདུག་

མདོ་དོན་བསྐྱིལ་ན། སྒྱིར་བཏང་དམར་པོའི་སྲིད་གཞུང་ནང་གསར་འགོད་གྱི་རང་  
 དབང་མེད་པ་དང་། ཡང་སྒྲོས་ཀྱི་དམར་གྲིས་རང་གི་ཡུལ་ལྷུང་ནང་གསར་འགོད་  
 རང་དབང་སྟོད་གྱི་མེད་པ་དེས། ཁོ་རང་ཆོས་བཙན་གཞོན་འོག་དཀའ་སྤྱད་སྟོང་  
 བཞིན་པའི་པ་ཡུལ་བོད་ནང་དེ་བས་ཀྱང་གསར་འགོད་རང་དབང་མེད་པ་བྱུར་སྟོས་  
 ལེབ་མཐོང་ཡིན།

བྱེས་འབྱུར་བོད་མིའི་སྤྱི་ཚོགས་ནང་། བོད་པ་མ་ཟླབས་མགོན་ཆེན་པོའི་ཐུགས་  
 རྗེའི་བཀའ་དྲིན་མཚུངས་སྐྱེ་མ་མཆིས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་གསར་འགོད་གྱི་རང་དབང་  
 ཅི་དགར་ཡོངས་སུ་སྟོད་ཆོག་པའི་གོ་སྐབས་ཁ་ཡོད་ལག་ཡོད་དུ་ཡོད་པ་སྟོས་  
 མེད་ཁར། ད་ལྟའི་བཙན་བྱོལ་བོད་མིའི་བཅའ་བྲིམས་དང་མ་འོངས་བོད་གྱི་ཙུ་  
 བྲིམས་ལམ་སྟོན་ནང་ཡང་གསལ་བོར་འཁོད་ཡོད། དེ་ཡང་སྐབས་བརྒྱ་གཅིག་པའི་  
 བོད་མི་མང་སྤྱི་འཐུས་ལྷན་ཚོགས་ནས་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༩༡ ལོར་གཏན་འབེབས་ཟིན་པའི་  
 བཙན་བྱོལ་བོད་མིའི་བཅའ་བྲིམས་ལེན་གཉིས་པའི་དོན་ཆན་བརྒྱ་གཉིས་ནང་  
 གསལ་བཞི་བའི་ནང་། གསར་སྐྱོད་དང་དུས་དེབ། རྩོམ་ཡིག་རིགས་དཔར་  
 འབྲེམས་དང་བྲབ་སྟེལ་བྱེད་རྒྱུའི་ཐོབ་ཐང་ཡོད་པ་གསལ་ཡོད།

དེ་ཡང་བྱེས་འབྱུར་བོད་མིའི་རྟོན་གཞི་གཙོ་བོར་གྱུར་སའི་ཡུལ་ལྷུང་རྒྱ་གར་  
 གཅིག་བྱར་རོབ་ཙམ་སྤྱིར་མིག་སྟོས་ཆོ། བྱེས་འབྱུར་བོད་མིའི་སྤྱི་ཚོགས་ནང་གསར་  
 འགྱུར་བྱ་བཞག་གི་ཆ་ཤས་ལོན་མཁན་གང་འཆམས་ཤིག་ཡོད་པ། དཔེར་ན། བོད་  
 མིའི་རང་དབང་། ཤེས་བྲ། སྤྱི་ལོ་བོད་སྐད་རྒྱུང་འབྲིན། རྩ་སའི་ལོ་ན། ཨ་རིའི་རྒྱུང་

འཕྲིན། ཨེ་ཤ་ཡ་རང་དབང་རྒྱུ་འཕྲིན། རྟོ་མེ་རང་དབང་རྒྱུ་འཕྲིན། མང་གཙོ་  
 རྩལ་བཅུ་ཆོལ་གསུམ་གསར་ཤོག་གསར་འགྱུར། རྟོ་མེ། རང་བཅུ་ཤོད་གནས་  
 བསྐྱར་ཞིག་ཤོད་མིའི་ཅུ་དོན་སྟགས་མང་པོ་ཞིག་བྱུང་དང་འབྱུང་བཞིན་པ་དང་།  
 རྩལ་རབས་ཉི་ཤུ་བའི་ལོ་རབས་དགུ་བཅུ་བ་འདི་ནི་བཅུ་གྲུལ་ཤོད་མིའི་གསར་  
 འགྱུར་ལོ་རྒྱུས་ཐོག་ཆེས་གལ་འགངས་ཆེ་བའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་དཀྱོག་མཆོམས་ཤིག་  
 ཏུ་ངོས་འཛིན་ཡང་བྱེད་འོས་པ་ཞིག་ཡིན།

བཅུ་གྲུལ་ཤོད་མིའི་གསར་འགོད་པ་དང་གསར་ཁང་ལ་སྤྱིར་མིག་ཅིག་སྟོས་  
 ཆོ། མང་ཆེ་བས་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་དགོས་འདུན་གཞིར་བཟུང་གོམ་པ་  
 སྟོ་ཅི་བྱུང་གནད་གི་ཡོད་པས་བསྐྱགས་འོས་གནས་སུ་མཆིས་ཀྱང་། གསར་ཁང་  
 དང་གསར་འགོད་པ་ཆེས་རྒྱུ་ཤས་ཤིག་གིས་ད་དུང་ཡང་སྤྱི་ཚོགས་བདེ་འཇགས་  
 དང་ཡར་རྒྱས་ལ་འགན་འཁུར་བྱེད་དགོས་བའི་དགོངས་གཞིར་རྒྱུས་མང་འ་མེད་  
 བར། གསར་འགོད་རང་དབང་ཟེར་བ་དེའི་ཆོག་ཟིན་ཅུ་ལ་འཐམས་ཉེ་གསར་  
 འགྱུར་ཅི་རིགས་འགོད་ཀྱི་ཡོད་པ་ནི་རང་དེའི་ལོ་རྒྱུས་ནང་འགོད་རིན་ཡོད་པ་ཞིག་  
 མིན་ལ། རྒྱལ་སྤྱིའི་བྲིམས་ལུགས་གཞིར་བཟུང་། གསར་འགོད་ཀྱི་རང་དབང་མེད་  
 སྟོད་ཡང་དག་ཏུ་བྱས་པ་ཞིག་དེ་བས་ཀྱང་མིན་པས་ངེས་པར་ལེགས་སྤེལ་ཉེས་  
 འགོག་གི་ལས་ལ་འདུག་དགོས་པ་གལ་ཆེ།

གསར་འགྱུར་བྱ་བ་ཞིག་ལ་མཚོན་ན། གནས་ཚུལ་བདེན་པ་འགོད་དགོས་པ་ནི་  
 སྤྱང་བྱའི་དམ་བཅའ་གཙོ་བོ་དེ་ཡིན་ཞིང་། དེའི་ཐད་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་  
 ཡིག་ཆའི་ནང་། “གསར་འགོད་པ་དང་གསར་ཁང་བཅས་ནས་ལས་ཀའི་འགན་  
 འཁུར་ལ་གཞིགས་པས་མཐོ་དམན་ལེགས་ཉེས་ཀྱི་དབྱེ་བ་མེད་པར་གནས་ཚུལ་ངོ་  
 མ་གཙོ་བོར་བཟུང་ནས་གསར་འགྱུར་འགོད་དགོས་ཤིང་། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་  
 དང་གཞི་རྩའི་རང་དབང་ལ་བརྩི་འཛིག་ཡོང་པར་སྐུལ་འདེད་གཏོང་དགོས་” ཅས་

དང་། ཡང་། “གསར་འགོད་རང་དབང་མངོན་འགྱུར་ཐུབ་པ་ལ། ཐོབ་ཐང་དེ་ལག་  
ལེན་དུ་འཁེལ་ཐུབ་པའི་རེ་འདོད་དང་རྣམ་པ་སོགས་འཛོམས་དགོས་པ་མ་ཟད།  
མེད་དུ་མི་རུང་བའི་ཆ་རྒྱུན་ཞིག་ནི་ཐོབ་ཐང་དེ་བཞིན་བེད་སྤྱོད་ལོག་པར་གཏོང་རྒྱ་  
འགོག་ཐབས་བྱེད་དགོས་པ་དེ་ཡིན། བྱད་པར་དུ། མིའི་ཀུན་སྤྱོད་འགན་འཁུར་ཡོད་  
པའི་བསམ་སྒྲིའི་ཐོག་ནས་དོན་དངོས་འཛོལ་ཞིབ་དང་། སྟུགས་རེས་འཐེན་འཁྱེར་  
མེད་པ་བྱ་རྒྱ་དེ་ཡིན་” ཞེས་ཀྱང་ལམ་སྟོན་གནང་འདུག།

གསར་འགྱུར་ལྷགས་སྟོག་གནང་མཁན་གྱི་རྒྱ་ཆེ་མི་དམངས་མང་ཚོགས་ནས་  
ཀྱང་སྟུགས་རེས་འཐེན་འཁྱེར་དང་གཞན་ཟེར་རྗེས་འབྲངས་ཅན་མ་ཡིན་པར།  
གསར་འགྱུར་དེའི་ཡོང་བྱངས་དང་འབྲེལ་བའི་སྟུགས་ཡོང་ལ་རྒྱས་ལོན་དང་  
ཉམས་ཞིབ། བསམ་གཞིགས་བཅས་རེས་པར་དུ་བྱེད་ཐུབ་པ་ཞིག་དགོས་གྱི་ཡོད།  
སོ་སོའི་སྤྱི་ཚོགས་ལ་འང་ཕན་མེད་སྟོན་ཅན་ཞིག་དུ་འགྱུར་གྱི་མཐུན་རྒྱུན་དུ་འགོ་  
སྟོན་བ་ཞིག་རེད།

དེ་བཞིན་གཞུང་ངོས་ནས་བཅན་སྤྱོད་པོད་མིའི་བཅའ་ཁྲིམས་དང་མ་འོངས་  
པོད་གྱི་ཅ་ཁྲིམས་སྤྱིང་བསྡུས་ནང་གསར་འགོད་གྱི་རང་དབང་ཡོད་ཚུལ་གསལ་  
འདུག་པ་ལས་དེའི་སྐོར་ལ་སྒྲིག་གཞི་ཞིབ་ཐུ་ཞིག་ད་ལྟའི་ཆར་གདན་འཁེབས་  
གནང་ཐུབ་མེད་པ་དང་། གསར་འགོད་པ་རང་ངོས་ནས་ཀྱང་རྒྱལ་སྤྱིའི་གསར་  
འགོད་པའི་འགོ་ལྷགས་སམ་སྒྲིག་གཞི་ཁག་ལ་ཟབ་སྦྱོང་དང་། གསར་འགྱུར་འབྲི་  
སྤངས་ཐད་ཡར་རྒྱས་གོང་འཁེལ་ཡོང་རྒྱར་རྩལ་སྤྲོ་བ་བྱིས་དགོས་པ་མ་ཟད། རྒྱ་  
གཞུང་ནས་གསར་ཐོག་དང་རྒྱང་འབྲིན། བརྒན་འབྲིན། རྩས་དེབ་སོགས་གྱི་ནང་མ་  
ཡིན་རྒྱུ་སྒྲིག་བྱས་པའི་ཆེད་བཟོས་རྩ་མ་ཡིག་ཁག་ལ་དྲང་བདེན་ཡོ་བསྟངས་བྱེད་  
རྒྱ་དེ་ཡང་ཡུལ་དུས་གནས་སྤངས་ལ་གཞིགས་པའི་ལས་འགན་གཡོ་ཐབས་མེད་  
པ་ཞིག་ཡིན་པ་རེས་པར་དུ་ཤེས་རྟོགས་དགོས་པ་བཅས་མདོར་ན། བཅན་སྤྱོད་

བོད་མིའི་སྤྱིའི་ཚོགས་འདི་བཙན་བྱོལ་སྤྱི་ཚོགས་ཤིག་ལ་དཔལ་པའི་བསྐྱབས་  
བརྩོད་ཀྱི་མེ་ཏོག་གྲུང་བ་བསྐྱར་འོས་པ་ཡིན་ནོ།

# Freelance Photojournalism in Tibetan Society.

Lobsang Wanggyal  
Freelance Photo Journalist

First of all I would like to thank the President of Press Club of Tibet, Pema Dhondup, for making this first International Convention of Tibetan Journalists possible. This has been a much awaited initiative to further and advance Tibetan journalism.

As I am invited to the Convention and given the topic "Freelance Photojournalism in Tibetan Society" to present, I am more than honoured to participate and accept.

My experience in Tibetan journalism dates from November 1994 when I first started working as a reporter and photographer for Mangtso newspaper. Mangtso was then the most widely read Tibetan language newspaper. I have also worked for Voice of Tibet radio as a reporter.

This paper is in three parts, elaborating the concepts of freelance photojournalism in foreign countries in comparison to Tibetan society, the prospects for Tibetan freelancers and my experiences and future visions as a freelance photojournalist in Tibetan society.

The phrase 'freelance photojournalism' need not be elaborated, I suppose, as it conveys its own meaning. And, although photojournalism is the journalism in which photography is extensively used rather than written material as a means of reporting, I also do not wish to dwell on photography in detail because it is an art that cannot be taught or understood by reading a paragraph or two, and in any case my knowledge is very limited.

As I begin to present this paper I must admit that the



paper is based, somehow, more on my observation of our journalism and my experiences of trying to be a photojournalist in our society rather than crediting myself to be a reasonable journalist.

To be a journalist or a photographer, like following any artistic career, is a difficult undertaking in our society. The difficulty may be attributed to our ancient cultural mode of belief. Whether this interpretation is right or not, the difficulty is a fact. As writer Jamyang Norbu said, "... it is not easy to be a writer in Tibetan society. There is, of course, no money in it, unless you are prepared to chum out propaganda and hagiography - when it might just possibly become financially worthwhile." This is likely to be true for any Tibetan artist whether a writer, photographer, painter, musician, performance artist or whatever.

**Freelance photojournalism: In other countries and in Tibetan Society.**

In other countries a photojournalist can expect, if he or she works hard and takes pictures that publishers want, that he or she may make a reasonable living. Freelancers play an essential role in the Western media, as they are able to go after in-depth and unusual stories that staff journalists, under pressure of covering the issues of the moment, do not have the time to pursue. In fact, if it were not for freelancers, the Western media would be unable to operate as it does. By very necessity of survival, freelancers are hard working, efficient and cheap. Hong Kong's South China Morning Post newspaper, for example, is only able to achieve its great breadth of coverage of Asia by maintaining stringers, or freelancers, in almost every Asian country. The ratio of freelancers to salaried foreign correspondents working for the SCMP in Asia is approximately ten to one.

Hard figures are impossible to obtain, but it is likely that the great majority of photojournalists are freelancers (here I draw a distinction between photojournalists, who tend to focus on reportage, and news photographers

who provide straight news coverage). This is because photojournalists tend to work mainly for magazines, whose need for variety means that they tend to employ fewer salaried staffers. Freelancers in turn keep their fees low by selling to several markets.

It is a highly competitive profession. Many freelancers are accomplished professionals who choose to freelance because of the independence, flexibility and variety it affords them. In exchange they must put up with being patronised by press secretaries and media liaison officers, who often regard them as second-rate or not 'real' journalists, as opposed to salaried staffers. For others, freelancing is a valuable means of entry into this competitive field. Either way, to survive as a freelancer, as I have pointed out, requires a high level of skill and persistence.

The problem is, of course, being present at the story and getting the pictures that will sell. That should leave Tibetans well placed, because we are the story, at least for a growing readership world-wide who are interested in the situation of our people. Tibetans also have another particular advantage. Our culture and people are highly photogenic, so pictures can be specially effective means of drawing attention to our cause.

So why is Tibetan photojournalism such an unknown creature?

The concept of freelancing could be termed new in Tibetan society as I hardly know of any instance of a journalist being paid for freelance work in a Tibetan publication. The notable exception was Mangtso, which had a policy of paying Rs 100 for a photograph, because this paper was on the way to creating a new dimension in Tibetan journalism. Mangtso closed down in March 1996. The complicated reasons for its closure were given in its last issue, though the public failed to understand its importance as an example of how Tibetan journalism could evolve and lead us into the 21st century.

Tibet Times came into being in the September of the same year that Mangtso closed down. This newspaper has no policy of paying outside submissions, though a photograph may get Rs 50, if you're lucky.

Prospects for a Tibetan freelancers.

The media is, and should be, the most sacred means to fight for the rights and justice of the six million Tibetans. One may well see, by how much appreciation and access a foreign journalist, photographer or film maker gets, the belief of the Tibetan people in the media as a means to making our voice heard. At the same time, the flocking of foreign journalists, photographers and film makers to Dharamsala shows the high prospects of getting Tibetan journalistic material published because Tibet is what is termed 'the flavour of the moment'.

In such a case our government cannot refuse a foreigner, the most amateur photographer at that, from even the most important of Tibetan events, such as the 10th of March, the Tibetan National Uprising Day. A refusal of any request by any foreigner to be in the press section would mean the loss of 'a supporter'. In light of this Jamyang Norbu said, "It is only lucrative if you are a foreigner prepared to do official bidding. Then life becomes definitely easier. Research? No problem. The entire staff of the Information Office or the scholars of the Tibetan Library are at your disposal. If you are an especially agreeable sort of person, the establishment might even promise your prospective publisher to buy up half the print run."

Experiences in my own society.

Within our own society, given the limited extent of Tibetan media and the lack of understanding of the Tibetan public, the encouragement given to journalists and photographers tells a contradictory tale

When Mangtso was closed down, the reaction from the public was shamefully a triumphant rejoicing. Mangtso

was published, as I have said, along modern lines: its layout, coverage, its fearlessness, its democratic ideals and its consistency during its publication, made it the blueprint for future newspapers in Tibetan society. The newspaper was published by Amnye Machen Institute whose directors are educated along completely modern lines. Nobody raised the call for its continuation. Though they may not have had a statute to pay writers or reporters, at least they published articles and shared opinions. Yet another chance for Tibetan journalists and photographers to develop was gone with its demise.

Our own Tibetan Government staff squeeze our chances even further. As an example I will tell you a little story. Michael, an Israeli friend of Tibet, had been to Tibet in 1987 and had taken some photographs there of a demonstration, photographs which were appreciated and used by our government. Last year Michael had an interview with His Holiness, which he asked me to attend as photographer. My presence there was unacceptable to the then press officer of His Holiness's Private Office, Tsering Tashi. When Michael asked why, he was told that I, as a Tibetan, and was a security risk. Clearly foreigners are not a security risk, but Tibetans are. Does that mean that we cannot give witness to our own history?

A year ago I requested the General Secretary of the Tibetan Youth Congress, Yangchen Dolkar, to allow me to photograph martyr Thupten Ngodup's house from inside for the purposes of documentation. Yangchen asked me who I worked for and, upon being told that I was freelance, refused me admission to the house on the grounds that I would be making money from the pictures I took. My whole point was to document my own people's struggle to be heard, but I was being frustrated by my own people who couldn't see the relevance of this work.

The editor of Tibetan Bulletin, Topden Tsering, tried to block me last year from covering the concert on 10 March, saying that I shouldn't have been given clear-

ance by the Department of Information and International Relations (DIIR), that I needed a special press pass (despite the fact that a senior official had told me their press pass was sufficient), and that I should not be photographing the event without the express permission of the Bulletin's editor. In the end, despite hoards of western photographers and their expensive equipment (some of which I'm sure some of them may have known how to use), DIIR bought my photographs from the event. The Tibetan traditional trait of showing-off power, no matter how small, is not good enough, but the fact that the Bulletin's editor was so young and so blind to the requirements of our people's need to encourage each other to justice is shameful.

At Tibetan Institute of Performing Arts (TIPA) recently during the last day of the Shoton festival (the first time Milarepa was performed), a Western film maker was very rude to me because, not content with having the best vantage point in the house to shoot from (courtesy of TIPA), he said that my presence was an annoyance to him and that the sound of my camera was too much for him to accept. I had an Inji threaten me with reporting me to TIPA if I didn't move. Given the fact that he was Inji and I was Tibetan it was obvious to me the favour these people believed they would enjoy if they complained to the authorities. This film maker is present all through the video made of the event by the DIIR crew.

The point I'm trying to make is that, for all Tibetan events, Tibetan journalists and photographers should be given at least as much access as our outside friends, while there is an argument that, on certain occasions, we might even be allowed greater access than foreign tourists to the major events of our lives.

A Westerner with an instamatic camera can, believe me I've seen it, receive a pass from the government to photograph almost anything. During this year's Tsedor ceremony a couple of young Western girls, one claiming to be a writer and the other, with an instamatic camera

hanging from her neck, a photographer, were asking free press passes. The press officer asked for their passports and got their names listed in the press. The Tibetan people should be given access to the recording of their own history or Tibetan democracy is just another word, like 'handout'.

We have Fulbright Scholarships to the West. Four had gotten training in Journalism, but none of them is working within Tibetan Journalism. The Fulbright scholars should be a resource to the Tibetan journalistic community. It is a sign of a lack of a vision within the Tibetan media. Theirs is just another wasted voice. We waste the best of our own talents while encouraging the most mediocre of outsiders. It is about time we saw the value of retaining control of our own history and supported each other in our endeavours to make a living as far as possible from our own abilities.

#### Conclusion.

If the same trend goes on, the future of Tibetan journalism will be one of dependency on outside skill, and indifference to our own people's growing sense of democracy. Democracy does not mean favouritism of outsiders above our own people. Our people's history is in our own hands and we should be recording and commenting upon it. To discourage our own people from this gives the impression that we are incompetent to create our own media. This is shameful. I would say to those Tibetans who have blocked my work over the last few years that you do not shame me but the Tibetan people, and the man who shames himself is a fool.

What do we expect, in the end, from making foreigners aware of our situation? According to common expectation, the foreigners will write to their government. Yet the facts about the West's business mind are all too clear. We should ask ourselves if Bill Clinton or Tony Blair do not already know about our situation. What have they done so far for our cause, and how much more can we expect them to do? Some people might disagree with

this view, yet it is among Tibetans that we have to keep burning the torch of our struggle for the freedom of the Tibetan people.

The people who I have criticised in this paper I hope will not take things personally. I hope they understand that my intention is not to cause personal embarrassment but to take this opportunity to constructively criticise so that in the future we can have a Tibetan journalism that respects itself and through its vision gain the respect of the world. A Tibetan is as good a man as any, but first the Tibetan establishment needs to act as if this is true, then it will be seen to be so. The media is ideally the cutting edge of a culture, and ours would be if we weren't so busy stabbing each other in the back.

